

בית שלמה

שבנו תולדות יקרות ופעלים של איש אלקים קדוש מאד
 נעלים. זה הוא האן צדוק יוסף עולם. חכם הכולל אספקלריא
 המאידה. הסודא יפוישא מנודה סודקה. יבן של ישראל
 צפירת תפארת. דוד אדמ"ר מרן שלמה שפירא זעלחה"ה
 מדפוס אנד"ק סטריזוב ואד"ר אנד"ק מונקאטש והגליו
 ישם מנב זיעע יעב"א סיפורים נדאים. שיהות נפלאים.
 זעעשיות מדודים. נאמנים יבדורים. ערכום לאון שומעת.
 בחכמה יוסף דעת. ממנו זמאכרתו ורבותיו הקדושים.
 גם משאר צדוקים אילו תרשישים. אשר מענין לענין חמה
 זכורים. זכותם העמיד לנו לדור דורים. וכסופו מאמר אחד בשם

צביו תפארת

קצת מתולדות יפעלות בני האון הקדוש מופת הדור.
 לכל בני ישראל היו אור. ראש גילת איראל. רב פעלים
 מקבוצאל. צביו תפארת ישראל. צדקתו כדורו אל. המקובל
 האלקי המפורסם אדמ"ר מרן צביו חודש שפירא זעלחה"ה
 זיע"א האנד"ק הנ"ל בעדמ"ס שדרכו תשובה. באר"ל
 ר"א עש"ת צביו תפארת ישראל פה"ק:

חנות וזכרון לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

צ"ע חיים תש"ג

נדפס בדפוס דמשוכה ומפואר של משה יודא גלאנץ
 אורשווא --- תפריה לפ"ק

DRUCK VON MOR GLANZ LKŠAVA, PODKARP. RUS. 1920.

מכתב עוז מכ"ק אדמו"ר ממונקאטש שליט"א

משה יהודא ליב ראבינאוויטש

אבדק"ק מונקאטש

ברוקלין, ניו יורק

חזענתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ג

יום ג' לסדר "אודה את ד'" תשמ"ט

לכבוד אהובי ש"ב ב"א הה"ג והרה"ח המפואר לשבח ולתהלה
פרי עין הדר מאוד נעלה הרב ר' חיים אלעזר שליט"א.

מה טוב ומה נעים הדבר אשר לכבוד שמחת פדיון הבן
בשטו"מ של בנך הבכור הילד הנחמד והיקר שלמה רפאל נ"י,
אתה מו"ל מחדש את הספר בית שלמה שבו יסופר לדור
הליכות מלכנו בקדש ה"ה אא"ז כ"ק מרן אדמו"ר השם שלמה
זיעוכ"י והוא דבר בעתו מה טוב כי היא כונת מצות פדיון הבן
לקשרו באילנא דחיי (כמו שדברתי עמך פא"פ) ואילנא דחיי
היא אילנא דצדיקיא (כמבואר בזה"ק בכ"מ).

ויה"ר שיהי' הכל בשטו"מ ונשמע ונתבשר בקרוב בשורות
טובות ישועות ונחמות.

דורך הדר"ש בברכת מזלא טבא

הק' משה יהודא ליב ראבינאוויטש

מכתב עוז מכ"ק אדמו"ר מדינוב שליט"א

יצחק יעקב ראבינאוויטש

רב דקהל דרכי תשובה ד'דינוב

ברוקלין, ניו

ב"ה

אודה ה' מאד בפי ובתוך רבים אהללנו בראותי יו"ל בהוצאה חדשה הספר בית שלמה תולדותיהם של צדיקים ה"ה אא"ז הגה"ק אור טמיר ונעלם ציס"ע ראש גולת אריאל מרן בעל שם שלמה זי"ע ועכ"י, ואתו עמו מאמר צבי תפארת תולדות בנו אא"ז ציס"ע רבן של ישראל מרן בעל דרכי תשובה זי"ע ועכ"י אשר נכתבו במעשה ידי אומן סופר מהיר הרה"ג מו"ה דוד כהנא שו"ב במונקאטש בלשון זהורית באופן נפלא דבר דבר על אופנו בסיפור התנהגותם צדקתם וקדושתם הנוראה, וכבר העיד אא"ז זקוה"ק ציס"ע בעל מנחת אלעזר זי"ע ועכ"י שאין בדברי המחבר שום גזמא והן כסולת נקי ויש לסמוך על אמיתות הדברים.

דבר בעתו מה טוב להוציאו לאור לקראת שמחת פדיון הבן של נכדי היקר ילד שעשועים שלמה רפאל נ"י בן יקיר לבני הרב ר' חיים אלעזר שליט"א שנקרא על שם דודי הוא זקינו הרב הצדיק ב"ק חו"פ מוהר"ר חיים שלמה הורוויץ זצ"ל אדמו"ר מסטריזוב אשר נקרא ע"ש מרן הבעל שם שלמה בעל התולדה, ויה"ר שזכות אבוה"ק זי"ע יעמוד לו שיתגדל לאילנא רברבא בתו"ש לתפארת בית אבותינו.

וע"ז באעה"ח

יצחק יעקב ראבינאוויטש

מכתב עוז

מכ"ה אדמרר הרב הנאון האמיתי המפורסם שר התורה בנגלה ובנסתר
צדיק יסע קדוש ומקור רבן של ישראל מאור הגולה מוסהד היה
מן האב"ד ור"ם דפק"ק מונקאטש והגלילות שליטא:

ב"ה יום ב' פסח שני תרפ"ז מונקאטש יע"א:

הנני בכתב יושר דברי אמת בעזרה"ת להעיד ולקיים לידידינו הרבני
החרוף ובקי בח"ת ווח"ס ירא ושלם חכם וסופר המהליל ומסואר
מרד דוד הבה"ן נ"י שרב מומחה דפה"ק ואתו לסעד וסמך ידני"ם האב"ך
המשובח ומסואר המופלג ושנן איש חמודות חכם וסופר. דומה לעופר.
לעשות פעלים מרה משה גאלדשמיין נ"י אשר כתבו בספר תולדות
ועניני אא"ז מרר איש אלקי המלך שלמה שמו ושלמה משנתי ועבודתו
למעלה בקודש ז"ע אבד"ק וגדולים מעשי צדיקים וכו' מעשה מרובה
כנדע בספד"ק ובפרט ידי"ג המופלג ח"י"ב השרב דקדילתינו הגדע בחשיבתו
ויראתו וגועס כתיבתו וגם הוא העיקר כי הדברים בעצמותם אמתיים
ונאמנים ולא יפליג היו ולא יערב בתערובות דברים כדרך רוב משחיתי
וכותבי אלו הספרים ע"כ כדאי ראוי ליקח ברכה אל ביתי כי"א ואחד כאשר
ידפ"ס ספר הגזכר חכות אבותינו ורבותינו יגן עלינו. בכל עניננו. במהרה
בימינו. בביאת גואל צדק וישועת ישראל בקרוב. ואם כי אינני נותן זאת
בתורת 'הסכמה להדפ"ס בתוך הספר כאשר הנני מונע א"ע מזה זה רבות
בשנים גם על ספרי אבותינו ורבותינו. עכ"פ תהי לו השורה הזאת לעד
בבני ישראל. לעשות פעלים מקבצ"אל. ובה אחתום בברכה לכל המסייע
עושה ומעשה למוכה יתברך ממען הברכות ושוכמ"ס

חיים אלעזר שפירא.

הסכמות הרבנים הגאונים הגדולים בי דינא רבא דפק"ק

ב"ה

זה ספר תולדות האדם הגדול בענקים אשר בעיצום קדושתו דייקת עד שחקים הורה לעם ה' משפטים תורות וחוקים אלפי אלפים מבני בו דבקים ה"ה אדוננו מורינו ורבינו הגאון הקדוש איש אלקים כהן מקמאי שרפי מעלה ראש גולת אריאל מרן שלמה שפירא זצלה"ה ז"ע אשר הובן כסאנו כם מלכו של עולם פד"ק מונקאטש יע"א וידו פרושות לכל קצו תכל ארצות ואיים החוקות להחזיל מטל הימים בקול הונג להבות אש להרנין לבם של ישראל לאביהן שבשמים לעבדו עבודה תמה ושלמה זכה וברה מזוקקה וטהורה. ועלינו להחזיק מלא הפנים ברכה ותהלה להיה ידידנו הרב החריף ובקן וותיק וחסיד מוכתר בנימוסין מפורסים לשם ולתהלה מרה דוד כהנא געלב נ"י שויב מומחה דפסק יע"א אשר אסף בעמיר גורנה פרישת גדולתו וצדקתו וקדושתו של רבינו דקדוש והטהור ז"ע תולדותיו מאת התחילה השמש להזירה עודה באבה ביפעת הדרתה ממנה פנה ממנה יתר יקרתה וגם בדיות דישמש בתוקפתה מספר ועולה גם מאורעותיו ונפלאות אשר הפליא לעשות בקרב ישראל וכל איש הקורא בהספר הזה ישריש אמונת אומן בלבו באמונת צדיקים קדושים וטהורים מתלמידי רבינו הריב"ש ותלמידי תלמידיו ז"ע. ומהראוי והנכון שבארא יתן מעות קדומה למען יוכל לבצע מעשיהו לשוב לבדך על המוגמר וגם כצאת לאורה יביאו ברכה לתוך ביתם ימוכן מעצמו שאסור לדחזיר ולהדפיסו הן במתכונתו והן באופן אחר הן במדינה זו והן במדינה אחרת בלי רשות הרב הדי"ב הנ"ל כי אחזת עולם הוא לו חבות מרן הקדוש יגן עלינו ועב"י להושע תשועת עולמים בבנין בית עולמים בקרוב בכ"א. הבאע"ה מונקאטש ב' ר"ח שבט תפרי"ח:

דוד שלימפל מאיר זאב זאלצער הכהן מנחם ווייס

מקום החותם

ש ע ר ה ב י ת

אמר החכם מכל האדם (משלי כג-יב) אל יקנא לבך בהטאים כּא ביראת
ה' כל היום. הורה לנו הכתוב אותן בני התועים מדרבני דרשים
המפנים לבם לבטלה לנפש הבהמיות עתקו גם גברו היל ודרך ישעים
צליחה אין לקנאות המדת טובה וסגולת עישרם אף אם יעלה שמים שמש
הצלחתם בידענו כי הגבחתם הוא השפלתם ועלי זו צורך ירודה להורידם
לבאר שחת. לא כאלה חלק יעקב אלו בני אדם השלמים בדעתם המכלים
ימיהם בטוב ושנותיהם בנעימים בתורה ומעשיש וכוונם מדותיהם
אנשים כאלה יש לקנאות ולצייר בנפשותינו כשרון מפעולתם להיות
מהשבותינו חשוקה ודבוקה בהם לעבור עלינו זה קנאה לאמר מתי
יגיע מעשי למעשה האדרים האלה הגבורים רמי המעלה אשר מעלים
אנשי השם אנשי מופת כענין שאמרו (בבב"א כ"ב) קנאת סופרים תרבה
חכמה וזה מעורר בכל דור דור חכמים ונבונים אנשי מדע לחבר חבורים
כאלה להזכיר שמות הצדיקים והתמימים והישרים להיות שמם הקוק
למוכרת נצה הלא המה סדר עולם רבא להתנא היו בר הלפתא סדר
עולם וזמא לר' יוסף טוב עלם סדר הקבלה להראב"ד ס' יוחסין לה
אברהם וכותי שלשלת הקבלה לר' גדליה בן יחיאל צמח דור לה יד
נאנו קורא הדורות לר' דוד קינפורטי סדר הדורות להגאון אלפי ה' יהואל
לוריא והאחרון הכביד שם הגדולים וועד להחכמים להגאון הקדוש
חידיא וכן אחריו ההיוקו חכמי לב בכל המדינות למיניהם קורא אני
עליהם על הראשונים ועל האחרונים דבר טוב כולם לדבר אחד נתבינו
לתת לנו שארית בארץ ולהחיות אותן אבני קודש מערמות עפרם לעשית
להם זכרון ליום אחרון עד אשר כמעט שבו נפשות המינות בצרור
החיים לגור עוד עמנו בארצות החיים ותהו שריד לאחריהם וכנים
צדיקים כזה נאה להם (יקרא דשכ"ב) ונאה לעולם (יקרא דהיו) והיו
יתן אל לבו לבון משקלות מדותיו וליישר אודותיו להתדמות למעשההן
ואני ברי שפלה קנאתי קנאה גדולה ונתעודדתי בעזרתו יתכרך לילך
בעקבותיהם בעקבות אלה הקדושים אשר לפני ללקט הנהגות טובות
ושיחות שושנים ופרחים פנינים יקרים שבעתים מוזקקים ולקבץ על יד
תולדות שני האדרים האלה איתנים מוסדי ארץ אבות מכלל דאיכא
תולדות כיוצא בהן תפארת אבות ובנים היה גאון ישראל וקדושו מן שלמה
שפירא ז"ע מלפנים אביד סטריזוב ואח"כ במתקאטש אשר שם חלקת
מחוקק ספון ומבני הקדוש והטהור והנורא מן מהרצ"ה ז"ע זכה וזכה
את הרבים בספריו הקדושים המפורסמים עד אפסי תבל ועליו איתא
בירושלמי

ש ע ר ה ב י ת

בירושלמי אין עושין נפשות לצדיקים דבריהם הן הן זכרונם כי על מי לא יקום אודיהו להתלהב נפשו מספריו הקדושים כל אחד לפי שורש נשמתו לא כן אביו הקדוש אשר בעוה"ז לא זכינו לאורו להפיץ את המון ספריו הקדושים ע"פ תבל כי כן נזר חכמתו וקדושתו שאל ידפיסו מהמון ספריו עד למאומה כמבואר בספרותינו ואני לרגל המלאכה להתחיל משנת תקצ"ב ז' החנוכה יום הולדת אדוננו מהר"ש ז"ע ונסיים בשנת תרע"ד יום ב' הסוכות עת הוסר העמרה נזר ראשינו מרן בעל הרכ"ת ז"ע ולסדר הדברים בסדר נכון כפי אשר נמסר לי כל פרטי הדברים מהחל ועד כלה ממקור קודש מקור נאמן היה אדוננו פרי צדיק עץ חיים עמרת תפארת ישראל הגאון האדיר פאר הדור וקדושו נזר ישראל ותפארתו נודע בשערים מחבוריו הנוראים והיקרים מרן מוה"ר"א שפירא האבדסה"ק מונקאטש המקום יחי' בעזרו בנו ונכדו של בעלי התולדות ממלא מקום אבותיו הקדושים בחכמה וביראה שיחי' לאורך ימים ושנים עד עמוד כהן לאורים ותומים:

ואברך את ה' אשר הנחני דרך אמת לחסות תחת צל קודש ולהתבשם במיעוטא דמיעוטא כמאן דליתא מאור יקרתו מזיו נועם קדשו ולא עוד אלא להיות נמשך עלי איש כפרי כמוני חוט של חסד להביאני בהיכלי מלך לפני ולפנים חדרו פנימה מקום אשר רק לגדולים ימנה ולגלות לי מסמוני יקרים מאירים ומזהורים כאור שבעת הימים ומספרים כי הגאון האדיר בעל קצוה"ח זצ"ל אבדיק סמריא כתב להבער פמ"ג תוארי כבוד והשיבו הפמ"ג ניכ תוארי כבוד וכתב במכתבו מדוע יתארנו בכבוד שאני מתארהו הלא מעכ"ת אורג לעשות מלבושי כבוד והכל משלו ואנכי כעני מלקט בהצרות מלכים ושרים את אשר ישאירו לפני ואין הכבוד הזה הילמתני עכ"ל המהור

וקיזו בן בנו של קיזו מה ימריצני ומה יענה איש כמוני אין כרמל בצקלוגי. אין זה אלא מתנת חנם אף שאיני הגון ואינו כדאי העמסתי עלי עול גדול להתייגע ביגיעה לא מועמה ושקידה לא קסנה לבל ליפול אף צרור ארצה כל אורח ודבור והגה אשר יצא מפי קדוש אדונינו ליהדות למשמרת ולהרות בעט ברזל ועופרות ולעררך מערכה גדולה וקסנה עפי סדר המאמרים הנקובים בשמותם ועפי סדר הצוותות וכדי שלא ידא עיני הקוצבא מעומסת אנה ואנה הבגתי ספתחות סכל מלקיז. וזדה כל מבקש ימצא דבר על אופניו מבלו יגיעה. ועוד די מרתתן בחיל ובמרא בידעי כי עלי להעלותן על שלחן הסלך ולהעבירן תחת יד הבקורת

ש ע ר ה ב י ת

הבקורת תחת יד המבקר הגדול הוא אדוננו מרן האבדסה"ק הנ"ל שליט"א והוא דווקא גדול וכריז דאפי' שמא הנברא נריום ויושב על כל קוץ וקוץ אם להעדיף או לגרוע ולרונן בחסר יתיר חליף ואני בהלל ובהודאה אשר עד כה עזרני ה' לראות טוב מעמלי ולחזות בניעים יקרת הספר בליל בהדרו להיות לחן ולחסד לעיני כל רואיו ויהי נועם ה' עליי .

ולמודיע אני צריך כי מעיני מוסתים לא הובא בתוך דברינו כי אלודכרים שאין להם שיעור וכל מה שהובא מתולדותיו בזה אינו אפילו מעשר מן המעשר כי הוא הו' הצנע לבת ומעולם לא סופר משבח עצמו ורצונו של אדם זה כבודו ודסתיר מעשיו בכל מה דאפשר ורק אשר שמענו בזה מכיך אדמרר שליט"א הוא ששמע מאביו הקדוש ורוב הדברים שסיפרה זקינתו הצדיקת המשכלת ע"ה אשת מרן רבינו שלמה ז"ע עוד בחייו וגם כמה דברים ששמענו מאנ"ש חסידו אמת זקני ת"ח מחסידו אדמרר מהר"ש ז"ע וגם אצלם הו' זה כמעשה מן המעשר, מאשר לנו מפיהם נמסר וגם זה הובא תחת בקורת אדמרר בעל מנח"א שליט"א בנ"ל אם אין הדברים נאמרו בודמי או בדרך גוזמא, ואשר הוא דברי אמת הובא בכתב יושר בזה אך גם זה לפעמים בכמה דברים בדרך מגלה פאה ומכסה מפחיים כי אצלינו ובין אנ"ש נודע מפה לאזן יותר מבפליים וחסידי השי' בעד זה המעט אשר העלינו על הספר למען יהי למשמרת ונוכה עיזו לשמירה והצלה, מחבלי משיח טרם הגאולה ונוכה לביאנא"צ ביב תוך אמוני עם סגולה וכל משאלות לבנו בקרוב כמלא מוכן המלה, בן יאבה ה' ולצאת ידי חובתי, בכל לבי רוחי ונשמת, שלמי חובה ושלמי נדבה, לאיש הדגול מרבבה, הוא ירידי חמדת לבבי האברך המופלג ושנון וזהים איש חמודות חכם וסופר מרה משה (בן שיינדל) גאודשמיין מפה"ק ה' יהי בעזרו אשר הו' משען ומבטח עוז לעמד לימיני בכתיבת ובהגהת הספר להיות מעיר לעזור וממש ידימיני לעזרני בעבודתי הגדולה תהי משכורתו שלימה וחכור אותו האיש לטוב בזכות הצדיקים רבותינו הקדושים להפקד במהרה דידן בדבר ישועה ורחמים בוש"ק עם ז' מ' רבקה בת אסתר תחי' ויזכו לראות דור ישרים יבורך בכ"א זכות אלה הקדושים מציקי ארץ יעמד לנו ולזרענו ולזרע זרענו עד עולם ביהדר .

והיתה התחלת כתיבת הספר רב אלול פורת והשלמתו י"א סיון תרפ"ח לפ"ק מונקאטש יע"א.

כ"ד הצעיר והזעיר דמן חבריא מתלמידי מרן שליט"א

דוד כהנא שו"ב

דק"ק הנ"ל

בעזרת צורי וגאלי אדיר באדירים
אעלה על ספר מאמר ראש צורים.

(א) זה ספר תולדות אדם הגדול בענקים. אור בדור בשחקים, שמו נודף למרחקים, הלא הוא אדוננו מורנו ורבנו מרן הרב הגאון הקדוש והטהור רבן של ישראל מוה"ר שלמה שפירא ז"ע יהי זכרו ברוך, בן לאותו צדיק א"א קדוש וטהור רבן של ישראל מוה"ר אלעזר זצ"ל אב"ד דק"ק לאנצהוט בעה"מ ספר הקדוש יודעי בינה עדיית. בנו של מרן הגאון הקדוש המפורסם רבן שכבה"ג א"א נורא שמו מרה צבי אלימלך ז"ע אב"ד דק"ק דינוב בעל המתבר ספרי קודש (א) בני יששכר (ב) אגרא דכלה

(א) המעם אשר קרא מרן הקדוש מהר"א את ספרו בשם "בני יששכר" הוא עפ"י מעשה אשר פ"א בכסות מרן מהר"א לבית רבו רבינו הקדוש החוזה מלובלין ז"ע חישב על הדרך בינו לבין עצמו וכפשו חשקה לדעת מקור מחלבתו מ"זה שבת הוא ולהיות בהגיע תור יומי לחנוכה תמיד הוא מרגיש בכפשו תוספת רגש נעימות קודש עד להפליא ומאין לו זאת? כי אי אפשר שהוא מגזע החשמולאים באשר איננו כהן מבית אבותיו וברוב שרעפיו בקרב דומה בכפשו כי בחיותו בלובלין ישאל את פי רבו על כנה להגיד לו יוסר דברי אחת ברוח קדשו הגופה מסוף עולם עד סופו, והנה בבואו לבית החוזה הקדוש והוא עוד טרם ישאלוהו פתח הרבי הקדוש להגיד לו להק' ר"א כי מקור מחלבתו הוא משבתו של יששכר ומה שהוא מרגיש תוספת קדושה יתירה בחנוכה הוא לאשר הוא בעצמו היה מבית דינו של חשמולאי עד כאן תוכן דברי קדשו, על כן קרא אח"כ את חיבורו הגדול והקדוש על המועדים וזמני קודש בשם "בני יששכר" [ועיין בזה בהקדמת ספ"ק יודעי בינה עדיית לבנו הקדוש מוה"ר אלעזר ז"ע, ובה כתיב מעט על אשר כינה מרן בבני יששכר את מאמר אחד לחנוכה בשם שרי יששכר עי"ש בפנים דבריו הנעימים, ועיין בהקדמת ספ"ק דרבי אמונה לחנוכה מה שכתב ברמז בענין זה]

(ב) פעם אחת סיפר הרב הגדול איש קדוש מ' כפלי הירנקה מראשפערט ז"ל לפני אדוננו הקדוש מהר"ש ז"ע בהיותו פה בצל קורנו כי בדידה הוה עובדא עם עמיתו הרה"ג הקדוש מ' שמואל פרענקל זל אב"ד קק דאראג (בעה"מ ספר אמרי שפר עדיית) בהיותם יחד פעם אחת על ריה בצאכו וביום ב' דריה קודם תקיעות שופר כאשר שב מרן הגה"ק רבנו בעל דברי חיים ז"ע לחדרו להפגש מעט כדרט בקודש ובפעם האו נשמחה איזה שעות והתה

דכלה. דרך סקודיק, תל ישרה, אגרא דפרקא. ושאר חיבוריו המאירים פני תבל ומלואה:

ואמו של רבינו היא הרבנית הצדיקת מרת **טאבא** חוה עיה בת הרב החריף מוהר **יהושע העשיל** ז"ל (ג) [חתן הרב מרה אפרים ז"ל שהיה חתן הגביר החסיד המפורסם מרה שמחה הלוי מדוקלא ז"ל (ד)] בן הרב הגאון מוהר שלמה האלים ז"ל (בדג"מ צבי הירש ז"ל) שהיה מרצ ומגיד מישרים בק"ק לבוב בזמן הגאון מרן בעל ישועות יעקב זצ"ל ונשאר ממנו שני חיבורים בכתי' בשם "בנין אפריון" ועל אחד כתב שם בהשער שכתבו בשנת תקל"ה בהיותו בן כ"ג שנים ויש לו הסכמה מהגאון

והמה באו והחביאו את עלמן בבית מרן ומלאוהו שוכב ובידו איזה ספר ומעיין בו בדביקות יתירה עד אשר לא הרגיש בביאתם וכאשר בא המשמש להצידו כי הזמן מתאחר הרבה בערך ג' וחצי שעות אחר חצות היום זרז איש בזרזו יתירה להבין לעבודתו הגדולה אשר לפניו עוהנה בחובת היום והמה השני ריעים האהובים הכל קרבו אל השלמן לראות באיזה ספר היה מעיין ומעמיק כל כך רבינו הקדוש והמה ראו כן תמחו כי הספר בני יששכר היה שעשוע נפשו לעת כזאת קודם תקיעות שופר איזה שעות ראשונים. ומרן הקדוש שב לביהמ"ד לסדר היום הגל בחפזון ובמהירות יתירה ואח"כ בעת הסעודה בעת חלוקת שיריים דחקו איש לקבל שיריים וכאשר הרגיש בס מרן הקדוש החזיל להגות על השלמן עם הכף אשר בידו ואמר הגזי דרך החסידות להרהר אחר רבם באיזה ספר הוא לומד והלא כל מי שיש לו מוח בקדקדו יבין וישיכל כי לא אעיין בשום ספר בלתי אם המתכבד היה בעל חזקת ודבריו בספרו ברוב הקדוש כאמרו עד כאן תדמה. והמה נסוגו אחר מפני הפחד והבושה בידעם כי עליהם ירמזו מליו וידע מחשבתם:

(ג) הרב ר"ה הב"ה ה"י דר אז בעיר דוקלא וה"י עשיר נכבד ולבסוף יתו ה"י אלל חתנו ההיק ר"א ז"ל בסטריוונב ושם מתחמו כבוד. וחיו נוסח מלכא אות באות.

פ"ג

יגן בעדינו לעד זמני
ה'איש השלם בצורתו
 וישר בחסידותו ובדקתו
 שם לילת כימים בעבודתו
 מה **יהושע העשיל** ז"ל בהרב החריף החסיד ועניו מה' **שלמה** ז"ל
 מ"מ דקיק לבוב כפטר **ז' שבט תר"ט** לפיך תלמידיה:

(ד) האשה יגדולה הצדיקת מרת מלכה עיה אשר מתחלה הייתה אשת הקדוש והטרה מוהר"ה מרימאכ"ב ז"ע ואח"כ כישלמה לטקדוש והטרה

מהגאון המובהק מודרני אשכנזי זצ"ל בעל המחבר ספר מדרות הקודש על זבחים, והרר יהושע העשיל הנזכר התייחס את עצמו לנזן ולנכד של שרי התורה מרנן ורבנן בעל פני יהושע ובעל מגיני שלמה זצ"ל:

[ב] וכדי שידי מלאכתנו שלימה בסדר תולדתו, ולהביט לצור מחצבתו. מראשית דבר לאחרייתו. נתחיל לספר מעט מראשית התקשרות דברי

התנאים והברית שנדברו והותנו בין הני תרי צדדים דהיינו מצד אחד מרן הקדוש מהרצ"א בעל בני יששכר ז"ע שדיה אז אבדקק ריבאמיטש העומד מצד בנו החתן הקדוש מרה אלעזר ז"ע ומצד השני הרב החרוף מרה יהושע העשיל ז"ל העומד מצד בתו הכלה הצדיקת מרת מאבא חוה ע"ה ובשעת ההתקשרות התחייב א"ע אבי הכלה לנזן את בתו בערך סך ארבע מאות (אדומים) דינרי זהב ולמלקם קודם החופה כי הרב מודה יהושע העשיל היה בעת ההוא מופלג בעשירות ותורה וגדולה יחד מצומדים אתו והחתונה הוגבלה להיות בריבאמיטש מקום אבי החתן וכדהגיע תור כלילתם ביומי דינסן וקודם החופה נתן אבי הכלה דעתו לתת מגרעת לכסף הגדוניה מכפי הבטחתו אבל אין דעת מחותנו הקדוש אבי החתן נוחה בזה כי אם למלק כפי המדובר וליכא כתובה דלא רמי בה תיגרא ומחמת הסכסוך גמר המחותר בדעתו לבטל את כל הענין ולקח את בתו הכלה עם כל בני משפחתו ואחוזת מרעיו לנסוע לדרכם וכן עשו ויהי בנסעם ובדרך נסיעתם הביט הרב מודה יהושע העשיל בפני בתו הכלה והוא שינתה תוארה ופניה משתנית לכמה גוונים מחמת עלבון ועצבון ובכתה מאין הפוגות ואביה נכנס עמה בדברים לחזקה ולעודדה ולהחיותה פתח פיו ואמר בתי היקרה מדוע מניך רעים אל תדאג אל תירא ואל תפחד דע את אביך שהוא ביה ת"ח וצורבא מרבנן ועוד הוא יחסן יותר מהרב מריבאמיטש ודאנותך עלי בעזרתו יתברך לבחור וליתן לך חתן משובח ומפואר אשר תשבע ממנו רצון עוד יותר מהחתן הלז, אף היא במרירות לבה ענתה ואמרה אבי יקרתי על ראשית דבריך אינני מצייד בהם צד ספק וכדואי כנים ונאמנים אבל בסוף דבריך תדע כי חתן תמים למעלות כזה כפי שמספרים תהלתו ונדקתו. לא תמצא

והטורח מוהר"י מרוזן ז"ע היא היתה גיב נכדת הר"י שמחה הביל ובעת כישאת להרהיק מרוזן כחכבד הרהיק מוה' אלעזר מלאנאטוט [אשר נסע אתה להחמנה לסג בחור קרובה] לבעל המסדר קדושין וחמד היה מרגלח בפומי' למד כי בעת סדור הקדושין הי' אז כל איברי' דא ללא מקטן בהעלאת על לבבו לפני מי הוא אומד אחר אחר לנו הארוסות וכו' וכל ברית אירוסין ומי הוא החתן הקדוש והטורח ז"ע:

תמצא דוגמתו. בכל העולם (בשנים היה אז החתן נער בן יד שנים בערך וגם הכלה בערך שנים הללו) ואביה כשמעו את הדברים ותצאות ונובעות מקירות לבבה הרגיש והתבונן גדל צערה ומרירות יגון נפשה וכונתה לשמים על כן לא ראה לפניו דרך אחר כי אם לדיות מנצח ממחותנו ומאת ד' היתה זאת ונתן דעתו לחזור ולשוב לריבאמימש ולסלק כפי המדובר ונכנסו הזוג הקדוש לחופה ולקידושין:

ביני לביני נתאחרו הימים והגיעו ימי ההתונה סמוך לימי החג עד שישבעת ימי המשתה נמשכו בלילי התקדש חג וצריכים לעשות השבע ברכות בתוך הסדר כמבואר בחופת התנים וכן עשה המחותן הקדוש בעל בני יששכר ז"ע ובירך השבע ברכות על הכוס השלישי בהתלהבות נורא עד אשר כסף את עצמו והכוס אשר בידו נכנס והגיע תחת השלחן המהור אשר לפניו: [ג] ובשנת תקפ"ה היה רצון העליון ית"ש שרבינו הקדוש בעל בני יששכר ז"ע יעזוב מדינת גאליציעין ועיר מגורתו ולהופיע הוד יקרתו פה עירנו עיר מונקאטש ודי' לאביד' דפה והמחוז בערע: ונתיישב בכאן א' ראה תקפ"ה כמבואר בספקם הקהל דפה. והזוג הקדוש אשר היו סמוכים על שלחנו גם כן באו דגה בתוך שאר ב"ב כמובן ואירע מקרה שכלתו הצדיקת מרת מאבא חוה ע"ה אשת בנו הקדוש מרה אלעזר זצ"ל הנ"ל לא היתה יכולה למהר א"ע לבעלה כי היתה רואה מהמת... שתי פעמים ותדי מבוכתם גדולה ומרה בזה כמבואר בש"ע ירד סי' קפ"ז. ומן הקדוש מהרצ"א אחרי כל הצדדים נגמר בדעתו המהורה לסלק עצמו מן הצד ומסר את ההוראה הגדולה הזאת להרב הגאון הגדול מוהר"ר יעקב שפירא זצ"ל שהיה נקרא ר' יעקלי' הריף אבד"ק הומנא (אשר היה מתלמידי וחסידי רבינו הקדוש ר' מענדעלי מרימאניב ז"ע. והיה מכירו וידידו של רבינו מהרצ"א עוד מדבית רבו מרימאניב) ובצירוף בית דין צדק דפה שהיו בימים ההם נשאו ונתנו בעומקן של הדברים והגיד הגה"צ מרה יעקב הנזכר לבלי ליכנס בעומק בזה בעניני הבדיקות (כמבואר בשו"ת אמונת שמואל) בפעם הג' אך נפסק בכח התורה שהזוג הקדוש יורו באהבה ואחה וריעות ולא יארע להם שום מכשול ואסון ומקרה בלתי מהור היו וצדיק גזר והקביה מקיים כי כן הי' ומני אז והלאה שבה לאיתנה ולבריאתה הראשונה ונקתה ונזרעה זרע ונפקדו בפרי במין:

[ד] בעת ההוא והאברך הקדוש מוהר" אלעזר (ה) זצ"ל התנהג את עצמו בקדושה וטהרה (1) ודי' משים לילות כימים לשקוד על דלתי התורה. ועל דבר כסף הגדוניה המזומן אצלו הי' המדובר בינו לבין מחברתו המהורה ועצתם נכונה למסור את כספם למקום במוח וכן 'עשו ומסרו ממנם ליד גביר

נביר אדיר ונאמן הודיע מפה על תורת הותר עיסקא כמובן והפירות מהקץ שלהם אשר תעלה לשנה יהיו לצרכם ולמחיתם ולמה שנתן לו אביו הקדוש ז"ע דמי שבוע. יהיה זה להם לסיוע. שיוכל לישב על התורה והעבודה באין מפריע. אמנם עד מהרה נודעו הדברים פה עיר מונקאמש כי לבנו של הרב אביד יש לו הון כסף נדוניא סך רב בימים ההם ויבאו אנשים אליו כפעם בפעם ויחלו פני נדיב האברך הקדוש מוהרי"א בעל הבספ ליתן להם סכום מה על משא ומתן שנודמן להם כהנה וכהנה צרכי בני המרובים והוא בטובו הגדול ובחסדו נכמרו רחמיו עליהם ונתן בכתי"ק פיתקא להגביר בעל הנפקד ליתן מכספו על השבונו למוכ"ז כך וכך וכן עשה להשני וכן לשלישי לבי"א סכום מסויים מעט מעט עד אשר ינקו ממנו את כל הונו ורכושו

(ה) במשך העת אשר זרחה שמשו של מרן הקדוש בעל בני יששכר ז"ע

בפה עירנו ה"י פ"א מרן עיר וקדוש בעל עטרת בני ז"ע בכאן ובטעיטו חזרה לביתו לדיטשוב ומרן בעל בני"א בא ללוותו אבל ה"י לא המקום בהעגלה שיטבו שניהם יחדיו [הרצ"ה והרצ"א] על כן לקח מרן בעל בני"א עגלה מיוחדת עבורו ללוות אותו לדיק ועל העגלה שיטב עליו מרן העטרת בני ישכר (בדוחק) בנו של הבני יששכר הוא הק' מוהר"י אלעזר הב"ל אשר הרהיק בעל עטרת בני"א כבדו שיטב אליו ונסעו ממונקאטש עד ווערענאקי שהוא בריחוק הרבה פרסאות וביערות מלאים אילנות ועל דרך נסיעתם הגיד מרן העטרת בני"א להאברך ה"י אלעזר הלא חזע כי כפי מספר העלים הנמלאים פה על כל עז היער והאילנות הרבים ההם כל כך יחודים לאין שיעור עשינו בדרך הזה ע"כ (חסמר שערת ראש השומע עד היכן הדברים מגיעים ממדרגות קדושת שרפי קדש הגדיקים האמתיים ז"ע ולהם דומי' תהלה):

(ו) ופ"א בהיות מרן הקדוש מוה"י אלעזר הב"ל בעודו לעיר לימים בדיטשוב וכנס לקבל שלום וה"י רבינו הגהיק בעל העט"ל ז"ע עומד

מפניו ובעת י"א מאחו אמר לפני גדולי תלמידיו הקדושים מהר"ם לעטנער ז"ע ומוהר"י ישראל דוב מדראהביטש ז"ע אל יפלא בעיניכם על יוצאת הגבור שנהגתי בהאברך הלא יען כי זה זמן רב לא ראיתי צורה שלימה ומהודרה כמו האברך הזה. שלא פגם עדיין צורתו עכ"ל. וחזו גברא רבא קמספיד עליו!

ושבו פ"א בהיות מרן הקדוש בעל בני"א ז"ע עם שני בניו יחדיו היה האברך הקדוש הב"ל ואחיו הצעיר הקדוש מוה"י דוד מדיטוב ז"ע בדיטשוב ותחת אחד השיחים שאל הרהיק בעל עט"ל את הרהיק בעל בני"א בדרך יתמה, תאין ומהיכן לקח מוחזגי שתי נשמות יקרות ומסולאות כאלה לשני בניו הלא שהם ינשמת בלא גופים עכ"ל הרהיק להיך

ודכושו וכליא קרנא לגמרי. ויהי בעת תקופת השנה עלתה בדעת זוגתו הצדיקת מרת מאבא חוה הגדול כי בא מועד לעמוד על החשבון ולקבל מהגביר הגל את דמי הפירות ותדבר על לב בעלה מזה והוא לא ענה על דבריה והשיאה לדבר אחר וכראותה בן והיא שלחה אל הגביר לדעת מה זה ועל מה זה והיא מר לה כאשר בא הגביר ועמד לפני צעם תכריך חשבונות ופיתקאות אשר הגיע לידו מבעלה והראה לה ואמר הכר נא למי החותמת כתיק בעלה עד שנתברר לה היטב כי המה נקיים מנכסיהם עד פרומה אחרונה ואין כאן לא קרן ולא רווח:

[ה] ובשנת תקפ"ט כבר עזב מרן הקדוש בעל בני יששכר את מדינתנו ואת העיר מונקאטש ונסע לדינוב ואת בנו הגדול האברך הקדוש מרה אלעזר הגל הושיב לאביד בק"ק ריבאטימש ושם הוליד מהרא מאשתו שתי בנות והיו לגל ולשמחת אבותם אמנם לא ארכו הימים כי בשנת תקצ"א בזמן המנפה הנוראה ר"ל בסוף הקיץ נעדרו מאתם שתי הבנות יהדיו ושמחתם נהפך לתגה כי היה אז כבר כמה שנים אחר חתונתם ולא זכו זרעם בחיים. אצלם להתקיים. והעבר אין ולעתיד נשאו עינים. לחלות פני אבינו שבשמים. לאמר יוסף הלנו לנחמה. להפקד במהרה בורע של קיימא:

בזה ספו תמו סיפורי הדברים.
במאמר ראש צורים.
ובכן נתחיל אומר להביע.
במאמר אור זרוע.

מאמר אור זרוע

[ו] יהי בעת ההוא ותהר כבר הצדיקת מרת מאבא חוה הגל אך נפשה מרה עליה מאד ותמאן להתנחם על העדרת שתי בנותי ר"ל כנזכר במאמר ראש צורים אות ה) ובעלה הקדוש בראותו כי אין בפיו די מלין לחזקה שבר עבודה עגלה להובילה לדינוב והוא שלחה אל חמיה הקדוש מרן מהרצ"א זרע לשפוך לפניו מר שיחה ותונת לבבה וכאשר האזין הותנה הקדוש והרגיש בביאתהו לביתו נאווה קודש קראה בלשון חבה להשיב נפשה ולרפאות שברה ועמד מכסאו ואמר לה מאבאלי חדל דאנתך אל תבכה ואל תתאונן עוד ותתבשר מאתי כי אתה מעוברת עם אור גדול בעזרתו יתברך. והדברים המהודים האלה היונאים ממקור נאמן היחוד

הפיתוח רוח חיים בקרבה ותגל אמו בפרי במנה ותעלחנה כליותה בבטחונה חזק לאמר זה ינחמנו מעצבן דינו ואשרי חלקי כי עובר קדוש אנכי הרה ותחי נפשה ושבה לביתה בהשקט ובבטח לשמור את הדבר, וזה היה ביומא דאלול תקצ"א:

[ז] ובשנת תקצ"ב ביום השביעי דימי חנוכה נתגלה האור הגנוז ונולד מרן אדוננו ורבינו שלמה ז"ע בקיץ ריבאמימש לשמחת לבב הוריו ולכב בני משפחתו ותיכף ומיד יצאו בקול מבשר בשליח מיוחד לדינוב להוביל את הבשורה הגעימה וכן יכבד אביו הקדוש במצות מילה וסנדקאות אך מפאת עברת החורף הקשה והתגברות השלגים על ההרים הרמים נשמי המסילות וחדלו ארחות באין יוצא ואין בא ועיזו די מן הגמנע להרהיץ מהרצ"א ז"ע למלאות משאלות ורצון בנו הקדוש לבא בעצמו ליקח חבל בשמחתם רק השיב ע"י מכתב (ביד נכרי המשולה שהלך ומדלג על השלגים) והודיע לקרא את שם בנם הנולד למזמ בשם שלמה ומעמו ונימוקו כתב במכתבו, כי שלום ואמת יהיה בימיו (וממעם זה קרא מרן הקדוש מהר"ש ז"ע (בעל התולדה) בתחלה בימי נעוריו את שם חיבוריו עה"ת ומועדים-עת שלום ע"י מכתב זקינו הקדוש אבעת לידתו כנ"ל אולם הסב אח"ז את שמם לשם שלמה ממעם המבואר להלן בסוף מאמר אשכבתי דרבי עיי"ש) וכדי להפיש דעת בנו וכלתו הבטיח להם כי מיד כאשר ינח העת מועמו יבקר היכלם, לשכון במקדלותם, ולשוש בשמחתם, היולד הרך נמול בזמנו ע"י אביו הקמהרא בעצמו בצדק ובגילה ברשפי אש ואהבה כלולה [ח] וידי כמשלוש חדשים בין הפרשיות והגה הסתיו עבר ובת קול מתפוצץ בראש הערים כי הגה הקדוש אשר אנו מתגעגעים באהבת לחזות ביופיו זה אדוננו מהרצ"א מדינוב ישבות בעיר מגורו ריבאמימש לקיים הבטחתו סימי קדם ולא יתואר בחרט אנוש גדול השעשועים שמחות וגיל עלי העיר ריבאמימש בכלל ועל בית הרב הקדוש מרה אלעזר בפרט כי יזכו להקביל פני רבם ואביהם הקדוש מאור עיניהם, ותפארת ראשיהם, והי כאשר נכנס מרן בעל בני יששכר לבית בנו מרן מרה אלעזר לקח את נכדו (רבינו שלמה) הבן יקור ילד שעשועים על ברכיו חרועותיו המהורים הביט בפניו וענה ואמר לכלתו מרת מאבא חוה אַם היולד במרם אצרך בבטן ידעתך אקרא על נפש יקר הלז וביה הטבתי לראות ולא שגיתי בדמיוני חזו כי גדול בקרבך קדוש ישראל וכאשר הבטחתך כן ידו וכן יקום ברצות השם נקוה לשמו יתברך כי יהיה הבן הלזה לבלל

לכליל תפארת. ולגמן אדרת. ועמרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם:

אחרי ככלות מאמר אור זרוע.
 כיתר במקום נאמן תקוע.
 הא לכם זרע קודש דברי המודות.
 במאמר טל ילדות.

מאמר טל ילדות

[ט] והילד שלמה בעודו נער קמן הכרת פניו ענתה בו כי זרע בירך
 ה' הוא ילד שעשועים נחמד למראה ובתצין בתצין מקטפי ידוע וכמעט
 שנשמט מדדי אמו זכה נער את ארחו עם אביו להיות אצל קדושת
 זקיניו בדינוב על שבתות השנה ומועדי קדוש. חקיניו הקדוש
 השתעשע עמו בכל עת וגם אביו הקדוש התבונן בו כי לגדולת נוצר
 וגיל יגיל אבי צדיק וחבבו ככבת עינו בראותו כי פרי עץ הדר הוא וכי
 יעלה ויצמח לעלות מעלה מעלה ואביו שמר את הדבר:

[י] בדיוותו קמן כבן ד' שנים בערך ואביו הוביל אותו לדינוב על הג
 השבועות כדרכו חקיניו הקדוש מהרצ'א לקח את נכדו הילד שעשועים
 והושיבו בחיקו ואליו פה קדשו קרא ואמר לו דברי תורה כי יום א'
 דשבועות הוא בבחינת חקיקה ושרמוט שבתורה ויום ב' דשבועות הוא בבחי'
 כתיבה שבתורה. ואחד מבני ביתו של הרה"ק מהרצ'א בראותו איך הסב
 הדברים אל הנער היושב בחיקו עמד משתומם ומתפלא ושואל על המחזה
 האיומה איך הוא מטעים דברים עמוקים מני ים לתינוק קמן כזה והוא נער
 בו ואמר אל תלמד אותי דרכים דע כי זה הבחינה אשר אמרתי לעלם נחמד
 הלזה אליו נאמר בלשון שרמוט וחקיקה ומה שאומרים לגדול בשנים הוא
 בבחי' כתיבה עבלה"ט. וכן ה' כי אמרות מהורות קדוש זקיניו הללו נרשם
 אז היטב בזכרון קדשו וסיפר תמיד את הנשמע מזקיניו בעת טל ילדותו ואלו
 נאמנין להעיד בגדלן מה שראו בקומנן. ומזה נבין ונתבונן עד היכן ה' חשוב
 וספן הילד הקדוש בעיני קדוש מר זקיניו בידעו ומכירו בשורש קדושת
 נשמתו כי רם ונשא הוא חה הקמן גדול ידו בישראל ויעמד לנס עמו לשם
 ולתפארת:

[יא] ובזכירה אחת נזכרים עוד מרגליות טובה נוסף ספיר ויהלום אשר יצאו
 מפוסם ממלל רברבן קדוש ד' בעל בני יששכר אשר זכה אדוננו הקדוש
 מדרש

בית מל ילדות שלמה ה

מהרש בדיוותו עלם לשמוע ממנו בחג השבועות על פסוק חי די שכבי עד הבוקר אם יגאלך טוב ואם לא יגאלך אנכי וכו' וכך די' אומר אם יגאלך (השנית ברוב חסדיו אז) טוב, ואם לא יגאלך (חי' לא ימדר לנאל אותנו אז) אנכי (עי' כח התורה הקדושה הפותחת באנכי צדיקים באים ונומלים בורע בכח התורה שיגאלנו ב"ב) עכלה"מ. והגיד רבינו מהרש ז"ע כי אלו הדברים זוכר ברעיונו שהגיד זקינו בתוך דבהק באש לדמ:

[יב] כאשר די' לערך ה' שנים אירע פ"א ויהי בעלות הבוקר בקומו משינתו ויספר לאביו חזק נפלא ויען ויאמר וארא בחלומי והנה שלשה אנשים נצבים מטיילים על שפת הנהר אשר הוא מהויץ לעיר (ריבאמיטש) ומי המה השלשה אנשים. אבי זקוני מדינוב, ומצדו האחד מלך המשיח, ומצדו השני אליהו הנביא, וכולם מלובשים בשמריימליך על ראשיהם. והגונן של מראות הווערכין מהשמריימלין אין אחד דומה לחבירו, דהיינו הווערך מהשמריימעל של א"ז די' של סאמיט בנהוג. ושל אדוננו מלך המשיח בשל זהב, והווערך של אליהו הנביא בשל כסף. ע"כ החזיון, ואביו הקדוש כאשר שמע את הגשמע מהבן יקיר נתפעל מאד ברגשי גיל והדרה בהתבוננו כי לא דבר ריק הוא חזק נורא כזה שהראו מן השמים לנער קטן נחמד להשכיל ולגדל שעשועיו עד מדרה ירוץ לשלוח לשכור עגלה, והושיב את בנו העלם הנחמד על חיק איש מצויין מתלמידי אביו הקדוש חסיד מופלג ומפואר הר"ר ארי' חזן דמתא והוא עלות יגדל לדינוב לאיש אשר רוח אלקים בו על פתרון החלום מחזה יקרה הנ"ל. והנה בעל החלומות הלזה בא עם הר"ר ארי' הגובר לדינוב ונכנסו והרצו את הדברים כהווייתן לפני קדושת זקינו מהרצ"א והוא נתאזר בעז תפארה, והתלהבות יקרה, שש ומתעלם על השמועה לו טובה ופתח ואמר לנכדו (רבינו שלמה) יפה עינים וטוב רואי החזן אשר דאית טבא הוא ומבא ליהווא דבריק נכונים ודימטבת לראות חזק אמת ומחזה צדק בעזרה"ת כי הגה אדוננו זה משיח צדקינו דרד עולה במספר זה"ב במכוון ואליהו מלאך הברית הוא בבחינת כסף בהמתקת החסד שיבשרנו בב"א (ומכבוד קדושת עצמו אשר היה גם כן במחזה עם מלאכי אלקים הללו כנ"ל שתק ולא דיבר מאומה בגדל ענותנותו הטהורה) והאריך אז במאמר דברי תורה בפתרון החלום אך אדוננו הקדוש מהרש ז"ע לא זכר יותר מהג"ל לדיוותו רך בשנים כבר חמש ונתפעל מפחד הוד זקנו בפתרון חלומו ונתעכבו שמה על לינת לילה וכאור בוקר קיבל מזקנו הקדוש איזה מטבעות של כסף ונתפטר ממתו לשלום:

[יג] בשנת תקצ"ח עזב מר אביו ההק מהר"א זצ"ל את עיר ריבאמיטש נתקבל לשכור כבוד לאב"ד בעיר סמריזוב וממלא גם העלם הקדוש הלך אתו

אתו עם שאר ב"ב וידו שמו המוב שם שלמה הולך וגדול מעומר ומוכתר בקילוסין וכשמן תורק יצא שמו לעילוי בכל המעלות ונפשו חשקה בתורה, והתנוצץ בקרבו רוח מדהד, לעבודת הבורא, ודי' כלי מהזיק ברכה מלא ברכת ד' ראשו כתם פז חכמתו תאיר פניו, יפה נקח משוש לכל רואיו, ובו יברך ישראל לבניו:

ובזה נשלמו סימני נערות במאמר טל ילדות.
בעזרת זוכר חסדי אבות להגן לתולדות.
בארבים יתעלסו ידירים.
במאמר עת דורים.

מאמר עת דורים

[יד] בראשית השנה שנת ת"ד כאשר הי' בן ח' שנים התחילו לדבר עבורו נכבדות ענבי גפן בגפן עם בת הרב הצדיק הקדוש מרן מוה"ד יקותיאל שמעלקא זצ"ל (ז) שהיה דר אז בעיר קאלאמעא בן איש חי הגאון

(ז) לדה"ק מיה שמעלקא הי' לו מקודם לוקר פאבריק בקיק טאלמאטש מנסק ירושת חותנו בשותפות עם ההיק מיה אברהם יעקב מסאדיגירע זצ"ל וכשרפה הפאבריק ואח"כ הי' לו חנות גדול בעיר קאלאמייט שהנהל בנתיחו והוא בעלמז ישב על התורה והעבודה וגם בעמוד גמילה חסדים הלך בעקבי אביו ולקח פרוטו הי' עד להפליא בהגנסת אורחים ומכל זה לא השאיר לפרנסת ב"ב עד כי הוכרח לשמוע לנעת רבו ההיק מרן מרוזן ז"ע אשר כתב מחבז לעיר סאסוב לקבלו במקום אביו למנהיג ישראל וקבל ההיק מהר"ש אה התורה על שנתו. וכדפס עתה בחידושי הרמ"ל השלם (דפוס וויען תרפ"ח) בחלק המחבזים דף כ"א ע"ב מחבז עוז של הרה"ק הגהן הגדול מהר"צ מדינאטוב ז"ע שכתב לסאסוב רב תורה ומשואת חן על אשר הכחיל את כסא קדשו של מרן האלקי הרבי רמ"ל ז"ע לבנו הקדוש הר"ר שמעלקא עיי"ש דבריו הצוערים עגחלי אש: **דה"ק** הר' שמעלקא שימש הרבה קדושים ולדיק דורו עש הגה"ק בעל אוהב ישראל מתעוררו ז"ע והגה"ק מיה משה לבי מסאוראן ז"ע שהי' בסאוראן כ"פ בשקידה רבה. ואלל הקדוש מרוזן ז"ע הי' חזק מחבזי סו"ו וברייתו. ומגדל ולמד בבית הקדושים מרן בעל אורה לחיים ז"ע ומרן בעל אהבת שלום ז"ע וכנזר להגן במאמר בית לדיקסי' מה: [ח] ההיק

הגאון הקדוש איש אלקים נורא תהלות מרן הרבי ר' משה ליב מסאסוב זצלה"ה (ח) וכדי שיצאו הדברים מכה אל הפועל שלח כבוד המחותן הקדוש ת"ח מופלג אחד מעיר קאלאמעא לק"ק סטרויוב לנסות את החתן המדובר לתהות על קנקנו עד כמה בחו יפה וכאשר בעל המנסה הציב את עצמו

(ח) הה"ק ר' שמעלקא בהיותו עוד אברך לעיר לימס ונסע בפעם הראשון

למעוזבו להסמופך בלל האי סבא קדישא איש אלקי בעל אוהב ישראל ז"ע וצבואו לשם והגיד להגבאי כי הוא בנו של הרבי רמל מסאסוב ז"ע והגבאי הלך אל הקדוש פנימה והגיד קד למרן הקדוש והוא בשמעו אזה להגבאי שיאמר להאברך בנו של הרבי רמל להמתין מעט בחדר החיון ויתן לו ספסל לישב שם ובחך קד אחר להגבאי שילך לקרוא את בנו הוא ההיק מיה יחך מאיר ז"ע ולתשת אחר אזה להביא כסא ולהניח סמוך לכסאו וגם שדליק כרות בההענגיל לייטער ויתן לו להגביש את הבעקשע של ריח ואחרי נעשתה כל אלה אזה לקרוא את האברך (הק' מהר"ש) וכנס לפני ולפנים וההיק בעל אי ש לקראתו בצרכת שלום בסבר פנים יפות ואמר בוא ברוך ה' וזהו לו לישב על הכסא אשר הבין לו והוא כתבייש מאוד אבל הוכרח לעשות רצון קדשו. והתחיל מרן הקדוש לומר כי הוא מחויב לחלוק כבוד גדול לו לאשר הוא בנו של האלקי הרבי ר' משה ליב ז"ע שהוא הביאני לעבודת ה' האמיתית, ומעשה שהי קד הו'! אכחנו היינו מלפנים רב בעיר קטנה קאלבסוב ולא ידענו כלום רק ללמוד תורה לשמה [ככה סיפר ודיבר ההיק בעל אוהב ישראל בלשונו הטורד בלשון רבים על עולמו] וזה היינו מחמדים מאוד ושלא לבטל כלל מלימודינו. ופיא באמנע עסקינו בצורה ראינו והנה שני אנשים כלבים ובאים לביתנו וראינו כי אנשי אורה אתה ואכחנו תגדל חשקינו בצורה לא שאלנו אפי' מי המה רק אחרי תחינת שלום ימעט וי"ש במיני אפי' מגדלים שכבדנו אותם חזרנו ללימודינו והם ישבו לפנינו ודיברו ביניהם וגם אחרי טעימתם לא הלכו להם רק כשארנו יושבים אללנו והשיחו ביניהם עד שביטלו וטירדו אותנו אבל אכחנו בראותנו כי בעלי אורה הם לא אחרנו להם דבר רק הברחנו לנמס המוח שלנו להגיתוד כי הם דיברו בקול ומעט הרגשו בדבריהם כי דברים גדולים מדברים אבל חשבנו הלא אין זה דרכינו ומה לנו לזה עד שהגיע זמן תפלת מנחה וערבית והלכנו להפגלל וגם הם הלכו אצנו לביהמ"ד ואחר התפלה באו ושאלו אותנו אם ניתן להם מקום ללון ובבוקר אור יסעו הלאה ואם כי לא הי' אללנו מקום ברחבה אבל אחרנו כי לאנשים כמותם נפנה להם מקום בדוחק עכ"פ וכן הי' שבאו לביתנו וכבדנו אותם בשחיית סייא ואכחנו ישבנו ללמוד והם ישבו שוב אצנו בחדר

בחדר שישינו ודיברו ביניהם ג"כ עד שהלכו לישן במקום אשר הבינותי וגם
אנחנו אח"כ הלכנו לישן וכאשר קמנו בחצות התגברו גם המה והגל כדלחמול
ישבו אללינו והשיחו זה לזה ואנחנו למדנו עד שהגיע אור הבוקר וקיבלו ברכת
פרידה ומחוך התמדנו וחפצנו בחורה לא שאלנו להם בכל משך הזמן גם בעת
שהלכו להם לדעת מי ומי המה. ואח"כ כאשר הגיע זמן תפלת שחרית והלכנו
מקודם לנריל קצת בהמעקה אשר לפני דירתנו ונפן כה וכה וברוב שרעפי
בקרבי עלה בדעתינו אור מה הי' לנו שלא שאלנו את האנשים מי הם ועל מה
באו בלל קורתי ועלה במחשבותינו קצת לזכרון מה שמענו גם באמצע לימודינו
חת השיחים אשר דיברו ביניהם וראינו כי הם דברים העומדים ברוחו של
עולם וככה בכל יום ויום אח"כ עלה בזכרונינו בכל עת יותר וזרפנו כיוצי
דבריהם אשר שמענו עד שלבינו רחש מאוד ולפסיחית בדבש הי' לנו אמרוניהם
ושיחם הנריכין לימוד וראינו בחוש שדבריהם הועילו לנו בעת התפלה וכהנה
והי' לנו הרבה געגועים ועג"כ גדול על אשר לא עשינו היכרות עם האנשים
ועד כי פ"א [וכבר עברו ב' שבועות מזמן אשר היו האנשים אללינו] ביום קודם
התפלה והעברנו מעל ראשינו כובע הספאדיק והלכנו קך (בכובע הקטן שנקרא
קאפיל) לטייל בהמעקה ככו' ורעיונותי משוטטות אנה ואנה ובחוך קך פתאום
ראינו בחוף כי עגלה עוברת והכרכו כי האנשים הנו' יושבים בה ומרוב השמחה
וחרדת קודש שכחנו שאנו עומדים בלתי כובע הספאדיק על ראשינו וברחנו קך
לחוף ורדפנו אחרי האנשים ליתן להם שלום והמה השיבו לנו כבר בשפה רפה
ובקריחות ואמרו כי כחפזה דרכם להתפלל בכפר פלוני הסמוך ושאלנו להם במה
כוכל לקרב אותם ואמרו ליקח מיכי אפי' הנקרא בייג"ל ואנחנו שכחנו את כל
וברחנו קך ברחוב בעצמינו לקבות בייג"ל וראינו כי ירט הדרך לנגדם וכסעו
במרכבתם הלאה ולעקבו לביתנו ליתן לנו את הספאדיק עם הטוית ועינינו משוטטות
למרחוק אי' הם כוסעים ואח"כ רדפנו אחריהם ולעקבו להעמיד מרכבתם והם לא
אבו לעמוד רק כסעו הלאה ואנחנו רדפנו בכל שארית כוחנו מרחק רב עד
שבקושי גדול כבר נכמרו רחמי האנשים ועמדו במרכבתם והמצינו עד שקרבנו
אללם ולקחונו עמם יחדיו והשני אנשים המה הי' הגהיק בעל קדושת לוי
מבארדיטשוב ז"ע והגהיק הרבי ר' משה ליב מפאסוב ז"ע וכשבאנו לכפר הסמוך
ואחר התפלה רצו לשלוח אותנו חזרה ואנחנו אמרנו לא כי אם באשר תלט נלך
והם מיאנו ואמרו אלינו אתה לא שייכת לנו כי אם לליזענסק (הסמוך) אלל הרב
הקדוש רבינו בעל כועס אלימלך ז"ע לשכנו תדרוש ובאת שמה וכלל כנפיו תחסה
ואנחנו באנו רק להראות לך הדרך אשר מעשה ומקוץ אשר ישכון אור עבודך
עבדיה. וכן עשינו אח"כ שבאנו לחסות תחת אל כנפי מרן הקדוש בליזענסק ובאורו הי' אור לנו
וסיים

עצמו לפניהם הציע דבריו לאמר דעו מאתי כי אופן נסיוני לא יהא לנסותו באלה הלימודים אשר רגיל בהם עד עתה ולא אתפעל מזה מאומה שיאמר הגמרא מה שלמד אתו כבר המלמד כי אם בזאת יתהלל המתהלל כי אקה ואבחר מסכת כרצוני אשר אדע לבטח שלא למדה מעולם ועל אופן זה תהא בחינתי לראות במה יזכה נער את ארחו להבין ולהשכיל ולשמוע בלימודים וזוה אשער מה נקרא אצלכם עילוי. והעלם הנחמד כשמעו את דברי המשולח הבוחן והנה פתאום נשמט מאתם הלך לו ולא מצאודו בשום מקום כי נעלם דרכו וכינוי לבני התווכה אביו הקדוש עם המלמד המנסה מדוע יכבד עול כבד על ילד רך כבן תמניא לתת עליו נסיון קשה כזה. אף הוא הו' מתכוון להשיב אמרים דעו כי אני לתכלית זה נשלחתי הנה לברר את מקחי במעלות ושיב בנכם והמחורזן רתגה בחתן יחוס עצמו מן המוכחר שבמובחרים וחזקה לשליה עושה שליחותו ואין לדין אלא מה שעיינו רואות ובין דא לרא והנה העלם שלמה עומד לפניהם ובאלי הנער בוכה דבריו בעפעפיו מעט. והמנסה עשה כאשר אמר ופתה לפניו מס' זכחים ומיד למד בפני הבוחן והבודק את הגמרא דף אחד והנה צוף דבש אמרו נועם מפורש יוצא מפי העלם הנחמד ולו רגיל על לשונו כסדר נכון בטוב טעם ודעת זקנים עד להפליא ונשתוממו על המראה והלמדן הו' שבע רצון וראה את הנשמע ונפטר מאתם לשלום באופן היותר נעלה. ואחרי נסע הבוחן לדרבו שאל אביו הקדוש את בנו סבת הטמנותו שנשמך ונעלם פתאום מביניהם והוא השיב מענה רך כי בשמעי אופן הבחינה ניתעתי לאחורי והתבוננתי על מקומי כי לפי מעט השנים אשר הגני וכפי ידיעת לימודי עד הנה מן הנמנע לעמוד בנסיון כזה בדרך הטבע ואין לפני כעת כי אם רחמים ותהנונים מלפני המקום על כן הלכתי וטמנתי א"ע בדיר העצים ושפכתי שיה ברמעות ביני לבין קוני שלא אתכייש יאל יבושו כי אבותי ויהנני חכמה בינה ודעת ונתקבלה תפלתי לרצון לפני יתיש ונאביו הקדוש כאשר הוכיח לפעמים את בנו הצעירים שיתמידו בלימודם ויראתם הזכירם מעשה בנו הגדול בעת בחינתו הנזכרת) תתבונן נא אחי הקורא עד כמה גדלה השגת שכלו וצדקתו עודנו באבו החל יזה ד' לפעמו בדרך קודש:

(טו) אה"כ

יס"ס הסיק בעג אוהב שראג להסיק ה' שמעלקא וכיון שאבין ה"י גכ אשר
הביאני לזה ע"כ מוטל עלי להחזיק טובה לבני ונקרב איחס ככל מה לאפשר עכ"ה"ק;
(ט) יבאשר

[טז] אח"כ בימים לא רחוקים נתרצו המחותרים הקדושים לגמור בכי טוב ע"ד השידוך ואז הופיע המחותר הקדוש מרה שמעלקא ז"ע לדינוב וד"י שם משוכתי ש"ק אצל הגאון הקדוש מרן מוהרצ"א בעל בני יששכר ז"ע וד"י המדובר ששם בדינוב יבאו בברית החיתון אמנם לא אסתייע מילתא כי המחותר הקדוש מהר"א מסמריזוב עם בנו החתן הנחמד לא יכלו ליסע לדינוב מסיבה לא נודע לנו מהותה ונשארו בביתם ולאחר שבת כאשר דיבר מרן בעל בני יששכר למחותרנו מרן מוהר"ר שמעלקא אודות הגכבדות נזרקה דברים מפי קדשו ואמר בענין השידוך עוד יבא מועד ואם מר"י יצא הדבר יהי לטובה (ט):

[טז] ויהי לשנה האחרת אין ויהי אלא לשון צרה שנת תר"א ביום ח"י טבת חשבו המאורות ונלקח ארון אלקים קדוש הקדשים מרן בעל בני יששכר ז"ע ה"ך למנוחות ואת בני דורו עזב לאנחות (י) והעלם הקדוש רבינו שלמה אז

(ט) **ובאשר** שב התיק מוה"ר שמעלקא לביתו סיפר לפני יודעיו ומכיריו וגם אח"כ לפני חתנו הקדוש רבינו מוהר"ש (בעל התולדה) מגדל התענוג שטעוטי נפשו שהי' לו כלל בהיותו בש"ק אצל הבעל בני יששכר וביותר נתפעל מההבדלה שלו שעה בציאת השבת עכ"ל:

(י) **ויהי** בימים ההם בשנת תר"א (ביום י"ג או י"ד) בטבת טולד בן זר לרבינו הקדוש מהר"א בסמריזוב ותיקף ומיד נזדרז בירוח יתירה ללאת בקוק מבשר לאביו הקדוש לדינוב ומחמת העת הקשה והשגים הנוראים שלח ע"ל אחד אשר קיבל עליו את השליחות להוביל את הבשורה הנעימה לדינוב ואף ברי יטריח אב לבבדו בסנדקאות ומלה ואם ח"ו לא יוכל לבא בעלמו ובכבודי מחמת שאין הזמן גרמא מתוקף הקור עכ"פ יודיעם שם בנו זה היה טופס המכתב יהערל המשולח בא ביום השלישי לדינוב והקדוש מרן מוהרצ"א ז"ע השיב לבנו תשובה מאהבה אף הוא היה מחזוין לקראת המברכין ואחרי כל הברכות החננל את עלמו אשר בשום נד שבעולם לא יוכל לתלחות משאלתם ועל אדות שם בנכס אשר תקראו אותו במועדו, עוד חזן למועד" ככה כתב במכתב קדשו וכוה נסמגרו הדברים וכאשר שב השליח לסמריזוב ה"י הדברים סמומים וחזומים באין פשר דבר על מי ועל מה ירמוזן מיליו, שטוד חזון למועד" והלא קרוב יח די לקיים מצות מילה בזמנו ביום השמיני ולמה לא הודיע עמה את השם וביני לביני אחר יום או יומים והנה בא שליח מדינוב לסמריזוב בנחילה יתירה ויאמר להתיק מי אלעזר הנה אבך חולה וכלי שום החמהמת חקך ומיד יבא שמה אבל בפועל לא הועילה ורצונו כי כאשר בא הרהיק מהר"א לדינוב כבר מצא את

בית   עת דורים   שלמה   ח

או כבן תשע שנים שלא זכה להיות באשכבתיו דרבי מר זקנו הקדוש
בשהגיע לאזנו הבשורה המהרידה הלז לבו נשבר לרסיסים לאין מרפא
ולא היה יכול להבליג על יגונו זמן רב מרוב הגעגועים לראות את זקונו
בתורתו ועבודתו. וסיפר בעצמו כי אז פעם אחת הי' מעיין בספר אבקת רוכל
(מרבו של רשיי) המדבר מענין גדול הצרות וחבלי משיח שיהי' היו קודם
הגאולה אשר תסמר שערות ראש השומע וקורא שמה וממש אין החי יכול
לסבול חבלי צרה. שלא תבא הנאמר שם בסדיק הגל והוא בקראו השתפך
נפשו בינו לבין קונו וכך היה אומר הגני מקבל על עצמי כל מיני החבלים
היומרוין הנאמר בספר הלז רק שאזכה עכ"פ אפילו רק פעם א' לראות
עוד פני זקוני הקדוש בזמן שיהי' עת התחי' יקצו וירננו שוכני עפר במהרה
בימינו. כל כך הי' תוכו רצוף אהבה אמיתות לקדושת זקונו בעיני שכל
לחזות בנועם ד' במסירת נפשו וגופו ממש בעודו בימי טל ילדותו:
(יז) אחר

אח אביו הקדוש מהר"א אמרי יצאת כשמו הקדושה בטרה לחיי עד והיה
שמה רק על הגוי' והטמנת גופו הטור של אביו ז"ע וכאשר שבו מהבית החיים
זכר הקדוש ונהי' אלעזר מהמנה המוטלת עליו ליום מחר או ליומים להכניס
בנו הכולד צבריתו של אברהם אבינו וזה לחי' חפג כנגלה ובנסתר שהי'
תגדולי תלמידי אביו הקדוש ושמו מיה' ליבלע זל מריבאטיטט שהוא יך מחיל אל חיל
ליסע לסטריוזוב על אודות בנו למולו בשליחותו כהלכה ובהשערה קלה נוכל לתאר
לפנינו מעמדו ומלכס של בית רבינו מהר"א וכל בני העיר בסטריוזוב אך הי'
עומדים נפופים לשמוע מה נשמע מחיי של אומו דייק רבן של ישראל דייטוב
ובחולתת ממושכה והנה בא הרי' ליבלע הגיל וחדרו לקראתו ובפרט העלם הקדוש
רבינו שלמה לשמוע מצריאת זקונו והוא השיב במענה רך הנה לכבוד קדושת
זקינכם הוטב אך אביכם לא יכול לעזוב אומו וכשלחתי אכני הנה במלותו ושלים
לכם אל תיראו והגם שלא היו דבריו מספיקין לגמרי להפג זערים עכ"פ מחמת
אין ברירה נתקבלו דבריו ולמחרתו והנה המהל הגיל הלך להמקוה ובעת הפשטת
מלבושיו הכירו במלבושיו איזה קרע והנה העלם שלמה כראותו אומו דבר לפק
לבו בקרבו ועכ"ז פחד אומו כי הוא מחמת אחד מקרוביו אשר הוא חייב לקרוע
עליון עמוכן. וכאשר שב מהמקוה מצטטף במלבושי שבת ואחר המלה בעת קריאת
השם כאשר פתח את דבריו ויקרא שמו בישראל. גבי אלימלך בן מורה מריט
הרב ר' אלעזר' והיו דבריו כמו חן ללב ובמקרות חרב לכל העם השומעים
ידעו כי רבינו מהר"א לקח אומו חלקים ואיננו וגעו כולם בבני ופעלו על פניהם
מרב שרון רוחם וזערים. ועתה נודעו הדברים אמרי קדשו במכתבו הגל כי
עוד

[יז] אחר הדברים האלה בקיץ שלאח"ז דפק המחותן ההיק מרה שמעלקא ליבנם בברית החיתון וההתקשרות לטובה והדיק מרה אלעזר המחותן מצד החתן הוא ה' מתכוון לגמור את הדבר בכי טוב והחלם בין המחותנים להתאסף יחדיו בקיץ נאדבורנא וכן ה' וכיום מ' תמוז תרא נכתבו התנאים בשעה טובה בכתב יד קודש אבי החתן ובחתימת ידי המחותנים הקדושים מזה ומזה גם חתימת החתן והבלה הצעירים בעצמם ונכתב בהתנאים כי זמן החתונה הגבולה לטובה בעת שיהי נעשה החתן בר מצוה כי אז בשעת ההתקשרות ה' רק בכך תשע כניל (גוף כתיק התנאים נמצאים אצל כ"ק רבינו בעל מנחת אלעזר שליט"א) ומעדו לבס ל'שוש מ'שוש ועז והדחה במקומם ובברכת מ'ש ע'שירו את השלחן בפרפרת נאה ותהלות ד' והתעלסו באהבים חדות ד' הוא מעוזם:

[יח] המחותן הקדוש מודה"ר שמעלקא הגיל ה' התן הרב החריף הגביר האדיר מרה ראובן יפה (יא) ז"ל יהי בן אחר בן נכד לרבינו הגדול מרן מודה"ר

ע"ד הזן למועד" (בבחינת משיב במגילת איכה קרא על מועד) וכי מעלתם יבית אחיך נקריא את שם הילד הילד על שם אחריו לאשר חזה ברוח קדשו כי הגיע עמו ומיעדו והוא מרומם ישכון בצלחות ז"ע (והילד הנמול אז הוא הרב הלדיק וכי מויה זכ"ר אלימך זל"ל שה"י אבדקיק בירטט):

(יא) **וכדי** להשביע הצלחות את נפש הקריא ונהראות יפיו של מקד מלכ" המלכים השגחתו יתברך על כל נברא לא אהלל פרי עט מ'אשר הנכי ד' להשמיעם את מעשה ד' כי ברא הוא וזו! מיה"ר ראובן יפה הנ"ל היה דר בחאסין מחוץ בעסעראביע ומימי עלמיו היה מחובשי ביהמד נשקד על לתיית' יומם ולינה יהי' תיח מפורסם ומתפרנס בצער ובצלומים גדולים מחנות קטן עם סחירה מועטת המתנהלת על ידי זגתו והיה רגיל להקב"ג את פני רבו הקדוש בקיץ מעודצעז הוא מרן בעל אוהב ישראל ז"ע פעם אחת בשנה וכאשר הגדיט ילדיותהם וכבר היה להם צח להשיאה היה מתנצל לפני רבו הקדוש ואמר מעולם הייתי מחבייש להטריח את מורי הקדוש בצקשות מ'גשמת לא כן עתה בהגיע מור נערה להשיאה ולפי גודל יחוסי מגמת חשק וירצוני להתדבק עם אנשים מהוגנים נפי ערך יקרת אבותי וכעת באתי להשחק נפשי אל חיק מורי ורבי הקדוש לעזריכי בתפלתו הטורה שאל ישיב דך כנלכ ושאוכל להשיא את צח מ'יך ארצה וברכת הבית ושאוכל למצוא עבורה להתדבק בדבק טוב והשיב הרב הקדוש אכי אהלל לחי עולמים שיפתח לכם אוזניו הטוב מן השמים עוד ב'ז השנה בשפע קדש באופן שאוכל להשיא את כל צמיתכם וכניכם בנחת ובנכד

מחזור מרהיב יפה וציל בעל הלברש וגם נכד להגהיק מרה ישראל חרף
הגדול בעל תפארת ישראל עה"ת וציל זי"ע שהי' תלמידו וחבירו של רבינו
הקדוש הבעש"ט וציל זי"ע:

כאשר זכיתי לסדר ולגמור המאמר עת דודים,
ברכי נפשי את ה' בהלל ומודים.
צוף דבש ונופת מתוקים,
תמצאו במאמר אור צדיקים.

(יט) כאשר

ובכבוד גדול כפי הראוי לכם ולהתדבק בטובים ואחס וביחכם תחי' בהמאמר ואחרי
שאלתי אותה איך אצק מאחסם שהי' הדברים אשר הבטחתי לכם בסוד ענוס ובהסתר
גדול ואין לך יפה יותר מן הנביעות כדי שלא ישלט בכם עינא בישא ח"ו. וכה
נפטר מרבו הקדוש לשלום בבטחון ובאמונה כי קרובה ישועתי לבא בעוה"ת
ודברי רבו בודאי לא ישוב ריקם, וכאשר שב לביתו אחרים מלחא במדינה זו
שהיתה עומדת תחת יד ממלכת הישמעאל אשר היה בימים ההם מלך בנייה
כידוע ויקם מלך חדש הוא מלך רוסיא בעם וביד חזקה להכניע ולגרש את
הישמעאל ואנשי חיל רוסיא לאלפים ולרבבות מלאו את כל פני המחוז ההוא ועמדו
שרי גבאות בראש העם ובא שר לבא אחד לבית ר' ראובן הגיל בתיבה סגורה
ואמר אל זוגתו בלשון רוסיא תקבלי מאתי את הפקדון הזה התיבה הסגורה אשר
בידי תחת משמרתכם כי ירט הדרך לנגדי ואני כחון לדרכי לרגלי גדול המלחמה
אשר לפני ואני שמעתי עליכם לאמר כי אנשים כשרים וכאמנים אחס ולזה לבי
נכון בטוח כי עת אחזור תחדרו לידי וכפטר מאתה ולדרכי הגך ובערב כאשר בא
ר' ראובן לביתו זוגתו סיפרה לו את המאורע מעניני דיומא והראתה לו את
התיבה הסגורה אשר היתה מונחת תחת המטה והוא אמר ע"ז כמדומה שזה יהי'
האוצר המוכן המובטח לנו מאדונו הקדוש ובזאת תבחנו התיבה תשאר במקומה
מוסגרת עד גלות השנה למלכות דברי רבינו הקדוש ואם עד אז לא ישוב מיד
נקבלנו אכחנו וכן הי' אחר תקופת השנה והמפקד לא בא ואז נפתח הסמים ומלאו
אז יקר עד למכביר סך שמונים אלף רובעל בדיכרי זהב חרוך (הנקרא אומפערילאטן)
ונסע תיכף למעוזבוז ובפתחו את פתח מורו הקדוש שאל אותו מד אם תפייס
באלה ושינה עוד הפעם את דבריו להיות בסוד סודות. ובשעת קישור התגאים
עם הר' שמעלקא הגיל החייב אי"ע באחגלי"א לטלך בערך הי' אלפים אדומים
ויפ' סוד משה לאן עוד כהנה גם כן הי' אלפים, ומה נראה בחוש
הבטוח כדי חסד יסובבו ואין מעטר ל' להשיע, ובזאת ברכת לדיק משפיע:
לא (יב)

יט כאשר שב ההיך מוה"רא עם בנו החתן הק' מהתנאים (מנאדבורט) לביתם הסבו את הדרך להיות בפרעמישלאן אצל איא מרן אור המאיר ז"ע והציעו לפניו תוכן נסיעתם ושמה עד מאד והילה (הק' מוה"רם) את פני החתן להראות לו המתנה שקיבל מאת מחותנו והראה לו מורה שעורת והתחיל הקדוש ה"רם לומר תורה (על המתנה שקיבל) דיבר בקדשו כי זה הכלי (מורה שעורת) הוא להורות דרכי תשובה כי כמו הכלי הלז מתחלה הוא שלם בתכלית השלימות והטוב ואם לפעמים יתרוספ מיני החוליא היותר קטנה נתבלבל כל הכלי וההילוך ותעמד מללכת ולעשות פעולתו ומובילים את הכלי לבעל המלאכה לתקנו הוא בראשית פעולתו מדרס את כל הכלי לפיזורים ולשברים קטנים ומדויק כל מה שבתוכו כדי להבין חסרונו ואופן תיקונו ואח"כ מתקנו בתיקון נכון כימי קדם והגמשל הוא הלא האדם הוא כלי שלימה (כמאז"כ והאלקים עשה את האדם ישר) וכשנתקלקל ח"ו ע"י מעשיו לא טובים אזי צריך לשבר את עצמו יותר ויותר וכמה דכ"יף אנוש מפי מעלי עד שיראה ויבין חסרונו וקלקולו היטב ויתכן א"ע לבא לתיקון גמור כמקדם והמתיק עוד דברי קדשו ואמר כי זהו סוד השופר שמעורר על תשובה (כמבואר ברמב"ם וברבינו סעדי גאון ובשליה הקדוש ושאר ספ"ה"ק) והוא תשרת והרמז תקיעה הוא קול פשוט (רומז על האדם השלם פשוט וישר) שברים הוא קול נשבר (רומז על האדם שנשבר ונעשה קלקול בגופו ע"י החטא) תרועה הוא קול נשבר עוד יותר שברי שברים (רומז על התחלת התיקון בנפשו שצריך לפרו א"ע יותר כגל גנוחי גנח ויילולי יילולי) תקיעה שוב קול פשוט היינו שאח"ז נעשה בריה חדשה כמקדם בתיקון נפשו בשלימות ודוק; נמדי דברו בזה הרכין הקדוש מוה"רם את ראשו להקדוש מוה"רא מסמריזוב ואמר כל זה אני אומר לצעירי ימים. אמנם לאנשים כערכנו אשר מן השמים הוטל עלינו עול צבור להיות מנהיגי ישראל אסור לנו להראות בפניהם את שפלות עצמינו זה סוד מקרא שכתוב (בפ' בהעלתך) ובהקדיל את הקהל לתקעו ולא תריעו. והיינו על דרך הנל כי מי שנתמנה להיות מקדיל קהלות רבים חזו ובהקדיל את הקהל (לנהלם על מי מבוע התורה העבודה ולהורות להם דרכי ה') תתקעו ולא תריעו (אז תהיו רק בבחי' תקיעה כלי שלימה ולא בבחי' תרועה לשבור א"ע לשברים בפני העדה והוא עדה"כ ויגבה לבו בדרכי ה') והבן. אלו תורף דברי קדשו:

כ כן הי' רבינו במשך ימי ילדותו ובהרותו עם כבוד אביו הק' (מלבד אשר די' אתו כ"פ בדינוב אצל מר זקינו ז"ע כגל במאמר טל ילדותו להסתופף

להסתופף בצל שאר צדיקים שבדורו שרפי מעלה הקדושים המפורסמים הלא המה. מרן הרבי ר' אשר מראששימן ז"ע. מרן הרבי ר' צבי הירש מרימאנוב ז"ע. מרן הרבי ר' ישראל מרוזין ז"ע. (וגם אחר חתונתו הי כ"ט ברוזין ועוד בפרעמישלאן וביערוסלאב ובבעלז ובכוכב בפרמות להלן במאמר בית צדיקים ולבסוף בצאנו כוכ"ט וכמו שנוכר להלן במאמר "אור החיים" הדבל על מקומו יבא.) ופי' נודמן ברימאנוב עם הצדיקים הקדושים מרה נתן דוד משידלאווצי ז"ע ומרה ישראל יצחק מראדישיין ז"ע. ואת מרן הגאון הר"ר חיים מאיר יחיאל ממאגליניצא ז"ע ראהו ג"כ פעם א' ברוזין (בעת שהשיא מרן מרוזין את נכדתו לבנו של מרן ממאגליניצא) ופעם ב' בבעלז (בעת שהשיא מרן מבעלז את נכדתו לכד מרן ממאגליניצא) ומצדיקים הללו הי נחקק בזכרונו של רבינו טובות זכרונות. דברי חכמים כדרבנות. שיחות מהורות ונכונות. ומיצה הרבה מתרומת מדותם ועבודתם. אשר עיניו ראו ולא זר תהלכות קדושתם:

[כא] כאשר הי בימי נערותו אצל הכהן הגדול והקדוש רצ"ה מרימאנוב ז"ע נתכבד להיות מן המשוררים לסייע בתפלת הכהן חמירותיו וסיפר תמיד כי לזכות יחשב בעיניו על כי פי' הי שר ההיק רצ"ה ניגון בקול גדול ולא יסף עד כי לא יכלו שאר המשוררים באמצע הנגינה להגביה קולם ולהלוך בגרונם קול גדול וחזק כיב אבל הוא (רבינו מהר"ש) הלך בקולו למעלה בקדש בלי הרף כל סדר הניגון ובעבורו לא נמנע ולא נשבת מרן מתפלתו וזמרתו בגילת ורנן:

וגם פי' כיבדו ההיק רצ"ה הנזכר שהוא ישיר את הזמר. דרור יקרא' לפני השלחן המהור תוך אמוני עם סגולד כשתילי זיתים סביב לשלחנו בעת מעודה שלישית. בהיותו אז רק כבר תריסר שנין. ומזה נוכל להתבונן כי הכיר בו ברוח קדשו שהוא ממע נאמן פרי קודש הילוילים:

[כב] קודם שנעשה בר מצוה נסע (עם אביו הקדוש) לקבל ברכת צדיק קדוש ישראל מרוזין ז"ע ושאל אותו מרן הנ"ל מה שאלתך ומה בקשתך? והשיב לו כי אין לפניו בקשה אחרת כי אם שיובה ליראת ד' מהורה ונענה הצדיק למבוקשו וידיב לי די' הקדושה והאציל לו ברכתו המהורה לזה. וכך הי אומר רבינו שלמה כי מאז אשר הושיט לו הקדוש מרוזין את ידו המהורה הרגיש כמה שנים בכל עת בתפלתו רגשי קודש רשפי אש אהבה עד שכמעט לא יכול להפריד מכל תיבה ותיבה שהוציא בשפתיו המהורים:

[כג] דרכו ומנהגו של אביו קדוש מהר"א להקדים בצלותא דפניא ומעלי שבתא וקבלת שק בקדימה יתירה ופי' הקדים מאד ובא לביהמ"ד

לביהמ"ד (במטריזוב) לתפלת מנחה בעש"ק ובנו הקדוש מהר"ש כרך אחריו והן עוד היום גדול באו ואין איש עוֹדנה זולת איש אחד מצאו וישב אצל התגורר בבגדי שבת שמר"ימל גרוע על ראשו ובגדיו פשוטים כבני עניים ואומר תהלים או שיר השירים בסידור קטן וכאשר ראה האיש הזה את הרב הקדוש נכנס לביהמ"ד עמד והושיט האיש את ידו לקבלת שלום והזיק השיב לו שלום בשמחה רבה עצומה ושב על מקומו ואמר הה"ק לבנו בדרך הליכתו לכותל מזרח תדע בני כי אבי (בעל בני יששכר) הגיד לי כי על האיש הלזה עומד שלישי עולם ע"כ. והתבונן העלם הקדוש מהר"ש בדברי אביו ה"ק ואח"כ כאשר באו הבריו הנערים לביהמ"ד רצה להראות להם את האיש ואת שיהו של מר אביו שהגיד עליו גדולות ונפלאות וביקש את שאהבה נפשו יגע ולא מצאו עוד בבית ובח"ץ ודרכו נסתרה:

זבליל ש"ק אחר השלחן המהור אשר לפני אביו ה"ק סיפר לו בנו את כל המאורע כי בחיפוש אחר היפוש ביקש את האיש ולא מצאוהו עוד והשיב לו אביו בנ"ה הלא הראיתו לעיניך והיטבת לראותו. ומאז כמה פעמים אשר רצה הבן שואל מאביו לחקור אחר טיב האיש ותהלוכתו לדעת מי הוא זה ואיזה הוא ולפלא כי בכל פעם אירע איזה סיבה באיזה שיחה נחיצה בענין אחר ולא אסתייע מילתא לבא לידיעה ברורה מזה ועקבותיו לא נדעו עד היום. (יב)

ככה

(יב) לא אה"י צוה כמשיאו לדבר אחר אם אשמענא צוה קוראים נכבדים ענין נפלא כדי לחקוע אמונת ה' ואמונת לדיקים נלכבדו. והוא. דפיא כאשר נסע רבינו מהר"ש עם אביו הה"ק מו"ה אלעזר ז"ע ועם הגה"ק מו"ה שלום מקאמינקא ז"ע בצוותא חלא שבאו מבית רבן של ישראל מרוזן ז"ע ויהי בדרך סמוך לסטאניסלאוו כלתה להם פרוטה מן הכיס ונכנסו שם לאיזה איש לאכנסיה להנפש מעט ודיברו הקדושים מיה שלום ומו"ה אלעזר הכל זה לזה בהתנלות מה לעשות מעתה. כי אין בידם לפורטה. אפי' שיה פרוטה. להוציאת הדרך לביחס. עודם מדברים והנה איש אחד סגי כה"ר אר"ח ופרחי המבקש פרוטה נלכדה בא לבית אוספיזים ומישמש בידיו ומתקרב להגה"ק מהר"ש כתיבת שלום ושאל מי הוא ואמרו לו זהו רבי מקאמינקא ואמר האיש הלא בקאמינקא יש לי שם קרוב בגלילתו והנני רוצה לשלוח לו כסף ואחלה פני הרבי ליקח ממני ולהיות שליח להוציאה למסור לקריבי ואח"כ הסב האיש פניו בקמינת שלום להה"ק מהר"א ואמרו לו ג"כ שהוא רבי מטריזוב וגם אליו הגיד האיש כדברים האלה כי

בית אור צדיקים שלמה יא

ככה עלה ונתעלה בין מלאכי אש לחזות בנועם ד' להתבשם ממללי אודות קדושים להתחמם באורן של חכמים מיום הכיר את כוראו וגם בבית אביו הוסיף אומץ לשמוע בלימודים ובמיעוט שנים הרבה מקנתו כזקן ורגיל מלא חכמה ודעת ויראת ד' חופף עליו כל הזמן:

ובזה נשלמו דברי המצודקים.
הגרשמים במאמר אור צדיקים.
תאות נפשי ותשוקתי אישלימה.
להשמיעכם מאמר אפריון שלמה.

מאמר אפריון שלמה

[כר] ובהגיע תור (לפיק) שדו' אז כבן י"ד שנה בערך ועת דודים הגיע זמן כלילת יופי לקיים מה שנאמר באלה דברי התנאים והברית [כנ"ל במאמר עת דודים אות י"ז] לעשות החתונה אחר שנעשה כבר החתן בר מצוה ונגמר לעשות החתונה בק"ק סאסוב בבית אבי הכלה ביום המיועד לטובה. ויהי בנסוע החתן עם אביו והמחותנים לכבוד ולתפארת מביתם על החתונה ואבי החתן שם דרך פעמיו עם החתן לקבל ברכת צדיק קודם החופה מאת הרב הקדוש מ"ה מאיר מפרעמישלאן זי"ע ובאו לשם

כי יש לו אשה א' קרובה בכפר וויסאקא הסמוך לסטריזוב במקום שדר סס ר' עקל (כן ה"י שס איש חסיד שה"י נקרא ר' יעקל וויסאקאר בכפר הכ"ז) ויאבה מעלתו להוביל בגיני עבודה נספ ומסר לו הסנס [הגבאי של הה"ק מלאכנאוט] רשם על הכייר את שם האשה שהגיד הסגי נהור כי לא ידעו ממנה ואם כי ה"י הכפר וויסאקא כפר קטן חשב הה"ק כי אולי היא איזה אלמנה אשר לא יודע לו [ויתפרד מהם לשלום. והמה התענגו מזה כי ביני לביני יה"י להם טובת הגאה שיקחו בהלוואה הכסף להוצאות הדרך וצביחם כבר יה"י להם שם מעות לחסור כעון מיד למי ששאלה. וה"י כצ"ח הה"ק [מלאכנאוט] עם בנו הק' לסטריזוב ושאלו ודרשו מיד אחרי האשה שהגיד האיש בכפר הנ"ל בקשוה ולא מצאיה כי לא ה"י בשם שס ז' מעילס. ואכן טודע הדבר כי מן השמים נשלח להם הכסף ע"י איש פלאי בי יודע ה' דרך צדיקים וצביחם הנסיעת מלוה מצית רבם הקדוש זי"ע כנ"ל [ומה שאירע בזה להגה"ק מהר"ש מקאמינקא זי"ע אין אהנו יודע ובטח גם אלטו כן ה"י אח"כ שנתודע לו הענין צביחו כאזה קודש]:

(יג) הה"ק

לשם ביום החופה בבוקר (שהתפללו כבר שחרית בכפר הסמוך לפרעמישלאן) נכנסו לבית מרן הקדוש מוהר"ם ויצו לאשר על ביתו להביא מעדנים לכבוד המחותנים היקרים ונכבדים ופתח הרדיק הגל ואמר הנה החתן היקר לוקח את בת בנו של אדמ"ר הקדוש הרמ"ל מסאסוב וזע אשר אנכי הייתי משמשו אבל לא כדרך המשמשים הנכבדים רק הייתי משרת בקדוש משמש פשוט בהסקת התגור בביתו נאוו קדוש ערך שנה תמימה והתחיל להמשיך מענין לענין בסיפורים ארוכים וגדולים והדיק מוהר"א אבי החתן הי מביט בכל פעם על המורה שעות כאיש הדוחק את השעה כי ירמ הדרך לנגדם לבא עוד עכ"פ לעת ערב לסאסוב אמנם הדיק מוהר"ם לא שת לבו לזאת והסיף אמרות מהורות מפה קדשו בסיפוריו עד עת צדריים והדיק מוהר"א לא הרזיב בנפשו עוז לשאול את פה קדוש מהר"ם ולדגיד לודבר להפסיקו ח"ו ממדברותיו המהורים ובהכרח הי שומע ושותק וכאשר מעם הדיק מהר"ם לנגדם פת שחרית הושיט להחתן גם כן שיריים ומזה הבינו וראו בחוש כי ההתן לא ילך עוד היום תחת חופתו ונתעכבו שמה על סעודת צדריים ואחר הסעודה וברהמ"ז בירך הדיק מהר"ם את החתן ונתן בידו לדורן דרשה ספהיק תומר דבורה (לרבינו הרמ"ק ז"ל) ואמר לו כי תומר (הוא לשון אמירה) דיא וועסט קענען זאגען דבורה (הוא לשון דיבור) דיא וועסט קענען רעדען (שזו מהדברים הנצרכים למנהיג ישראל) ונפטרו מאתו לשלום באדבה:

[כה] אח"כ נסעו לדרכם ובראותם כי ינמו צללי ערב וכבר עבר היום ובאו בחצות הלילה על לינת לילה באיזה כפר באם הדרך ויהי מטהרת בבוקר השכם נסעו משם הלאה בהפחזה יתירה ובטרם באו עוד להעיר סאסוב והנה איש רוכב אחריהם בנחיצה יתירה הרצים יצאו דחופים שליח מיוחד מאת הקדוש מהר"ם מפרעמישלאן אשר שלח על ידו מתנה לדורן דרשה מצד הכלה ידג של כסף (הנמצאת כעת בבית אדמ"ר הגדיק אבדפה"ק מונקאטש שלימ"א) ורכב עד סאסוב למסור להמחותן מצד הכלה הדורן דרשה הלז:

[כו] ובכואם לפני העיר סאסוב סמוך ונראה לשם וישאו עיניהם ויראו והנה מתנה גדולה לקראתם המה המחותנים והגללים אליהם חסידים ואנשי מעשה הרדו לקראתם ברוב שמחה וצהלה עצומה לקבל את פני החתן והמחותנים וקרבו זה אל זה וישאלו איש לדעהו לשלום בחיבה יתירה ורגש תפארה ויתמהו המחותנים מצד הכלה לאמר מה זאת עשה אלקים לנו ולכם כי אחרתם לבא עד הנה אתמול כי יעבור זמן הגועד ליום החופה ואשר כמעט יצא לבכנו מגדל העגמת נפש אשר הי לנו אתמול

בית אפריזן שלמה שלמה יב

אתמול לדעת מה זה ועל מה זה ואנחנו יצאנו אתמול לקראת חתן והמחותנים עם רוכבי הרכש אחשתרנים בלבושי קאזאקען דרך שטחה ובאנו ריקם בחזרה (כידוע שלא די בימיהם ובפרט בעיירות קמנות אז מרג שיוכלו להודיע מעכובם בפרימישלאן) והם השיבו כהוגן כי מדי מצעדי גבר כונן דרכנו לפרעמישלאן לקבל ברכת צדיק והוא עיכב אותנו עד סמוך לערב כנל וגם אנחנו רבת שבעה לה נפשינו כי הרגשנו בצעריכם כי רבה ואין אתנו יודע על מה עשה די ככה? אך אחיכ כאשר באו לסאסוב נודע להם פתרון הדברים כי מן השמים עכבונו מאת המסבב כל הסבות יתיש כי הוא שומר נפשות חסידיו ולאשר בלילה שלפני (שדיה מוכן לליל הגשואין) להכלה אורה שלא בזמנו בא דרך נשים לה פתאום ולמען שלא יאונה לצדיק כל און נצרכו להתעכב באותו יום המיועד לכניסת החופה וראו עין בעין רוח קדשו של מרן אור המאיר מפרעמישלאן זי"ע ומגלגלין זכות ע"י זכאי:

[כז] וכאשר באו המחותנים עם החתן לק"ק סאסוב וכל העיר מקצה ששים ושמהים בבואם ובו ביום חתן יכהן פאר וכלה תעדה כליה זנכנסו הזוג הקדוש לחופה בהמון חוגג קולות וברקים עליהם הופיעו קול מצהלות חתנים וכלות גילה רינה דיצה וחדרה. וממש בנות צעדה עלי שוד ישאו עין לראות בחור יפה פרי תואר קדוש יאמר לו (החתן מהרש) חומר מגוע אראלי קודש איך הוא נושא בת זוגו כלה נאה וחסודה הצדיקת (מרת חי פרימא רבקה) בת קדושים ומהורים ואשרי עין ראתה כל אלה. ואך למותר לתאר בחרט ענין ההתנה ומשתה הגדול רננו צדיקים בדי יעלו חסידים בכבוד מרקדין ומפוזין ומכרכרין ואומרים שירות ותשבחות להשי"ת כמובן:

[כח] בתוך האורחים הנכבדים הבאים על ההתונה מצד המחותן הקדוש מהר"א זצ"ל דיגם כן אחיו הרה"ח מרה שמואל מפרעמיסלא ז"ל המתניא לאור ספרי דמר אביו הקדוש את הספר בני ישישכר ושאר חיבוריו אשר התניא בעת ההוא לאורה ואף הוא היה מתכוון כי בדרך נסיעתו באלה מסעי יוביל אתו עמו ספרי דמר אביו להפיצם בכל מקום בואו ונתן דעתו בדרך חזירתו מהחתונה להיות משובתי שבת קודש אצל הרה"ק מהר"ם מפרעמישלאן זי"ע ואין מן הראוי לאדם נכבד כזה ליסע בלי משמש והמחותן הקדוש מסאסוב דאג עבורו אחד מופלג מרה שלמה בנו של ההג היין המצויין מרה שמעון דוד ז"ל לנסוע עם הרב פי שמואל הג"ל בצוותא חדא ובהגיעם לפרעמישלאן די חוקר דורש דה"ק מדרים זצ"לה"ה לספר לו מההתחדשות אשר ראו על החתנה מדרמו

בדרכו בקדוש לדבר ברוחק ומשתעי מילי דחכמתא) והשיבו כי הבל
 הי בשמחה רבה עד להפליא ושאל עוד אם ראו איזה התחדשות ודבר
 שלא בעת הריקודים של מצוה עם החתן והכלה וענה ואמר האברך שהי
 אתו הנזכר כי כזה ראה בסוף הריקודים הי מתחפש עצמו איש אחד
 מעוסף כולו בתמונת דוב גדול הקומה בכדי להגדיל שמחתם ועשה
 ריקודים שינים בתנועות משונות עד להפליא ולא יכלו להודיע מי הוא.
 והגיד להם הרהיק מהרם תדעו כי זה האיש הי איא קדוש ונורא רבינו
 הרמל מסאסוב ז"ע אשר בא מג"ע העליון לשוב בשמחת צאצאיו
 הקדושים ותדו לאות ולפלא :

[כט] והנה כבר הזכרנו לעיל (במאמר הלז אות כ"ב-ב) כי החופה דיתה
 חופת נדה. עלינו בעת לגמור את הדברים כי מלבד גדול השמחות
 ודננות שהתנהגו המחותרים הקדושים בכל שבעת ימי המשתה בשמחה
 ויום טוב כמובן עוד נשאר ישמה המחותר הקדוש אבי החתן והמתין עד
 אחרי טהרתה ואז בליט קדושה החתן שנית בביתו (שלא בפומבי) עם
 כים של מרגליות אשר נתן לידה והמחותנים הקדושים הי מרקדין לפני
 הכלה גם בפעם הזאת ריקודי מצוה ברשפי אש קדוש והתעלסו באהבים:
 וכמד הלכתא רבוותא איכא למושמע מיני וכבר מטייל הגאון המובהק
 מרן בעל שדיחמד זצ"ל ארוכות וקצרות בענין חופת נדה ומסיק
 כי אחרי טהרתה המנהג אצל קצת לקדשה עוד הפעם בלא ברכה ע"ש
 וסיעתא גדולה לדבריו ממעשה רב הגי רבני קדישאי הגל ז"ע :

צורי ומשגבי מגדל עוז וחומה.
 אליך נשאתי נפשי במאמר אפריון שלמה.
 בן תעמידני בקרן אורה.
 בה מאמר כתר תורה.

מאמר כתר תורה

[ל] אחר חתונתו נשאר בסאסוב עם האשה אשר הובח לו הי עזר מקדוש
 על שלהן אביה וחותרו הרהיק מרה שמעלקא ז"ע והוא מסר לחתני
 האדוב כבן יקר לו (רבינו שלמה) את סוכת אוריו אשר בנה על מקום
 חדר דירת אביו אביהן ורבן של ישראל הגהיק הרמל ז"ע לבית אולפנא
 לדוות שם מקום לימודו להמשיך קדושת המקום ושם קנה שלימות על
 שלימותו לשקוד על דלתו התורה ועבודה כחשיכה כאורה והי דרכו
 בקדוש

בקודש להיות ניעור עד הבוקר כ"פ בשבוע ושם לילות כימים ולא ידע מזה שום איש כ"א ביתו זו אשתו וגם באותן הלילות שלא הי' ניעור כל הלילה לא בילה הזמן בשינה רבה והן כלביא יקום וכארי יתנשא בחצות לילה לעמוד על משמרתו משמרת הקודש והיה מכין לו לתכלית זה בבית חדרו תרנגול שחור להקיצו משינתו והי' מתמיד בלימודו עד להפליא בנתיבות החכמה מי מבוע ים התלמוד והפוסקים ובשמן תורק שמו לשם ולתהלה כאחד הגדולים אשר בארץ כי הי' חריף ובקי בכל מקצועות התורה וזכות אבותיו מסייעתו ללמוד תורה לשמה במדהרה:

[לא] בעת ההוא הי' רב אבדק'ק סאסוב זקן מופלג אחד גאון מובהק וצדיק תמים בקשית מרה נחמ'י זצ"ל (ונזכר לשבח בשפת בית אפרים-זבשרת טומרד להגאון מהרשי"ק זצ"ל תארו בשם הגאון) והוא הי' מצד אשתו שארו וקרובו של מרן רבינו הגה"ק ונורא הרמ"ל מסאסוב ז"ע ורבינו הרמ"ל שהיה רב ורבי מסאסוב אמנם גם ברוב גאונו בתורה לא קיבל אחריות ההוראה עליו מפני שלא היה תמיד בביתו כנדוע דרכו בקודש שעסק בפדיון שבויים והצלת ישראל בהרבה מקומות גם לברית מילה בכל מקום שכיבדוהו נסע למרחוק (יג) וע"כ מסר את הרבנות וההוראה

(יג) הה"ק מ"ה שמעלקא מסאסוב ז"ע כאשר נסע צ"מ נעוריו להרב

הקדוש המפורסם מ"ה מאט"ל מטשארנאבול ז"ע ומלאוהו עומד בחד כרעא אמברא היינו שהי' מוכן לדרך פעמיו [כנודע דרכו בקודש של מרן הא"ש אלקי מהר"מ מטשארנאבול ז"ל בעניניו הכשגבים רס וכשא] ולקחוהו הה"ק ר"מ עמו בדרך והי' אמו אז י"ג שבתות ר"פ"ס. ובכניעתם הגיד הה"ק מהר"מ לה"ק מהר"ש שיחיל ללמוד ז"ע להיות מנהל לאשר הוא בנו של מרן הגה"ק הרבי רח"ל ז"ע אשר הי' דרכו בקודש ליסע כמה פרסאות לבריית וע"כ יק' בעקבי אביו. וכדמן אז בדרך באיזה מקום בריית מילה והגיד הקדוש ר' מאט"ל להקדוש ר' שמעלקא שמכדו להיות חיתוך בפניו ושהוא ילמדו בזה והוא (הרר"מ) הי' הסנדק ושורע. והה"ק ר' שמעלקא כבר הבין בידו האזמל של מילה כראו וכאשר הביאו את החיטוק על הכסף והה"ק ר' מרדכי הרכין את ראשו בשתי ידיו על הכסף והתחיל לומר ברשפי אש נורא זה הכסף של אל"י הכביא וכו' עד אשר הק' ר' שמעלקא נתעלף ויחדד חרדה גדולה (וראה בטח מה שראה) ונפל ארצה וכאשר החזירו רוחו בקרבו הוליטוהו לאיזה בית הסמוך ולא ראה הר"ש ולא ידע כלל מסדר הבריית כי ישב שם בהחדר עד אשר אחיז שלח הה"ק מהר"מ לקרוא אותו ובה כאשר כבר הי' תוך הסעודה סמוך לברגדו והה"ק נתן לו ט"ס י"ן לשחת ולהצ' רוחו, רק אחיז בפעם אחרת אז כ"פ כבר כחאזר ומחזק הה"ק מהר"ש והי' חיתוך ושולח והה"ק מהר"מ הי' סנדק: (יד) גדל

וההוראה של העיר להגאון ר' נחמי הגיל והוא חי אחריו והאריך ימים מאד על ממלכתו עד זמן רבינו מהר"ש המדובר בזה. ואצלו שימש רבינו מהר"ש בהוראה בדעת זקנים וליו בסבי מעמא ואם כי היה אז כבן תשעים שנה לא נס ליחה והיה משיירי כנה"ג מחסידים הראשונים. ורבינו קיבל ממנו כמה דרכים וענינים. גם ממה שלמד וראה בבית מרן הקדוש א"א הרמ"ל ז"ע (אבי חותנו של רבינו) ומאד חי נעים לפני רבינו לשמוע בקולו של אותו זקן כאשר ישא מדברותיו לספר לו שיחות קדושות ונתפדות: ופעם אחת אמר הגאון מרה נחמי הגיל לרבינו מהר"ש (בעת שהובא איזה שאלה לפניו) ליקח את הספר פרי מגדים לעיין בו הלכה זו והפליא מאד בשבת הספר ומחברו וכך היה אומר וסיפר לו. אצלי חי בכאן הגאון מ' יוסלי ז"ל בעל הספר פרי מגדים אשר נסע למכור ספרו ולקחתו ממנו ואח"כ כאשר הצצתי בפנים ספרו פמ"ג ראיתי והתבוננתי כי עפי דרכי ההוראה אשר הרגלתי מנעורי להורות והנה הכריע הוא (בס' פמ"ג) להופך מאשר הכרעתי אני והוריתי כבר. ויען כי קשה חי עלי להרגיל את עצמי להורות עפי דרכו בשיטה חדשה על כן סלקתי והנחתי הס' פמ"ג בארגונו וסיים במאמרו אבל לאכרכים כמותך בודאי טוב ויפה ללמוד וללמד להורות מתוך הס' פמ"ג כי ממנו יתר ממנו פנה שמע אמרי ותתענג על מוברעכת'ד בתום לבבו המהור:

[לב] והרב הגאון הגדול מרה יואל אשכנזי זצ"ל אבדקיק ולאטשוב (עיר הקרובה לסאסוב) כאשר היה לפניו דין תורה או בורות גדולה יעמיקה שלה שליה מיוחד לסאסוב אהר האברך מוהר"ש המפורסם בחכמתו ותורתו להיות אתו עמו יחדיו למשפט בין איש לרעהו. כל כך יצאו מינוטין שלו בעולם בין גדולי ישראל אם כי חי צעיר לימים בערך מ"ז שנה במספר שנותיו:

[לג] ופעם אחת אירע מילתא כי הבוקר אור והאנשים שלחו ובאו מזלאטשוב לסאסוב לקרא את רבינו והוא עסק בתורה ולא נתן עדיין שינה לעיניו ולעפעפיו תנומה בלילה הזה והשלחה אץ עליו לאמר בשם הגאון הגיל כי עד מהרה יבא אצלו עוד קודם התפלה שיתפלל שם בזלאטשוב וישבו אח"כ לדית וכן עשה וישב על העגלה ונסע לדרכו לזלאטשוב תיכף ומיד ולא הגיד ולא ידע שום איש כי עיף הוא ולא מצא עוד מגוח מכל הלילה שהיה ניעור לעסוק בדברי תורה כנוכר. ובתוך כך באותו יום באתה לסאסוב אחותו של חותנו הקדוש היא הרבנית הצדיקת המפורסמת בשיט מרת פעמיא לאה עיה שהיתה בתו של מרן הגה"ק הרבי

בית   נתי תורה   שלמה   ד

הרבי ר' משה ליב ז"ע (אשת הרב הקדוש מוהרר דוד מזאבליטוב ז"ע בנו של הגה"ק מרן בעל אהבת שלום מקאסוב ז"ע) והיא היתה מפורסמת לאשה גדולה ובעלת מדרגה ועד כה לא ראתה ולא הכירה את האברך מוהרר שלמה חתנו של אחיה רק משמו הטוב כשמן תורק למרחקים והשתוקקה לראותו פא"פ וכעת לא מצאתו בביתו כי נסע לזלאמשוב ובטח לעת ערב יבא לביתו ותראהו איה אכל ביני לבני ואשת רבינו שלמה היא הצדיקת מ' חי פרימא רבקה מגדול אהבתה להתענג עם הודתה החשובה הנ"ל קראה אותה לבא עמה לבית דירתה לכבדה כיאות לפי כבודו. ותצא לאיה לקריאתה וכאשר פתחה את פתח הבית והיא האשה הנצבת הקדושה מד הרגישה והריחה ריח קודש ואמרה אין זה כי אם בית אלקים מריח תורה שהושם לילות כימים בהדרת קודש ובלילה זו למד בעלך פה כל הלילה ובאמת כן ה"י ובניל והיא הרגישה זאת בגודל מדרגתה:

[לד] יהי (בערך שנת תר"ט) אחרי פטירת האי סבא קדישא מוהרר

נחמ"י זצ"ל הנ"ל נתני עיר סאסוב עיניהם בהרה"ק מוהרר שמעלקא להחזיר עטרה ליושנה להנחילו כסא אביו א"א הרמ"ל ז"ע ונגמר ברעת טובי העיר להיות בן ממלא מקומו שיקבל מרה שמעלקא המשרה על שכמו זנהל את כבוד הרבנות דהעיר וחתנו רבינו מוהר"ש ישמש בתור סגן לעמוד לימין חותנו בעבודת הרב ומר"צ לדין ולהורות ובאופן שיציע לפניו באברך מהר"ש הורמנות להתרת הוראה מגדולי הדור המפורסמים ולתכלית זה נסע רבינו מהר"ש לעיר לבוב אצל שרי התורה בעלי מפרשי הים ז"ל. והשו"ב המפורסם הה"ג מרה ישראל ליב ז"ל נתן בידו מכתב לבעלי מפרשי הים להגיד לאדם ישרו כי האברך הלז הוא בקי בהלכות מריפות הריאה בכל הריעותות ופרטי כי הלך לבית המטבחים שם בלבוב ערך ב' חדשים. ונתנסד לפני הגאונים הנ"ל ומצא חן ושכל טוב בעיניהם ואמר הגאון המובהק שר התורה מוהרר יוסף שאול זצ"ל כי לאברך מופלג ותיח כזה ראוי והגן ליתן הורמנא לידו על נייר מזהב (גאלד שניט) וכן כתב נתן בידו על נייר כזה התרת הוראה כי הוא יורה ידיו כאחד הגדולים מבעלי הוראה המפורסמים וכן נתן בידו הרב הגאון שר התורה מוהרר מרדכי זאב זצ"ל והיו לאחדים בידו מהני תרי גיסי צנתרא דדהבא המפורסמים בעלי המחברים ספר מפרשי הים כנ"ל:

וכאשר שב לביתו עם הצור תעודה הורמנות הנזכר בידו להראות לפני העם יקר סהדותא אשר דרשו ממנו ה"י נמצאים שמה איזה אינשי דלא מעלי בעלי ריב שערערו על הגאונים בעלי מפרשי הים ובפרט על הגאון

הגאון מ' מרדכי זאב שהוא אוהב לתיח בנשיק מהחסידים ולמען השלום נגמר ביניהם שיביא האברך רבינו שלמה כתב הורמנא מהגאון המובהק מוהיר אברהם תאומים ז"ל אבדקק זבארוב (סמוך למארנפאל) בעהמ"ח ספר חסד לאברהם הנודע ברוב נאונו ושהוא אינו מכת חסידים. ובשנת תוריה נסע לשם ונתעכב אצלו שבועות שתיים והשיג ממנו התרת הוראה בסמיכה גדולה על צד היותר נפלא:

[לה] אח"כ אסתייע מילתא כי חותנו הקדוש מרה שמעלקא איקלע לאתרא של הגאון בעל חסד לאברהם הגזכר בקיץ זבאריב והתחיל הגאון הבעל חסד לאברהם בפני ההיזק הר' שמעלקא להפליג בשבח חתנו האברך מהרי"ש (אשר קיבל ממנו הורמנא) כי מצא חן בעיניו ואמר מעולם לא ראיתי עוד אדם בלתי חסרון כל שהוא זולת בחתנו הגל הצצתי בו וראיתי ומצאתיו לאדם שלם בתכלית השלימות והמעלות אשר לשלמה אך זהו אי אפשר לאדם בלתי חסרון על כן יאמר נא כבוד קדשו הרמה איזה חסרון הנמצא בו. והוא השיב בחכמתו הלא הוא חסיד. וחו בודאי חסרון גדול אצלו דמר והשיב הבעל חסד לאברהם כי החסרון הלז הכרתי בו תיקף בראש ובראשון בעת פתחו את הפתח דלתי ביתי בראשונה אבל באמת מי יתן כל עם ד' החסידים יהי כמותו אזי גם אני בעצמי ובכבחי נהייתי לחסיד ולבא בקהל חסידים:

מהגאון המובהק המפורסם מוהיר מרדכי זאב זצ"ל הגל נמצאו כמה תשובות נכתבים לרבינו בתכריך הכתבים שנמצאו מורשה מרבינו הקדוש מהרי"ש זי"ע וכותב עליו הרב המאה"ג כשהיה אז אברך בערך ח"י או עשרים שנה. וכן היה רבינו מהרי"ש במשך מגורתו בסאסוב כיס אצל הגאון המובהק המפורסם מוהיר שלמה קלוגער זצ"ל מבראד להתייעץ עמו בהוראה וישנו בכתב כמה תשובות ממנו: [17] נחזור לעניננו כי אחר שהשיג רבינו את ההורמנות בסמיכת חכמים גדולי הדור שעמדוהו בכתר תורה לעמדת תפארת לדין ולהורות הי' משמש בתור רב וסגן בקיץ סאסוב ואחז צדיק דרכו לפקח ולהשגיח על כל בדקי העיר איזן ותיקן תקנות גדולות בעניני הדת ותיקן שמה חבורות כגון חברה תהלים וכהנה ועשה חיל ופעלים למובה ויהי דיו ולבו אמונה וגם לא ביטל השיעורים אשר לשלמה כדרכו בקודש הצנע לכת בביתו על התורה והעבודה יומם ולילה. והוא הי' אומר כי בימי ילדותו קבע לעצמו ללמוד ג' ספרים חמודים בלא פירוש ואלו הן: חובות הלבבות, מורה נבוכים, עשרה מאמרות, בכדי להתייעץ אי"ע בתורד להרגיל להתבונן בעמקי שכליות התורה מדעת עצמו אם כי קשה מאד מאד

מאד וכמעט בלתי אפשר ללמוד ספרי קודש דניל בלתי מפורשים ובעזרת עלתה בידו והביט אחיז בהפירושים ושמה כי כיוון לדעתם הגדולה ואך מאשר למד בימי עלומי ספר מורה נבוכים כנ"ל זה הגיד בחשאי ומעמו הגיד כדי שלא ילמדו אחרים ממנו ללמוד בס' הלז שעשאוהו בעזרת חוק לעבודתם ע"כ בימינו אלה ימנעו מזה כן הזדיר בפה קדשו מזה נוכח להבין מעט מרוחב בינתו ותרב חכמת שלמה:

[לז] לא מתוך עושר ולא מתוך עינג ולא מתוך רחבת דים של צל כסף חסה רבינו בצל החכמה של תורה משך שבנו בסאסוב כי אם התגלגל שמה תחת שואה המחסור והעוני לאשר ההכנסה המועצת שדי לחותנו הקדוש במעמדה כל פזר נתן לאביונים ולעניי העיר וגם לעניי העולם. וצרכי ביתו די מרובים כי די לו בנותיו וחתניו ונכדיו הכל סמנכים על שלחנו על כן נתן להווג הק' פרנסתם המעומה בצמצום יתירה ובכז לא הפריע רבינו מעבודת קדשו לשקוד על דלתי התורה יומם ולילה:

ועל כן מטעם זה של הלחץ והדחק וגם לעשות רצון אביו הק' שדי אז אבדיק סמריזוב להיות קרוב אצלו בעבודתו בקודש. אב ובנו שיראו את החידוש. ולא בסאסוב הרחוק מהם (בגלילות אסמ גאליציען) שב על איזה שנים עכ"ב לארץ בית אבותיו (ישם נולדו לו שני בניו הקדושים) וגם שם בסמריזוב סבל הדקות לאשר גם אביו הק' לפי מעט הכנסתו והי מטופל בבנים. ופזר נתן לאביונים. כנודע לכל רב טובו ואהבת ישראל. ורב פעלים מקבציאל:

ובימים ההם בדוותו בסמריזוב ובסאסוב נדפסו השס"ץ במשערנאוויץ ובתשלומין לסירוגין בכל חודש וחודש ג' והיב די אפשר לקבל מסכת אחת בכל פעם והי משתוקק רבינו לקנות הש"ס הלז ואין ידו משגת לזה מחמת חסרון כים כמובן וזגתו הצדיקת בראותה השתוקקות בעלה להש"ס הלז פיה פתחה בחכמה ואמרה לבעלה עלי ועל השבוני יהא מעות תשלומין מידי חודש בחדשו ומאין יבא עזרה? מתוך ציה נמצא התרוחה! להיות עיי קולות משונות של התרנגל שהור שהזמין בכל לילה בעלה הקדוש להקצו משינתו (כנזכר במאמר כתר תורה אות ל) והשיגה מזה חלי כאב הראש נורא (מאגרען) לע וציוו עלי הרופאים לשתות די חלב ומיני אפיה עם חמאה להפג חולשתה ולגהות מזורה והשיגה מכבוד קדושת אביה לצורך רפואתה בזה דמי שבוע בפרוטרוט והיא בצדקתה ורצונה הטוב להיות עזר מקודש לעשות רצון בעלה ולהפק רצונו ולהרחיב דעתו בדבר הש"ס הנזכר נמלתהו טוב והסתירה מבעלה זאת שצמצמה מפיה את ההכרחי ולא אכלה כלל ארוחת לילה ותחת פת לחם נקי או מעט חלב בפה

בפיה נתנה דמי לקבץ על יד לקנות בכל פעם מסכת א' כגיל ובעלה לא ידע מזה מאומה וגם בעיניו ילא מאין תמצא בידה לפרטה. אפי' שזה פרוטה. לפזר בעד השי"ם רק פעם אחת ראה אותה בזמן אכילת ארוחת לילה מפררת פירורים מחתוכת לחם על השלחן כדי להסתיר מעשיה שיסברו כי כבר אכלה אז הבין דרכה והשתומם על פעולת צדקתה ותרומת מדותיה (ככה היה התשלומין מהשפיץ לאחדים בהיותו בסאסוב וגם בסמריזוב אח"כ) זכרה לה אלקי לטובה על רב עיבה וחלקה בחיים בלימודי קודש של בעלה הק' בשי"ם הנזכר:

[לח] ובימים ההם אשר ישב בסאסוב פעם שני' נתעלה אביו הקדוש לנחול כסא כבוד בעיר לאנצהווש ויעתק אהלו מסמריזוב ויבא ללאנצהווש להיות לרב אבי"ד דשם והי' רצונו שבנו הק' מהר"ש ימלא מקומו בסמריזוב והוא לא נחפו דרכו לזה ובתוך כך נתקבל שם (בסמריזוב) הרב הצדיק הקדוש מרה ישראל דוב גילערנמער ז"ל בעהמח"ס רביד הזהב ובשמעו אח"כ כי הוא למרות רצונו של הרב הקדוש מוהר"א לא אבה הבעל רביד הזהב לישאר שם ועזב את העיר סמריזוב (ובלילה ברח כדי שלא יעכבוהו אנשי סמריזוב ואל יפתוהו בדברים) וחזר למקומו הראשון אשר היה בראשונה. ונשאר שוב משרת הרבנות בסמריזוב ריקנית ואז גזר הק' מוהר"א לבנו רבינו מוהר"ש בגזירת כיבוד אב שיעזוב את עיר סאסוב ולימץ אהלו בסמריזוב, וכן עשה ונתעמר בכתר הרבנות לרב אבי"ד שמה ושימש שם בכתר הרבנות (לערך כ"ד שנה) ומשם עלה משכן כבודו לאבי"ד דפה עיר מונקאטש וכמו שיבואר להלן בזה אי"ה הכל על מקומו יבא לשלום:

[ל"ט] רבינו מהר"ש נתקיים בו מאה"כ לא ימושו מפיך ומפי זרעך וכו' כי זכה לבנין רבנן והוליד את שני המאורות הגדולים היה בנו הגדול אדמור הגה"ק המפורסם מאור הגולה מרן מוה"ר צבי הירש זצלה"ה (בעל דרכי תשובה ובל"ד) שנולד בשנת תר"ו ויבא במדור בפ"ע להלן בטאמר תפארת צבי עי"ש. ובנו השני הוא הגה"צ המפורסם קדוש יאמר לו מוה"ר משה יהודא לייב (יד) זצלה"ה

(יד) גודל נדקחו חסידתו ופרישתו ומלותיו הנשגבות של הק' ר' משה ליב הכל אין לתאר ולספר, הי' דבוק מאוד במדת האמת של תורה, וכן החכמים וחברי ספרים לא יטן לנגד עיניו בשלום ובמישור הלך ורבים השיב מעון בשפתו חן ברור מלט חכמתו האירה פניו בזיו תארו נאווה קודש ומה נעים הי' לשמוע אל הינה ואל החפלה שהרים קולו בהדר בשפה ברורה ובנעימה, והי' פנוותן ושלם בך לתאור כריע כאח עם כל אי' ואי' בגולל אצתי ישראל החקיעה

וצלחה שדי אבדיק סאסוב וסטריזוב והוא נולד בשנת תרי"ג:

לישרים שמחה וצדיקים לאורה.
המפיקים ממאמר כתר תורה.
ולה' התשועה לגלות עמוקים.
במאמר בית צדיקים.

מאמר בית צדיקים

[מ] רבינו אחר אפריונו ה' הולך ואור לחסות תחת צל כנפי צדיקי דורו קדושי עליון והמה קרבוהו ותבבוהו עד לאחת גם בהיותו אז צעיר לימים מאד והיה כמה פעמים עם כ"ק חותנו אצל מרן הקדוש נר ישראל מרוזן ז"ע (חותנו ה' מהנכבדים היותר גדולים שמה והוא היה ראש המשתדלים והמאספים הרבה מעות בעת הדו"ע כאשר קמו על הקדוש מרוזן

התקועה בלבבו בהפלגה יתירה עד אין לשער והשתחף מאוד בצערן של ישראל יצרתם לו צר ושקך כמים לבו בעדם ובערט בעד אי"ש והבאים לקבץ ברכתו הטורה נגע לו לעומק לבבו ממש כאשר שפטו לפניו שיחו ולערו זה בכה וזה בכה והוא בעלמו לא ה' נחשב בעיניו כלל וסינף את גישו ביסורים ועינויים קשים ולא שכב על מטה שנים רבות כ"א על הארץ או עג דף קשה וישם אבן יחת הגר מראשותיו והלך בזה בעקבי אביו רבינו הקדוש י"ה שנתה ז"ע כנודע: **ומלבד** מה שראה ולמד בבית אביו הקדוש ז"ל עוד שאב הרבה תבאר מים חיים של מרן הגה"ק רבשכבה"ג מלאכו ז"ע (שה' יוחנו זקני מלך אשמו) וישב בביתו ומאכלי שלחנו כמה שנים רשפים אחר חזותו ועיניו ראו ילא זר גדול עבודתו בקודש בתורה ועבודה ובגמ"ח טריאית וכשלאות וכשאר בלבו בינוני אור החיים אשר כפטיש יפון סלע עד להפליא וימלך כל ימי חייו ה' סדר עבודתו קדושתו והחלטו של מרן מלאכו ז"ע כפיו ותד' דברו בו המי מעיו ברגש חיבה יתירה באימה וביראה והדרת קודש אשרי עין ראתה כל אלה: **ודי'** כל ימיו גולה ומטולטל כנודע כי אחר השתלקות מרן הדי"ח ז"ע שב לבית אביו ותקבל אז לרב אבדיק בייטש ומשם כתקבל אח"כ נאבדיק סאסוב (בהשתדלות אביו רבינו שנתה ז"ע שנסע לזה לסאסוב מהיותו כבר במונקאטש) ואחרי שריפת העיר סאסוב ר"ל העתיק משם אה"ל וחזר לארץ מגורו ועיר מלכותו סטריזוב

מרוזין מריעים ונתגדו קיסר רוסיא במאסר והוצרכו לפזר ממון הרבה עד למכביר להוציא ממסגר נפשו) ואיזה פעמים (וגם קודם התגונתו) די עם כ"ק מר אביו שמה. ופ"א די עם אביו על שתי שבתות בימי בין המצרים ברוזין ובאמצע השבוע ישב אז מרן הקדוש מהוץ לעיר רוזין לשאוף אויר צח והלך הרחיק מוהר"א עם בנו הבינו הק' אצלו לשם בכל יום ונכנסו לפני ולפנים בכל יום ויום ונתעכבו שמה איזה שעות ובעת ההוא די שם עוד צדיק ארד מפורסם ג"כ עם בנו ולא הרישו לו להביא בנו אל הקודש פנימה ושא"ל ע"ז הצדיק הנזכר ע"י משמשו ומקורבו של הה"ק מרוזין למה יגרע הוא מהרב מסטריזוב (מוהר"א) אשר הכניסו גם את בנו הצעיר (מהר"ש) והשיב הה"ק מרוזין למשמשו בזה הלשון הלא שלא מציע (רבינו שלמה) הוא הוימיש קינד עכ"ל. התבוננו נא היטב עד דוכן הושיט לו המלך הקדוש מרוזין את שרביט האהבה בהיותו אז אברך צעיר לימים מאד ולא זו מחבבו עד שקראו בן ביתו בנזכר:

[מא] דוגמא לזה באופן נפלא אירע פ"א נסע עם אביו הק' מוהר"א על ש"ק אצל מרן הקדוש איר המאיר בפרעמישלאן ז"ע וגם אחיו הצעיר הה"צ

סטריזוב יעסק בתורה ועבודה וגמ"ח במסירת נפש באמת וחסידים ות"ח בכל מקום אשר זכי להביר אותו לדיק מספרים נפלאות משבח מגדול עוז קדושת ליקתי ופרישתו: **ובסוף** ימי צעת תרועת המלחמה הנבילה שנתשרצה בעולם (בסוף שנת תרע"ד) נמלט על נפשו עכ"כ (מפני חיל הרוסיא שכבשו אז העיר סטריזוב וכל ארץ גאליציע) לעיר הבירה וויען ואם כי הי' שם בין הגולים כדוד מביאו בלי מנוח ושאר יסורים שסבל בעויה בכל זאת עוה ככרוכי'א אז לנפוח רק לישיעה כוללת לראות בגאולתן של ישראל ובשמחתן כי זה כל ישעו וחפצו לקרב ביאת המשיח לחיקן עולם עדי עד. והי' שם בווען עד הסתלקותו באור ליום א' ב' חשון תרע"ז לפ"ק ומשם הובילוהו לשדה קברות אבותיו פה עירנו והובא לכאן ביום ה' (ו' חשון) וראו אז נפלאות לאות ולפלא כי אחרי שכבר עברו קרוב לחמשה מעלי' ירופים מאת יראת נשמתו הטוהרה והי' העת קצת חס ושלל ובכל זאת לא הרגישו ולא נשלט בגופו שום סרחון כל דהו חיזו וראו כי גופו קדוש וטהור. והספידו בפניו אז בן אחיו הוא כ"ק רבינו מרן הגה"ק האב"ד דפ"ה"ק שליט"א מספר מר וכבד מאוד (והוא לו נדפסה כעת מקצת דברי קדשו בספרו עולת תמיד ומאמר ת"ל דהספידה עיי"ש) ואחריו הספידו במר נפש צטו יחידו הרה"צ המאוי"ג כש"ת ת"ה כחמ"י שפירא שליט"א וגם הרב הגאון מוהר"א לוקער ז"ל ראב"ד"ק בערעגסאם. ונחם כל לב ורפו כל ידים. וקוננו עליו בשצרון מחכים. והטמינו

ההיצ מוהרצא (אבדק'ק בירמש) בעודו נער קמן אז הר עמם ודיעו לשם ביום עשיק היה אז רש ומיט גדול וכאשר נכנסו לקבלת שלום אמר ההיק מהרם ללהיק מוהרצא לדעתי ולעצתי הנכונה כי כבוד מעלתו הרמה יעשה היום בערב בליל שיק מנין בבית האכסניא שלו (שהי רחוק קצת מביתו של ההיק הגיל) כדי שלא להטריח א'ע בחשכת לילה בעומק הרפש והמיט והסעודה אני אשלח מביתי לביתכם כל מאכלי ומעדני ליל שיק במילואו ופוזבו כהגן ואייה ביום מחר תבאו להתפלל ולהסב עמי ביחד להתענג בתענוגים. והוא בעיכ סביר וקיבל דעת רבו והתפלל בעיבור בליל שיק בבית אכסניא שלו והתנהג כדרכו בקודש תמיד בביתו כמוכן ודי כאשר בלד תשלח קדשו ומיד בא הגבאי ר' ארי' המשמש בקודש (עם ערל אחד ועשישית של אור בידו כי החושך כיסה פני ארץ והמיט נרוק כנוכר) ואמר כי הרבי (ר' מאירל) מחכה וממתין על רום כבודכם עם הקידושא דבי שמשא ופקודת קדשו שתבאו עתה עמדי אל השלחן הערוך ומרן מהרצא זירז גם הוא ומיהר לבא עם בניו וכאשר באו לפני הקדוש מהרם שמח ואמר הביטו וראו כי אני יושב ומצפה וחיכיתי עליכם עם הקידוש ודי מסדר סקומם איש על מחנהו כל אחד לפי כבודו את אבי הבנים הקדוש מוהרצא הושיב אצלו בראש השלחן וההיק מרה אברמ'טשע חתנו של מרן מהרם סימינו בעד השלחן והאברך רבינו מהר'ש בעד השני ואחיו העלם רצ'א אחודיו. אח'כ פתח ואמר למהרצא בשאלה אמרו לי נא התנהגות אביכם הקדוש בעל בני יששכר האיך אחז צדיק דרכו אם לשורר בקול זמרה או רק

והסמינו את הגוף הק' בארץ פה במקום הנבחר לכבודו הרם ועשו אח'כ כמן אוהל ובית שלם סביב למשכנו זכר לדיק לזכרה וזיע'א:

וזה נוסח תלבת אבן אשר על קברו

פ"ג

אלוה'יר הרב הדיק הגדול בתורה וביראת ה' טוהרה חרף ובקי בול'נא קדישא חסידא ופרישא עבד ה' באמת ובסיגופים רבים ולחס תלמדת ה' להעמיד הדת על מלה ורבים השיב מעון נר ישראל ופיה בנשיק מיה משה יהודא ליב אבדיק בייטט וק' פאסוב ובק' סטריזוב. בהרב הגאון הקדוש מיה שלמה שפירא ז'ל אבדפהיק, י'אה נשמתו בטהרה ב' מרחשון עזרת לפיק. **תנצבה** (מעבר השני של המצבה).

ה' חתן ההא הקדוש מיה ברוך ז'ל אבדיק גארליץ בן לאווי לדיק רכשבהג תלמח בעל דברי חיים ז'ל:

רק לומר בקול פשוט את סדר שלום עליכם וכו' והשיב ההיק מהראי
 התנגדות אבי באמירה בעלמא סני ואמר ההיק מהרים אם כן יעשה כן
 גם מאירול והתחיל לומר בפה קדשו שלום עליכם וכו' בואכם וכו' ובאמצע
 דאמירה הפסיק ועמד ואמר כי צריכים להבין ולהסביר דהנה בסדר המסודר
 בזה לומר בואכם לשלום ניהא שפיר כי למשל לאורחים נכבדים כמובם
 אשר רואין אתכם בעין יפה נכון לכרך ביאתם וכן ברכוני גיב על דרך זה
 טובן לנכון אבל באמירת צאתכם וכו' קשה להבין כי כאשר קיבל בספי
 אורחים נכבדים וחביבים מה זה מידה לשלחם מיד? אמנם אסביר לכם
 הענין ורמז בידיו הקדושים אל אברך אחה (אשר ישב אצל חתנו הקן מרה
 אברדם הגיל) ואמר חה לשונו ראו אביו של זה ה' רבי במאלדווא ונספר
 זה מקרוב ולא אחפוץ כעת לספר מאתו ולמדוד אותו אורכו וגודלו מאחר
 שהוא כעת בעולם העליון כבר והן עתה עלה ברצונו של האברך הלז
 למלאות מקום אביו בתור רבי ובא לכאן לקבל סמיכה וברכה ובאמת הוא
 אינו ראוי והגון לכך ע"ז אני אומר צאתכם וכו' כאשר בא כן ילך וישיב
 ריקם לביתו בלתי השיג תכלית מבוקשה ובהגמרו אלה הדברים לפניהם
 והכל ה' נרתעין ושומעין לקולו שב לתפלתו והתחיל במקום אשר עמד
 וגמר כל סדר התפלה וקדוש ונטל ידיו ותיכף אחר טעימת המציא פיהו
 פתח ואמר בזה"ל מאיריל אודה תמיד לומר איזה דרך והנהגה אמיתית
 וישרה להאברכים צעירי ימים ובהפתחו לדבר בזה המה האברך (ממאלדווא)
 הגיל את ראשו ואזנו לשמוע מה ידבר הצדיק ואמר לו ההיק אתה שב על
 מקומך שב כי לא אליך ירמוז מילי כי מזה שבראשך לא ישיג דברים
 עמוקים כאלה ואפילו לגדול ממך יש לו כבוד ראש לדברים גדולים שאדבר
 והמה מן הרימראשו להאברך הק רבינו מהר"ש ואמר אבל לך שלאמ משע
 שהנך ביה בעל שכל טוב ואברך הוא צדיק ואני מחכה כי אתה תבא גיב
 למעלת צדיק ותהי צדיק בן צדיק ואליך ירמוז הדברים אשר אדבר עתה
 ואמר בזה"ל עיקר גדול הוא לשמור את עצמו מהטיט הגדיל השורה
 בתחלת ימות החורף הנקרא בלשונם יעשיניא (בלשון פולנית) כדי שלא
 ישאר ממנו על תחלת ימות הקיץ הנקרא בלשונם ווראישין ואתה בין
 תבין את אשר לפניך עביל המהור ונודע דרכו בקדוש של מן הרימ
 מפרעמישלאן זייע משתעי מילין דחכמתא בדרך נעלה ועמוק מאוד]:
[מב] עוד אירע מקרה נפלאה לאדוננו מהר"ש פ"א בימי הקיץ ותקופת
 החמה גדולה עד מאד והוא בדרך נסיעתו מסטריזוב לסאסוב ביום
 ראשון בשבת הסיב דרכו לפרעמישלאן והגיע לשם סמוך לעת ערב וכתב
 לו שתקא כנהוג במדורות יתירה כי הבעל עגלה הפק עליי מאד שנחוצן
 לדרכו

בית צדיקים בית צדיקים שלמה יה

לדרכו ודי בבואו אל הקדוש סמוך בית מן ההיק מדרים ומביביו נשערה
מאד ורבים דופקים על הפתח עומדים ומיחלים ומצפים ליכנס אל הקדוש
פנימה כי האנשים אשר היו שמה על שיק עוד לא קיבלו ברכות צדיק
ובין דא לדא פתח הגבאי ר' ארי את הפתח וקול כרוח נפק מפומיו בשם
רבו הקדוש כי אלה האנשים שארית העם משבת קודש אין להם כעת
רשות ליכנס ולבא אל הקדוש פנימה וכיון דאידיהו אידיהו לפי שעה כי
אם דוקא אלה אשר חדשים מקרוב באו כעת אל הצדיק להם משפט
הבכורה ליכנס לפני ולפנים ומיד נכנס לשלום האורה הבא מן החדש הוא
רבינו מהריש וההיק מהרים נתן לו שלום בספיי ואמר לו שב בני שב
ואמר להגבאי המשמש בקדוש הנה בגדל תקופת רמח השודר כעת
צריכים לכבד את בן הרב מסמריזוב להשיב נפשו ורבינו מהריש סבר
והשב בדעתו כי במח יצוה להביא לפניו איזה משקה קר להפג חמימותו
אמנם ההיק צוה להביא משקה קאורע שחורה רותחת והגיד המעם כי
מחמת החום צריכין להזהר ביותר כדי שלא יתקרר עצמו חיו והגבאי עד
מהרה ירוץ לקיים פקודת רבו הביא את המשקה בכלי מכורך בבגדים
מחמת גדל רותחתו והסיר מכרכתו ונתן בידו ורבינו ולא היה שום מקום
פניו להגיח הכלי עם המשקה הרותחת מתוך ידו ורבינו מהריש קיבל
הכלי בשתי ידיו ונדבקו ידיו להכלי מחמימותו ורותחתו והוא הקדוש מהרים
שאלו דרשו במתינות וישוב הדעת על שלום אביו וחותנו ומענין לענין
מסיפור לסיפור ורבינו מהריש יושב ושומע וידו אוחת מדובקות להכלי
בדבק טוב עם הקאיווי שחורה הרותחת ואחיב אמר לו הרבי הקדוש שתה
יקירי מהמשקה שבידך והוא עשה בליעות קמנות וקצרות בשתייתו כי
הרגיש ממש עוד מעט והנה נחמרו בני מעיו חיו והבין כי אין זה אלא
נסיון ואחיב לקח הגבאי ממנו את הכלי בחזרה ופתח ההיק אמר לרבינו
מהריש בזה הלשון החמימות הגדולה השולט כעת אינו דבר פשוט וממש
כל גופי מלא זיעה והושיט ידו הקדושה ולקח בעצמו את ידו של רבינו
ונתנום תחת כתנתו על גופו הקדוש ועל בשרו ממש בלי הפסק כתנתו
והוליד כך את ידו למשמוש ולנגוע כמעט על כל גופו הקדוש ואחיו לקח
ממנו את הקוויטל וברכו ופסרו לשלום. ורבינו נחץ מאד לדרכו ולא רחץ
כלל את ידיו המהורים שכן ישנו במחשבתו כי מבשר קודש כזה אין
צריכים נמי בנגיעתו וכאשר סיפר את הדברים למר אביו הקדוש הודה
לדבריו כי טוב ובחכמה עשה על אשר לא רחץ את ידיו אחרי נגע בעורד
המארר בקדושתו זיע:

כן די רבינו כים אצל האי סבא קדישא איש אלקים מן הרבי ר שמעון
 מערוסלאח ז"ע ובפרט אצל האי אלקים קדוש מן רב שר שלום
 מבעלזא ז"ע ואותו קרא בבתי היבדיו בשם אדמר גם נמצא בכתביו
 הספר מר וככד שהספידו להק' מבעלו אחר הסתלקותו ז"ע בבידינו לפני
 העם בקק סאסוב:

[מג] ובשנת תרמ"ו די אצל הגהק מן מדרש בבעלו על שבת נחמו
 (שהי כבר מן הק' הגל מני נהד ושנת פטירתו לחי עוה"ב) ודי
 בצורתא חדא עם מר אביו הקדוש ואו הופיעו לשם עוד צדיקים קדושי
 עליון היינו הרב הקדוש הר יקותיאל שמעלקא תותן רבינו ומן הקדוש
 הדרה מצאנו עם בניו הקדושים מדר"ש משינאווא ומזדר מאיר נתן
 ורבי הקדוש הרר שלום מקאמינקא ורבי הקדוש הרר ליבוש ממאמישאב.
 חוץ מאלו עוד רבנים גדולים עד אין חקר. ושם די המנהג שלא לעשות
 רק שבעה הוספות בקריאת התורה וההיק משינאווא נקרא אז לעלות
 להוספה הראשונה ואחיו ההיק ר' מאיר נתן די נתכבד בהגדת התורה
 ואדוננו מדרש גלילה. ובליל ש"ק בסעודת הקל תפוחין קדישין כיבד
 מן הגהק שר שלום ז"ע את הגהק מן מצאנו לברך ברה"מ והוא די
 גם כן הבעל קורא ביום ש"ק ובשעת התפלה די ההיק מצאנו מתפלל על
 מעמדו בכח עצום בקולות ולפיד אש כדרכו בקודש. וביום א' הקול נשמע כי
 מן הקדוש מבעלו שלח את בניו הקדושים לקבל ברכת ההיק מצאנו
 ונתפעלו כל השומעים והרואים ובפרט לאדוננו מדרש נכנסו הדברים
 בקרב איש ולב עמוק. וזיה אז הפעם הראשון אשר זכה לראות ולהכיר
 את הוד קדושת מן מצאנו ז"ע:

[מד] ובשנת תרמ"ז די הגשוואין מבני המחותנים המה חותן רבינו הוא
 ההיק מן מרה שמעלקא מסאסוב ז"ע עם כבוד קדושת הרב
 הקדוש מן מרה נתן דוד משידלאווצי ז"ע [בן הרהיק מן הרר ירחמיאל
 בהגהק היהדי מפרשיסחא ז"ע] והחתן די ההיק מרה שרנא יאר
 [מביאלעבזיג ז"ע בעה"מ ארון עדות עה"ת בההיק מרה נתן דוד הגל]
 והכלה היתה הצדיקת מ' דינה (בת ההיק מרה שמעלקא) והתנאים די
 מלפני איזה שנים מקודם בטאמישאוומן הקדוש מרה אלעזר מקאזנימץ
 ז"ע די גם כן בשמחתם אז ואדוננו מדרש בדיוותו אברך נתכבד לדיות
 קורא התנאים והוגבלה זמן החתונה ליום המיועדו. בכלות שבעת ימי
 המשתה ושמחה נסע המחותן מסאסוב עם בני משפחתו להלוות את
 המחותן משידלאווצי עד עיר ולאטשוב ויפרדו איש מעל אחיו לשלום
 ואדוננו מדרש מחמת גדל רשפי אש חיבת הקדוש אשר תוקד בקרבו
 למחותנו

בית צדיקים שלמה י

למחותנו הקדוש משדלאונוי (כי עשה רושם גדול בלבבו חספן לקבל מרות ממנו ולהסתופף בצלו) קשה עליו פרידתו נסמך עוד הלאה עם מרן הקדוש משדלאונוי הויה מתכוון לגלות לו מצפוני לבבו ולשפך שיחו ואמר לו אדוני! הגה מנעורי מיום עמדי על דעתי הייתי סבתת רגלי סמקום אל מקום ומחיל אל חיל לדרוש את די ולהתגלגל נפשי בין צדיקי הדור ועתה בעוה"ד כל הצדיקים שדייתי מסתופף תחת צל קדשם כבר נעדרו לחיי עד ואותי עזבו לאנחותי. (היינו אחרי פטירת הקדושים רא מראפשימיץ, רציה מרימאניב, ריי מרוזין, ריש מערוסלאוה, רמ מפרעמישלאן, ריש מבעלוז) עיב נפשי בשאלתי וכן שמה לבי ויגל כבודי כי לא תעזוב נפשי וכו' יודיעני אדוני אודה חיים שובע שמהות ולחסות תחת כנפי צדקתו לאורו אסע ואלך, והקדוש מהרניד בענוות צדקתו הגדולה השיב לצומתו יקרת רוחי הקשית לשאול ממני ושתי תשובות בדבר, ראשית הלא אתה מוחסה ומסתר תחת צל כנפי אילני רברבי, הלא המה כבוד אביך וכבוד חותנך טובים השנים אשר תוכל לשבוע רצון מצדיקים כאלה, שנית תאמין לי יקירי כי כמוני כמוך גם אני נחליתי ולא אמצא מרגוע לנפשי מאז נעדרו מאתי רבותי הקדושים שדייתי מסתופף בצלם הלא המה הרב הקדוש איא מרה דוב בער מראדישיץ זי"ע ומחר הרב הקדוש איא מרה יחזקאל מקאזמיר זי"ע ושאבתי מים מבארם ובאורם הי לי אור וכעת (אחרי הסתלקותם) רעיוני משוממת למצוא מנוח איזה דרך ישכון אור זרוע לצדיק לפני בדור הזה ומאחר שבאנו לדבר מענינים אלו אודה ולא אבוש ואביע לך דגשי לבבי ברוב שרעפי בקרבי כי מעת אשר ראיתי ושמעתי את גדל דרבי עבודתו בקדש של הרב מצאנו התבוננתי על מקומי ולבי אומר לי לנסות ולנסוע להתהלך באור החיים לחזות בנועמו ולבקר בדיכלו עכתדיה (זה הגיד ההק מהר"ד נתן דוד זי"ע ברוב ענותנותו כי באמת הי אז כבר רבי מפורסם אשר אלפים מישראל הסתופפו בצלו בביתו ועשה א"ע כתלמיד השואל ומבקש ללמוד מרבתיים ושפתים יושק משיב דברים נכחים:

[מרה] וסיים עוד הקדוש מהרניד משדלאונוי באמרותיו המהורות כדי ליסטר מתוך דבר הלכה ודית ודו המדובר אז מענין לענין בדרכי החסדות, והנני להגיד לך יושר דרך אמת לאשר מבואר בספרים הקדושים בענין עשיית מצות די תורה ורמלה בעוד שלא תיקן המאת נעריו ופשעיו יש לחוש חזי שלא יחטפו הסא

הס'א את מעשיו הטובים וכמאדכ נירו לכם ניר ואל תזרעו אל הקוצים עיין בהקדמת סה'ק דרך סקודיך. והגה' יש לי ע'ז עצה נכונה ונאמנה היינו שכל עסק התורה והמצוה אשר יפעל גבר, יגיד כמו פיו מרם עשייתו כי הוא נותן שכר המצוה או התפלה במתנה גמורה לחי עולמים ית'ש ויעשה בלי קבלת מרם רק לקיים רצונו ואז ממילא אין להחיצונים עוד שום אחיזה ונספק מהם שיעבודם כח וכה כחם לפי מה דקו'ל (כתובות פ"ה ע"ב) המוכר שמי' לחבירו וחזר ומחלו ומחלו. וכן הוא בנידון דידן אם ח"ו אי'ש אחד יחטא ואשם חי כמוכר שמי' להס'א ח"ו לגבות תורתו ועבודתו שבקדושה ואם חכם בני בכורי ישראל מחל ונותן כל תורתו ועבודתו לאביו שבשמים כנוכר והיו מחול וזוה שומר נפשו ירחק מהחיצונים וינצל מהם ואומרים אנו ליה ועינינו ליה ע"ב תוכן דברי קדשו ודפח'ח. (וכבר נדפסו הדברים בשמו בדברי רבינו הקדוש גאון צבי ז"ע בתפארת בני' ס' אמור עה"כ ונתן לכהן את הקדוש עיי'ש) וזוה קיבל רבינו ברכת צדיק ונפטר זה מזה בכל מיני רגשי אדבה עזה ודברים היוצאים מלב טהור גברא קדישא נכנסו ללב טהור רבינו ז"ע:

[מו] אח"כ כאשר נתגלגלו הדברים וזרחה שמשו של רבינו מדרש למלאות מקום אביו הקדוש בק"ק סטריזוב שנתקבל לרב אבי' שם בערך שנת תרי"ז או תרי"ח והי' שמה דיין מצויין א' גדול ומובהק מרה יוסף מרדכי וייענער ז"ל אשר היה מתלמידי וחסידיו מרן הגה"ק רבשכבה"ג בעל דברי חיים ז"ע מצאנו וכשחזר לביתו משם הי' רבינו חוקר ודורש מאתו מהנשמע שמה וסיפר לו כי הרב הקדוש מרה נתן דוד משידל'אוטצי כבר הופיע בצאנו שתי פעמים אז זכר רבינו את אשר אמר לו הקדוש הנ"ל בלוי'ת חן דרכו מסאסוב כנ"ל (באות שלפ"ז) ונתפעל מאד ונשא ק"ו לעצמו ואמר אם רב קדוש וטהור כזה הרבי משידל'אוטצי אשר אלפים מישראל ילכו לאורו כי רם ונשא הוא עם כל זה הרכין ראשו להכניע א"ע ובזמן קצר כזה כבר השכים לפתחו של מרן הגאון הקדוש מצאנו ב' פעמים אם כן מה יעשה הבן אדם כמוני ובכן אעשה. כן גם אני ליבחר בחיים ובו אדבק ואמר אסורה נא ואראה המראה הגדול הזה בביתו ונסע לצאנו ומאז נעשה מגדולי חסידיו צאנו ודרכינו מדרש תמיד תהלתו של מרן הקדוש משידל'אוטצי בפיו להכיר טובה כי על ידו בדיבור ובפועל כנ"ל

כנול זכה להתהלך לפני ה' באור החיים קדושת מרן מצאנו ז"ע כי נסע לשם בכל עת על שבתות השנה, ובמשך ימי חייו אביו הקדוש מהר"א נסע אצלו ללאנצהוט על מועדי ה' ויום ואחרי הסתלקות אביו הק' סנה הודו לצאנו גם על מועדים והגלים היינו בכל שנה (משנת תרכ"ז עד שנת תרל"ז שנסתלק מרן הרי"ח ז"ע) בימים האחרונים של ספר לא יחסר המזג ומלבד שבתות השנה לפעמים כמו שנספר בזה דבר בעתו ובמקומו הלאה אי"ה ואח"כ רבו הקדושים הזה (מצאנו) חשבו לרבו מובהק ובצל כנסיו יחסה קרוב לעשרים שנה רצופים וגם מרן הקדוש מצאנו קרבהו בימין צדקו בכבוד גדול ונפשו קשורה בנפשו באהבה גדולה עד להפליא: **[מז]** ובערך שנת תרי"ז נתקשר אדוננו הקדוש מהר"ש בקשר החיתוך עבור הבן יקר לו הקדוש מרה צבי (בעל המחבר ס' דרכי תשובה ובאר לחי רואי ושאר ספדיק) עם מחותנו ההצדיק מרה הנינא הורוויץ האבדיק אולינאב (העומד מצד בתו הצדיקת מרת אסתר תהי לאוי"ט) בן לאותו צדיק היצ הקדוש והטהור מרה יעקב אבדיק מעליץ וחתן הודו אחי אביו הרב הקדוש והטהור מוהר"ר אליעזר מדזיקוב. בנו של מרן הגה"ק רבשכבהג מוהר"ג מראפשיץ ז"ע. ונסע אדוננו מהר"ש עכ"ב ואחת מרעיו (חוף מרחתן הקדוש) על התנאים שהי בדזיקוב בבית המחותן הגאון הקדוש מהר"א זצ"ל. ומאז הי רבינו כ"פ לבקר הוכלו של מחותנו בדזיקוב ליהנות מזיו אור קדושתו ז"ע:

[מח] ובשנת כתי"ד (בערך) נשתדך רבינו הקדוש עבור בנו השני הקדוש מרה משה ליב עם מחותנו הרב הקדוש מרה ברוך הלברשטאם אבדיק רודניק (שהי אחי"כ-אבדיק גארליטין) (העומד מצד בתו הצדיקת מרת חנה תחי לאוי"ט) בן מרן הגאון הקדוש מצאנו ז"ע וחתן הגה"ק מ' י"טב מסיגוט ז"ע והתנאים הי בלאנצהוט (טו) בעת

(טו) מאז שבה התיק מויה אלעזר זצ"ל לאבדיק ללאנצהוט לא הופיע היד קדושת מרן מלאכו ז"ע לשם להיות על יומא דהילולא של רבו הקדוש מרן מוה"כ מראפשיץ ז"ע אשר תני בלאנצהוט, וכאשר הי אדוננו מהר"ש בלאנכו הי לו פ"א בזה פתחון פה לפני רבו הקדוש לשאלו על כנה. והיחה תשובתו טמונה ברמזי כדי שלא יחלש דעת אביכם והוא אמר אדרבה הלל אדוני אבי יחרד לקראת אדמיר בכל מיני חרדת כבוד ותצל נפשו בביאחו ועוד הי חסיד אלל

בעת שהזמיע לשם מן מצאנו על יומא דהילולא דמר רב
 הגאון מן מוהר"ג מראשונים ז"ע (אשר מנחתו כבוד בלאנצווט)
 שהי' חל אז ביום ה' (יא אייר) וביום א' אחר שיק די התנאים
 בהמן חונג:

(מט) ויהי

אלל רבינו בשק בהיוצו שמה ופי"ו ממילא כמו וגמרו והבטוח מן הק' בעל
 דח ז"ע לבא על היאצ של רבו הקדוש מראשיתו ללאנצווט י"א אייר שחל
 אז ביום ה' וביום הזה כאשר בא לשם וטרם נואו לפנוס העירה הק' להשטח
 על הציון המשייכת קה"ק מר רבו ז"ע [אשר משכן כבודי ואלו הוא מחון לעיר
 שסם הוא הדרך לעבור ולבא העירה] ובתוך קד ולדוכנו מהר"ש עד מהרה ירוח
 לבית אביו הק' מרא דאחרא שיק' לקראת האורח הנכבד ברגשי כבוד כיאות
 לאדם גדול וקדוש הלאה וכן עשה וכאשר נפגשו זה לזה ואחרי ברכת שלום ביקש
 הרב האב"ד מרן מוה"ר"א אח מרן הדי"ח שיאבה לשבת פה על שיק והוא מוסר
 לו אח כל השררה וההתנהגות בשבת כדת בכל סדר היום. וכן הי' כי מרן הק'
 מלאכו נשאר שם על שיק והכל נחתם על ידו בהתנהגות השלחן וחלוקת שיריים
 ואמירת דברי תורה. וביום שיק התפלל הרה"ק מלאנצווט תפלת שחרית לפני התיבה
 והה"ק מלאכו הי' קורא בתורה. ובהגיע תור תפלת מוסף פתאום י"א קול בין
 העם כי החון מפרעמסלא (עם להקת משורריו) יתפלל מוסף לפני העמוד וכן
 הי'. ואחרי במסיבת השלחן הטהור אחר הרה"ק מלאכו להרה"ק מלאנצווט בדעמו
 הי' להתפלל היום מוסף לפני התיבה לכבוד ההילולא דרבי שהיה ביום ה'
 שבע ז' וכמאמר החסידים ובסה"ק כי ג' ימים תלפני' וג' ימים לאחר' שייכים
 להיאצ ושאל הה"ק מלאנצווט ומי הי' מעבדי חז' והלא אני הקדמתי ב"פ שבה
 השבת ידי מסולקת מכל הגיבויים וכמארו בידו הגדולה כאדם העושה בשלו?
 והוא השיב ואני אחרתי וחסבתי כי בטח בהסגמת המרא דאחרא ירד החון
 לפני התיבה ואז עמד הה"ק מלאנצווט על רגליו ובקול עז הי' חוקר תורם
 מבטן מי ילאו הדברים ומי הגריו הקול שהחון מפרעמסלא יתפלל מוסף בלתי
 ידעמו? ואמר עוד בלשון קדשו הלא חדעו כי אם הי' הה"ק מלאכו עומד לפני
 התיבה בתפלת מוסף כמה עוז וחדוה הי' במקומו בעולמות העליונים וכמה נשמת
 היו נענו פי"ו וכמה אלפים בישראל היו חוזרים בתשובה כאשר היו שומעין קול
 תפלתו. ועתה נחמנו כל הטוב ע"י האיש אשר הוציא הקול כנז' ובכן יודה חטאו
 ברבים ויתבייש ויתגפר ואם לא אז ירא אנכי אותו שלא יחא נאבד מכל העולמות.
 ע"ז דיבר בקדשו מרן מלאנצווט ז"ע בקול חונג להבנת אש לפיני כל העם.
 ובכל זאת האיש נעלם ולא נדעו עד היום הזה:

(טו) במסיבה

[מט] ויהי בשנת תרכ"א ויסע הרה"ק מ' שמעלקא מסאסוב ממעיני הישועה מטרחץ קארלסבאד לביתו ושלא דילוג רב לחתנו הוא רבינו לסמריזוב כי הוא מבקש אותו ואת ביתו זו אשתו לחכות עליו אצל מסילת הברזל בקיץ רישא על השעה הידוע ומשם יסעו יחדיו ללאנצהוט לבית מחותנו הרה"ק מוה"ר"א כי שם יאכלו לחם לסעוד לבם על סעודת צהרים וכן עשו והמתינו ברישא על ביאתו ודיה כאשר ירד הק' מרה שמעלקא ממסילת הברזל ראה כי נתחלפה לו תכריך חבילתו והחבילה עם החפצים שלו איננו וכאשר הרגיש בזה נצטער עד מאד ונגע ללבבו המדור ממש נאנח דואני, לא על אבידת בגדיו בגדי שבת היקרים ולא על אבידת שמלותיו וחפציו העולים לסכום רב. כי אם על אבידת תפילין שלי היקרים ונחמדים מזהב ומפז רב וכל הון לא ישוה לו לעומתם כי זה חלקו מכל עמלו אשר חבלים נפלו לו בנעימים מכבוד קדושת מר אביו הגדוק זי"ע ועיז דוה לבו גנחוי גניח וילולי ייליל מאין הפגות ואמר כמה פעמים אם נגזר עלי הפסד ממון הלואי הי' נשרף ביתי אשר בניתי לי כעת מחדש עם כל מקני וקניני החרשתי והיתי מקבל באדבה גזירת המקום ביה אבל התפילין הגיל איכבה אוכל וראיתי באברם. ומיד השתדלו בכל אופנים האפשרים ושלחו מיג למקומות שונות לתור ולחקור היטב עבור אבידתו. ולא ארכה להם השעה. ונעשה קץ להרעה. והאבידה נחזרה ונמצאה. ומצאה ידו די השיב נפשו המהורה ותחי רוחו ונתמלא אורה שמחה וצלה. וכה נסעו ללאנצהוט למחותנו הרה"ק ובביתו הי' כבר השלחן ערוך בתפנוקי מעדנים כראוי לכבוד אורה נכבד וגדול כזה והסבו יחד (מז) המחותרים

(מז) במסיבה הלזו ביקש הקדוש מלאננהוט את הקדוש מסאסוב לומר מהני מילי מעלייתא ששמע מאביו הקדוש הרמ"ל זי"ע ופתי הק' ר' שמעלקא ואמר בעוה"ר ילדות היתה בי ולא הבנתי ולא השגתי לראות ולשמע ממעטיו הקדושים רק מעט מעט מעיר וסיפר. הגה כד הינא סליא יל קטן לערך הי' שנים ואבי הקדוש עמד לפני התיבה בחפלת מוספין דריה ואבי הייתי עומד סמוך לו מוסוף בטליתו הקדוש ושמעתי ממנו בחפלת לחש לשמע אך הוא מתמרמר מתגעגע ומחטט כבן לפני אביו בלשון המדוברת (לשון יידיש) ואמר בזה הלשון הייליגער באשפעט שיק איזו דעס הייליגען משיח ויז לאנג כאך ווילמטי איזו ארם מארען איז דעס פיינסטערן גלית. מיר וועלען דאס כישט ארם האלפען. והמתמרמר עוד לומר 3 שיין אקורן תבואה אפילו 2 ארץ צהר ביטטער! עכלהיס. ואכי בשמעני כזאת תחמת ילודי לא הבנתי והייתי משאמס אך

המחותנים הקדושים עם רבינו ובתוך הסעודה השיחו שיחות קדושות והרהיק מרה שמעלקא שה שיחת תפילין הקדושים שלו להשכיל ולהודיע צערו אשר היה לו ברישא אודות אבידת התפילין כי לא בכדי ולחנם דאג עליהם כל כך ואמר כי מלבד שהם של אביו הקדוש שמעו אלי ותבינו! הנה אחרי פטירת אדוני אבי הקדוש הרמ"ל ז"ע [ד' שבט תקס"ז] ואני נשארתי יתום קטן כבן שבע שנים ונלקחתי לבית הרב הקדוש בעדמ"ס אורח לחיים ז"ע לעיר ולאמשוב [אשר אבי הקדוש עשאו אפטרופוס עלי. והוא ה"י השוכי בנים ל"ע] והוא ההביאני תחת כנפיו החזיקני וגדלני כאב את בנו ירצני וכל מחסורו ה"י עליו ובטוב עין קדושתו הלבישני והנעילני ופרנסני הכל בשפע רב אותו קראתי דודי ואת זוגתו הצדיקת קראתי דודתי והוא למד עמדי כאב הלומד את בנו וכאשר הגעתי לשנת ה"ג שנעשיתי בר מצוה הבינו הכנה הרבה לכבוד הבר מצוה ובנוקר כאשר הה"ק בעל אורח לחיים הלבישני מעטה עוז תפארה להניח התפילין על זרועי וראשי אמר לי בפה קדשו בני יקורי דע כי התפילין הללו המה התפילין אשר התפלל בהם אביך ה"ק והוא אמר בפה קדשו כי הפרשיות מתפילין הללו כתבם יוסף הצדיק והיה לפלא בעיני ושאלתי ממנו פתרון הדברים והשיב לי אביך הקדוש פירושים תוכל לומר כאשר תבין על זה אבל באמת אחת דברתי ולא אישנה בן הוא וכה תאמר לבני. וגם כה אמר אביך הקדוש לפני פטירתו [אשר הייתי שמה במאסוב] כי ביום הבר מצוה אמסור לך התפילין הללו בתורת ירושה דאורייתא. עד כאן לשונו הקדוש של בעל אורח לחיים. ומוה רבינו ותשבילו לדעת מה זה מגדל צערי שהרגשתי בהלקח ונאבד ממני המדת נפשי נחלת שפרה עלי ואברך את ה' אשר עזרני להשיב לי נחלת אבות וזכר חסדי אבות עד עולם. אלו תוכן דברי (י"ז) הה"ק מו"ה יקותיאל שמעלקא

איך הוא מפסיק באמצע השיעור בלשון המדוברת. (אבל כע"ז מובן הדבר כי לא יכיל להחזיק מגדל רגש רשפי אש קדשו הנוצר בהרבו):

(י"ז) מאותן שיחות נאות שסיפר הה"ק ר"י שמעלקא את אשר אירע אצלו בשחר כל ילדותו נ"ג עוד פרספת אחת י"ה לשיני הטהרה.

כי אחר פטירת הקדוש בעל אורח לחיים ז"ל לה"ה נחזרתי לבית אמי הצדיקת ונשתהיתי שמה זמן קצר ואח"כ ננקחתי לבית מרן הגאון הקדוש איש אלפי מו"ה מנחם מענדל ז"ע מקאסוב בעל אהבת שלום [אשר היה מחוץ ואוהב וריע לנפש אבי הקדוש מהיחזר גדולים יהיה גם כן אלל פטירתו] והוא לך

בית צדיקים   בית   שלמה   כב

לקח אותי לביתו לחסות תחת כל כנפיו [וגם כבר הי' אז הה"ק מהר"ם מקאסוב הכיל חומכה של אחרותו הצדיקה מרת פעס"א נאה ע"ה בת אביו הה"ק מרן הרמ"ל מקאסוב ז"ע] וכאשר הייתי שמה אחר לי יקירי הנה אמתתי בלבי ללא עבורך שידוך בתוקדם האפשרי. וכן היה שבזמן קצר הציעו השדכנים עבורי שידוך אחד מעיר בראד עם ק"ץ מפורסם אשר קיבל עליו סכומים רבים לאין שיעור להגנים לבדן בתו עם יתר הולאות הלבשה והכעלה ומתנות גדולות ויקרות ומנמד היותר הגון והיותר ראוי ללמוד עמי משך שנים רבות להיות כסמך על שלחן מלכים ומהי אללי תורה וגדולה יחד מלומדים והחמוכה הוגבלה על זמן המוגבל ויהי כאשר נסעתי על החמוכה עם גדולי אנשים חשובים במשמע כמובן ומסם לבראד ערך כ' פרסאות והיו צריכים ללון על הדרך כ' לינות ובלילה הראשונה וארא בחלמי והנה אבי הקדוש לפני ואמר השמר את כפשך וחזור למקומך כי אין זה בת זוגך בשום אופן כי היא אינה מתנהגת כשורה וכראיתי מאד מפני הדברים ויהי בבוקר קמתי ממטחי סר וזעף ופני משתכות לכמה גוונים וסיפרתי הדברים לכבוד מרן הקדוש בעל אהבת שלום הב"ל והוא בקדשו חיזק אותי בדבריו להסיר דעתי יבזה כסעתי לדרכי ובליל כ' וכשנה החלוס פעמים ועמד עלי מר אבי הקדוש בצו וזרח ימרה להצילי ממחן וחלילה חולין הוא לי מללכוד ברגש הסטרא אחרא ושינה את דבריו לבלי למרית את פי קדשו ובבוקר כאשר הגעתי שנית את החזון לפני מרן הקדוש מקאסוב אחר לי בפה קדשו ומה נעשה עתה הלא כהיה ללעג ולקלס ויתחלל שם שמים בפרס"א אם נחזור בעת מאמלע הדרך ולמען הסר עקשות פה ולזות שפחים אם כן אפיא עצמי נכונה לילך לעשות הנישואין ואח"כ נסמוך יציאה להיות לגרשה מיד ובדרך זה נבחר הרע במיעוטו וככה נחלט ונתקבלו הדברים ובעת עמדי תחת החופה הייתי נשמר לשום את הטבעת בדרך זריקה כדי שלא יהא נגיעה בחלקי אשר לא שפיר לי ואחר החמוכה כמו שתי שבועות ואני עומד על משמרתו כמו שפקד עלי אבא הקדוש ולא נגעתי בה אפי' באצבע קטנה וממילא נתעוררה הקטטה ובין דא לדא נתגלה קלוכה שאינה מתנהגת בדת יהדות והתחילו לדבר מענין גט וספר כריחות אבל התה אטמו און מסמוע וכבר התחילו גאוני ודיוקי הדור להתעסק בזה ובדרך עזה הי' אומרים להתחומן שיעשה קץ לזה שלא לעגן אחי בביתו ולפעול אלל בתו לקבל גט פטורין ואם לא ישמע לדבריהם אזי עד מהרה לקבל הימר ממאה רבנים עבורי ובראותו כי כלתה עליו הרעה היה מוכרח לליית לדבריהם וכפטרתי מתתה בגט פטורין והתחומן לבש נקם ופשט ממני את כל חליפות שמלתתי בגדי חול ושבת ויום טוב וטלית וסטריימל והניח אחי ערטילאי ולא היה בידי אפי' פרוטה חלא לילך בדרך מרחק כזה משם עד קאסוב והסכמתי בדעתי ליטבר עגלה ושכירות משלמת לבסוף כשאבא לקאסוב וכן היה וכסעתי משם

שמעלקא זייע (יח):

ו ובשנת תרכ"ב בתחלת חודש כסליו כאשר די' ההיק מוה"ר שמעלקא דג"ל

דרך סאסוב להשטח על ציון אבי הקדוש רמ"ל זייע ולבקר את אמו במזמ"ז כבוד אם ומשם נסעתי ללאסטיוב ובאחי אל האלמנה הגדיקה אשה תרן בעל אורח לחיים אשר בביתה נתגלתי בכדי לבשרה בשורה טובה כי כללתי מצור אריות מרשת הסס"ח אשר סתמו לרגלי והי' הדברים בפיה נדבש למצוק ובדרך אגב שפכתי מר שיחי לפניה מעמדי ומלבי שהכני עומד כעת כחורן בראש ההר וכספינה בלב ים מבלי לפנות יתן ושחאל והיא בשמעה את כל אלה הדברים עזבה אחי והלכה לחדר אחרת ואמרה חכה עלי כי עוד מעט אשיב אלך ואכי הבכתי והשפדתי לבטח כי נכמרה רחמתי עלי ומרנה להגאחתי באיזה מטבעות ועניתי ואמרתי דוחי היקרה לא על אלה באחי חי ולא באלה אחפץ והיא תיד חזרה החזרה לפני ובידה שק קטן מתוך ומקושר ופחה הקיסורין וכערה משם שמו"ס אדומים ואמרה בני היקר קח לך אשר לך כי את זה מסר אביך הקדוש קודם פטירתו וזהו עלינו שלא למסרו לפניך כיא כאשר חיה בעת זר ומטק מאוד ושיערתו בנפשי כי על עת כזאת ירחוץ דברי קדשו כאשר כשארח עדים ועריה מבלי כמות ושלמה ואין בידך לפרטה אפי' שזה פרוטה בתוכן [התבוננו והשחומתו על הענין כפלא הגוה וגדול רוח קדשו של מרן האיש אלקי רמ"ל פסאסוב זייע] ואכי בהלקחי את הסכום הגל עד מהרה הכנתי לי מלבושים כאים ומתוקים ונתמלא כל חסרוכי ושלמתי שבר עגלה ובאחי לקאסוב ואחיך שלא לי יחש עזרי מקודש וזאתי הגדיקה בת גדול בצורה וחסן גדול וגביר מפורסם מי ראובן יפה אשר נזכר לעיל את יח :

(יח) ובשנת תקפ"ז אחרי פטירת הרה"ק בעל אהבת שלום זייע ונפלאה

שמה המפלגות לבי כמות הרוב מתין הי' טו"ס שכן הבטור

ההיק מריה חיים זייע ימלא מקום אביו והלך השני שבני ההיק מריה דוד מאבליטוב זייע (גיסו של ההיק מריה שמעלקא הגל) יהיה הממלא מקומו של אביו בקאסוב והבן הבכור יק' לזאבליטוב והסכים גם ההיק מריה חיים ליקח את ההיק מריה שמעלקא להתמריע ואם כי הוא היה גיסו של אחיו ההיק מריה דוד כנזכר אבל שניהם סמתי במדת אמת שלו אשר בודאי יעריע רק בדעת תורה ובדרך ישרה ואין משא פנים בדבר חי. וכן היה שההיק מי שמעלקא אחרי שמעו טענות הגלדים לקח לו תועד להדישב בדברים קצת ואח"כ ילא הפסק מאחו ואמר כי על קוטב זה יסבו הדברים אם הוא בבחינת צדיק אפשר שישתמשו שני הגדיקים ואם הוא בבחינת מלכות אי אפשר לשני מלכים להשתמש בעצמם אחד והנה מהגמרא מוכחת כי הוא בבחינת מלכות כמתרם ז"ל מאן מלכי רבנן ומתמלא צריכים ליק' אחרי הרוב אשר נטו אחרי ההיק מי חיים זייע וכשאר הוא על מקומו של אביו זייע : (יט) הוא

בית צדיקים   בית שלמה   כג

הניל (יט) ביאנאלניצא במחלתו האחרונה ויצאו אנשי העיר להודיע צערם לרבים לעיירות הקרובות וסמוכות לעורר רחמים ותחנונים לפני המקום ובאה השמועה לא טובה לעיר מארניפאל לאוני כי הגאון המפורסם שר התורה מודרי באבאד זצ"ל בעדמחים מנחת חינוך (שהיה בדיש חתן אחותו של הקדוש מודהר שמעלקא המדובר. היה הצדיקת מרת פעסיא לאה הנזכרת לעיל בפרק בתר תורה אות ליג) והוא בא לבקר את דדו הק' לינאלניצא ואז עשה הק' הנ"ל את הצוואה (בכרתב ובעיפ כי התפילין שלו [הניל] יוכה בהם חתנו הרב מסמריזוב (רבינו שלמה) ועשה את הגאון בעל מנחת חינוך לאפוטרופוס ומשניה עז ואמר לו כי ברצונו ובדעתו למסרם לידו הגדולה אבל מחכד עוד להתפלל בהם ביום מחר [היינו יום סמירתו] וכן היה למחרתו אחר תפלתו הקדושה בבוקר קרא להרב דמרתא (כי הבעל מנחת חינוך כבר הי' נסע לבירתו) לקבל עליו השליחות למסור את התפילין לבעל מנחת חינוך למארניפאל ומשם לסמריזוב ואחר כך בו ביום (כ) עלתה נשמתו המהורה השמימה חי' (כא) חי'

(יט) הוא היה בא אז מסמריזבן שהיה דר שם בנו הרב ר' מענדיל זל וכאשר הי' בדרך סמוך ליגאלניצא אחזו נכיס ופחיס והפלירו בו האנשים שעמו ליסע העירה הנ"ל עד אשר יוטב לו, וההיק ר' שמעלקא מראן בזה ליסע לשם אבל כאשר נכזה עליו המחלה מאוד הוכרח לבא ליגאלניצא לדרוש ברופאים ובה לשם סמוך לשבת והרופאים נתנו תרופה וסדר רפואה וכאשר הרגיש בעלשם הנחה מעטפת ראה מיד לברוח משם עוד ביום ו' עשיק אבל הרב דמחא עם נכבדי העיר באו והפלירו בו מאוד שלא יבייש אחסם רק ישראל שם על שיק והוא אמר כי יש לו טעם כחם לעוזב העיר הזאת ועל כל זה ביטל רצונו מפני רואם וכחשיים לבקשתם ובשבת ישב אלל השלחן עם העולם וגם אמר לפניהם דברי תורה ואחר השבת כתצורה מחליו עד שלא יוכל עוד ליסע משם:

(כ) בשעה האחרונה קודם הסתלקותו הגיד בפה קדשו כי **אביו הק'** הרמ"ר ז"ע וגם הרב הקדוש הרבי ר' מיכלי המגיד מלאטשוב ז"ע המה פה אלל. והתחיל לומר החרוז האדרת והאמונה וכו' עד שהגיע להחרוז הדעה והדבור ובי' אמר בפה קדשו כי המטון לכאשר הגיע האדם לזמן קצו האחרון לישראל דומם ונסחלק ממנו כה הדבור והלענת אז צריך למסור הדעה והדבור לחי עולמים. וקרא להרב דמחא וגזר עליו לקיים בו מלות התורה "ביום מתקבטו ולא ימחינו על שום אדם על הלי". ואחרי יצאה נשמתו הטהורה קודם חלות היום בקדושה וטהרה יקודם לאת הטובים נטמן גופו בבני ומספד

(כא) חיי כסלו תרכב בעיר יאגאלניצא, והרב דשם קיים דברי קדשו בשליחות התפילין ליד הגאון דק"ק מארניפאל בעל מנחת חינוך כנ"ל. והבעל מנחת חינוך שלחם מיד ע"י הבי דואר בחבילה מכורכה עד סמרייוב ובאגרת כתב וחתם כל הענין ליד רבינו ואדוננו מהר"ש. ורבינו מאז והלאה הניח התפילין הגדולים וקדושים הללו כל ימי חייו בעת תפלתו והתפילין שהיה לו מקדם כתב יד קדשו של זקינו הגה"ק בעל בני יששכר ז"ע נתן אז במתנה לבנו הרה"ק בעל דרכי תשובה ז"ע ולא יתואר בחרט עלי גליון גדול החשיבות והחביבות אצלו ברגש נעימות וידידות אור זיו קדושת התפילין ההם ביקרת ערכם הרם והנשא. וסמל בד קדושתם המה עוד כהיום הזה בעזהרית נפלאים בזוי תואר כתיבתם עד להפליא והמח עתה של כ"ק רבינו מרן האבד"ק שליט"א:

[נא] וידו בימי הקיץ שנת תרכ"ה תקפה מחלתו להרב הקדוש מרן אלעזר אבד"ק לאנצהוט ונסע מיד (כב) אחר חג השבועות לוויען ולמרחץ

ומספר זעקה גדולה ומרה. יש מנחתו כבוד בק' יאגאלניצא ז"ע. כוסח המלכה שלו כדפס כבר בספר הק' עולת תמיד בתאמר מילי להספידא דף " ע"ב בהכדפס: **(כא)** ודה"ק מטשארטקוב מ"ה ליד משה זללה"ה כאשר שמע שהיה מחר"ש מוטל על ערש דוי' ביגאלניצא הספיק את כפיו על אשר

בחר לו בעיר הזאת וכסע לבקר. רק באם הדרך שמע את הנשמע שנסמלק כבר אותו לדיק לחי עד וחזר לביתו ואז סיפר את אשר שמע ממר אביו הקדוש מרדוך ז"ע כי הגה"ק מרן הרמל מסאסוב ז"ע היה פ"א בעיר יאגאלניצא ובאו חללו נשמית הנפטרים האוככים שמה וביקשו מאתו שיסכן אתם בתחילתם להגן עליהם והוא השיב כי עניי עירך קודמין היא העיר סאסוב וכדי להפס דעתם הבטיח להם כי בנו החביב ישכון אלם עכ"ה:

ובזה יוכן על אשר לא רצה הה"ק ר"ש לבא לעיר הזאת. אבל מאת ד' נסמבב הסיבה בהגרח לקיים מילי לאבת למלכות דבריו והבטחתו:

(כב) ומהדרך מצב מחבב לבנו למעלין האברך הרב מהר"א שהי' אז דירתו שמה כי היה לו הזמנות יקרה להזמין יחד עם הגאון הקדוש בעל דברי חיים מסאסוב אשר נסע גם כן בדרך הזה וכסענו יחד (מזמנה מאושפיצין עד פערדוי) וחברנו יחד בדברים הטועים לתיקן עולם עדי עד ככה כתב בלשון קדשו אז:

והה"ק ר"א מלאנצהוט הכל הי' שתי פעמים בלחנו פ"א כאשר נסע לבקר את הה"ק רבינו בעל דברי חיים ז"ע בחלו הגדול הידוע ואז לא נשאר שמה

בית צדיקים בית שלמה בד

ולמרחק קארלסבאד (כג) לבקש תרופה וגם רבינו הק' מהר"ש נסע לשם אבל

שמה על שיק רק פעם ב' היה שס ג' על שנת קודש והתענג מטובו: **מ**רן הקדוש מלאנו שאל את ההיק מלאנלהוט האם הגיר את הרבי מלובלין והשיב כי אביו לא לקחו לשם בשום פעם רק לרימאטוב להרבי ר' מענדל' ואורו הגיר וזכר היטב. וההיק מלאנו השיב לעומתו אני לא הגרתי את הרבי ר' מענדל' רק את הרבי מלובלין שהייתי עם אבי שס. ולחשיבות גדול הוא לי שזכית להגיר את הרבי רמל מסאטוב בהיותי אצלו כשהייתי פחות מבן ג' שנים ע"כ מרן הבעל דברי חיים: **ו**בעת החטונה של ביק רבינו האבדלה"ק שלי"א נשיטני בחטונה יחדיו מרן אדוננו מהר"ש עם ההיק מו"ה דוד מקרשאטוב ז"ל שאג איורו אדוננו האם יודע יותר מהכיל כי מאמר החסידים הרבה דיעות בענין הגרתי שג ירן אביו הדיח למרן הרבי רמל מסאטוב. והשיב ההיק מו"ה"ד אמר כי סיפר אביו הקדוש בעל דברי חיים כיפ מעשה שהיה קד היה כי אביו (של הדי"ח) דר אז בצריאד והי' שריפה גדולה וברחו אחר השריפה לסאטוב ודחקה איש אמו (של הדי"ח) עם ילדה קטנה ועמו בהיותו ילד קטן פחות מבן ג' ככיל לביתו של הקדוש הרבי ר' משה ליב ישאל אותו "חיים ספר נא לי מה ראית בהשריפה" [כי אמו התגללה לפניו שהינד מפחד מאור] ופחה הילד הק' [הדי"ח] ואמר כי ראה שמלד אי עמדו יהודים ויביו האש ומלד אי עמדו דייטשליך והדליקו. והי' קשה לו גמה לריבין לבנות והגא יותר טוב להבריה הדייטשליך המדליקין וממלא לא מהי' שריפה ע"כ. ומאז ע"ר ההיק מלאנו את הרבי הרמל ז"ע היטב עכ"ל:

(כג) נעתיק פה מתב קדשו אית באות אשר כתב חו מק"ב לבני וז"ל: בעזרה"ח יום ג' יום לידת בן דוד יו"ט וירא אלקים את

האור כי טוב דרשו זה אורו של משיח חיים של ברטה לפ"ק קארלסבאד. **ה**ק"ח והברטה והשלים לידיו בניס האזובים חמדת לבני הרבנים המושלגים יראו ד' משכילי בדעת אשר שס האחד בני הרב מ' שמחה כ"י ושס השני בני הרב מ' מנחם פנחס כ"י

רד"ק ר"ד בני נא רציתי לכתוב עד ה"ס יחד הלאת ביום התגברות החסידים טובים התטללל גאולה וישועה והנה בני יד"י דעו שהדאקטרי"ה יזוען ומלאן פקדו עלי להיזח עוד בכאן לערך שני שבועות שאסע זלאן בגמר רפואה וכה אענה ואחיה על פי ראה בדעתי ליסע לבית אחיה יחא רפוא שאבא לביד בנחת בהתחזקות איברי לעבודתו יתברך ז"י אין להאריך עבור קדושת הזמן הגנה לטיב על יזועתן של ישראל בבית השלישי שיבנה ביב אמן והוא בית יעקב מדת אמת זמן אמת לעקב. וכוה בני יד"י הי' חידוש בבית המדרש היום אשר חלק לי השס להתבונן בפסוק

אבל בעוה"ד לא מצאו רפאות תעלה בקארלסבאד (כד) ונסעו לויזען הברדה. לדרוש ברופאים הגדולים אמנם אם די לא ישמור עיר וקדיש הלזה לשוא שקד שומר ורופא ברד ובהגיע מושק אור ליום א' יב אלול הוכבד המחלה מאוד וקרוב לאור היום בעוד ליל קרא הקדוש לבנו של אמי' משע לעב (בקריאה של חבד) אכול נא את שירי שירים (המונה על השלחן סמוך למטות) פתיתי מיני אפי' והתיכות דקות של ארתרוג ומיני מרקחת אשר הובאו לכבודו להשיב נפשו המהורה בעת חליו. ורבינו מדריש מיאן בזה כי נפשו עליו טרה ואיך יערב אוכל לחכו בראותו קדושת אביו מוטל על ערש דוי בסכנה עצומה אבל בעיב האוין למצות אביו ופקודתו שמרה רחמי' ליקח לתוך פה קדשו פירווי אוכל מטעמים של אביו כנזכר ואחיב (ביום א') בבוקר אחר הגן החמה (כד) נלקח

בפסוק אשר כל חמתי לב לא עמדו בזה אמת קנה ואל תמטר ואין תקום לקטת מאזה איש כי הזהרתי בסופא דקרא ואל תמטר במכירה אינו אמת בי כל ענין עיי מכירה או מתן או כבוד אינו אמת רק כל אחד יתן לחבירו או רבו לחמיו בדרך מחנה או הוא אמת בדרך תתן אמת ליעקב בדרך מחנה ומתבוננו כי נחמד הוא דברי אבינו מעתה כגל עת ויגע עבירם

אלעזר שפירא מלאנצהרופ

תקבל שני כסף אגרא להעניית פיש לביא היקר מי תאיר כ"י:

(כד) בעת שהיה בקארלסבאד והיה מחפץ בהאכסיה של בקול נעים אדיר יחזן בהתלבבות טרה כדרט בקדש האספס אחורי החלטה התון רב כי לא הרגט בשנים קדמוניות במקומות האלה בצדיקים והטובותיהם. ומקורביו של הגה"ק זללהיה בראיתם אח התון עם הנאספים בחון פחדו ויראו שלא יבאו השלטונים להענישו חיז ולתרות רעום הי' תעריחם לגשת אל הגה"ק זללהיה להפסיקו מחפלו ולפוזרו לאמר לו שיחפץ בקול נתן. משכן הדבר שהי' לו יסורים מזה שהפסיקו אותו מדביקתו וההתלבבות בחפלו. ואחר שסיים חפלו פתח הגה"ק ריא זללהיה פה קדשו ואמר שכל ברעיוני בחמרו ברא רפאות טרה תהלת שהי' יור כל ברא הרפאות במקומות כאלו שטרה תהלת שיש חשש פחד ויראה (מהשלטונים) להללו להשית. פן ישמעו רענישו עיו חי. והפחית:

(כה) בבוקר האדם הביח תפילין והתחיל להתפלל עד גאל ישראל והיה צריך לקסכים וחלן תפילו ואמר הגל כבר קימתי מנת תפילין ואחיב היה מתחיל להתפלל תפלה מנחה אשרי ושיע ואמר והלא קיש כבר אמרתי ומנחת שמחדין מתי יום כלילה וכו' התחיל למר ואמנה ומי נתן וסיים גאל ישראל וקרא

בית צדיקים   שלמה   כה

נלקח ארון אלקים השמימה. ומיד אחרי פטירתו הודיע אדוננו מהרש במר לבב את הבשורה לא טובה למורו ורבו הקדוש מצאנו (בעל דיה) עיי קוי הדילוג רב לקבל עצת קדשו אם להוביל את גופו הקדוש של מר אביו למנוחתו כבוד לק"ק לאנצ'הוט יען שיהיה זה דבר חדש להוליך גוית צדיק ממקום למקום וכינו לבני אור בעצמו שארית כחו והלך יחד עם ההג' מוה"ר אוריית' ז"ל האבדק"ק וויען (שהי' הגיל גם בן לבקר את ההק' מוה"ר בעת חוליו וגם הו' בשעת פטירתו) והלכו להשר יטפסר האדור ראטהשילד לעמוד בעזרתם בענין הזה. והוא הישוב כי להוביל למקום רחוק כזה ללאנצ'הוט הוא דבר קשה מאד לקבל רישון לזה וע"ב עצתו שיטאר בוויען ולאשר הרב מוויען מפלוג בטבחו אתאמץ לסייע ולזכר בעדו מקום היותר הישוב לפי כבוד גדלו וכבוד אבותיו הקדושים וגם אני מבטיחכם שיתירו לעשות אהל קטן בית של ברזל סביב משכן הצדיק לכבוד ולתפארתו. והרב מוויען כבר עלה ברעיונו לישמוע לדבריו אבל בכל אלה לא הרגיעה נפש בנו של אותו צדיק הוא אדוננו מהרש יהוא בתקותו החזקה לקבל תשובה מביק רבו מרן מצאנו וכבר פנה יום א' ויהו מכהרת ועבר כבר יום השני מעת פטירתו ואין עונה מצאנו וכבאן דכל מיואשים מלעשות ולהשתדל עבור הרישון להולכת גוף הנפטר מכאן כי קשה מאד עפי' חוק המלכות כעבר וראה כי תיחלתו נכובה ואין ברירה. ע"ב הלך לבית החיים ליבחר המקום למשכן קדושת אביו והבעלי מתעסקים רצים ודחופים בחפירת הקרקע ואדוננו מהרש לגודל מרית לבו המהיר נתעלף בהתעלפות יתירה וכאבן דומם. ובתוך כך כאשר התעסקו האנשים להקיצו ולהחיות נפש עיפה וישאו עיניהם ויראו והנה איש אחד בא במרוצה יתירה ומרחוק הוא מורה באצבעו להשביתם ממלאכתם בחפירת הקרקע ורצו לקראתו וראו שיהביא ט"ג מצאנו ושם נאמר כי נכון וישר בענינו להוליך את הצדיק הנפטר מוויען הדברים האלה הפיתו רוח חדש נשמת חיים בקרב איש קדוש אדוננו מהרש ויתחזק נאזר בגבורה בכל טאמצי כחו בבטחונו חזק שתמלא רצון קדושת מרן מצאנו הוא אמר יהי בודאי ורץ שנית אל הרב מרא דאתרא הגיל ובאו יחדיו אל השר המניסטער ונפל רבינו מהרש לרגליו ארצה ברוביו עתר ותחנון לפקד על צבאות הפקידים ע"ז להניח להוציא את הצדיק אביו הנפטר עוד היום מן

וקרא ורמז על בנו (סוף רבינו מהרש) אבל אישטקיל מלני וסוב לא אמר לו
 מאמה וכשה ארון אלקים ביום ה' צנוק ככל:

מן המקום הזה והארון בראותו כל אלה נכמרו רחמיו ונעתר לו ובנחיצה רבה הוכרחו עוד לילך ממקום למקום עד המאגיסטראט וניתן צו לפקודת העיר ולרופאים הממונים ע"ז לעשות ההסגר בארונות כפי החוק ועלתה בידו לעשות נייחא לנפש צדיק כ"ק מר אביו ויהי בנסוע הארון הקדוש משם ביום ג' וביום ד' באו ללאנצהוט ושם ביום ד' סמוך לע"ת ערב נטמן ארון הקדוש בתוך אלפי ישראל אשר נהרו מרהוק ומקרוב לחלק כבוד האחרון לאותו צדיק לעורר תאני ואני בהלקח מהם עטרת תפארתם מאור עיניהם זי"ע ועכ"ל (כו):

(נב) רבינו שלמה ברוב קדושתו וחסידתו ז"נה מליל מוש"ק סמוך לאור הבוקר אשר כבדה המחלה לאביו הקדוש כנ"ל ואשר אה"כ מיד בבוקר השכם נתבקש בישיבה של מעלה וחל עליו אז אנינות אביו ועד יום ד' סמוך לשקיעת החמה אחרי סתימת הגולל לא בא לתוך פיו הטהור אפי' בליעה של מים ולא מעם מידי ולא שת אל לבו ההפצרות שהפצירו בו גדולים אנשי שם וחסידים והוא באחד ומי ישיבנו כי הגיד שלא יכול לבלוע כלל וליהנות מעוה"ז בלא ברכה (כי ה"י אונן שפטור מן המצוות) וממש נשתנה פניו כשולי קדרה בעת צרה כזאת שהתענה קרוב לד' מעליע רצופים כנזכר והסעודה המפסקת שלו ה"י הטעימות שטעם משיורי אביו הקדוש אשר צוהו ופקד עליו למעום ולאכול אז בליל מוש"ק כנ"ל (באות שלפ"ז) והבינו אה"כ למפרע כי רודה"ק הופיע לאביו בזה שהפציר בו לאכול אז להחיות נפשו על ד' ימים כנ"ל: (נג) ביום

(כו) וזהו גוסס המצבה שלו

(צד הארון)

(צד חוץ)

וי דבלי בארעא האי שפירא
זאת משכנת אביר הרועים ציון המלייכת
קדוש הקדשים אדמיר גאון עוזנו הרב
הקדוש בלינא קדישא חסידא ופרישא אים
אלקים אוהב ישראל איש החסד המפורסם
כבוד שם קדשו מ' אל"עזר אב"ד דפה
בן לאדמיר האשל הגדול הרב הגאון הקדוש
והטהור המפורסם מיה נבי אלימלך זל"ה
אימקטר בחז קטירא לחיי עלמא ובה
השמש בהגרים ונלקח ארון אלוק לשמים:

ביום א' י"ב אלול תרכ"ה לפ"ק

תנצב"ה

(כז) וכשהגיעו

פ"ג

חלקה מחוקק פה ספון
כפשו בהגן העדן לפ"ק
אהה לכפילה עטרת זר שפירא
להבנה ישראל חסק בחדירה
עשה חסד בתאלו ובחפלו
אח בזרינו תורתו ועבודתו
רחמי עלמתינו בזמן אהבתי

תנצב"ה

בית צדיקים   בית   שלמה   10

[נג] ביום השביעי אחרי אשר קם מאבילת המר כאשר הרגיש רבינו כי רבים ונכבדי העיר לאנציהוט ברצונם שהוא ימלא מקום אביו להמליכו בכסא הרבנות והעיר נמרו בדעתם שאחר השבעה יעשו צעדים בזה. והשכים אדוננו מהר"ש להתפלל אז בבוקר השכם ולקבל תנחומין כנהוג מהמנין בתוך חדרו ומיהר ללכת על ציין הקדוש ללוות את הגשמה המהורה כנהוג ומן הציין הקדוש ישר ציין דרכו בקדוש להיות בורח מן הבבד ושם דרך פעמיו למקומו הראשון לסמרחוב להנצל מן המבוכה והמחלוקת כידוע ובמקום גדולתו שם ענוותנותו היתירה במדה נכונה מאד. (ועיין לקמן מאמר אור החיים אות נ"ה):

בית צדיקים יעמוד מאירת עינים,
אמרות טהורות מזוקק שבעתים.
אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים,
יראנו טוב נסה עלינו אור החיים.

מאמר אור החיים

[נד] וזוה בראשית השנה תרכ"ז ונסע רבינו מהר"ש עם בנו רבינו מוהרצ"ה לצאנו על ש"ק פ' נח ליהנות מאור החיים והגיעו לשם ביום ה' וכאשר רק פתחו את הפתח בית קה"ק של מרן בעל דברי חיים זי"ע והנה הוא רץ לקראת רבינו שלמה ואמר בסבר פנים יפות שלום עליכם בן הממלא מקום אביו וצוה להניח כסא לישיב אצלו ממש וכך די' אומר להגבאי ר' זנוויל הלא אתה תעיד עלי שאמרתיו היום בבוקר כי רבי ישובת אצלינו בש"ק הלז לאשר נודמן לביתו לקנות דג שקורין העכט גדול וחי ואין מין דג זזה מצוי אצלינו כי אם בעת שיבא גומער יוד לגבולנו לכבוד אורח יקר ונכבד עכת"ד:

ועד כמה הראה מרן הקדוש מצאנו אותות אדבה וכבוד לרבינו ולסמכו להיות ראש בני ישראל ואשר היה אז אברך כבן ליד שנה:

[נה] והנה נכבדי ות"ח שבעיר לאנציהוט אשר היו גם כן מחסידי צאנו בלתי נפשם למלוך את רבינו שלמה לישיב על כסא אביו וכראותם כי רבינו בענותנותו המהורה ברח מזה ולא נענה להם ושב לאחוזתו לסמרחוב המתיקו סוד יחדיו עתה כאשר נודע להם כי רבינו ישובת בצאנו ואמרו הגה העת והעונה לבצע מחשבותינו ולהפך רצוננו ונתאספו כאיש

כאיש אחד חבירים לצאנו על שיק הלז והי מטיילין ארוכות וקצרות בענין זה ובפה אחד אמרו בפירוש לבנו הקדוש רבינו בעל דרכי תשובה למען דעת כי לתכלית זה נתאספו עתה הנה ותקוותם עוד לא תכרת וברצון והסכמת מרן אדמור מצאנו תלויים הדברים וכאשר יגזור אימר כן יקום ונפושם לדי' כי הוא יעשה ברצונם וכאשר רבינו בעל דרכי תשובה הציע הדברים לפני מר אביו הקדוש עגמה עליו נפשו מאוד וביקש והתחנן שלא לעשות צעדים בזה ולמרות רצונו הוא מגדל המבוכה כנודע וכבוד א' הסתר דבר. ובליל ש'ק בשעת העמדת יין (כנהוג) על שלחן המהור הם אמרו (החסידים לאנציהוט) להגבאי שיבריו ביחד שמעמידים יין לכבוד רבם הרב מלאנצהוט וכן עשה והכריז כך בפני מרן הקדוש בעל דברי חיים ורבינו מהרי"ש בשמעו את קול הכרזת נרתע והשתיק את המשמש המעמיד יין ומרן הקדוש בעל ד'ה שאל אותי מפני מה תמאנו והלא כך הוא המדה והראוי להיות. והוא השיב בענות צדקו (ככבוד ובהכנעה ואימת רבו) ואמר הלא אדמורר הוא לי לאב ולפטרון ומאד מאד אחלה פניו המאירים בכל מיני הנשי כבוד שאל יאמר לי שום פקודה בענין זה ואל נא יחר לאדוני שאבקשו על ככה. ויהי ממחרת בסעודת יום ש'ק אינהו דידהו עבדו בשעת העמדת יין לפקד על הגבאי לומר הכל כדאמתמול ועוד ביתר שאת ועז כי ראי שמצאו שעת הבושר למצוא חן בעיני מרן הדיח גם לפניו יומב הדבר וכן היה גם בשעת ההכרזה הלזו של העמדת היין לכבוד הרב מלאנצהוט ומרן הקדוש אור החיים הכפיל את דברי קדשו עוד הפעם ואמר כי יהודי לטובה גדולה להעולם אם ישמע דבריו. ורבינו השיב ג'כ בתחנונים לבלי לסרב עליו בדבר הזה ואל יחליט דעתו הגדולה ככה:

זמרן הקדוש מצאנו השתמח על כסא קדשו בדביקת נפלא או וכדרכו בקדוש תמיד כנודע וכאשר פתח את עיניו בדבולחים ונתעורר מרעיונותיו המהורים ישא מדברותיו ואמר בפה קדשו הנה לא המקום מכבד את האדם אלא האדם מכבד את המקום ובוה נסתגרו הדברים שאין להשיב עוד ורבינו מהרי"ש צהלה פניו וכן די' כי נשאר על משמרתו לנהל את הרבנות בקיץ מסריזוב ושמעו המזב הולף בכל המדינות: (ובלאנצהוט נשאר על כסא הרבנות אחיו של רבינו היה הרהיץ בו מרה שמחה וציל וגם אחיו ההיץ בו מרה מנחם הגקרא ר' מענדילי וציל):

[נר] ובשבוע שאחזו פ' לך באו לצאנו חסידים ואנשי מעשה ונגידים חשובים ממקומות לא רחוקות מססריזוב כמו מיאסלע ומפריסמיק וכדומה

בית אור החיים שלמה כז

וכדומה ובתוכם ה' גם איש המצויין ונכבד החסיד המופלג מרה מענדילי מפרסיטיק זל ומרן הקדוש מצאנו ה' אומר לפניכם מדוע באתם אלי ולא נסעתם להרב ר' שלמה (מסמריזוב) מחותני כי הוא חכם וצדיק עבדיך. חזו מאן גברא רבא דקמסהיד עליו!

(נז) וכן ה' מני אז והלאה התחילו להתנהר אל רבינו ויפנו אליו מפה ומפה מרחוק ומקרוב ורבים יאותו לאורו הולך ואור עד כי גדל מאד ונעשה מפורסם לשם ולתהלה והשכימו לפתחו זה בשאלתו זה בבקשתו לקבל ברכתו ולשמעו עצתו ליהנות מאור זיו קדושתו לשמוע אל הרנה ונעימות תפלתו ולשתות מבאר תורתו. וגם אנשי שם החסידים הראשונים, המה ראו כן תמהו כי מצאו בו מעט זקנים, כחד מן צדיקים הקדמונים, ונעשו מחסידיו לקבל ממנו מרות, כי ראו והבינו שהוא מוכן לגדולות ונצורות, עוד יעלה ישגשג ויפריח כארז בלבנון להיות רועה אבן ישראל, ולהאיר עיני גולת אריאל:

(נח) ופעא באסרו חג של פסח עת ישבו בצאנו לסעודת צהרים במקהלות עם רב הדוחפים א"ע להתקרב על השלחן המהור לראות באור פני מלך חיים ובעת שדגבאי העוסד ומשמש הביא את הספל של מים לנשילת ידים ומפני אפס מקום וגדל הרחיקה היה מעמיד את המים סמוך לרבינו מהרש היושב סמוך אצל רבו הקדוש מרן מודריה ונשפך מעט מים על רבינו ועל בגדיו ומרן הדיח הרגיש בזה וצעק בגדול הקפדה ואמר על כבודי אין אתם חוששין כבר והייתי בעיניכם כדיוגמא ישינה מחמת גדול הרגילות אבל על רב וצדיק כזה לא יתכנו לעשות דברים מכוערים כאלה ומדוע לא תחושו לכבודו עודו מדבר מזה ויט מרן הקדוש מודריה מעל השלחן ועזב את העולם ונסגר בחדר מיוחד עם רבינו מהרש ובנו ועוד איזה יחידי סגולה אנשי שם מובהרים ושם סעדו לבם בהסעודה ובמנחה וטוב לבב (כז):

(נח) בימים

(כז) וכשהגיעו לברכות התזון היו ריינים לקרא להאליס למזין לבדך בעשרה והצולס בהרגיסס פחא פחח לחפא ח"ע לפכיס בהתזן רב ומזין הק' בעל דברי חיים גער בהס וואמד כי אם לא ילכו בחזרה איש על מקומו יאמר לכל אחד מהמעשים אשר עשו מיום האליס ולא עוד אלא חף מהגלגולים הראשונים, וכשמעם כל זה יולא מצי מזין ממלכו טלס החוטה מרוב פחד וכשארזו רק היחידי סגולה לבדם כמקדם:

(כח) ח"ה

[נט] בימים ההם בשנת תרכ"ט כאשר היה רבינו הקדוש עם בנו הקדוש בעל דרכי תשובה בצאנו בדרכם וביום ה' פ' וישלח כאשר באו לקבלת פנים לפני ולפנים התחיל מרן הק' מצאנו לפאר ולרומם את אנשי מדינת הגר (אונגארן) לתמימי דרך וישרי לב ובעת ההוא התחולל הקונגרעס במדינת הגר והיה מספר לפניהם מרן הק' באריכות מגודל המלחמות של היראים והכשרים עם הפושעים נואצי ד' (במדינה הנזכר) ומגודל כשרון פעולת איש צדיק מיה יצחק ייך זצ"ל הוא הגבר אשר הוקם על לעמוד בראש החלוצים נגד המתפרעים ולהזק חומות מוסדות דת איש הארטה. ומחמת שאדוננו מהר"ש לא היה בקי כלל בטיב הענין ולא היה עוד כל ימי חלדו במדינה הלזו לא הרגיש בכל סיפורי הצדיק על מה אדניו הטבעו רק הו' יושב באימה ויראת הכבוד לישמוע דברי אלקים היים באמונת אומן. וכאשר נתגלגלו הדברים אחרי רבות בשנים [בשנת תרמ"ב כמו שיבואר להלן במאמר תפארת וגדולה אות פ"ג] ובא אדוננו מרן מהר"ש לשכון כבוד בארצנו (שהיה אז ארץ הגר) והיה ראש המדברים להתעסק בעניני הדת בהקאנצלייא ארטה בפעסמ' אז בן והתבונן למפרע להרגיש בדברי קדשו טעם מתוק בצפיחת בדבש ועיני מרן איש האלקים מצאנו מטייפן למרחוק ברוח קדשו ז"ע:

[ס] והיה בשנת תר"ל נתעלה אדוננו הקדוש ונבחר לאביד ולרעיא מהימנא לעיר מארניגראד והגלילות במדינת רוסיש פולען. היא העיר רבתי עם מלאה חכמים וסופרים וגדולה לאלקים וקבעו לו דמי שבוע סכום הגון מאד בימים ההם בכבוד רב לשם ולתפארת: והכתב רבנות (קאנסוס) נכתב ונחתם מסוד נכבדי הקהלה ביום ששה ימים לחדש אדר תר"ל. והי' רבינו מתייעץ עם קדושת מרן מצאנו והסכים על ידו לקבל המשרה הגדולה על שכמו והגיד כי זאת העיר היא עיר מולדתו (של מרן מצאנו) כידוע. ושאל את מרן איך להתנהג שמה בנוסח תפלתו כי מעולם רגילים בקי' מארניגראד להתפלל שמה בכיהמ"ד הגדול [ששם התפלל הרב אבדין] בנוסח אשכנז ואמר לו שלא ישנה את נוסח תפלתו (נוסח האר"י המקובל בין החסידים יבכל תפוצות ישראל) ושיתפלל שמה תפלת מוספין לפני התיבה ויאמר כתר (כנוסח שלנו. משא"כ האשכנזים אומרים נעריצך) וישאר ממנו קדושת כתר עכ"ה של מרן מצאנו בעל ד"ח ז"ע. (וכן עשה בדיוותו שם והתחילו מאז נוסח ספרד עד היום הזה) ורבינו קיבל דברי רבו ונתרצה לבא למארניגראד:

(סא) אמנם

בית אור החיים שלמה בח

[סא] אמנם ביני לבני נתילדו לו עיבובים מסמריזוב שלא הניחודו לעזוב אותם וגם קיבל ממארניגראד מכתבי שמנה כאשר אנו רואין בהמכתב הזה אשר אנכי נותן לפניכם מועתק אות באות אשר כתבו אנשי מארניגראד אל כק רבינו חה לשונם: ביה. שלח תרל פה מארניגראד.

כארץ בלבנון ישנה כבוד אדמרר הרב הגאון המאידג בתינא קדישא חסדא ופרישא בנשיק חומר מנוע תרשישים גפן פורי על פלני ומימי התורה והתעודה פיה עיה כבוד קדושת שמו נודע לתפארת הרב המפורסם מהרר שלמה שפירא ניי ויזרח לעדי עד ביאת ינון האבד דפקיק מארניגראד יציו.

גייק השגנו ביום אתמול עיי הפאסמ לומה בה גם הפישקוויל נכתב ונחתם בשם ר מרדכי רויט איש אשר לא נמצא בקרבנו ואך נבהלנו מראות את מקורם השוא והחזק הזה כמרעיד ומשתומם עמדנו כולנו כי ימצא איש כזה ביננו אשר יפרוץ לעשות כדבר הזאת לחפאות דברי שקר אשר לא שמעם ולא נדברו לעולם וכי יחרץ לשונו לדבר עוד כדברים אלו בפני כבוד קדשו אשר לבח לקלון המה ליביק וגם לנו והנה עתה לענות על ככה כי שקר דיבר בנו אך למותר היא זאת כי כחשו בפניו ענה ובחוש נראה כי אך נכלי דתות היא לעשות את כבוד קדשו כמו נבוך בדבר ואולי מפאת איזה נגיעה עשה זאת למען יניא את לב כבוד קדשו מאתנו והאיש הזה בודאי לא מאתנו ולא מהמוננו הוא ולא כן הוא כאשר פער פיו לדבר בלשון נרגן ואף לא שמץ מנהם:

הן אנחנו כמאז כן עתה שלימים עם כבוד קדשו ואין שום התנגדות נגד כבודו ואשר לא באו על החתום עד עתה איזה אנשי מספר גם זאת לא מצד התנגדות הוא בלתי כי סמכו נפשם איש על רעהו כי לא יעשו דבר בלתי הסכמת הכלל:

לכן מחלים אנחנו כבוד אדמור אנחנו הבאים נקובים בשמות חים מחלים אנחנו את פני כבוד קדשו בשם כל העדה אשר לא ישעה אל דברי השקר ואין אומן בס וכבודו יקיים כאשר הובטח לנו במכתב האחרון לבא תיקף מחתונת בנו לכאן למזל ובשעה מצלחת השם זיכהו לראות בשמחת בניו ובני דוד שילשים ורבעים כחפץ וכאותו נפשו מתוך רוב חדה ונחת והשם ינחנו בארח מישור ונתיב שלום כחפץ החים:

(נחתם מאה ושלושה חתומים)

(סב) ואהיב כן ה' ששמע לדבריהם ונתפיים להם ונסע לשם העיר טארניגראד צהלה ושמחה ושימש שם בכתר דרבנות בדישבתו אצלם שבועה יבועות (בלתי בני ביתו רק עם בניו הצדיקים ומשמשו כמובן) על גפי מרומי קרת הכל חדו וישבחהו והכל אמרו אין קדוש כאדוננו ופאר וכבוד נתנו לשמו צהלה ורנה לזכר מלכותו כי הוא ה' להם רועה נאמן לנהלם על מי מנוחות התורה והעבודה בכל עניני בדקי העיר לתיקון הדת קדוש ותיקון תקנות הגנות בהקלה לחומה בצורה על כל קוץ וקוץ לאלה המצות והתורה כי זה כל ישעו וכל הפענז לזכות את הרבים וכמים פא"פ הראי כל אנשי העיר אנשי מעשה ת"ח ונכבדים וההמון אותות אהבה ער למכביר בהיבת הקדוש להתפאר בו. ומספרים ממנו שם נפלאות וממש רעשה כל העיר והנלילות טארניגראד ונהרו אליו מרחוק ומקרוב לחזות בנועמו ולבקר בדויכלו ולשמעו אל דגה ואל התפלה. ושמעו הטוב הולך בכל המדינה לאות ולפלא. אשרי עין ראתה כל אלה:

(סג) יהי אחרי כבלות השבע שבתות תמימות. ברוב פלאות ונעימות. ויבא גם השמן להתיצב בתוכם לפרוע פעולת איש חי רב פעלים הלוה ומחמת שהעיר הגיל ה' תחת ממשלת רוסיא והאנשים הבאים לשם להתיישב מחדש מרם ירכישו להם זכות האזרחי מתעבבים רק על פאם עסטרייך ונתתם תחת יד הקונזולאט שלהם ופתאום בא שר פקיד אחד משם ובעלילות רשע יענה עזות כי כבר שלמו ימי הרשיון להתעבבות רבינו וכעת מוכרה הוא בעצמו ובכבודו לבא (בלוית הרשע הניל) לעיר המחוז הסמוכה להאריך זמן התישבותו ואדוננו הקדוש נתבהל מאד מכל הענין המחזר לו כי מעולם לא ניסה באלה גם משדי העמים לדבר אתו קשות ואם כי גדולי ויקורי העיר התאספו מיד ליגער בהער הצורך לידע ולהודיעו עם מי הוא מדבר והבריוחו אותו משם וילך בחרי אף ואת פני רבם הקדוש הרגיעו רוחו וקבלו עליהם כל מיני ערבות ואחריותא דנפשא כי לא יאונה לצדיק כל און וננע לא יקרב באהלו וכל זה איננו שוה להסר ולהפג פחד ומודך מלבבו המהוד (כי הרגיש בקדושתו שנתעורר עליו קנאה מהשר של מעלה ודל): ולא עוד אלא בהעלות על לב קדשו את שני בניו היקרים והנחמדים לו כבבת עינו צעירי ימים ומדינה זו משובשת בנייסות ואיך

בית   אור החיים   שלמה   כט

ואיך יביאם לכאן ולהמליט נפשם ברוח הצלה, ובצירוף המכתב שקיבל מאמו הצדיקת הנכתב בכל תוקף בגזירת כיבוד אם שאינה מסכמת בשום אופן לעזוב את עיר סמריזוב (ועוד ממעם הגז באות שאח"ז) ומכל הליך מעמי נתן רבינו דעתו לחזור ואם רוח המושל האכזרי יעלה עליך מקומך על תנה ובידה עזב את העיר מארניגראד (אחר ז' שבועות כנ"ל) ושב למקומו הראשון לסמריזוב: (וכאשר הי' אח"כ בצאנו הגיד למרן הקדוש טעמו ונימוקו עמו כנ"ל וקיבל דבריו):

(סד) עוד הי' לו לרבינו טעם נוסף אשר מעיקרא אזה למושב לו בעיר מארניגראד למלאות רצון הקהלה ולשמש במשרת הרבנות שמה להיות הרגיש בנפשו המהורה כי יש לו שייכות בשורש קדושת נשמתו וקדושת נשמת איש אלקי הרה"ק מוה"ר אליעזר הלוי הורוויטץ ז"ע בעהמ"כ נועם מגדים שדו' אבדק"ק פארניגראד (וידענו ברבינו כי מנעוריו שקד הרבה בדברי ספדיק נועם מגדים הגז', ובדברי תורותיו הקדושים שהשאיר אחריו ברכה ישם שלמה" עה"ת ומועדים [כת"ו] משתמש בדברי הנועמיג' להקדמת דבריו קדשו אשר עליהם בנה יסודו פעמים רבות אין מספר) וסבר כי משכן מנוחת כבודו היא גם כן שמה. אבל אח"כ בדיוות רבינו, במארניגראד רצה לילך להשתמח על קבר א"א הבעל נועמיג' והגידו לו כי אין כאן מנוחתו כי מרן הקדוש בעל נועמיג' נפטר בק"ק קאזניטץ ושם מנוחתו כבוד ומאז אבד חשקו ורצונו (בפנימיות לבו) מהעיר הזאת וגם זה הי' לו לסיוע ולצירוף לעזוב העיר מארניגראד ולשובב נתיבות דרכו לסמריזוב.

(סה) ובכל פעם שהיה בצאנו נתכבד להתפלל לפני התיבה תפלת שחרית ופעם אחת אירע כי מחמת טלטול הדרך בחורף הקשה בנסעו על שיך לצאנו נתקרר מאד ונחר גרונו כל כך עד שכמעט לא הי' יכול לפתוח את פה קדשו לדבר דבר אפי' בקול נמוך ולחש וכשהגיע יומא דשבתא הוא עונדה על מעמדו ומצבו הראשון ולא הוטב לו מאומה ומלהתפלל לפני התיבה מאן דכר שמי' כי הי' קשה עליו להוציא קול ודיבור אפי' בחשאו ובעת בא הגבאי ר' ראובן בשחרית קודם התפלה לבית אדונונו מהר"ש בשם מרן הקדוש לכבדו בתפלת שחרית לפני התיבה כנהוג ורבינו השיב בלחישא הלא תראה מצבי חזקת גופי שאי אפשר בעת בשום אופן ועשאו שליח לחזרה להשיב כן למרן הקדוש כי גופו תגרנו נצטנן ואישתקל מילולי' בעת כנוכר. ורבינו הלך אח"כ לבית מדרשו של מרן להתפלל בזמנו ועל מקומו בלתי שום הרגש או חשבון כל דהוא שיעמד

שיעמוד לפני התיבה כגל וכאשר הבעל פסוקי דזמרה סיים תפלתו הרגיש
 דינו כי אחד עומד על גביו מאחוריו ומדדעזע עמו והוא עמד כך ופניו
 לכותל ולא שם על לבו לראות מי הוא אך כאשר הרגיש שמדדעזע
 עמו עוד יותר רצה לראות מי הוא זה שבא למודדו בעת תפלתו אמנם
 מה מאד נרעש ונפחד כאשר הביט לאחוריו ורבו הקדוש הנה זה עומד
 עליו ומרמו לו ברמזה במקדת חדשו שילך לעמוד לפני התיבה וההכרח
 לא יגונה ורצון צדיק עשד לעמוד לפני העמוד והאמין ברבו ופקודתו שמה
 רחמו והתחיל שוכן עד וכו' והנה קולו נעים זך וצלול הולך וחזק ובכל
 סדר התפלה לא נחר גרונו עוד ולא הרגיש שום כשלון בתפלתו כאלו לא
 די שום מכשול וחסרון בפה ובגרונו. וזה די מעשה ד' כי נורא הוא בזכות
 ועי קדושת הפוקד עליו מרן מצאנו ז"ע :

ואחר נמר התפלה קרא אדוננו לר' ראובן גבאי לשאלו מה ראה על ככה
 לבגוד בשליחות ולא אמרת למרן הקדוש כי איני רואי כעת לאותו
 דבר והוא משיב דו והלא אני עשיתי את שלי להשיב שולחי דבר ומרן
 הקדוש שמע ושתק בדברי אליו ולא השיב מאומה ומה יכולתי לעשות ?
[סו] פעם א' אירע באחרון של פסח ורבינו התפלל לפני התיבה בצאנו
 תפלת שחרית כנהוג עד הלל (שאז עלה מרן הקדוש מצאנו בעצמו
 ובכבודו לפני התיבה) ודיה כאשר שב מרן לביתו נאזה אחר התפלה
 ובשעת הפשמת מלבושיו ולבש בגדים אחרים לכבוד היום אמר לפני בניו
 ושאר מקורבי ביתו שהיו שמה, התבוננתם היום על תפלת מחותני [בן]
 קרא מרן הקדוש מצאנו את רבינו גם שלא בפניו בלשון סתם. מחותני
 אם כי די לו הרבה מחותנים ושהיו אדמוריים גדולים וקדושים כנודע
 אשר השמיע אותנו היום וענה נגיד ולמדן אחד שהי יצא ונכנס בבית
 רבינו הדיח מהחשובים ואמר בלתי שום ספק היינו מבינים על תפלת
 הלל של רבינו הקדוש והוא אמר כונתי על תפלת שחרית עד הלל, וענה
 שוב הנגיד הנ"ל והלא הרהיק המפורסם מרה שלמה מראדאמסק (בעהמח"ס
 תפארת שלמה ז"ע) די מתפלל בבית מדרשינו כ"ס (כידוע דהאיש אלקי
 מראדאמסק הנז' בבואו ליצאנו נתכבד מאת מרן אא"ק להתפלל לפני
 התיבה) והוא מהיותר מופלגים להתפלל בקול נעים גילת ורנן כנודע,
 ומרן הקדוש השיב ע"ז אין אתם מבינים ויודעים להכיר במחותני (המדובר)
 אך כי קול מר זקיני הקדוש בעל בני יששכר מדברת מתוך גרונו (ומפני
 זה קובע ברכות וחשיבות בפני עצמו). התבוננו הימב קוראים נכבדים
 בעדות נאמנה של רבינו הקדוש מצאנו ז"ע :

[סז] פעם קרוב לסוף ימיו של מרן הבעל ר"ח הנ"ל רחמ' אחד השיחיים
 לאדם

בית   אור החיים   שלמה   ל

לאדם חשוב אחד הנודע בזה"ל אם הו' לי באיפשרי למצוא ולצרף אתי תשעה אוהבים ידידים נאמנים אשר לבכם כלבבי דיינו לוקחים עמנו לחם משנה באמתחותינו ודיינו הולכים לשוב בשדה ולהפציר בתפלות ותחנונים ולא נשוב אל בתינו עד אשר ישראל נושע בך' תשועת עולמים בנאות עולם בביאת משיח בן דוד אבל מה אעשה בחסרון אשר לא יוכל להמנות ולא אוכל למצוא אתי אנשים באלה. ואחד יש לי המחותן (מסמריזוב. אדוננו מדר"ש) אבל איה איפוא השמונה הנותרים? בקשתי ולא מצאתי ע"כ תורה דברי קדשו של מרן האלקי מצאנו ז"ע. מזה נוכל לשער עד היכן מצא מרן הקדוש הדיה את לבבו של רבינו מהר"ש נאמן לפניו ואהבתי תקועה בלוח לבו באמת ובו בחר לדבר גדול ונורא כזה כנזכר:

(סח) לא אמנע מלהעתיק בזה מכתב עז חביון ממרן בעל ד"ח ז"ע אשר כתב בחיבה יתירה לכ"ק רבינו מהר"ש (ואם כי כבר נדפס המכתב בספריה עולת תמיד לכ"ק אדמו"ר שליט"א אבל מפני שנגוע לתולדות רבינו נצרף לכאן גם המכתב לבל יחסר המזג) זה לשונו.

ב"ה יום ה' תולדות תרל"ד לפ"ק צאנו.

החיים והשלום לכבוד ידידי מחו' ה"ה הרב המאה"ג דהר"ף ובקי בוצינא קדישא חו"ס מוספת הדור נ"י ע"ה בנשיק שלשלת היוחסין כקשית מרה שלמה נ"י שפירא האבדיק סמריזוב יע"א.

לנכון הגיענו הסך לה' ר"כ מעות מעמדות ואומרים לפעלא מנא ישר כח ות"ח לו וברכה דראש המתנדבים ברוח נדיבה ותדו חסד ד' חוסף עליהם כל דיוס כי באתם למעדינו במשען חסדכם ברוב טובם לעת זקנתי ותש כחי ישלם ד' פעלכם ותדו חלף עבודתכם שכר מאת ד' להרוק לכם ברכה עדי בלי די ותתברכו מאת ד' בשפע ברכה והצלחה וכ"כ סלה מחמת חלישת כחי קצרתי ונא להתפלל עבור שלום ובריאות גופי ד' יקבל תפלתו בתוך תפלת כ"י וגם המברך יתברך מה"ש בכל טוב ושלום כנפש מחרת ושיב אדוק בעבותות אהבה דמר כת"ה בחיבה יתירה ידיו דושת"ה באהבה ולו"ח

ה"ק חיים הלברשטאם

(כט) בעת שהשיא רבינו הקדוש בעל ד"ח ז"ע את א' מבנותיו ורבינו מהר"ש ה' גם כן שמה ונשאר על ש"ק שהיה תוך שבעת ימי המשתה ובסעודת ליל ש"ק אחר אמירת תורה של הד"ח וקודם בהמ"ז הגיד רבינו לרבו מרן הד"ח ירשני רבינו לשמוח בשמחתו ולכבוד החתן והכלה ונתן לו רשות ואז קפץ רבינו מהר"ש מעל מקומו והתחיל לזמר ולרקד באש לזהם בביהמ"ד והעם עמו חסידים ואנשי מעשה ה' מרקרין ומסוזין בשמחה והתלהבות עצום בערך ב' שעות רציפים. גם מרן הד"ח בקדושתו השליך הנעלים מעל גליו ועמד באנפלאותיו על הכסא שלו ורקד שם בספיקת כפיו המהורים בקדושה נוראה. ואח"כ כאשר כלו הריקודין ורבינו מהר"ש שב למקומו אצל מרן הד"ח ומרן הקדוש חיבבן לרבינו בידו המהורה ואמר בחיבה יתירה אין כפי די מילין להודות ולהלל להשי"ת על רוב חסדו הטוב אשר גמלנו כי בכל מקום שישנו ישראל כשר (ערליכער יוד) הוא אודה אותי ובכל מקום שישנו רשע הוא שונא אותי עד להשמיד ח"ו והודעתם עד היכן עד כי אפילו רשע שאינו מכיר אותי ולא ראה אותי מעולם מעודי עכ"ז שונא ואורב הוא לי ומי שהוא רשע יותר גדול שונא לי יותר ויותר ולעומת זה מי שהוא צדיק יותר אודה הוא לי בחיבה יתירה וצריכין אנתנו להודות לה' ע"ז ששם חלקנו בדרך אמת עבתד"ה המהורים:

[ע] בשנת תרל"ה ביום שביעי של פסח כאשר סיים רבינו מהר"ש (שם בצאנו) את תפלת שחרית בברכת המברך את עמו ישראל בשלום בניגון המיוחד כנהוג נסג אחר כדי שילך מרן הקדוש בעל ד"ח לפני התיבה לומר הלל כדרכו בקודש. ומרן רימז לו שיאמר ג"כ הלל בפני העמוד ורבינו מיאן בזה עד אשר מרן הקדוש הפציר בו פעם שני ואין מסרבין לגדול ובעל כרחו עשה רצון צדיק ושב למעמדו לפני התיבה להתפלל הלל ובשעת אמירת ההלל מתחלה ועד סוף ומרן הקדוש הביט בפניו בעיניו הברדלחים ובכ"ז אדוננו מהר"ש לא שינה את מעמו והתפלל ההלל כדרכו בקודש בבית מדרשו בקול נעים וחזק. ושייב בזה להודות להשי"ת על אשר עמד אז ולא נבעת בתפלתו מחמת אימתא דמר רבו הקדוש אשר לא סר עינו מלהביט בפניו כנזכר ואלמלא הקבי"ה עזרו לא יכול בזה כמובן:

[עא] כן היה אז (בשנה הגו') למחרתו ביום אחרון ש"פ התפלל רבינו שחרית ונתכבד שוב ממרן הגה"ק לישראל על עמדו באמירת הלל הבל כדאמול ואחר התפלה כאשר שב מרן הק' מצאנו לביתו נאוו קודש וקודם סעודתו באו בניו ונכדיו של מרן עם י"ן משוכת

בית אור החיים שלמה לא

משובח אשר שלחם אביהם הקדוש לבית אכמניא של רבינו מהר"ש לשמות אתו בשמחת יום טוב צדיקים עלצו ויתהללו ישרי לב לרומם שם ד' יחדיו בריקודין וזמירות עד להפליא ואח"כ הלכו לשלחן המלך רב רבנן מרן הק' ובמסיבת הסעודה אחרי אכילת הגים בעת מעימת היו"ן הושיט מרן הדי"ח ידו הקדושה לרבינו מהר"ש ואמר לחיים מחותן מי יודע אם נזכה עוד להתראות פנים זאיז ורבינו נרעש ונפחד מפחד דברי מרן ובקול מר צורח צעק ואמר חס ושלום לא יאמר אדוננו כדברים האלה כי אז חיו תחרב העולם כולו ותורה מה תהא עלי? ורק עם רבינו בחיים באורו נראה אור עד נכון היום ב"ב.

ומרן הדי"ח ענה בקדשו והלא אנכי זקנתי. ונשתקו הדברים:

[עב] וכן הי' ברבינו שלא ראה מאז עוד רבו הדי"ח (וראי גמורה

באיתנו) כי אם בחליו ולפני הסתלקותו כי אחר יומ' בהתקבלו

ברכת צדיק כנהוג נסע לביתו ומאז בכל משך שנת תרל"ה וגם

במשך חציו הראשונה של שנת תרל"ז עד פסח לא אסתייע מילתא

לקבל פני רבו הקדוש עד כי ביום א' דהודמ"ס (תרל"ז) הגיעה השמעה

האיומה לעורר רחמים על ב"ק מרן מצאנו אשר נהלה בעון הדוד

ומיהר אדוננו מהר"ש לבית המדרש בסמיוזוב לומר תהלים בהתאספות

כל העדה ועורר אותם קודם האמירה לאמר דעו רבותי היקרים לפני

מי אתם באתם לעורר רחמים על צדיק הדוד שהוא יחיד בדורו בתורה

ובעבודה וג"ח וכו' ובזכותו אנו חיים ובהתעוררות היוצאים מהלב

מהור וקול המעה עד אשר כולם יחד שפכו זמים לבם בסדר אמירת

תהלים ברגשי התעוררות גדול ואחרי גמרו כל תהלים מרישא לסיפא הי'

רבינו מן הזרזים מקדימין מיד לנסוע לצאנו ובבואו לשם כבר ראה

חולשת רבו רבינו הדי"ח שוכב על מצתו וקבלו מרן בסבר פנים יפות

והכירו ובמשך הימים עת שהטעימו מה למרן האלקי הקדוש מהרה"ח

נעשה כ"פ על ידו שנתרצה לבקשתו ליקח מעט יין ישן או מעט חלב

וכיצא עפי' פקודת הרופאים וביום ז' ש"פ כאשר נתכבד רבינו

ממרן הק' מהר"ש משינאווא בתפלת פסוקי הזמרה ושחרית לפני

התיבה לא היה יכול לילך מגדול מרירות נפשו המהורה וככה במ"ד נפש

מאין הפונות ואמר מעשה ידי טובעים בים ואתם אומרים ישירה' כי ראו

שתקפה עליו המחלה על מרן הקדוש והנורא וכל לבב דוי וכל ראש

לחלי ודיה הייהם תלוי מנגד עד אשר בעון הדוד נצחו אראלים את

המצוקים ונשבה ארון אלקים קדוש הקדשים ביום כ"ה ניסן תרל"ז:

[עג] ובבוקר בעת הגן החמה ואהר יציאת נשמתו המהורה של מרן

הבעל

הבעל דברי חיים וכל בית ישראל יבכו את השריפה אשר שרף ה' צוח רבינו מהר"ש במר נפשו בבכי עצומה וקרא להשמש ואמר הוי! איך תאיר עוד להעולם ורבינו איננו והעולם השך בעדינו והתורה התקדרה ושמה בגדי אלמנותה ולמה את תאיר? ככה דיבר להשמש כבן המתחמא ומתגעגע על רבו הקדוש בגדל מרירות ושברון רוחו בקרבו:

ורבינו מהר"ש עסק בסדר מהרות הקדוש לרבו הגדול והגורא והוא הגוף את גופו הקדוש למכול אותו בהמקה והעיד כי בשעת המכילה הרגיש איך מרן הקדוש הרפה א"ע למכול שתי פעמים כמעט בלתי סוּע החי הנושא (בבחי ארון נושא את נושאו) וגם בשעת ההלבשה עמד רבינו ללבוש את בשר הקדוש. ונכנס בעובי הקורה שלא להניח לפסול את ציצתו של המלית שעימפו בו את המלאך הקדוש הד"ה ואמר בכדי שלא יעלה במלית פסול לגיע העליון בהשתשע עם שרפי מעלה להתהלך לפני ה' באור החיים וכן נעשה רצונו בזה כידוע. ויהי בנסוע הארון הקדוש ורבינו הלך ילך וככה בתוך רבבות אלפי ישראל אשר קוננו על האור עולם יבשכבה"ג כי הוא הלך למנוחות. ואת בני דורו עזב לאנחות. ז"ע ועכ"א:

זכינו לסדר ולהתהלך באור החיים.
בעזרת ה' בורא ניב שפתים.
המרומם על כל ברכה ותהלה.
יהי עמנו במאמר תפארת וגדולה.

מאמר תפארת וגדולה

[ער] בעת ההוא משנת תרל"ז ל"ז והמלך שלמה יושב על כסא מלכותו בק' סמריזוב ויגדל שם שלמה מאד כי אז ה' כבר בימי הביניים. יותר מארבעים. ולו בינה עצה וגבורה. רוח דעת ויראת ה' בקדושה וטהרה. וביתר שאת נתפרסם ע"פ תבל לתפארת ולתהלה. עלה ונתקדש בקדושה של מעלה. הכל עונן אחריו מקודש בפה מלא. והתאספו אליו גדולים וחסידים. ת"ח ונגידים. זקנים גם נערים רחוקים וקרובים. בכל שבתות השנה ומועדים וימים טובים. לשמוע לקח מפיו שהתמלטו כידודי אש להבים. בתורתו ותפלתו ועבודתו הגדולה בשפה נעימה וברורה הפלא ופלא. אשרי עין ראתה כל אלה. ונהגין ממנו עצה ותושי' בכל ענינים

בית תפארת וגדולה שלמה לב

ענינים כאשר ישאל איש בדבר אלקים. משיב כהלכה. לכאיר ברוב חכמתו. ותפלת צדיק עשה רושם בברכתו. פועל ישועות בעד עב סגולתו. כאשר עד היום מספרים נפלאותיו. רוב עוזו ונבורותיו. איש על מחנהו ואיש על דגלו. זה בכה חיה בכה על פי פעלו. אשר בגוף ובנפש נהנו מאורו. ותאוח נפש לשמו ולזכרו:

[עדה] אחרי פטירת גאון ישראל וקדושו מרן מצאנו ז"ע נשאר שמה בנו בכורו הגדול והקדוש מרה יחזקאל שרגא זצלה"ה (שהי מקודם אבדיק סטראסקוב) לכהן תחת אביו לאדמרה. וכראות קהל סטראסקוב כי רבם עזב אותם שלחו (בחורף שנת תרל"ז) אנשי שם ונכבדים משם לסטריזוב והפצירו באדוננו הקדוש מהר"ש לקבל המשרה על שכמו כסא הרבנות דקהלתם ומסרו לידו הגדולה עמרת כתב יושר קאנסוס מאושר ומקויים ונכתב בספר להטיב אחריתו למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו וזה לשון הקאנסוס.

בעזה"ת

הנני מקבלים עלינו את הרב המאד"ג הגאון המפורסם מרה שלמה שפירא יצ"ו נ"י לאביד סה"ק והגליל ותהי משכורתו שלמה מאתנו המשה ועשרים זה"כ לכל שבוע ושבוע מקופת הקהל גם מחייבים אנחנו לבנות לו מחדש בקיץ הבע"ל בשנה זו חמשה דירות טובים גם סוכה ומרתף הבונים מכבר גם עשרים זה"כ בכל שנה מקמחא דפסחא וגם שני ליטר אקוויט בכל שבוע ממתזיקי הפריפענאציא דפה מלבד רח"ש ושאר הכנסות השייכים לרב תמיד ויען כי רצון הרב הג"ל למלאות ידי בנו החריף ובקי החסיד מ' צבי הירש נ"י לקרא לפניו אברך ותהי המשרה על שכמו להיות אביד דפה והגליל גלל כן הגנו עושים רצונו והגנו מקבלים את בנו הרב מרה צבי הירש נ"י לאבד סה"ק והגליל אמנם אם יעקור הרב הקדוש מהר"ש את דירתו מפה לעיר אחרת אזי אין הרב מרה צבי הירש אביד פה אבל אם לא יעקור הרב מהר"ש דירתו לעיר אחרת אזי אחר מאה ועשרים שנה שלו ישאר בנו הרב מודהר צבי הירש אביד דפה והגליל עד עולם ויהא שייכים לו כל ההכנסות והדירות הג"ל גם אם יעקור הרב מהר"ש דירתו לאי ישאר גם כן הרב

מרה צבי הירש אבד פה הגליל עד עולם עם
 כל הכנסות והדירות הגיל. הכד הבאים עדיה ומצפים
 לישועת ד' ונשיב שופמינו כבראשונה ותמלך עלינו
 לבדו בחסד וברחמים היום יום ג' חי תרל"ז לפ"ק
 פה סטראפקוב.

(החותמים)

זאמו של אדוננו מסרבה בו שלא יעזוב את מקום סטראזוב והוא
 השיב כי כמה חרמות יש לו על אשר לא נשאר אז בעיר
 סארניגראד [עין לעיל מאמר אור החיים אות סג] והעיר המדוברת
 בעת היא מדינת הגר וכבר יש לי גילוי דעת מורי הקדוש מצאנו כי
 הנני מוכן לבא למדינה הזאת [בניל מאמר אור החיים אות נח]
 ואעפ"כ לא רצה אדוננו לקבל את הקאנסוס מהם רק נסע
 לסטראפקוב על איזה שבתות ושם קיבלוהו בכבוד והתפארת
 לששון ולשמחה:

[עו] אמנם נמסר לו אה"כ בסוד את דברי מרן הקדוש משינאווא
 כי נפשו בשאלתו ובקשתו (בדרך ידידות) שישאר עיר סטראפקוב
 עבור אחד מבניו (דוא הרדיצ המפורסם מרה משה ז"ל) והוא אל
 יעזוב את אנשי מדינת גאליציע אשר קשה להם פרידתו ומשתוקקים
 בגדל חיבת הקדוש שישכון במדינתם. ורבינו ברוב קדושתו וצדקתו
 וטוב לבבו ביטל רצונו מפני מרן הקדוש מוהר"ש ואחרי ג' או ד'
 שבתות ישדה בסטראפקוב עזבם ושב על כסא כבודו לק' סטראזוב
 גם זאת עשה רבינו חיבה יתירה להדיק משינאווא שלא לגלות
 בסטראפקוב סיבת חזרתו לסטראזוב כדי שלא יהא להם תרעומות
 עיזו כמובן:

זאת המדה עשה אז רושם גדול אצל ההיק משינאווא בראותו טובת
 לב חסדו ואמתו של רבינו מהר"ש ז"ע בזה עד אשר אה"כ
 בעת שנתהוה מחלוקה בצאנו בין מרן הג' הקדוש משינאווא ז"ע
 לבין אחיו הגהצרק מרה אהרן זצ"ל אבדיק צאנו והקרייו כידוע
 שלה מרן הקדוש מוהר"ש הגיל שלוח מיוחד למחותנו רבינו הק'
 לסטראזוב לקבל דעתו ועצתו בתורת ידידות להכריע לטובה אם
 ישאר בצאנו או לא והשיב דאם עצתי נכונה בעיניו דעתי למען
 השלום שיעזוב עיר צאנו ויקבע מען קדשו במקום אחר ומרן
 מוהר"ש לא אחר מלשמע ושב למקומו למכון כסאו כמקדם בק'
 סטראפקוב ומשם האיר למרחוק כנדוע. (עד אשר שב אה"כ
 פעם

בית תפארת וגדולה שלמה לג

פעם שנית לשינאווא מטעמו ונימוקו ושם הי' עד הסתלקותו ז"ע ואכמ"ל.)
[עז] בכל משך השנים אשר כבוד רבינו האירה בסמריזוב אחרי הלכת ארון אלקים כיך מרן הבעל ד"ח ז"ע לא פקד מושבו מלהיות בכל פעם בצאנו על הילולא דרבי וגם אחרי זה בהיותו במונקאמיט כבר ואתרחיש לו נסיעה לצורך למדינת גאליציען באמצע השנה (ולא נסע מפה על היא"צ הק') נסע לצאנו על יום מיוחד על ציון רבינו בעל ד"ח ז"ע. ומדי עברו לדלג על הערים דרך נסיעתו בהליכתו ובהזרתו הי' השוקים והרחובות מלאות אנשים אשר נתאספו וחדדו לקראתו ברגשי כבוד ויקר לקבל פניו המאירים וברכות קדשו להאציל עליהם כי איש קדוש עובר לפניהם:

[עח] רבינו הקדוש מהרי"ט לא הי' רק איש צדיק תמים יושב אודל בביתו כיא גם אחז צדיק דרכו בקודש להטיב לזולתו לגדור נדר ולעמוד בפרץ בהחזקת חומת דת תהיזק בכל פרטיו בכל מקום שידו מגעת ורבים השיב מעין ולא חש על כבודו. ולא גם על מאונו. במקום שנוגע לכבוד שמים:

ולערך שנת תרל"ח או ל"ט אירע מקרה רעה בעיר ריישא (היא העיר הגדולה סמוך ונראה לסמריזוב) שבאו לשם להקת תיאמיר מעיר בראד והתחילו להשריץ-טומאתם ככסיל עלי בימה ויקומי הנערים לצחק כל עניני יהדות תפלות ומקראי קודש מראשית היצנה עד אחרית שנה בדרך שחוק והיתור בכל ערב וערב ענין אחר בערב אחד הי' מעריכין ימי הסליחות ובערב אחר לילי ראש השנה ובל נדרי ימי חנוכה ימי הפסח וכו' ונמשכו שמה ימי עמידתם זה שתי שבועות ורבים המה פשוטי העם ונשים שדעתן קלות להיות נמשך אחריהם כי שאני מינות דמשכי. והביד צדק וראי ד' ובעלי בתים נכבדים השתדלו אצל הישררה בהשתדלות האיומשרי לגרשם מהעיר בהבינם כי זה ענין ארסוי לכלל היהדות ולא עלתה בידם מחמת שהממשלה לא ראו בענין זה שום צד רע והתנגדות לכלל ישראל:

ואסתיע מילתא שהגביר והחסיד המפורסם מ' בערקא צוקער ז"ל מרישא היה על שבת שירה בסמריזוב והודיע צערו וצער העיר בכלל לרבו הקדוש מעניני הלצים הנ"ל והוא השיב כמדומה שאהיה אורח שלכם בשבוע זו ודרי בערקא הפליגו בדברים ואמר מוטב שיתפלל אדוני הקדוש פה בביתו על מפלתן של רשעים המה יאבדו ויתפרדו פועלי און אבל בדרך המבע כבר עשינו את האפשרי ועלתה חרם בידינו אבל אדוננו עומד על דעתו הראשונה ואמר איה אנסה לעשות את שלי וכן דד.

היה וידו ביום השלישי לשבע השכים להתפלל שחרית בבוקר וישב על
 עגלת צב בלויות בנו הקדוש בעל דית וולהבדיל בין היים לחיים עם נכדו
 אדמטר שלימרא שדיה או לערך בן שבעה שנים. ועם הגבאים המשמשים)
 יסעו ובדרך אמר לבניו הגה חשבתי דרכי כי עת בואי לשם אקה ממה
 אשר בידי ואלך אל סתחי בתי בני ישראל מבית לבית בככי ותחנונים
 להזהירם למעדיש לשמור את עצמם ואת ביתם לבלי ליפול ברשת
 המומאה להגלי התיאמור והלצים הגיל ואשימה תקותי בו יתברך כי כל
 מי שיש בו ניציון קדוש יציית לדברי וישמור איע מללכו ברשתם.
 וכאשר באו סמוך לערך פרסה מרישא והגה נכבדי העיר חרדו לקראת
 האורח הקדוש ומי בראש היה מרה בערקא הגיל עם בנו האברך היקר
 מרה אליעזר צוקער (שדיה אחיכ ראבדיק בערגסאס. ומגאוני מדינתינו
 כידוע) וכאשר באו לרישא והנה הבית של הר בערקא בעל אושפיזא
 של אדוננו מסובב ממאות אנשים אשר חרדו להקבלת פני קדשו והוא
 אמר דעו נא רבותי כי לא ליקח מדיונים עתה הזמן כי לא על אלה באתי
 ונא אל תמרידני ממלאכתי אשר לפני. והיה ראשית מלאכתו לשלוח אחר
 הבידיצ ואחרי ראשי הקהלה וכאשר באו לשם פתח בדברי כבושין
 להבינם עד היכן הדברים מגיעים עד שנתעוררו כל העם בככי ואחיכ
 אמר הנה פנחס בן אלעזר בראותו המעשה המכוער לא הלך בדרך תפלה
 כי אם במסירות נפש וכן נעשה גם אנהנו ונצא ברחוב העיר ונמסור את
 נפשותינו על כבוד שמו יתברך. ואמר הר בערקא ירשיני אדוני להציע
 לפניו את אשר עלה כעת על רעיוני שינסה אדוני לשלוח אחר הרופא
 יהודי הר זעגלי הוא האיש אשר כל הממשלה והמאגיסטראט תחת
 ידו ובחלקת לשונו כולם סרים למשמעתו. ונתקבלו דבריו ושלה אדוננו
 אחר הרופא הגיל והוא עד מהרה בא לפקודתו ואדוננו אמר לו אתכבדה
 בזה להודיע לך תכלית ביאתי הגה אודות התיאמור אשר התעוללו פועלי
 אך זה זמנים טובא ודבר זה לפוקה ולמכשול לבית ישראל שבאו הרשעים
 הגלו לשלול את הבחירה מאתנו ובכן פניתי כעת אל אדוני הרופא
 לעמוד נגדם בכח היד ולפטרם מן העיר במוקדם האיפשרי ואני אתן בעד
 מפעלו הטוב שלישי מעוה"ב שלי וענתה בו צדקתו ליום מחר (יש מחר
 לאחר זמן) אבטחהו כי שכרו לא יקופה מאת המשלם שכר טוב לחושבי
 שמו ית' ואני מצדי כדי להציל את הדת קדוש כל זה שוה לי לוותר
 משלי כפי הבטחתי. והרופא בשמעו כי הגיע עת מוכשר לקנות את עולמו
 בשעה אחת (אף שהי טן גדול כדרכי הרופאים ובפרט להיותו מפואר
 בחכמתו גם אצל השרים והעמים ובאותו שעה אחזתו רגש גדול) והושיט
 לו

בית תפארת וגדולה שלמה

לו ידו ואמר הנני בעסק זה ולבטח יסע אדוננו לביתו ובלתי שום ספק שביום מחר לא יראו ולא ימצאו הלצים הללו בעירנו (וכן היה שביום מחר התקבלו פקודה נהוגה מטעם הממשלה בעונשין גדולים לעזוב את העיר) ורבינו ישש לקראת השמועה לו טובה וירננו כל ישרי לב אח"כ נסעו אדוננו בלילה לבקר חולה את הר"ה צדיק תמים מו"ה חיים אורי ז"ל הנחלה זה כמה ואח"כ נסע עוד בערב לביתו לשלום בלילות הן רוב עם הדרת הלך :

[עט]

בשנת תר"ט נתרוקן משרת כסא הרבנות בעיר מונקאטש (כי הרב הגאון בעל מחנה חיים זצ"ל נתקבל לפעם שבידוע והיו העם בצאן בלא רועה. והתחולל רוח ה' ברעיון נשגב למסור את כתר הרבנות עטרה לראש צדיק (אדוננו מהר"ש) הרב מסטריזוב לנחול כסא כבוד מר זקינו הגד"ק מרן מהרצ"א מדינוב בעל בני ישיבת ז"ע שדו' אביד זר"מ דפק"ק מונקאטש ובבל גבורותיה מסביב (וכמבואר לעיל במאמר ראש צורים אות ג) ונבחר אדוננו ברוב מנין ומנין. ותיכף אהר הבחירה נבחרו מראשי הקהלה אנשים מצויינים לנסוע לסטריזוב ולהוביל ליד קדשו כתב הרבנות לעגרו עטרה לראשו ובשאלת פיו שיאמר הן והמשולחים באשר באו לצל קורתו לא מצאו עדיין שעת הכושר אצל רבינו כי עמדו לנגדו כמה עקולי ופשוטי וגם אמו הצדיקת היא הרבנית מלאנצהוט ע"ה הפצירה בו עד מאד לבל יעזוב את ארץ מולדתו ובית אביו. ובפרט לעיר הר"ו לא הסכימה באין אופן וענתה ואמרה כי בידעה ומכירה קאמינא להיותה בעיר הזאת כבר בימי עלומיה כידוע, ובנה דיבר בקדשו לפיסה ולרעותה כי להיות מדינת גאליציע ישתמשו כעת באור גדול הר"ה"ק מוהרי"ש משינאווא (זללה"ה) הישוכן בקרבם ודי להם להתחמם וליהנות מאורו לא כן מדינת הגר צריכים ביותר לפקח על עניני הדת ובפרט שכבר יש לו גילוי דעת ממורי הקדוש מצאנו להתגורר במדינה זו (כנ"ל במאמר אור החיים אות נ"ה) ובדאי מדי יצאו הדברים לתקן שם הרבה כרב פעלים על ידו. ובכל זאת לעת עתה לא מילא אדוננו משאלותם אין ולא: ופיא בידו באין החלט דבר והאנשים הנ"ל שבו ריקם לביתם לשלום:

[פ]

וכדי שיהא מלאכתינו שלימה בלי מגרעת עלינו להעתיק מכתב עוז כתב יד קדשו מה שהשיב לעיר מונקאטש בימים ההם בזמן הזה (והדברים האלה כבר נדפסו בספד"ק עולת תמיד למרן שליט"א) חה לשונו אות באות :

בית תפארת וגדולה שלמה

בעזרת גי' שמות תרמ"א סמריזוב

היב חכמה במזחות, ישפות שובע שמחות, ושלום מזכה וברכה.
אלף פעמים ככה, לכבוד אהובים וידידים, נבירים ונגידים יראי
ה' וחסידים, יחדיו מצומדים, וחרפים ובקיאים, אלופים ידועים
ומידועים, כחותם בורוע נקבעים, פאר יישרון כרם המד נמע
שעשועים, קהל עדת קודש מונקאמש יציו יראו עיננו וישמח
לבנו בשובנו לקרית מועדנו ויקבץ נדחננו, ויטיב כבראשונה
שופטנו במהרה, בימינו:

בן אמרתי בהיותכם פה עד ארבעה שבועות שוב אשוב הן או
לאו והגה היום ארבעה שבועות לאומר, אען הן כבר כתבתי
בתחלת קיץ העבר ובמו פי אמרתי לכם אחיי בהיותם אתי ככה
אשר נגמר בדעתי להיות נסוג אהור מהרבנות דק' מונקאמש
יציו ואומר אליכם בעת ההוא אשנה עוד פרק זה ואתיישב
בדבר ארבעה שבועות ובכן מרוב אהבתי אתכם אהבה רבה
פילסתי במאזני שכלי ושקלתי בדעתי וחשבתי אולי נכון לפני
לשבת בתוככם להשתשע בחברתכם, אמנם אחרי העיון ואחרי
זכרי את אשר עבר בעסק הזה גמרתי בדעתי שלא אהדש
דבר רק אשר בביתי פה ואם כן איפוא מה לי ולכם להלאות
אותי ואתכם במירחות והוצאות ליסע למחנכם על שיק בזמן
הזה ימים אשר אין אביד במונקאמש, כעת יאמר ליעקב
ולישראל על מה נקבצו באו, על מה אותי קראו, על מה אדני
נסיעתי המבעו, לא נעלם מדעת כולם ובאמת אין דעתי לזה
אך זאת אנלה דעתי נכונה אחיי אהובי אף כי אין דרכי
לפלס נתיב לשום פעמי לאיזה עיר על שיק כידוע לכם אך
לעירכם מונקאמש יען אהבתכם ברוחי עצורה, וחיתכם בלבי
קשורה, הגה עת כי יהיה לכם אביד והעיר שקמה אז אם
תרצו איה אסע אליכם לשבות אתכם שבת או שתים להתעלם
אתכם בלי יען קרבתי תחפצון, והגה המכתב דוקר בפתגמן
דנפקן בהדרתא, מפומי ממלל רברבין, טונרין רמאין, עמודי
התווד שושנים, ששונים פארי המגבעות הגבירים האדירים
החסידים נכבדי קהילתכם יחיו קריה המיועדה לתורה ולתעודה
מונקאמש יציו מאחר עלות הביאוני עד הלום, אך האומנם
הלום ראיתי יקר רוחם ונאמן לבבם אשר אין ידם בכתבי
פלסתי אשר אין להאמר, בכך בלב ונפש ברחובות עירכם

בית תפארת וגדולה שלמה לה

בקרב קהל עדתכם אשווע ואומר ברוכים אתם, ברוכים אתם. ממעון הברכות שמורות וערוכות, רב מזבות בעדי עדיים, מנה אחת אפים, ושפעת שלומים כנהרות נחלי מים. וירום קרנכם עד חוג שמים ויוסף ה' תת כח לכפ בברכה והצלחה אתם וכל אשר אתכם בכלל ובפרט כאות נפשכם. ועתה אחי אהובי אף שרחוקים אתם מעיני, קרובים אתם ברעיוני, ידידת ידיד, אהבת קהל עדת עירכם לא תכבה מתווא בליבאי מבתי נואי.

שלמה שפירא.

[פא] אמנם רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום. והרבה שלוחים למקום. לסבב סיבות שונות ולפעמים אפילו עי איש רע מעללים ואחיב בעי לכפורי ידיו בהאי גברא וכן אסתייע מילתא וסיבה שהכריחו לרבינו לקבל המשרה על שכמו כתר הרבנות דפה. והוא שרצו אנשי ביהבני דעיר סטריזוב לקבל שמה חזן אחד מרועה לעפי הארץ בקולו הנעים מנגן גדול ואדוננו מהרש האביד דשם מצא בו שמץ דופי אשר הכירו לקל בדעתו ומעת אשר שימש בצבא ונתעלה למדרגת סעלדוועבל ונשאר אצלם גם אחרי כלות ימי עבודתו וחילל שיק בודון ומפאת זה לא הסכים רבינו לקבל איש כזה לשיץ ולחזן אמנם הדיוט קופץ בראש איש בליעל רע מעללים (נחום הויקער שמו) והעיו בפני מרן הרב אביד לאמר מה זאת שהרב ימנע הטוב מאתנו ובמה כחו יפה למחות מלקבל עלינו חזן הלז ולא נח דעתו של אותו רשע עד איש פּעא בלילה אור ליום ב' בשבת סמוך לאור הבוקר השליך אבנים לבית אדוננו הרב ונשתברו החלונות והאבן אחת נפל סמוך להרבנית הצדיקת עיה ונתפחדו מאד מקול רעש גדול ונרא ממש לסכנת נפשות וכאן מצא בעיה לגבות את חובו וענתה ואמרה הרבנית הצדיקת לבעלה הקדוש אבל אשמים אנחנו בהתגלגלו עלינו צרת נפשינו. כי עיר גדולה מונקאמט התחננו עלינו ואתה השלכת אחרי גיווך רבנות גדולה ונשארנו פה בין הפראים ורצחתי נפש כאלה ועוד מעט וסקלוננו חיו. עכ"פ מה דהיה הוה ומה שעבר אין. אך נפשי בשאלתי אותה אבקש הפעם להבטיחני באמרי פוך כי מעתה אם ירא ה' בענינו להומין לנו מקום מוכשר איחה רבנות דגונה לברוח מפה אל תדחה עוד את הדבר. והוא השיב לה במענה רך כל דבריך אמת וצדק ונחמתי כי עשיתי שדחיתני את הרבנות ממונקאמט מלקבל המשרה על שכמי אבל מה אעשה איפוא היום הלא עברו זה זמן וזמנים מוכא מעת שהשבתי פניהם ריקם ומני אז והלאה נעלם ממני

ממני מה נעשה ומה נשמע בעיר מונקאטש וקרובים הדברים שכבר קבלו רב אחר במקומי אבל עכ"פ נבטחת מאתי אם זימן ה' עבורי רבנות הגונה הנני עומד הבן להרכיב ראשי מבלי לסרב עוד הדבר יצא מפי אותו צדיק רבינו משה'ש ודו' ביום ד' שבוע זאת הגיע ליד קדשו מכתב עוז מאנ"ש ממונקאטש ובו כתוב לאמוד ידע אדמו"ר כי זה שתי שנים אשר בני עירנו יושבים ומצפים ומיחלים לביאתו והנה אדוננו דוהה אותנו בתהלת ממושכה וכעת ביום א' העבר ה' אצילנו אסיפה האחרונה בענין זה נזכרנו מסוד ישרי העדה לישלוח עוד הפעם ב' אנשים השוכים במשמע לסטריוז לשמוע מכ"ק אדמו"ר החלטה האחרונה בענין זה אם ברצונו הטוב יאות לנו לקבל משרת הרבנות על שכמו ואם לאו הגידו לנו ונפנה או להרב מבערענסאז (הוא הרב הגאון שר התורה המפורסם בעהמ"ה שרת קול ארי' זצ"ל) או להרב מדעיש (הוא הגאון הצדיק ב"ק המפורסם בעהמ"ה שרת אבני צדק זצ"ל) אבל אנחנו החתומים מטה אמרנו הלא התורה חסה על ממון ש"י ולמה לעשות הרצאות בהנכס וכבר אמר החכם הקולמוס שליה הלב ויצאנו בזה להודיע ע"י מכתב תוצאות האסיפה ואנחנו מיחלים ומצפים לתשובתו הרמה למלאות רצוננו לטובה ע"כ תורף דברי המכתב הנזכר. ורבינו בקראו האגרת מחריש ומשתאה לדעת כי הצליח ד' דרכו להיות נזדמן ממש באותו לילה ויום שהבטיח לזוגתו הצדיקת כנ"ל שאז היתה האסיפה במונקאטש וכמוכה מכותלי המכתב שקיבל כעת כנזכר ונראה בחוש כי מאת ה' היתה זאת לאמר לו עלה והצלה (כי במונקאטש בבירור לא שמעו כלל מהמהומה שעשו הפראים בשבירת החלונות בסטריוז אשר יחשבו עי"ז להטות לבבו לבא אליהם ואין זאת רק מן השמים שנזדמן ממש בלילה ההוא וסימנא מילתא) וכן החליט רבינו כעת דעת קדשו לכתוב מענה למונקאטש כי הוא סביר וקיבל לבא לשכון בתוכם לרב בקהלתם וזה היה בחדשי תמוז אב תרמ"א. והעיר מונקאטש צהלה ושמחה בקבלתם תשובת רבם כי נענה להם ראשם ודחקו ביאתו עוד על קודם ימי הגוראים לבקר בדיכלם כבוד:

[מכ] ונעתיק בזה העתקות כתבי הרבנות דפה מונקאטש יצ"ז לרבינו ז"ע

ב"ה א פנחס מאת"ד מונקאטש.

שפעת ברכות וחיים נעימים יחדיו יהיה תמים.

על ראש האדם הגדול בענקים, חכו ממתקים, שושנת העמקים.

הרב

בית תפארת וגדולה שלמה לו

הרב הגאון המפורסם גן ההדסים, מוכתר בנימוסין, שלשלת היוחסין, כקשת מרה שלמה שפירא ישפות ד' סכת שלומו

שישנו ושמחו צהלי ורוני	שיאך הוקם על מתוך השפלה
יושבת מונקאטש בואו בעדים	עמדת כערער בארץ צמאון
לא יפלו עוד פניך עברו ימי עוני	פאר שושנך עלתה נוצה תחת אשר קמלה
כיום יעלה שיאך אל שמים	בה תעדי עדי בגאווה וגאון
מהרת לשים לראשך עמרת	ראה נא אלקים נתן מורה
איש רב פעלים עושה חיל	להשקות תלמי לבבך יעלו פרוצוליהו
הוספת והרכית שם תפארת	אל ילידי עירך דעה הוא יורה
כיום לך יאור חשכת ליל	פרחי הדעת מריח מימיו יפריחו

נארשת לו באמונה לו תדרי משולבה
 וישבת ימים רבים תחת ידו הרמה
 ינחך ויליכך באהבת נדבה
 עדי תגיעי לעיר ה' שמה

זה היום עשה ה' נגילה ושמחה בו כי מאת ה' היתה זאת להטות את לבב אנשי עירנו בחזק של חסד אל מכתיה וגם מאלה אשר בבחירה הראשונה לא מלאו אחרי מעיב הסכימו עתה בבחירה החדשה והיום רובם ככולם אל כבוד מעלתו לשים לראשו עמרת הרבנות בעדתנו כי היתה בערת מאה וששים ושלושה אשר להם משפט הבחירה עפ"י תקנותנו ומאלה הוו דעתם רק מאה ושלושים מדעות אלה נפלו בגורלו מאה ועשרים וששה דעות וארבעה אנשים התפרדו דעותיהם זה בכה זה בכה ועתה נתכבדה בזה להודיע למעכתי שעפ"י הפרטי כל מהיום נתעלה מעלתו הרמה למורה רוב ולראש בתוכינו למז"ט ולשעים כפי התנאים המבוארים בכתב הרבנות קאנסוס אשר גיב יגמור בכי טוב משכורתו תדרי שלמה מאתנו סך עשרים וחמשה ר"ב מדי שבוע בשבוע גם דירה נאה למשכן כבודו חוץ מההכנסות הודיעות כנהוג והנה כאיל תערוג על אפיקי מים בן ערנה וגם כלתה נפשינו לתשובתו הרמתה בהחזרת הפאסם כי יש גם מעלתו עלינו חסד כי יואל לשבת אתנו ולחסות בצל קדשו עלינו ואם יש את נפשו להוסיף עלינו הוד נזרו לבקר היכלנו על שבת קודש וגמדר ונחיש להובילנו אלינו, ועוד גם זאת נתכבדה להודיע למעכתיה שע"פ הפרטי כל גזרו אקררט שאם יש את נפשו לדרוך על גפי מרומי קריתנו יסוכך אברת משרו בתוכנו מהיום עד כלות שני חדשים ודיה אם נמצא

חן בעיני מעיב נתכבד לשלוח לרום מעלתו דקאנסום מרוב שמחה וחדוה
הדורשים שלומו והצלחתו ומתאבקים בעפר רגלו

שמשון וו"ב ר"ה סענדער קרא פראזעס

מאיר זאלצבערגער ר"ה

חותם הקהל

הערות כתב הקונסום

ב"ה

שלמה שמו ומשנתו שלימה לחם במלחמתה של תורה תמימה.
מורה דרך ה' לעדתו בנעימה הוד והדר פעלו מימים ימימה.
שמן תורק חכמתו בחוץ תרונה פרי צדיק עץ חיים מלא כל מדה נכונה
יאר פתח דבריו בחכמה ובתבינה רבים יגהרו אליו בצל דליותו לשכונה
אור פניו יזדיר כחמה וכלבנה. הוא נידו הרב הגאון הגדול
צדיק ונשגב הראיתם אשר בחר בו ה' משכמו ומעלה גבוה מכל
העם רכב ישראל ופרשיו. נזר אלכ"ף על ראשו. חכם חרשים.
נבון לחשים. ממלא בתרשישים. גזע ישישים. בין עבותים צמרתו.
זרע קדש מצבתו. מרנא ורבנא קדוש ה' מכובד אדוננו מדינו
ורבינו מרן שלמה שפירא שליטא עד בלי ירח

חן דיוס א' פנחס יג תמוז אמת וצדק לפ"ק בהתאסף ראשי עם בעירנו
קרית מונקאטש אנחנו אלופים לראש נגידים וקצינים ויחידי מגולה
לדקם בעירנו אביד ומורה דרך ואחר רוב הדעות נגמר ביננו לתת
משרת הרבנות בעירנו על שכם אדוננו ולענדהו עמדה על ראשינו
עפי האופנים אשר יתבארו:

(וככלות האופנים כתוב לאמר)

על האופנים הגיל יאבה נא הדרג לקבוע דירתו פה ולקבל משרת
הרבנות על שכמו לא יאוחר מזמן משך שני חדשים מהיום ונקדמד
פניו בתודה וקול זמרה לאמר יהי אדוננו נשיא אלקים אתה
בתוכנו אכן אם עד זמן הזה לא יבא לשכון כבוד בארצנו חיו אזי
נדע כי לא מצאה קהלתנו חן בעיניו למושב לו ופנה על ימין
או על שמאל אמנם אנחנו מקוים אשר הדרג יאות לנו לשבת
אתנו ועל מי מנוחות יגדלנו בנחת ובנעימים לשוב לנו כל הדינים
עד עמד כהן לאודים ותומים:

(החותמים)

בית תפארת וגדולה שלמה לו

[פנ] אבל לעומת שהעיר מונקאטש צהלה ושמחה. כן העיר סמריזוב נבוכה. ומדינת וועסט גאליציען ובפרט מקומות הסמוכות לסמריזוב רבים וכן שלמים באו ודפקו על פתח בית רבם הוא אדוננו מהרש וצעקו בקול מר צורה לאמור הנה אדוננו זה קיינו לו אשר בצלו נחי בכאן עד ביאת גואלנו ומדינה זו צריכים לו ולאורו ונא אל ימשנו ואל יעזבנו להיות פצאן בלא רועה. ככה חילו סני קדשו מרחוק ומקרוב עד שנבטרו רחמי ונעתר למבוקשם עכ"פ לבלי ליסע מהם עד עבור ימים הגוראים ומועדי ה' בירח האיתנום להתעלם עוד באהבים עם אנשי חסדיו ועבדיו המשתוקקים לחזות בנועמו ולשתות מבארו מים חיים :

ובימים ההם בזמן הזה אחרי קרבו ימי הפקידה לקיים הבטחתו במלמולא דגברא סמריזוב למונקאטש ונאספו בסמריזוב עדרים עדרים מעיירות הסמוכות ולעזקה עוד אל המלך רב רבנן פארם והדרם אולי יחנן ויעתר לעתירתם בנשימתם זאחרונה לבל יעקור דירתו מתוכם כי קשה להם פרידתו והיה בעת ההוא שמה סמוך לעיר שר גדול אחד בשמו גראף וואלקאוויצקי שר וחשוב ועתיר נכסין מפורסם בכל הגלילות והוא כראותו את כל המרכבות מלאים אנשים יהודים הגוסעים ועוברים דרך ביתו (שהוא באם הדרך) סמוך לסמריזוב ושאל מה זה הרעש הגדול שהשווקים והרחובות מלאים יהודים ונדע לו סיבת הדברים ובשמעו את כל אלה רתם גם הוא את מרכבתו ויבא לסמריזוב ביתה מן מהרש ליכנס עמו בדברים ויאמר השר אל רבינו! ישמעני אדוני הלא עיני לנוכה יביטו את המון האנשים ונשים ומתן ומביטו נשערה מאד מכל הגלילות שגדלה חיבתם אל אדוני ואיך לא יחום על כל אלה הצאן לעזוב אותם כיתומים ואין אב אחרי אשר ירעישו כל כך בלב קרוע ומורתח וּבאמת אין לי עליהם שום חידוש על הפצרתם כי אני הגבר הייתי פצא בליל יוה"כ בביהכ"נ ושמעתי הוד קול תפלתו בכח ובנעימה גדולה ואם כי לא הבנתי דבר) וירד חדרי במני ואז אמרתי כי כדאי וראוי לכא מרחוק ג' מאות פרסה לשמוע קול נעימה דמר כדאית לי כל זה הגיד השר הגיל] שלא יעקור דירתו מפה וסיים השר דבריו כי אני שמעתי שכבוד זקיני דמר (הררצ'א מדינוב) שימש גם כן בעיר מונקאטש בתור רב איזה שנים ולבסוף ברח מארס. ופה בעיר סמריזוב לא נמצא לאדוני כיא שונא אחד אשר העיז נגדו במעשה רשע (והוא נחום הויקער הגיל) ומי יודע שמה בהעיר הזאת כמה נחום הויקער איכא בשוקא? מכל אלה אחת שאלתי אותה אבקש מאדוני שיצא אליהם חסד ויתן און קשבת לקול בכייתם של האנשים הנאספים פה בלב דו

די ומתרמקים באהבתו וידי נא לרצון לפניו לישראל מה על מחנהו ועל
 גדלו ואני ערב לאדוני שלא יאונה לו מעתה כל און ואראה כי זה האיש
 הבליעל הגזכר יזכרה לעזור מיד את עירנו וגמול ידו ישתלם לו בזמן
 קרוב ונבער קצצים מהכרם וידי הכל בשלוח והשקמ. עיב דברי האדון
 הגזכר :

ועיז השיב הבינו הקדוש בחכמתו להשר הגיל ידע אדוני כי תכלית
 הבריאה להועיל ולהטיב לזולתו ואם בכאן אין שומעין לקולי מה
 לי מה ותחת אהבתי ישמטני ולאותו המדינה אשר אני הולך לתוכה
 צריכים אותי והוא מג' דברים שאעפ"י שאין נוחש יש סימן כי באותו
 יום אשר נעשתה התועבה בהשלכת האבן לביתי החליטו אנשי עיר
 מונקאמש לבקשני שוב להחליט דעתי (וכנל במאמר הלז אות פ') ואני
 כבר אמרתי ההחלטה האחרונה גליתי להם דעתי לילך אצלם תצריך
 אני לקיים הבטחתי. ואבקש בזה את פני השר שאל יעשה להאיש
 הבליעל אשר המרה נגדי דבר מאומה. וכאשר ראה השר כי כל דבריו
 ללא יועיל החזיר עוד הפעם דבריו ואמר אני מקבל עלי ממילא לעשות
 נקמה ולבער את האדם הרע מעירנו עבור זדון לבו בהשלכת האבן
 אך מי יודע כמה אבנים יעמדו נגדו בעיר אשר אודה למושב לו. ומתן
 הקדוש השיבו עיז הגה לאדוני השר נכסים ורכוש רב עד אין חקר לא
 בן אנכי עמדי הן נחסרתי מכל אלה ואין לי כיא ברית דלשון לשמור
 מצא שפתי ואני כבר נתתי דברי והבטחתי לעדת מונקאמש לבא
 שמה ובעת אם אשנה את דברי ואזכוב בם נמצא שהפסדתי את
 כל הוני ורכושי ואיכבה אוכל לעשות כזאת. וכזה נפטר השר מאתו
 לורבינו הקדוש בדוותו מה עירנו אח"כ זכר ביפ את דברי השר הגו
 שהגיד כגיל כי מי יודע אך יעמדו נגדו מה. ומאויבי תחכמי ודיל:

[פד] ורבינו קיים דבריו והגיע לכאן עיר מונקאמש על ש"ק פ' וירא
 שנת תרמ"ב והכל ששים לקבל פני רבם ביקר תפארת וגדולה
 ובש"ק הראשון לביאתו דרש דרש בביה"כ הגדולה דפה בסוד ישרים
 ועדה וכל העם רואים את הקולות אשר המיף מפה קדשו אמרות
 מהודות בלהבות אש מתוק מדבש ונופת צופים. ובכאן מאז התחיל
 להופיע הד יקרתו בכל המדינה וחדרו לקראתו בהדרת קודש ונדרו
 אל"ן מכל אנשים לחסות תחת צל כנפיו ולשמע לקח לידגות מאור
 יז קדושתו וצדקתו גם גאוני חקני מדינתנו שהיו אז באו לבקר
 היכלו וכולם מעריצים ומקדישים פאר וכבוד נותנים לשמו:

[פד] צדיק

בית תפארת וגדולה שלמה לה

[פיה] צדיק מה פעל בעירנו בכללות. ובפרטת בעניני הדת קודש
אי אפשר לבלל ולמלל ונציג רק איזה ענינים. כי בבא רבינו לכאן
מצא עיר סרונה אין חומה בכמה דברים גדלים דהיינו המקולין בשר
שחיטה די מספרים בהעיר ובלי שום משניה ונאמן על הכשרות
ורבינו עשה פעלים לתקן כל זה להיות המקולין כולם תחת אנשים
נאמנים כשרים משגיחים על כל דבר שורש להנצל מחשש איסור
כל דדוא כמובן:

ומה מאוד הי רע עליו המעשה מגונה ומכוער שדי נהגין בכאן
עם נפש אדם הנפטר ליע להובילו במרכבות סוסים ולא הי כלל
אנשים מיוחדים להיות נושאי המטה אצל החיך כיא בעגלה המיוחדת
לזה דדי בזיון גדול למתים והעדר כבוד עד למאוד כמובן. ונגע
הדבר כיכ ללבו המהור של רבינו עד כי פעיא בהעדר אדם גדול
ת"ח וגביר נכבד שבעיר ואדוננו בא ללוותו ולנהוג בו כבוד האחרון
וראה כי ישימהו בעגלה והתחיל לצעוק תוך העם המלוים בשוק
כי היז לא תהא כזאת בישראל לנהוג עם אדם כשר וחשוב כזה
בלתי שום מותר האדם מן הבהמה הי. ומהיך עמדו נגדו ואמרו
כי לעיע אין מוכנים לנושאי מטה המצטרפת לזה ועכו למלאות
רצון הרב המרא דאתרא לקחהו מהעגלה ונשאו הפעם את הנפטר
על הדף לבדו בחילופין וחילופי חלופיהן עד בית מועד לכל הי:
ורבינו לא מצא מנוח לכף רעיונו הנשגב ולקח חבל בהאסיפה
של החיך בראשם והציע לפניהם לעשות קץ לדבר מכוער הלז
הדראש דחיך (שדי יותר מהמינים ולא מהמאמינים) השיב עז כי לא
יוכל להתעסק כעת בזה מחמת שלא הציע דבר זה בסדר היום
הבין אדוננו כי רצונו להשמיט הדברים מהשמטה להשמטה ועז
השיב אדוננו דברים בלהבות אש והגביר מהרים פיש עיה בשמעו
לבש מעטה עז קנאת הי צבאות ורץ בראש השלחן ולקח הפעמון
בידו לנהל את האסיפה (וראש החיך התמשך ונמה לצדדים חפוי
ראש) ואז נגמרו הדברים כפי שנצטוו מפה קדושת רבינו לכבוד
המקום ולכבוד נפש כל הי:

וכן הלך אדוננו מחיל אל חיל לעשות רב פעלים ועורר את העם
להקהיל קהלות בכל בתי מדרשים בפה להתמנות ת"ח א'
להיות יושב חודש לימודי ה בשבתות וימים טובים איש על
מתנהו להורות להם הדרך ילכון בה ולמען שלא ילכו ההמן במלים
בשווקים וברחובות רק ישמעו דברים שבקדושה. וכן בעניני תיקון
העירובין

העירובין שיהי עזרויט לשאת בשבת בלי חשש ומכשול נסע בעצמו
 הדבה פעמים בכל קצוות העיר סביבותיו. וכדגה וכדגה. בכל עניני
 כלל ופרט לא יתואר בחרט עליו גליון:

[פו] יהי בשנת תרמ"ה בתחלתו אחר הימים טובים יצאה הגזירה
 להסגיר את בתי החדרים מלמדי תינוקת מטעם הממשלה
 שחשבו לזינקעל שוהלען ושוב אין להם תקנה אלא הסגר והגזירה
 הגוראה הלזו עומדת תחת עונש חרוץ. והתינוקת של בית רבן במלים
 ומבוטלים לגמרי היו ורודה מה תהא עלי? וגזירה הלזו חרדה את
 כל הירא וחדד לדבר ה' וביותר ללב מהור נברא רבא רבינו מהר"ש
 הרועה הנאמן ההוא לא נתן מרגוע לנפשו ובכל יאחר שנם את
 מתניו ונסע לעיר הבירה למעט לאיש המצויין המפורסם לתהלה
 צדיק תמים מרה יצחק רייך נשיא הקאנצלייא אלמ"ה דמדינה וסיפר
 לו את כל המאורע והוא הלך עמו ממקום למקום לבתי הגבוה שרי
 המדינה הפרתמים לעשות השתדלות האפשרי בכל עז להתבטלות
 הגזירה ולא מצאו מנוח לכף רגלם עד אשר באו אל המניסמער
 המשנה (שמאאמססעקרקעטאר) והציעו לפניו תוכן הענין ובתחנונים
 ידבר רא"ש בני ישראל אדוננו מהר"ש לחלות פני האדון במתק לשונו
 ורוח חן שפתיו שיצאו מעומקא דלבו נמשך עליו חוש של חסד מאת
 השר אף הוא השיב אמרים להרגיעו ואמר כי הוא מקבל עליו להמציא
 דרך סלולה לבלי לפרוע את הילדים מלימוד תורה ובזאת נאות לכם
 אם הבתי ספר שלכם יהי בנויים ומיוסדים על מדרות הנקיות באורך
 בגובה ורוחב במדה הראויה בתכלית ההידור ועוד הותנה השר כי
 על אחריות וערבות דרבינו שלא ילמדו בהחדרים שארי לימודים שום
 לשון אחר כי"א דייקא לימוד תורה בלי שום כתב ולשון לאומי כי
 אלה הלימודים יבקשו בבתי ספר הלאומיים. וכן היה כי עוד מעט
 והדת נתנה בפתשגן הכתב נחתם מאת יועץ ושר המדינה ברשיון
 גלוי שלימוד כבתי הספר בהחדרים של נערי בני ישראל הוא בהיות
 גמור ואין להפריעם מזה רק בנוגע לאופני הבנין מראות החדרים
 שיהי בנויים לתלפיות כאמור. גם שלא יפקד מושבם בבתי ספר
 העמים. ופעולת צדיק עשתה רושם גדול בכל המדינה כי בכל מקום
 אשר התחילו שרי הפמידים להתעולל עלילות בישע אודות החדרים
 דתשביד תיכף ומיד חוק ההחלם פתשגן הכתב שיצא מפי המניסמער
 למונקאטש הבה על קדקדן לבלי יוכלו לבצע זממם וכתבו מדרבה
 קהלות למונקאטש לשלוח להם העתק מהפקדה לטובה למען
 יהי

בית תפארת וגדולה שלמה למ

ידויה להם להצלה להראות בפני שרי עירם והשומרים אשר רצו לעכב אצלם לימודי חדרי תת. ומגלגלין זכות עי זכאי רחמנא אידכר לן זכותא דשלמה מלכא :

[פו] בשנה ראשונה שבא אדוננו לפה והנה התפלל מדי יום ביומו גם בשבתות וירט בביהמ"ד הגדול ובכותל מזרח סמוך למקומו הי שם אברך תת אחד שהי גם כן שם מקום ישיבתו והוא היה מהתלמידים המופלגים והחביבים למרן הגה"ק בעל ייטב לב מסינוט זיע ואשר הורגל בכל פעם לקבל פני רבו הגל בסינוט על ריה מאז ומקדם. והאברך הנזכר היה ניב אחד ממיודעיו ומקורביו המדוכקים לרבינו ובהגיע העת סמוך לירמ של ריה הרהר האברך בלבו מי יודע אם לא יקפיד אדמ"ר הרב דפה אם ילך למסעיו אל רבו לסינוט כאשר הסכין והורגל עד כה וליסע בלתי ידיעתו אין זה מדא ובפרט כי ירגיש בהעדר מקומו בביהמ"ד כי היה שכן קרוב כנזכר רעיונות כאלה עלו בעשתנותיו ולא גילה לשום אדם מצפוני לבו ודי' ביום א' דימי הסליחות באשמורת הבוקר רמו רבינו ברמיזה להאברך הגל וקראו ושאלו הלא אתה מתלמידי סינוט וכי לא הסכנת להיות ריה בסינוט? והאברך משתאה לאישר מרן תפס מחשבותיו וגילה לו שרעפו בקרבני כי הוא פילם את הדברים במאנו שכלו וחשבתי דרכי כי לפעמים מקבלין שכר על הפרישה כי יראתי שלא אלכוד חי ברשת הקפדה מאדמ"ר הדרת קדושת נאנו. ולבינו השיבו חיז אפי משימצא דשימצא ליקפד או להתרעם עיז אדרבה עלה והצלה ומקומך אל תגח ותמסור פריסת שלום באהבה ובחיבה יתירה למחותני הקדוש בשמי. וכן עשה ובחזרתו פרע הקפותיו והחזיר לו שלום וברכה באהבה רבה מרבו היימיל אשר צוה לפקדו לשלום :

[פז] בשנת תרמ"ג קודם חג הפסח באה השמועה עיז דילוג רב מסינוט כי הרב דשם הגה"ק מרן בעל ייטב לב וצלהיה נחלה עד מאוד ונתן רבינו דעתו הקדושה לנסוע לשם לבקר את כבוד מחותנו הק' הנזכר ופתע פתאום נחלתה זוגתו של רבינו ואחותה קור וחום בתכיפה אחת והרומאים אמרו כי היא לינענענצינדונג וציוו להעמיד לה עלוקות להוציא דם ולהפג חמיממה ובעלה הקדוש מחריש ומשתאה לשקול בדעתו אם ליסע בעת כזאת או ליחדל אבל היא הרגיעה את רוחו והפצירה בו עד לאחת כי אדרבה לא יפול ממחשבתו הראשונה כיא לבקר את הצדיק מסינוט בידעה שתהיה לו למשיבת נפש ובדרך אנב להזכור אותה לפני מחותנו מסינוט לברך אותה ברפ"ש וכן עשה רבינו הק' ונסע לסינוט עם בנו הקדוש בעל דרתי"ש (ולדהבדיל בין חיים לחיים עם נכדו הוא רבינו שלימרא

שלימא) גם משמשו והגלום אתו והגיעו לשם לעת ערב ועל תחנות מסילות הברזל חרדו לקראת האורה הנכבד הקדוש הלוח רבים ונכבדי יקירי הקהלה ועם רב לקבל פניו המאירים: וכאשר הגיעה השמועה טובה להרהק מן מסינוט כי הרב הק' ממנקאטש בא לבקר ועוד מרם בא אל הבית צוה ההיק מן ייטב לנקות את הבית ולהסיר כל מיני חפצים שסביב למטתו להשתמש לצורך החולה ואמר לביב שיודעו בזה כי תדעו שלא רבי פשוט בא אלינו כי רבי גדול שהוא בחי' מלכרת עכד'ה וזאת סיפר חתנו של הויטב לב היה הגדעז מהרזי יוקל טרב אבדיק ואלאוא זל בהיותו לנחם את רבינו בעל דרכית אתר הסתלקות אביו רבינו מהרש זי"ע):

(פמ) ויהי כאשר בא אדוננו לבית מחותנו הק' התחזק במטתו ועמד מפניו קצת ואמר לו דאיתא בתשובת הגאונים כי פ"א היו ב' אנשים אוהבים נאמנים זל"ז וברבות העתים נתרחקו זה מזה ולא ראו א"ע כמה שנים, ואסתיע מילתא כי נגזר גירוש על א' המקומות אשר דר שם אחד משני האוהבים ועיי אותה סיבה שהוצרך האיש להמלט על נפשו לברוח הלך ובא עד שהגיע למקום שדר שם אוהבו מקדם ונתקרבו שוב הגופות ושמחו יחד בהתראות פנים ואמר א' לחבירו מה טוב ונעים היתה לנו חברתינו יחדיו באם היתה שלא עיי סיבת גירוש ומלמול כן גם אנכי להגיד הק' מסינוט] ישמח לבי ותגל נפשי בהרועועדות כ"ק מחורתי אתנו צוותא נעימה אך צר לי הסיבה שהוא עיי ביקור חולים וע"ז ענה רבינו אנו מחכים שיתרא פ"ק מחותנו בקרב ונשמחה יחד מתוך הבריאות וכן יאבה ה':

ואמר עוד ההיק מסינוט ידע הדרת כבוד מחותני כי הנני אחזיק לו טובה בזה ובכא על אשר החייני בביאתו כעת ורבינו השיב כי רק על זה באתי בכונתי לשמחו בשמחת ירט הבעל"ט והשיב ע"ז מן מסינוט בפרט אם נזכה עוד בירט הבעל"ט לראש שמחת עולם בנאולה שלימה שאנו מחכים עלי' או נגילה ונשמחה בישועת ה' יחדיו. והושיט רבינו ליד מחורתי קוימל עם שם זוגתו הצ' חי פרימא רבקה בת חנמשע לרפואה שלימה במהרה על מחלת חום הריארה' והוא כאשר קרא הפיתקא ענה ודיבר בקדשו כי שמה המזב שמעתי ממנה כי היא באמת פרימא' ונספא לזה היא גם כן משכלת ובר דעת ומר' אשה משכלת. ובדרך צחות אמר

בית תפארת וגדולה שלמה 8

אמר כי הרהיק הרבי ר' שמעון ז"ע מיערסלוב הגיד פ"א להרהיק דרדך חיים מקאסוב ז"ע כי אין חידוש שאתם רבי מפורסם כיב אם יש לכם מחברתכם וזגתו הצדיקת כסוהו; לא כן אנכי אמר דרבי ר' שמעון די לי ג' נשים וכל אחת רעה מחברתה ותמורת אלו השלשה אחת והגונה הוטב. כה דיבר מרן הבעל ייטב לב וצ"ל: **[צא]** אחיך הלך רבינו משם על לינת הלילה לבית הגביר המפורסם מרה נפתלי האלפערט ול הוא הכין מעדה גדולה לכבוד האורח הק' ובני ההיק בעל ייטב לב ובתוכם ההיק בעל קדושת יו"ט וצ"ל שבא אז במכוון ממעטש וגדולי יקירי העיר סיגוט הסבו ג"כ שמה. ובבוקר הלך שוב לבית מרן הרהיק לקבל מאתו ברכת הפרידה והוא שוכב על סמטתו ומעלה עשן בפיו וכיבד גם את רבינו בנימין לעשן. ורבינו ביקש ממחו הייטל להריק ברכתו המהורה על בנו (הק' רציה בעל דרכי תשובה) ועל נכדו (אדמרד בעל מנחת אלעזר שלימ"א) והגיה יד קדשו על ראשם ובירך אותם. ושוב פתח אדוננו לבקשו כי מי שבירך את הבנים הוא יברך את האבות בקיו מן הבנים והגני עומד הכן להרכין ראשי לקבל ברכת צדיק ממחותני והוא אמר חיו הלא כ"ק מחותני הוא ברוך ה' וא"צ לדידי רק יקיים בכם מברכיך ברוך ובוזה נתפרדו בברכת שמחת ירמ וגשרו ענייהם דמעות ויתפרדו זה מזה באהבת שלום:

[צ"א] ויהי בשנה ההוא ששה ימים לחודש אלול שחל בש"ק הגיע לרבינו הקדוש דילוג רב מסיגוט (הי' נחתם פקיד הדוא"ר בשם הקהל ובניו של הרב) כי מרן האביד דשם נפטר לחיי ע"ד ומחכים לביאתו. ואדוננו מחמת המרידות מהבשורה המבהילה הלזו שקיבל בש"ק סמוך לעת פנות ערב לא ישב במעדה ג' אז עם העולם תוך עמו כדרכו בקדוש בבית מדרשו רק בביתו. ודירתו ב"ד ישכון, ואחר ההבדלה במוש"ק אמר כי מעולם לא די דרבו לנמוע על לוי' למרחוק. אם גם על קדוש וצדיק. אך מחמת שנוגע בראי לשובת בניו כמובן לא אמנע את הטוב ובמוש"ק קודם חצות נסע לדרכו ובא לשם ביום א' בבוקר השכם וחלק כבוד האחרון לאותו צדיק והספידו הספד מר גדול וכבד (ונכתב בספר כת"י שלו שם שלמה) וקודם סתימת הגולל המתינו על הרב השד המפורסם צדיק וגשנב מרה יצחק רייך ממעטמ' ול אשר בא לשם לעת ערב וכל העם יבכו וקוננו על שר גדול שנפל בישראל קדוש ה' מכו"כ הוא הלך למנחות ז"ע ותודה נפשו צרודה בצרוד החיים: **[צ"ב]** אחר

[צב] אחר הדברים האלה כי כבה נר ישראל פאר המדינה מר יסרב חזל ועודם שמה הגיד הרב רזי רייך הגיל לכיך רבינו מעתה יחי אדוננו הרב ממנוקאמש הוא ידי לראש המדינה עמד התוך אשר בית ישראל עליו נשענים וכן די מאז והלאה. כי כק רבינו ואתו הרב הגאון הגדול בעל שבט סופר מסיב זל בצירוף יחידי מגולה גאוני חקני מדינה המפורסמים זל בערך עשרה גדולים ומגויים אשר כל דבר הקשה נחרכין על פיהם בדגהלת המדינה בכללת בעניני הדת במרכז לשכת הארטה בפעסמ, ורבינו כתת הגליו כים. לעת הצורך לטובת הכלל ליסע לשם ונהנין ממנו עצה ותושי' מסוד חכמים ונבונים יחדיו:

[צג] בכל פעם אשר אחז צדיק דרכו לפעסמ כנל, יציאתו וביאתו עשתה רושם גדול מקבוצת אנשים דופקי שערינו. ופעא נתכבד בפעסמ במצורת סנדקאות אצל איש אחד והיה כאשר בא עם המרכבה לפני שער החצר ששם ביתו של הבעל ברית והגה, עם רב הסבו את הבית והחצר וממש צעדו עלי שור לראות הד יסיו של אותו צדיק באור פני מלך חיים והוא בראותו כל אלה אחר שדרכו כף הגליו נהדר בכבוד מעל המרכבה חשש שלא יישלמ בו עינא בישא ואמר למשמשו ונאמן ביתו הרהח מרה יוסף רייכמאן זל שלא יזיו ידו מתוך ידו רק לאחוז בו ולכונן את שם אנליא בלי הרף כדי להבריה מאתו כל צד רע ועינא בישא ואין חבוש מתיר עצמו עכדיה. כל כך רעשה עיר הבריה בכל עת היותו שמה הוד והדר לפניו:

[צד] פעיא בדיותו בפעסמ באסיפת רבנים ותוך הענינים הגדולים אשר לפניהם הציע רב אחד מגליל העליון לפני הוועד כן לדעתו מהנכון לעשות צעדים אצל הממשלה לפעול חוק כי הנערים העברים ההולכים בבית הלאומי הגימנאזיום לא יהיו צריכים לכתוב בשבת הוא לדעתו ענין גדול לעשות בזה משמרת לשמירת שבת קודש ויש לו ידיעה ברורה כי בעד כסף מתנא חמשה אלפים זהוב עיי השתדלות אצל השר הגדול יש לפעול זאת. ורבינו מיד השיב אחריו במתק לשונו ואמר כי אולי אין כסף מתנא לדבר גדול הלזה הנני מוכן לפזר מכיסי על הדיפוך היינו שינא חוק חדש מהממשלה שלא רק בדגימנאזיום יכתבו נערי בני ישראל בשבת קודש כי אם גם אלה הילדים ההולכים לבתי ספר (שודלען) הנמוכים של העמים ואם אין אתם עיי הממשלה יהיו מוכרחים לכתוב בשבת

בית תפארת וגדולה שלמה מא

בשבת כי אז היתה יותר לסיג ולגדר למשמרת שבת בבחי' הלעימהו לרשע וכו' שאז די' בירוד גמור כי כל מי שיש לו הרגש כל שהוא ביראת ד' וקדושת שבת אז די' מוסר נפשו להציל את בנו שלא לשלחם לבית השוהלעץ ושומר נפשו ירחק מהם. לא כן אם אין כותבים בשבת אז בעוה"ד נדמה להאבות כי אין כאן שום עבירה בלימוד לשונות העמים וספריהם ולא ידעו במה יכשלו ועיזו רבים יפלו במכמורי בתי הספר שלהם עכת"ד. שפתים יושק משיב דברים נכוחים וקיבלו הכל דברי קדשו הגאונים באמת ובטוב מעם דעת: **[צד]** עוד מעם אחרת אירע שעמדו שני רבנים אשכנזים להלשין על אותו צדיק איש חי רב מעלים מהרי' רייך זצ"ל באמרו עליו כי הוא מתנגד בחסידות ובכל יום ויום הוא מתהלך לקבל סנדקאות ובסעודת מלוח מלכה ומבילת מקואות ועוד שאר מילי רחסדותא ועיזו נמצא התרשלות בהלשכה בה' הלה נשיאותו די' מטכסים עצה לומר לו שיציע הוא בעצמו לפני הוועד שמסיג אהור ועוזב את משמרתו ונשיאותו וידי' התפטרותו בדרך כבוד. וכאשר שמע רבינו את מאמר דבריהם עמד על רגליו ואמר באש ליהי' תאמינו לי רבותי הגאונים! כי מי יודע אם לא יבא עת בעולם העליון אשר אנחנו כולנו יחד נכסה כלימה פנינו מפני רב פעולותיו ומעשים המובים של אותו צדיק תמים הלוח (מרה יצחק רייך) המוסר נפשו בעד ה' ותורתו בכל ענינים ומנהל נשיאותו ברמה למובת המדינה. ובוה נסתר כל דבריהם ונסתתמו מענותיהם:

[צו] בשנת תרמ"ה בעת שהושיב רבינו את בנו הק' רמ"ל על כסא הרבנות בק"ק פאסוב היה ג' שבתות בגאליציען שבת א' בסאסוב ושבת א' בלאנצהוט ושבת א' ברישא (תלאנצהוט באתה אז אמו הצדיקת מסמריזוב לדיות אתו יחד והוא שמח מאוד במצות כבוד אם להתראות עמה פא"פ) ובעת ההוא די' חזר וניעור מדינה זו באדבה הישנה מחסידים ואנשי מעשה לרבם הקדוש לרווח צמאונם לשנות מבארו מים חיים ועז חדודה במקומם וכמים פא"פ גם הוא לעומתם. איש כברכתו ברך אותם:

[צז] בשנת תרמ"ז הגיע אליו השמועה כי נחלתה אמו הרבנית (מלאנצהוט) הצדיקת מרת טאבא חוה המתגודדת בסמריזוב חכתה לשיבה טובה לבת שמונים. ומיד כשנדע לרבינו ממחלתה שלח את זנתו הצדיקת. להבחילה עם בלתו תחי' לאירט ואח"כ נסע גם הוא ונשתהה שמה שבועות שתיים והרופאים אמרו כי מחלת סרמן

סרמן רל בקרבה ובאסחד תענית שבו לביתם פה. ושוב אחיכ בימי
 הפסח הגיע מכתב כי נתגברה המחלה ואינה עוזבת שוב את המטה.
 אז מיד אחר הפסח נסע רבינו עם כל בני ביתו דיינו בנו ולהבחילה
 נכדו שליטרא ומשמשיו היו שמה בסמריזוב עד אחר שבועות ועוד
 קודם חג השבועות הגיד רבינו לאמו הצדיקת אמי היקרה הלא זה ששה
 שבועות אשר עזבתי את עירי וכפי הנראה בעת הומב מעמ לך ביה ורצוני
 שתרגשי ליסע לביתי על חג השבועות והיא אומרת אין שואלין את הרופא
 כי אם את החולה אני מרגיש חולשתי מיום ליום על כן בני מחמדי אל תעזבני
 ואל תמשני והמתיקה דכירה ואמרה כי כאשר ידא רצון העליון לילך
 בדרך כל הארץ בעוד היותך פה ואזכה שאתה בני יקירי תתעסק עמי
 ותהי מנושאי המטה בראשונה לבית מועד לכל הי ותאמר הקדיש
 הראשון אחר סתימת הגולל עבודי או מוכמחני כי המלאך מיכאל יקרביני
 על גבי המזבח למעלה. עבתי דכירה. ובמסתרים תבכה נפש רבינו בשמעו
 אמרותי מפי קדשה. וכה נשאר שמה גם על יומי וזיום אסרו חג דשבועות
 שחל אז ביום ועשיק יצתה נשמתה בסדרה ועי מרגי ושלוחים באו
 כל יוצאי חלציה להלוי בעשיק ומחמת קדושת היום וסמוך לשק
 לא היה הזמן מסכים להספידה ולעשות הקפות כראוי לכבודה הובילו
 אותה אז לקברות שם בסמריזוב סמוך למשכן אביה הרב המנוח
 זל בביתה הישן עפי רשיון הממשלה. רק ביום ה' שבוע השני
 עת עמדו מהזימי אבילות ליע יצאו על ציונה ועשו הקפות ובנה
 הגדול הוא רבינו הק' נשא עלי מספר מר ופתח ואמר אמי מודתי
 הקדושה הגה נאמר בפרשתא דיומא והבדלת את הלויים מתוך בני
 והיו לי הלויים והעיד עליה כי משנת תרא מעת שנפטר זקני מרן
 בעל בני יששכר זייע לא נגע בה בעלה הק' (מרן אבי מלאנצהוז
 זייע) אפי באזבע קמנה היתה אז בת כ"ח שנים ועי נאמר עלי
 בפירוש הכתוב והבדלת את הלויים מלשון התחברות כנאמר הפעם
 ילדה אישי שהיתה נבדלת ופרושה כנל היו לי הלויים נתדבקה
 בה לי לשמי ונתקיימה בה לא כהתה עינה ולא גם ליחה ואפי
 שן אחד לא נחסר לה ובכן תעלה נשמתה להיות צרודה בצרוד
 החיים. כה דיבר רבינו אז לכבוד נשמת אמו הצדיקת. מיעוט המחזיק
 את המרובה. והלכו משם לשלום:

ורבינו עשה את נוסח המצבה (כח) (הגעתקה בדגיה למטה) אך המצבה
 לא נגמרה עוד ועזב את העמדת המצבה על אחיו ההיץ
 מלאנצהוז זל (שיבא אחיכ עוד הפעם לסמריזוב) ונסע רבינו על
 שק

בית תפארת וגדולה שלמה מב

שיק ללאנצהומ ומשם חזר לביתו נאווה קודש ררך צאנו להיות
על ציון רבו הקדוש רבינו הגדול בעל ד"ח ז"ע:
[צד] ויהי בשנת תרמ"ז נחלתה אשת רבינו היא הצדיקת מ' חי
פרומא רבקה ונפלה למשכב ונקרא רופא גדול מפעםט הוא
הרגיעה את רוחם ואמר כי אלולי היה מתצא בה סכנה ויאוש אז
לא היה נמנע מלהגיד האמת וכזה נסע לדרכו אבל לב יודע מרת
נפשה כי היא החולנית קראה אח"כ את בנה הק' מהרציה ולהבחל"ח
את נכדה הוא אדמרר מרן שליט"א ופיה פתחה בחכמה ואמרה
לפניהם בניי היקרים דעו נא כי על כל ההבטחות שהבטיח הרופא
אינני משניה מאומה כי אני מרגיש בעצמי חולשתי וגדל היסורין
ר"ל ומאז נפלתי למשכב התחלתי לעשות ההכנה הרבה בכל לילה
ולילה ומעתה הנני מתחיל לומר היודי עם כל הפרטים אפי' ביום
לאשר בלילה הזו שעברה ראיתי בחזיון לילה את דודתי הצדיקת
הקדושה מרת פעמיא לאה ע"ה [ע"י לעיל מאמר כתר תורה אות ל"ג]
ושאלה אותי פרימאלי מה תדאוג ולמה נפלה פניך ואני אמרתי
הלא אתם רואים גדל חולשתי עצור במטתי ביסורין גדולים ר"ל
היא אומרת ומה תמבור אתה שאין עולם אלא אחד והלא עוה"ב
היא

(כה) וזהו נוסח המצבה שלה

פ"נ

הרבנית מלאנצהומ

ממורה היא וגם פרושה

אל עבודת הבורא כל עמחי הקדישה

בשערים יהללה לדקויה

אשה יראת ה' כל ימיה

תסידה נכונה וישרה

לעסקיה במצות ה' ברה

ת'רבנית הצדיקת היקרה

מי מאכא הודה במ הרב נכא מלא ספרא החסיד יראא אלקים היחסן
מי יהושע העשל זל מתברחו הסורה של הרב הקדוש מי אלעזר אבדיק לאנצהומ.
בספרה בשבנה טובה יום ועסיק אסרו חג לשבועות ח סיון תרמ"ה לפק

תמצבה

היא גם בן עולם הגן וטוב יותר מעוה"ז עד כאן החזיק. וסיימה הצדיקת מ' חי' פרימא רבקה הגיל ואמרה כי מובן שדודתי הצדיקת לא באתה לצער אותי בחנם כי אם להודיעני האמת להבין עצמי ליום שכלו שבת ולא עוד אלא ראיתי גם שם קדוש מרחפת למעלה ראשי וברוך השם הקדוש פרחו נשמתו ותרי תמיהות מידכרי אינשי והלא דבר הוא. ומכל אלה יצאתי כעת לשחר פניכם ולגלות לכם סוד כמס חתום באוצרותי כי זה שמנה שנים מעת אשר אביכם הוא בעלי הקדוש לא נגע בי והוא פרוש ומני אז והלאה עזב לגמרי מלשכב ולהניח א"ע על ממתו כלל ומסנף א"ע לשכוב על הקנאפע ובר אחד מראשותיו ולכיסוי העליון הוא מכסה א"ע בבגד קל יותר על בן הרגשתי שגם כל אלה לא הונח לו וראיתו כיפ בלילה שהוא שוכב על רצפת הבית על הארץ ממש והוא בעת הרגיש כי יש לי ידיעה מזה ועיני ראו ולא זר גזר עלי בכל יגיד ולהיות הדברים סתומים וחתומים והכרתתי לקיום רצון קדשו לעצור בעצמותי אמנם כעת אחרי רואי כי הנני הולך בדרך כל הארץ כמדומה שהותרה הרצועה והנני מגלה זאת באזניכם למען תרען אחרי מותי להשיגה עליו באופן משכבו מאחר שידעתי כי העולם צריכים לו ובודאי עליכם מוטל לפקח ולהפציר בו לשמור אורו מצער העדר המנוחה והשינה בסינופס כאלה שהוא נגד כח אנושי והש"ת ברוב רחמיו יאמצו ויחזקו לעבודת ד' ותורתו. והוסיפה עוד הצדיקת (כמ) הגיל לומר לסנידה הגה אביכם הק' הוא כעת כבן ג'ו שנה יחיהו ה' לאיוש"מ ואם יתן דעתו המהירה ויהי בכחו לישא עוד אשה נא אל תשריעו אותו מזה ויעשה כרצונו המיוב רק

(כמ) גם ביקשה הצדיקת הכל להיות כי אין אדם יודע עמו והגעיו ע"כ יעמקו לה נוסח דברי הידיו הנחולה בלשון הקודש וגם ללשון ישראלני כדי שתהא רגיל על לשונה ונעשה רצינה בזה :

ופ"א כשמע ממנה הא"ך שפתי' מרחשין ואמרת רבשיע הלא אין אתי יודע עד מה והיכן חלייתי נגעתי ובאתי לחלות פנך בדרך ממ"כ אם החולי אינו מסוכן תרפאני נא וא"ל אפי' להשתמש בזכות רבות ואם היא חולי מסוכנת הלא אתה יח"ש בידך לשלל הטבע לרשאות ארזי ועי"ז יתקדש שמך ויכירו וידעו כל יושבי תבל שהגל בידך והיכולת מלפנך ומפיל אני תחינתי לפנך לרחס עלי. ככה דיברה בינה לבין קונה ואח"כ אמרה סדר הידיו על חטא וכו' :

(ב) בלימא

רק תחלו פניו בשמי שלא ישא עד כלות י"ב חודש אחי פמירתי ככה חילה הצדיקת הנזכרת את פני בני הנ"ל שירדה להם חדרי במן ועיניהם ירדה מים ודיברו על לבה ובוזה יצאי מאתה לשלום והמחלה התגברה מיום ליום (ול) עד כי בערב סוכות בראשון בשבת (שחל כן אז בשנת תרמ"ח) תקפה עלי מחלתה למאוד ובעלה הק' בראותו והבין כי רק עתים ורגעים מזנים לה זיהר גם הוא מיד אחר הצות היום בחדר מיוחד והתפלל תפלת מנחה ואח"כ מיהר ואיגד את הלולב ומינוו בקדושה (הביטו וראו עוז צדקת לבבו המהור תמים לה' עד כי בעת צרה ובמעט שמתו מוטל לפניו ד"ל התגבר כארי לעבודת בוראו בחובת היום כנזכר) ובשתי שעות אחר הצות היום יצתה נשמתה (לא) בטהרה ובעלה הק' אחרי ברבתו שמברך על אשר הרעה בקול אדיר וחזק ואם אבן היא נימוח ואחרי כיסה פניה כנהוג עד מהרה ירוץ בעגלה בזמן קרוב לביה"ח לבחור מקום עברה

(ל) ביומא דריה לשנת תרמ"ח אחר החפלה כאשר בא רבינו מהר"ש מביהמ"ד

לבית ז' החולנית הרבנית הגדיקת לאמר לה יימא טבא ולדרוש בשלמה הגיד לה הנה היום בעת תפלת מוסף והפיטו אור"ח ה"י עם פ"פיות וכו' בשעת אמירת התיבות גשים מול ארון הקודש באימה נשכך כעם וזימה ראית בחזיון לפני את פני קדושת זקיך מרן הרבי רמ"ל מסאסוב ז"ע והבנתי כי בא מעולם העליון למעלני ברחמים עבורך כי על כן תקותי בטח בעזרתך כי תפלתו עולה לרצון לפעול רפואה שלימה עבורך. והיא השיבה בלדקתה הלא אין כדאי להפציר בתפלה עבור זה כי הלא יסורין ממרקין עוכות ובעזרתך כבר סבלתי הרבה מאוד בזה ונחמרקו עוכותי ויותר מזה ה"י ק"ך לפעול ישועות הגונות הגלגלות להעולם. ורבינו בשמעו זאת יולאת תפיה וכשהלך מחדרה גטוחי גנח וספק כפיו בהבינו כי אם לא לרצונה היא החיים אזי חלילה כן יהי' וכן ה"י אח"כ בעוה"ד :

(מ) אופן פטירתה ה"י בעיני כפלא מאוד בבחי' בעני מדרגות גדולה וקדושה כי עוד ביום שלפני פטירתה בשיק אמרה לבעלה הק'

כי מפחדת מאוד מאוזו מעליע הבא. וביום א' (יום פטירתה) בבוקר ביקשה להשיט לה סי' תהלים, ואחר חצות היים קרוב ליציאת נשמתה ביקשה להשיט לה המנוחות עם הנרות ודלקה בעצמה כמה נרות ועוד ירזה להדליק שאר נרות ואמרה לבעלה הק' אבקש ממך שאל תשכח ממני ואז גם אני לא אשכחך ומיכף הגביהה את שתי ידיה הקדושים נגד פניה ופיה פתחה ואמרה ה' הוא האלקים עם העולם שהיו שמה וק' יצאה נשמתה בטרה לחיי עד :

עבודה (וגם עבירו) וביקש לבחור מקום פנוי מכל צד שמונה אמות ואחד מראשי החבורא הקדושד שהי גיב באותו מעמד בבחירתו אמר כי מחמת אפס מקום לא יוכל להחליט את זה ואדוננו הקי נתרנו עליו ואמר באם אחוזת הקבר אשר בהרתי אינו בהסכם אזי הגני עומד הכן למסור לכתפין ולהניחה עד מוצאי ירט הראשון ואז להובילה לקברות אבותי לסאסוב. אך באותו מעמד הי גם הגביר המהולל החסיד מרה מנחם זאב קרא ע"ה ולשמע אזנו גער אז בהעברין הגזכר בנויפד יתירה איך מלאו לבו הגם לעמוד נגד רצון קדשו של הרב ובפרט בעת כזאת שהיום קצר והמלאכה מרובה ומיד נגמר ונתקן הדבר וכה שבו לביתם והתחילו הנשים לעשות המדרה בחפזן ובזריזות יתירה וקרוב לעת ערב היתה הלוי ורבינו האדם הגדול בענקים נמל חלק בראש מנושאי המטה מלפני הארון וכל עדת ישראל מקצה העיר ועד קצהו הלכו אחרי מטה לתת כבוד האחרון בקולות נדי וקינה עד לב השמים ורוב העם היו מלובשים כבר בבגדי ירט כי היה סמוך לערב ובעוד שלא נסתם הגולל לגמרי לעשות צורת הקבר כראוי כבר פנה היום והרגישו בצאת הכוכבים עד כי הוכרחו להשלים הזי ימי אבילות אחרי החג:

[צמ] ועומק קדושת ארבת איתן אדוננו ליוצרו כאש בוערת עצור בעצמותיו אין לספר ואין חקר לצדקתו כי עוד בדרך חזירתו מלויית מחברתו המהורה אשת נעורים ובעוד חבורתו נרצה משוסע ומפולח מגדל השבר אשר קרהו רעיונותיו המהורים משוסמטות ודבוקות ברה' ונפשו עליו תאבל על מלבושי חול אשר עלי עודה ננחי גנה ואמר כי כבר הגיע לילה של ירט ובפרט כי החג אשר חוסף עלינו נקרא זמן שמתנינו ואין מהראוי להיות האור והחושך משתמשים בערבוביא ואיך אראה פני כעת (ער בואי לבית דירתי) מעומף במלבושי חול העדר השמחה והכבוד לירט. ומיד כאשר דרך על מפתן פתח ביתו נאווה קודש פנימה נתעמף במלבושי ירט בלב שמח ייטיב פנים לכבוד המקום ולכבוד היום חג הסוכות. (ואז זכר וסיפר לבי ומקורביו הסובבים אותו את צדקת אשתו בקניית השים עבדו כניל במאמר כתר תורה) ובא לבית הגדול שבבית דירתו בהמלית לתפלת ערבית ואחיכ בבואו לסוכה התחיל לזמר פסוקי אותיות סוכה מתמניא אפי כדרכו ומנהגו בקודש בשמחה ובכל משך ימי החג לא שינה את מעמו בסדר היום בתפלות ונהגלת השלחן כדרכו בקודש בפנים מאירות ונחזקת כאיש אשר לא מעם צער

בית תפארת וגדולה שלמה מד

צער מעולם ולא הי' רשומו ניכר מכל משברי המון גלי צרותיו שבלבו כי אם הרב דומה למלאך ה' צבאות עומד ומשמש לפני ה' במעמדו כמעולם וכשנים קדמוניות:

[ק] ובוים א' דמוכות אחרי סעודת החג בשעת ברהמ"ז והגה הבן יקיר רבינו הק' בעל דרכי תשובה ז"ע לא יכול להתאמץ מגדל מרירות נפשו ונשמע קולו בבכייתו נגהי נגה ויילולי ייליך ואחרי אשר פנו מהשלחן בינו לבינו הוכיחו אביו הק' על פניו ואמר לו בני יקירי דעת לנבון נקל להתבונן כי בהגיעך בברהמ"ז להרחמן הוא יברך וכי' את אמי מורתי נזכרת מאמך היקרה כי אינוה אתנו ועזו זלגו עינך דמעות ואני אומר לך דעתי כי אל תשנה הנוסח ותאמר גם עתה את אמי וכי' כמו בחיים חיותה כי אמרו חכדל על אביו ואמו מכבדם בחיים ומכבדם במותם וצריכין ברכה גם בשמי מרומים. אבל שמע בני מוסר אביך כי היתכן לאדם גדול כמותך להראות אבילות בפהרסא ליתן את קולו בבכי כמו שעשית היום והלא שמחת ירט דאורייתא וחלילה לך לעורר תגה ועצבון רוח זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. ככה הגיד לו דברי כבושין כאלו הי' חזו עובר עבירה גדולה ולא הי' יכול להתבונן איך יכולין להוריד דמעות ביום חג לה' [מזה נוכל לשער קצת גודל תרומת מדותיו ומדרגותיו הקדושים]:

[קא] ובוים ב' דמוכות כאשר שב מביהמ"ד אחר התפלה לסוכתו אמר לבנו כי היום בעת תפילתי בהתחלת ברכת כהנים לדוכן התיצבה אמך הקדושה מול פני והתכוונתי בשעת אמירת וישמך כפירשי וישמריך מן המזיקין להיות נשמחה המהורה מחסה ומופתר מכל רע ותהיה צרודה בצל כנפי עליון. וככה הגיד רבינו מדרש עוד בפעם אחת תוך יב חודש כי בשעת לימודו משניות לעילו נשמחה ראה אותה גיב לפניו בהקיץ. ועוד בפעם שלישית הי' חזון נפרץ לפניו בעת כבר היה דר בהדירה החדשה בביתו פה ופתאום באשמורת הבוקר ראה רבינו את ז' הצדיקות עומדת באחת הזויות בפנים מאירות ושאל בשלומה ומהגשמע בעולמות עליונים והיא השיבה כי בעולמות העליונים כלום חסר אלא חסרון לא יוכל להמנות היא הגאולה שלימה בבואת משיח צדקיני במהרה בימינו. ועוד דיבר עמה ולא רצה לגלות פרטי הדברים רק סיפר לבניו כי דיבר עמה בהקיץ וכי כבר עומדת במדרגה עליונה בן עין העליון: נחזור לענין של מעלה כי ימי החג עברו כך בשמחה וכן ביום השמיני רגל בפעם ובשנת נהג רבינו הק' בהקפות עם ריקודים נפלאים בשמחה

בשמחה של מצוה ביחודא שלים כדרכו מעולם בלי שום שינוי עד שהשתוממו על המחזה הנפלאה מעשה איש אלקים כי נורא הוא: **[קב]** ויהי במצאי ירט מיד אחר תפלת ערבית לערך שעה שמינית בלילה פשט צורה לבש צורה אחרת לקבל את האבילות המוטלת עליו בנפש מרה ובכביו וישב על ספסל נמוך על הארץ ומיד לקח לעיין בדברים המותרים ובשע הלכות אבילות:

וכן הי' דרכו בקודש גם בימי אבילות ר"ל גרים באוריותא תדירא בדברים המותרים בשקידה יתירה. ובחדרו ישב בדד בכדי שלא יבאו העם המנהמים להפריעו מעבודת לימודו ורק בא להתפלל פעמים ביום להחדר שנפטר שם ז' הרבינת ואחרי התפלד ישב קצת שם עם המנהמים. ובפעם א' ביום מהו ימים נתאספו יחדיו איזה רבנים גדולי המדינה ותיח מובהקים שבאו לנחמו ואז בא אדוננו הק' מחדרו אל הבית שנפטר שם זוגתו הצדיקת ואשר ישב שם בנו הק' בעל דרכות. ופתח רבינו פי קדשו לדבר אליהם ואמר עדיכ (כפ' חיי) ויבא אברהם לספור לשרה ולבכותה ויקם אברהם מעים מתו והפליאה נשגבה דלא נאמר מהו ההספד ומה שהגיד עלי' ודרשת חז"ל ידועים אמנם מוכן כי באם הי' רצה אאעיה לספר בשבח שרה אמנו אז ימים רבים לא יספיקו לתהלתה לאין קץ ותכלית ועיכ כלכל דבריו במשפט ואמר רק דבר א' הכולל הרבה דהנה על ויקם שרה עפרון פירשי תקומה היתה וכו' עייש ועיכ יש לומר דזהו בעצמו ההספד שאמר ויקם אברהם היינו מה שדי' לאברהם תקומה בעבודת ה' לעלות מעלה מעלה הכל הי' רק מעל פני מתו היינו מכה וסיוע של מתו המוטל לפניו שרה אמנו שהיתה לו עזר מקודש ועל ידה זכה אברהם לזכותיו. זה הי' ההספד ואמירת שבחה בכללת די למשכילים ומבינים עכתדהק: **[קג]** בתוך השבעה נמסר עמי רבינו ארת נוסח מצבתה היא מצבת קבורתה עד היום הורה (לב) וביום השביעי כאשר עמדו

(לב) וזהו נוסח המצבה

כך צותה שלא לכתוב עלי' על המצבה שום שבה

פ"ג

הרבינות מרת חיה פרימא רבקה צה הרב הגדיק טיניא קדישא התפרסם משה יקותיאר שמעלקא ז"ל בן הרב הגאון הקדוש מאזן ורבן של ישראל אש אלקים משה יהודא לייב ז"ל מסאסוב אש הרב משה שלמה שפירא

בית תפארת וגדולה שלמה סה

עמדו מהאבילות הלכו ללוות הגשמה והתחילו בבנין האהל למקום שקנה מהחיק כניל ובאותו שנה התמיד רבינו בעומק כמעט בכל יום ויום בסעודה מעבר יבן ואמר כי העולם אינם מבינים על קדושת הספר הלז שניתן ללמוד בו בעיון ולא סגי באמירה בהעברה בעלמא. ואחר הירב חדש נמטן המעבי בארנו המפרים במקומו עד שנת תרניג שנתעורר מחדש לקבוע בו לימודים כמו שנוכיר להלן איה:

[קד] קרוב ללכות השנה שנלקחה זוגתו הצדיקת עדה התחילו לדבר בו נכבדות הרבה ובתוכם גם אלמנת הרב הקדוש המפורסם מהר"ם מוויזניצא וצללהיה. ורבינו התחיל לעיין בעומקן של הדברים להלכה ולמעשה אם מוטל עליו עוד לישא אשה לאשר לא זכה להוליד עוד בת ועפי הלכה מצות פזי היא להוליד זכר ונקיבה אך בנידון דדיי הכא דיש לו שני בנים ובנו אחד הוליד כבר גם בת (שכן די כבר זכר ונקיבה לבנו היק רמ"ל וצ"ל) אם קיים בזה מצותו. ובעינונו בזה קרא את נכדו (רבינו הק' בעל מנחת אלעזר שליט"א) להיות לו לעזר למצוא פתרון דבר וכך די אומר הגני רואה בזה דעת הרמ"א להחמיר דעת המהרש"ל ביש"ש בפי דברי הש"ס יבמות דהוכא שיש להבן בת אז יצא גם בבי זכרים ולדעתי כדאי הוא המהרש"ל לסמוך עליו בזה ואמר כי קשה עליו מאד מאד קרוב לעת זקנתו שכבר פירש שנים רבות מענינים כאלו שיוכל עתה להוריד את עצמו לקבל עליו חיוב עונה כדרך כל הארץ אך אם לא מצאתי תנא דמסייע להקל אז החיוב הוטל עליו במצות התורה לקיים במסג גדול. ונכדו הגיל הביא לו עוד תנא דמסייע הגאון בעל בית שלמה בפי ישרש יעקב שמכריע גם כן כשיטת המהרש"ל וכן נוטה דעת הגאון בישועות יעקב שם ורבינו נתמלא גיל וחדה כי מצא את שאדבה נפשו לצאת מידי חיוב והכריע כך בדעתו המהורה. שלא לישא עוד אשה כיא בגפו ישב כל ימי חייו בכדי שיוכל לדבק איע בתורה ויחדים באן מפריע:

[קה] רבינו הקדוש בהיותו כבר במדינה זו בעירנו נסע פ"א להשתתח על ציון איש אלקים קדוש מרן הר"ר יצחק אייזיק זי"ע בקאלוב בהדרת קדש ואז הגיד שם גועם שיה פיהיב בפי נשא ובכא משה אל אהל

כי אביד דפה קיק אנחה ויגון תאכ"י ואכ"י יללה וענבן סבר רוח ולב דוי על אטר קרטו איי הסבר בגזול איי ואכ"י בבני תמרוים מקור דמענה טוליס ועינינו תאן הסיגות ירדו מיס. אל הולקחה לשמים. ערב סוכות שנת תר"ח תגצביה
(לב) נפת

אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו וכו' (וכבר הוא נדפס בספדה"ק תפארת בניס בפי שלח) ותוכן דבריו כי הצדיק בעוד בחיים אתנו הגה באים אליו להציע לפניו צרותיו והוא הפרסוד בינם ובין הקביה והשירת שומע תפלתם ע"י השתדלותו זה הצדיק אכן לאחר פטירתו לכאורה נראה שאבדה תקותם היו לזה רומז הכתוב שלא יחשבו כן כי בבא משה (היינו הצדיק בי אתמשמותא דמשה בכל דור ודור) אל אהל מועד (היינו לאחר פטירתו) להאהל בית מועד לכל חי) לדברו אתו וישמע את הקול מדבר אליו (ר"ל שהצדיק שומע את קול הישראל שמדבר אליו ומציע לפניו בקשתו) מעל הכפרת אשר על ארון העדות (ר"ל אעפ"י שמכוסה הצדיק הזה בארון וכפרת) מבין שני הברזים (אעפ"י שנשמתו בנבחי מרומים) וידבר אליו (דהיינו להקביה) שהצדיק מציע הדברים לפני הקביה ויתפלל בעדם כמו בחיים חיותו עבתדיק ודפתיח ושיי;

נשלם המאמר תפארת וגדולה.

פנינים יקרים אנני סגולה.

זמרה ננעים בקיל תודה.

בסידור המאמר סדר העבודה.

מאמר סדר העבודה

קו הן אלה קצות דרכיו והתנהגותו של רבינו הקדוש מה"ש ז"ע במה דשלמא ב"י עינא עין רואה ואוזן שומעת עניניו והילוכו בקדושה ומהרה וסדר עבודתו מערב עד בוקר ומבוקר עד ערב. ורובו ככולו אי אפשר לתאר בחרט עלי גליון כי מה רבו מעשיו כולם בחכמה עשה במדה ובמשקל ויחודים לאין שיעור. ובפרט את אשר נעלם מעיני העדה כי ה"י ביותר הצנע לבת עם ה' ואיש לא ידעו בגודל מדרגותיו. מה עמקו מהשבורתיו מי ימלל הוד קדושתו ומי יספר גדולת צדקתו ואנחנו בשם היא נזכיר בזה רק כפי ראות עינינו ואידך פירושא ז"ל גמור להבין ולהשכיל במזב מעם ודעת פנימיות עניניו אשר טובא גניו בגווי בלתי לדי לבדו:

קו בבוקר קם ממשכבו (היינו מהספסל הקשה וכו' א' מראשותיו הרבה שנים בשנים האחרונות כנזכר להלן) בין שעה ד' וה' אחר הצות הלילה ואמר ברכת התורה והלך להמקוה לטבול מדי יום ביומו. מלבד ביום ראשון בשבת שלא הלך להמקוה בשום פעם אפי' כשחל פורים ביום

ביום א' (רק בירמ ובחודשים שחל ביום א' הלך) והי' לו מעם כמזם בזה. (כנראה להמשיך עוד קדושת שבת על יום א' כפי ששמע מרכותיו ז"ע):
[קח] בשובו מהמקדו ובחורף שהי' אז עוד לילה למד נמרא שני דמים
 בחדא מתתא ועוד מהשיעורים שלו כנזכר להלן אם הי' עוד זמן
 קודם שהאיר היום. ואחיכ שתה קאווע אשר עשה לעצמו על המכונה
 המבשלת שעמד על השלחן ובשעת עריכת הקאווע ובעת שתייתה הי'
 לו ענין (כנראה שלא יהגה ממנה) שהלך בתוך הבית אנה ואנה - וגם
 הלך ליקח או לבדוק הקאווע אם הוא חמה כבר וכיצא - כדי שלא
 ישתה במנוחה ועונג. וכשהאיר היום אחרי שהכין א"ע ואמר ק"ש באימה
 וביראה חזר לשיעוריו לימדי הי' עוד עד זמן התפלה - ובקיץ אמר ק"ש
 מיד בשובו מהמקדו והתחיל ללמוד השיעורין כנ"ל גם' ואחיכ תנך
 חזיק וספרי קבלה וס' א' מוסר :

[קט] קודם התפלה בכל יום נתן צדקה לקופת המבעה"ג הרכה ממבעות
 (כל ממבע לא פחות מעשרה צ"ל) ולפעמים שמעו מה שהי'
 אומר בלחש בנתינת כל ממבע בראשונה הי' אומר הריני נתן ממבע
 זו בשביל שתשיב השכינה למקומה בביאת נאיצ ביב ואחיכ בשארי
 הממבעות שארי עניני הכלל שיתקדש שמו יתברך ואחיכ נתן ממבע א'
 למוכת נרץ אביו ואחיכ למוכת נרץ אמו ואחריהם למוכת נשמת קרוביו
 וכיצא שארי בקשות בעד החיים מהבאים לקבל ברכתו :

[קי] זמן תפלת שחרית שלו התחיל להתפלל בביהמ"ד בציבור
 (ובעת שהתפלל בביהמ"ד שלו שהי' בחצירו הלך לביהמ"ד מעומף
 במרת) בשעה תשיעית * בין בקיץ בין בחורף בדיוק ככדי שתהי' תפלת
 השמונה עשרה עוד קודם כלות שעה עשירית היינו מעמ קודם שעה
 10 שהוא לדעת הפוסקים דהולכין אחרי שעות שוות שליש היום. ובשיק
 וירמ שמאריכין במסד"ז ונשמת ונגונים הקדים להתחיל להתפלל בחצי שעה
 תשיעית כדי שיגיע השימע מרם כלות שעה העשירית כנזכר :

[קי"א] ובעת שהעמידו המורה שעות על אופק נתיב הברזל (מיטמעל
 איירופעשע צייט) שאז בעת שהי' על המורה שעות חצי עשירית
 הי' כבר באמת סוף עשירית ע"כ הי' זריז וזוהר רבינו מאז לעמוד
 להתפלל כחול בשעה חצי תשעה ובשיק בשעה שמינית בדיוק הכל ככדי
 להקדים בתפלת שמע בזמנה כנ"ל :

[קי"ב] סדר תפלתו גם בחול הי' במתינות מעמ ובנעימה עד שהי' נמשך
 שעה שלימה והתפלל מתוך סידור האריזל (סידור הק"ר שבת
 דל) ולפעמים בימים נוראים או בסוכות בנענועים או בספירת העומר לקח
 אתו גם סידור הק"ר קאפאל דל ובשעת התפלה הי' מוכרז בכל יום
 בתפלין

בתפילין הקדושים של רבינו הקדוש הרבי ר' משה ליב מסאסוב ז"ע (כנ"ל במאמר בית צדיקים אות נ' ע"יש) ואחר אמירת עלינו ה"י מניח תפילין דרית (של כתב יד הקדוש הרבי ר' משה מפרשעווארסק ז"ע בעל אור פני משה) ולמד בהם מביהמ"ד כמו שרתי שעות דהיינו עד חצי היום בדיוק. וגם כשה"י ברית מילה שה"י סנדק אחר התפלה לא ביטל אח"כ השיעור והלך ונסע לומר ברכת מז"ט לבית הבעל ברית כדרכו רק אחרי חצות היום מיד כשכבא מתפלתו ואחר השיעור שלו בתפילין דרית כנוכר: **[קיג]** נוסח התפלה שלו ה"י בדיוק כל תיבה ונדוע לאנ"ש כי בסמריזוב למד בזה שתי שנים מסה"ק בנגלה ונסתר לסדר נוסח התפלה בדיוק ומנה וכאשר ה"י לו דבר הקשה להכריע בין הנוסחאות שונות הביא אל רבו רבינו הגה"ק בעל דברי חיים מצאנז ז"ע. ובמבואר במאמר נוסח התפלה בס' חמשה מאמרות ונרמס נוסח זה אח"כ בשנת תרס"א בסידור חמדת ישראל להגה"ק מהרי"ש וויטאל ז"ע:

[קיד] בבואו בחצות היום מביהמ"ד כנ"ל לבית דירתו לא אכל פת שחרית מאומה וסמך עצמו בזה על דברי חכ"ל בגמ' לענין פת שחרית דכיון דמעם מדי בצפרא לית לן בה (והיינו שכבר שתי קאוו בבוקר כנ"ל) ובשתי שעות הללו משעה שנים עשר עד שעה ב' ביום ה"י הזמן להתערב עם הבריות היינו ליקח קווימליך מהבאים לקבל ברכתו ולשמוע עצתו. וגם לשאר עניני העיר אשר יביאון אליו:

[קטו] פת הבאה בכיסנין לא מעם בימות החול כי אמר שהוא מותרות רק פת לחם בגמ' וברכת המצוא. וגם כשהלך לסעודת ברי"מ ולא נטל ידיו שם לאכילה מעם רק איזה פרי (וכשה"י יום תענית שלו והלך לברי"מ לומר מד"ט לא מעם מדי) רק בערב פסח בבוקר אכל פת הבאה בכיסנין הנקרא קיפפאל:

[קטז] וי"ש לא שתי לעולם (אפי' בשבת וירמ) רק ביום הפורים ושושן פורים שהחייב לבסוטי שתי כוס קמח וי"ש בבואו מביהמ"ד לביתו בתצורת היום. (וגם אז בפורים ובשושן פורים שתי שארי משקאות בהפלגה בכל זאת לא הרגישו בו שנתבסס מאומה בכל סדר היום עבודתו בקודש בהתגהלות השלחן ואמירת תורה הכל באימה ובקדושה ויתירה) וגם שאר משקה המשכרת לא שתי בימות החול כלל:

[קיז] בשעה 2 הלך לבית חדרו (הנקרא דאוויין שטיב) לסעודת צהרים ולא אכל יחידי כי אם עם איזה אורחים שה"י עמו והסידים יושבים מיוחדים לזה ובפרט אורחים חשובים מהבאים אליו בפעם בפעם קראם וכיבדם להטב עמו בסעודה:

[קיח]

[קיה] בצע על גלוסקא אחת שלימה וחתכו לשנים ובירך ואכל הציר במשך הסעודה ומהלחם אשר הובא לכבוד האורחים נתנו לפניו פרוסת מציא ומעם ממנו משהו פרפרת לא אכל בחול כלל לא לפניו ולא לאחריו אף אם המסובין אכלו והוא לא אכל רק שני תבשילין רומב ובשר ובהרומב נתן הרבה מלח ופלפלין עד שהיתה כמו שחורה מהפלפלין בהפלגה בכרי שלא יתענג ממנה ולענות איע:

[קיט] בתוך הסעודה (היינו בין מאכל למאכל או קודם בהמ"ז) דיבר מילי דחסידותא כמו חצי שעה. ואשרי און שמעה ממנו סיפורי מעשיות והתנהגות מצדיקים וקדושים (הבעש"ט הק' ותלמידיו הק' ז"ע) אשר הי' בזה רבינו דייקן ותיר גדול כמתנא מים אשר לא יכוב מימיו וכפי מה שקיבל מאבותיו ורבותיו הקדושים ז"ע ממקורות נאמנים וברורים כסולת מנופה:

[קכ] אחר ברכהמ"ז שב לחדרו ושכב איע על הספסל הקשה (המיוחד לשינה עברו) לישן ולהניח עד לערך חצי שעה או שעה בימות הקיץ. וכ"פ הרגישו בו שלא הי' ישן או כי אם חדרו מסתר והוא יושב וכותב בזמן הלז בעריכת עניניו:

כשקם ממשכבו ופתח הדלת הביאו לו קווארט מים קרים מאוד הנשאב מהבאר אשר בחצירו ושתה ממנה כוס גדול ובעמידה. וישב ועסק בתורה ושיעורי לימודו:

[קכא] אח"כ תפלת מנחה ומעריב בציבור ומלפניו כשהתפלל תמיד בביהמ"ד הגדול דהקהל פה קבע לעצמו שיעור קבוע ללמוד שם בביהמ"ד אחר תפילת ערבית בלילה לכה"פ שעה שלימה או יותר בקיץ. ובחורף שלש שעות היינו משעה 5 עד שעה 8 גם כשישב בתענית יחיד כל היום והגיע הזמן אכילה בלילה להחיות נפשו אעפ"כ לא ביטל שיעור זה ללמוד בביהמ"ד כדי שלא להבחין ילא יכירו בו שהתענה ולהסתיר מעשיו כדרכו בקודש. חוץ מתענית ציבור שהלך מיד אחר תפילת ערבית לביתו כאחד העם. ואח"כ כשהתפלל כבר תמיד בביהמ"ד שלו בחצירו למד בביתו בחדר מוסגר עד הזמנים הנ"ל ואחר השיעור דלילה הנז' הי' ג"כ זמן להבאים להסתופף בצל קדשו ליקח ברכה וליהנות ממנו עצה ותושי בערך ב' שעות:

[קכב] לסעודת לילה הביאו לפניו גלוסקא חלת לחם א' שלימה ואחר נמ"י וברכת המציא בצע ממנה חצי הקמנה ואכל עם חלב או קאווע בלי שום שאר תבשיל או לפת כלל. ובתוך סעודה זו דיבר דברים העומדים ברומו של עולם מילי דחסידותא עם בנו הגה"ק אדמ"ר בעל

בעל דרכי תשובה זייע ולהבחיל'ח נכדו כ'ק אדמרר מרן בעל מנחת אלעזר שלימ'א. ואחר ארוחת סעודת לילה הלך בדביקות כמו רבע שעה בחדרו אנה ואנה ואח'כ שב למקומו אל השלחן וכתב ידו לה דברי תורה בתשובות או שאר ענינים :

[קכג] ביום שד' יושב בתענית היתה רגילה ז' הרבנית הצדיקת ע'ה להכין לו על ארוחת הלילה איזה מטעמים יותר מכפי ההרגל כדי לדחיות נפשו המהורה ולהפג חולשתו ובשעת הל יתה פ'א ה' נחסר המזג במוצאי תעניתו ולא ה' מזומן לפניו רק כמו בכל הלילות כניל (באות שלפ ז) אז הגיד רבינו כי ראה והבין כי לא על התבשילין הרבה יחי' האדם ובתפנוקי מעדנים הכל הוא אך למותר יחשב וגם אחר התענית לא הרגיש בנפשו העדר מאכל הנחסר בעת ומאז נעלה נפשו בריבוי תבשילין גם אחר התענית ולא אכל רק כמו בשאר לילות, וה' מתוכח פ'א על זה עם בניו ואמר כי מיום עמדי על דעתי לא אכלתי מאכל ערב כי אם המועיל וההכרה לבריאת הגוף וכבר בחנתי וניסיתי כי לא יגיע תועלת יותר מריבוי תבשילין ועיב כמה דאפשר לקמץ עדיף מפי עכדי'ה :

[קכד] דרכו בקדוש לומר תיקון חצות בכל לילה בשעה 12 או חצי 1 בהתעוררות גדול ונפלא בקול בכי' ולב נשבר ונדכה. (ואמר שמקובל אצלו הנוסח מה שיש לומר בתיקון חצות איזו מקינות ואיזה דברים שלא לומר) וכמה פעמים שמעו ממנו אחורי הדלת או החלון שהגיד בעת הזאת בחצות בלשון המדברת ביני לבין קינו ג'וא וואם וועט זיין רבש'ע עם איז ד'ך אללע מאג ארגיר אין כבוד שמך מתחלל דורך דעם הסתר פנים' וכנהג בדברי ריצוי בבכי ובתחנונים וגמס כל לב השומע נעם שיח קדשו :

אחר תיקון חצות למד קצת איזה שיעור ואח'כ אמר ק'ש שעל המטה בישובה בסידור הקדוש הר'ר שבת' זייע עם סדר הד' מיתות כמבואר בהסידור ואח'כ הלך לישן :

[קכה] סדר השכיבה והשינה שלו ה' בסגוף עצום (וכניל במאמר תפארת גדולה אות צ'ח) וכמה שנים בשנים האחרונות לימי חייו ה' לו ספסל רחב מיוחד אשר עליו הניח צדיק ראשו וגופו ה'ן ורק כר אחד מראשותיו וככה סגף א'ע במיעוץ שינה ועל עץ קשה רחת המנוחה והעונג בכל הלילות בין בחול בין בשבת וירמ (זולת בחג הסוכות כנו להלן) וממש אין זה בגדר אנושי כלל :

ועוד יותר מזה נודע אח'כ שהרגיש נכדו כ'ק אדמרר שלימ'א אשר בית דירתו היתה אז אחר חתונתו בחדר השלישית סמוך לחדר זקיט דק

הקי' וכי'ם בלילית אחר הצות לערך שעה שלישית או רביעית ונשמע קולו בבואו אל הדר (הנקרא מאבעל שמיב) ביתו גם בלילות חורף אשר בחדר הליו לא החמו בשום פעם והוא מתבודד שמה ונשמע קולות בתנועות מבהילות ומספחידית את לב השומע וכל בעל נפש ישפוט בדעתו על מה ביאה זו משמשת לעזוב את בית אולפנא מקומו המיוחד לתורה בקביעות כל הימים ולילך בחדר המקרה בית אפל בעבודתו שמה אין זה כי אם להסתיר מעשיו הקדושים ולהעלים אפילו ממשמשו הישן בחדר ששם ביתו בקביעות (מעת שנלקחה מאתו רעיתו המהורה עיה) ומי יודע איזה מין סיגוף ועבודה קשה הי' לפניו שם במקום דלא שלמא עינא ונכדו שלימא הי' מספר את זאת לאביו הקי' והוא היכחו באהבה וביראה באמרו כי תחת השינה ומרגוע לנפשו המהורה יוסף בסיגופים נוראים כאלה. ורבינו השיבו דע בני כי נודעתי שגם על הספסל הקשה גם שם היצחיר ממון במענות קשות הרבה עוד מהספסל והוא משיאו להאדם לבל יעמד ממנו אלא לבלות הזמן בשינה ולאדם כמוני שאני צריך לדאוג ולסגף גם עבור הבנים כמעט אין שינה לפני ולא עברי עלי שיתין נשמי בלי נמי עכתריה:

[קבו] וכך הי' דרכו של רבינו לענות את גופו בסיגופים נוראים ולהבדיל בקודש מכל עניני עוה"ז כי אם בתורת ה' חסני ולעבדו יתברך בקדושה ובטהרה במסני בעד הי' הרחמי ולהטיב לזולתו ויום ב' בשבוע הי' אצלו תמיד בתענית (ואם אירע איזה דיהוי מחמת איסור עיני' ביומא דפגרא השלים תמורתו יום אחר) ובימי השוכבים התענה ב' ג' ימים בכל שבוע ובימי נעוריו כשאכל ולא התענה סיגף עצמו בעיניו של צימאון ולא שתה מים כלל כל היום אפי' בימות הקיץ בתקופת החום גדול רק בלילה שתה אחי"ב הרבה מים. וכח גופו החזק מנעוריו והקיבה ובני מעיו סבלו כל זה ולא נחלה רק עמד בגבור חיל בעבודתו:

[קבו] כל מעשיו הוד במדה ובמשקל ואפי' הסיגופים שעשה והרגיל בהם תמיד בהשינה על הספסל הקשה כגיל ובכל זאת בשבעת ימי החג דסוכות שהי' ישן בהסוכה ומפני גדול חביבות המצוה היקרה בעיניו שהשינה בסוכה חובה ומצוה בעצמותה ע"כ הי' ישן בהסוכה על מטה כבודה בכרים וכסתות ומצעות בראוי לכבוד הסוכה. ואחי"ב בכניסתו לבית בליל שמיני עצרת שוב במקרה היתה שכיבתו על הספסל כגיל:

[קבת] בימי נעוריו של רבינו (בסאמוב) כאשר הי' דרכו שם להסב מלוח מלכה במושיק כל הלילה עד הבוקר עם זקנים וחשובים חסדי

חסדי סמירעליסק ופיא הראה רבינו עזמם נבודתו ולקח ממבע (הגקרא זעקסוריל) של מתבת קשה ושברו לשנים בשרעי ידיו ושאלו אז זקן א מהמסובין באם הוא נבור דיל כזה מדוע הקול נשמע אשר הוא מסנה עצמו בעיניוים ויותר הרל לעבוד את ה בכה נבודתו. ורבינו השיבו כי שמע בשם הגאון הקדוש מרן היהודי מפרשיסחא זייע שהגיד על עצמו כי די לו גוף בריא וחזק ולקחו לפרכו ולשברו בעד הבורא יתיש חדו עבודה דיותר גדולה :

[קכט] כן די רבינו מוכתר במדות רוממות נשגבות לאין חקר וכל עניני עוהז די נבזה בעינו נמאם עד כי כאשר בפהיק רחש לו קניני חלקת החצר הגדולה רחבת ידים עם בתים הידות מרווחות וביהמד שלו (הגשאר מעזובנו לבניו אחריו כדיום הזה) שדי בעת הזאת רכוש רב ודי צריכים לעשות הרבה תיקונים וסדרים בהבית כולו מרם נכנס לדור בו. ורבינו לא די לו שום השתוקקות ורצון לסיר נכסיו ולא בא לראות את קנינו וביתו בין קדום הקנין גם לאחר הקנין ולא די למראה עיניו עד אשר נכנס לשלום לחנוכת הבית וקבע דירתו בתוכו (לנ **[קל]** בשנים האחרונות שלו לא די מעלה עשן כלל רק ביום שמחת תורה קרוב למצאי ירט וגם בפורים ושושן פורים די מעשן בהפלגה או בעת סעודת סיום השיס בחנוכה ובסעודת ברית מילה די מעשן קצת, וגם כיס בעת אשר די מוצר לו באיזה ענינ גדול די ניכ מעשן צינארן בכדי שלא יבא לנפילת המוחין :

[קלא] גם בעת נסיעתו די דרכו לעשן הרבה בדרך וראו בחוש כי די לו ענין בזה כי לא לקח בידו על הדרך ספר לעיין בו וגם לא היה מדבר עם אדם בעת נסיעתו (וזלת ההכרה וקצרת) רק רעיונותיו היו משוטטות בדביקות גדול :

(לג) ובעת אשר ילא מירתו הקדמה סגר הדלת בעדו בחדר שסם די ישיבתו בקביעות בעבודתו בקודש וראו (דרך חלון) כי שגב פשיטט ידים ורגלים על הארץ בערך רבע שעה וכן עמד מעט בכל פינת החדר להגות בכייו. וגם בעת אשר נכנס מיד לחנוכה ביתו החדש עמד הרבה בכייו בעינים זלגות וזלפות אלל המחזה שעל המשקף בחדר החיגן שבבית (אשר אלל המחזה הלזו כהעלף איזה מיכיסען קודם פטירתו לחיי עד כתבאר להלן בתאמר אשכנחי דרבי) בדביקת עוז ואחיז נכנס :

(לד) סיפר הגבאי ונאמן ביתו של רבינו הקדוש זייע היה הרהיח חריץ מיה יוסף ריינמאן זל כי פיא בכסיעתו של רבינו לאסיפא רבנים

[קלב] פעם א' שאנו חסיד אחד רבינו הלא בנעוריו ד' דרכו להעלות עשן ובסוף לא עשה גם אז רק לשיש בכוננות ויהודים ואם יש לעשות בזה יהודים איך מנע את עצמו בעת מזה. והלא ראינו להגאון הק' בעל דברי חיים מצאנו ז"ע מעלה עשן בהפלגה יתירה וע"ז השיב רבינו כי על מרן רבינו הקדוש מצאנו ז"ע עליו נאמר ויעף אלי אחד מן השרפים ואי אפשר להשיגו כלל והוא כל יכול ומו יערוך אליו. רק התירץ הנכון עלי הוא כי ראיתי פ"א בלמדי איזה שיעור אשר עליית העשן ביטל אותי מלימודי הרבה. ואז אמרתי כי יותר נכון לדעתי לעשות יהודים בלימוד התורה בנגלה ונסתר או בעשיית מצות ה' וגם בדברים ההכרחיים להיווק הגוף ולא בדברים שהם מותרות ואפשר לחיות בלעדם:

[קלג] רבינו הקדוש התפלל בעצמו לפני התיבה אלו התפלות. תפלת מנחה של ערב שיק וביום שיק וירט פסוקי דזמרה. שחרית. וקריאת התורה. ותפלת ערבית במוש"ק. ותפלת מוספין בירט בעת שמברכין ברכת כהנים או ביום א' או ביום ב' (וביום 'שלא התפלל בעצמו מוסף כיבד

רבים לפעסט במחלקה הב' על מסילת הברזל ומחמת גודל הדחקות ואפס מקום שהיה מלאה אנשים ליומא דשוקא לעיר אחת (כאם הדרך) בא למקום שיבט שם רבינו איש יהודי אשכנזי ומלאוהו לרבינו שהי מעלה עשן ומתן שלום והחזיר לו שלום. והאיש הוא הרהיב ע"ז במחמת עבו לשאלו לרבינו היכן נוסע הרבי והוא השיבו כראוי. ושוב הגיד האיש הכל הלא פלא הוא העולם אומרים אשר הרבי ממזקקאטש אינו מעלה עשן כלל ועמה נוכחתי לדעת ההיך והשיבו רבינו אחת כן בבתי אינני מעלה עשן רק על הדרך. ושאלו האי חכם הלא מה נשחטה הדרך ומה הטעם? ועל זה השיבו בחמתו הלא נכדו יראה המנהג כי לפני ביתם של האדמור"ים עומד שם גבאי על המשמרת להגיד לאנשים הבאים הזמן שרשוא ליכנס פניהם או לא. ולבאורה למה צריכין גבאי והלא יוכלו לרשום על הדלת זמני השעות שיוכלו לדבר עם הרב אלא זהו חוקת הגוי ואם יהי הפתח פתוח בכל עת לכל הרשעה ליכנס הלא אז יבוטל הרב משיעורו ליתדו ועבודתו ועבור כל היום בבטלה ח"ו ע"ז צריכין בע"ז גבאי הממונה על זה ככל והזכח בביתו וברשותו אבל כשטועין על כבוד הברזל שהוא רשות הרבים ואולי יבאו עובדי דרכים ויראו הרב יושב בטל (ולא ידעו ולא יבינו כי רעיונותיו משוטטין ומסוקין בד"מ) ויתחילו לדבר ולהפריעו מעבודתו על כן ההכרח להיות מעלה עשן ויראו עכ"פ שטעוה דבר מה ויכחו לו. ע"ז תורף דבריו בטוב טעם (ואז הגיחו החכם הכל בשאלותיו):

כיבד את בנו הק' בעל דית זייע או לפעמים רבנים חשובים אחרים) גם תפלת מל תשם וכפ' שקלים והחדש ובירמ גם תפלת ערבית. וכרה ירכב בעצמו מערבית. שהרית. ומוקף. גם נעילה בירכב:

[קלדר] סדר העבודה שלו בעת התפלות הגיל לא יתואר בחרט עלי גליון

וארא לצייר לטי שלא ראה ולא שמע קולו בכואו אל הקודש וכן בסדר הגהלת השלחן המהוד אשר לפניו וכל עניניו ותואר פניו בשבתות השנה ומועדי ה' אין בירינו לפורטה ושגבה מעלה משכלינו תצאו לך בעקבי הזקנים אשר זכו להכיר אותו צדיק ולשמוע קולו נאדר בקודש בתורה ועבודה ותפלה ויאמרו לך קצת מה נהדר ה' המחזה האיומה ועד היום הזה בהעלות על לבנו נועם זיו עבודתי בקודש ארכבותינו דא לדא נקשן בהתלהבות עצומה ובפרט בזמני קודש הכירו בו תוספת קדושה במאור פניו ותוארו ביתר שאת ויתר עוז כי נורא הוא. - ומעולם לא ראו אצלו שום רגומה ועייפות (גם מתוך רב סיגופיו וענוי גופו למכביר כנל) ולא גם ליהה ושערות זקנו ופאות ראשו הכל ביושר ויחי בנימי זהב הדי לבוש לבושי מלכות מלבושים נקיים מאד וכל תנועותיו והילוכו זך וישר עד שהי' נפלא מאד בצורתו המהורה זכה וברורה כמעט אין דגמתו:

ואשרי עין שמעה הוד קולו הערב ונעים אדיר וחזק בעת תפלתו הקדושה ממש שאנת ארי ובמתיקה נפלאה ובנעימה קדושה ודי' קולו נשמע למרחוק בהדר ובשפה ברודה. ובימי נעוריו בהיותו אצל חותנו הקדוש בסאסוב כשהתפלל תפלת מוספין לפני התיבה ה' נשמע קולו באמירת כתר למרחק רב במרחב אחרת שם בשיק ודבריו הקדושים דגובעים מלב נאמן וידו חדרי במן השומע ואם אכן הוא נימוח וכבר המליץ עליו נכדו כבוד קדושת אדמור הגהיק האברפקיק שלימי"א (בספרו הגדפס זכרון צדיקים במילי דהספידא עייש כי מרגליות טובה היתה תלוי בצווארו ותרנו של רבינו הקדוש עד שכל חולי נפש השומע מיד נתרפא וחדר בתשובה כידוע לבל אשר זכו לשמוע אל הרנה ואל התפלה שלו כנל:

[קלה] ואם כי כל אדה המעלות ומדות שמנו חכמים נמצא בו ברבינו

בכל זאת לא החזיק טובותא לנפשו הדי בעינו נחשב לאפס ואין ומעולם לא דיבר מכבוד עצמולא סיפר ממעלותיו ומאשר הגידו עליו רבוותיו. גם מכבוד אביו הקדוש מנע עצמו הרבה מלספר בחששו שהוא נתע לכבוד עצמו וכנזכר מעמו ונימוקו בזה בספדיק דברי תורה מהדורא קמא עייש (גם אם כיבדו אותו אחרים או שדברו בשבחו ה' נבזה בעינו למאד

בית סדר העבודה שלמה נ

למאד (לה) ופיא די' בעיר בערענסאם על שיק ואחר השבת כשנסע לביתו נסעו משם ללוותו לכבוד ולתפארת המקו רב לערך עשרים מרכבות מלאות אנשים וחשובי העיר ובתוכם די' הרב הגאון מ' אליעזר צוקער ז"ל ראב"ד דשם ונסעו כולם עד אם הדרך בישוב גאמה ששם עמדו בהוי"ן לקבל ברכת פרידה וסיפר לפניהם רבינו הקדוש ואמר כי מרן הרב הגאון הקדוש מהרי"צ מראזדויל זי"ע די' לו פ"א כבוד גדול בעיר ואם והגיד הרדיק הנ"ל לפני העולם (המכבדים אותו) בבכי מה תעשו אח"כ בעולם העליון בעת תראו שיוציאו אותי מגהונים ושחורה אני כמו אוד איש שהותרך כבר אחרי ישלם בו איש גיהנם ר"ל עבדה"ק :

ובאשר

(לה) פ"א בא לפניו בעה"ב אי' מבאטיא בהיותו יושב בימת החול בסעודה להרים עם אנשים המסובים עמו בבית התפלה שלו כנ"ל ושאל אותו רבינו האם יש לכם בבאטיא מקוה חמה ובית התפלה כראוי וענהו האיש וכי לא די' עוד רבינו מעולם בבאטיא ויען רבינו לא, בהיושב באטיא לא הייתי מעולם רק בכסיעתי בכ"פ דרך חצר המסע (באהסטאזיאן). ויענהו הב"ל הלא פלוגי הידוע די' לו ענין אשר הגראף לאכיא בבאטיא לא רצה להשכיר את השדות ובית המרוח שם ע"י הסחת הדירקטור שלו וכסע לרבינו במר נפשו והתחנן להתפלל בעדו ובבואו לביתו אחרי איזה ימים קרא אותו הגראף לתוך החצר ויביחו נגד פניו (ואז היה קודם חדש יענכער למספרם אשר בו היה נגמר הפערטראג מהשכירות הראשון) ויאמר אשר הלא לא אמרתי לך בהחלט שלא ישכיר לך עוד ומדוע חלך לדבר עלי סרה לפני הרבנים גדולי אדמירים לדיק היהודים כמו שראיתי זה פעמים בחלומי את הרב ממונקאטש (אשר לא ראיתי עד הנה זולה בחלומי עתה ב"פ) אדם יפה מאוד וכחמד ונהדר בקודש במראהו ויאמר אלי בלשון דייטש שבדאי אחן לך בשכירות הב"ל בלי הוספה ויהיה טוב לי ואם לא אז ענשו גדול וכן בלינה שאח"ז ככל החזיון הלז ע"ב אמרתי מעשה חלקים כי נורא הוא וצוה להפקד לכתוב לו הפערטראג להלאה בלי שיטי והוספה ואח"כ היה היהודי (הידוע לאנשי באטי"י עד עתה) חשוב בפניו אשר עוד יותר מקדם ופיא היה עומד אשר בבאטי"י אצל חצר המסע (בלעת נסע רבינו דרך שם לפעסט לאסיפת רבנים או למקו"א) וראה את רבינו ואמר להיהודי השוכר הב"ל (שהיה אז גם כן שם) אותו ראיתי בחלומי ב"פ כאשר ספרתי לך אז ככה סיפר אז הבעה"ב לרבינו ויתום דבריו, הלא אם כן היה רבינו כבר בבאטי"י (בחצר הגראף) וכשתעו רבינו הדברים ענהו בענות דקו-בלחש (שלא לפרסם הדברים) הלא זה רק מחזה בשיעור ה' אבל אינו לא הייתי (בנפ"י) שם ולמה יאמר מעליו שאני הייתי בבאטיא. וד"ל : (לו) עוד

וכאשר סיפר רבינו מהרי"ש אז (באמצע הדרך כנ"ל) את הדברים האלה זלגו עיני כולם דמעות בבכיות מחמת התעוררות ברגש גדול (לו) : **[קל"ו]** דרכו בקודש של רבינו לומר תורה בש"ק וירט בהשלחן המהוד אשר לפניו רק אחרי כל התבשולין ומאכלי שוירט שדעלו על השלחן ואחרי הזמירות והגיד מעמו ונימוקו כי שמע פ"א בצאנו מאת הצדיק הג' ר' אהרן מקראקא וצלה"ה שהגיד בשם אביו הרב הקדוש והמהודר הבעל מאור ושמש ז"ע כי דרכו בקודש ה"ו לומר תורה לפני המסובין בשעת הסעודה בין מאכל למאכל וה"ו נמשך בדברי תורתו הרבה עד שנצטננו המאכלים אשר לפנינו ונילו לו אח"כ מן השמים שמקפידין עליו בזה יען כי ע"ז מניח להצטנן מאכלי ש"ק ע"כ. ומאז ששמע רבינו זאת ה"ו נזהר מלדבר אפי' דיבור קל תוך הסעודות בש"ק וע"כ רק אחר כל המאכלים וקודם ברהמ"ז כנ"ל הטיף אמרות מהודרות בדברי תורתו הקדושה בא"ש ליה"מ וקול הדר נעים ומתוקן כידוע. ורק בסעודות של פורים ושושן פורים כי ה"ו סעודות גדולות מעין קדושת ירט אבל אז ה"ו רבינו מסיח תוך הסעודה שיחות עדיבות נעימות וקדושות והגיד גם אח"כ קודם בהמ"ז תורה בקול כמו בשאר ימים טובים :

[קל"ז] בעניני צדקה צדקתו ומדת טובו של רבינו אשר פזר נתן לאביונים ה"ו עד אין חקר. וגם בזה היה הצנע לכת בכל מה דאפשר לקיים מתן בסתר בחכמה נפלאה. ודרכו בקודש ה"ו לחלק צדקה לעניי העיר חשובים ומסויימים בכל שבוע ע"י שלוח א' ממשמשיו לא יחסר המוג (מלבד אשר נתן בביתו בעצמו להקרובים והרחוקים בעין יפה) ואחרי פטירתו סיפר איש חסיד אחד מפה שהוא ה"ו ג"כ מהמקבלים מעות שבוע מרבינו ע"י הגבאי כנוכר ומלבד כל זה ה"ו לו פקודת הקודש מרבינו בעצמו שיבא לפניו בביתו בכל שבוע ונתן לו רבינו בסתר עוד כפלים לתושי

(ל"ו) ע"ד המס'ך אז בעת פרידה זו בדרך הכל מענין לענין וה"ו מספרים גם מענין עונש ר"ל שהגדיק מעניש לא' ושאל איש אחד הל"א האמר גם עטס לגדיק לא טוב וע"ז השיב רבינו בציאור הענין כי באמת ח"ו למר שהגדיק מעניש ומחלו לא תל"א הרעות רק להיות מכל מעשי הגדיק ומביעומו ככ"א תל"אך טוב וע"כ אם הרשע תל"ער את הגדיק וגורם לו חלישת הדעת ח"ו וע"ז תנינ"ל הוא מבטל את הגדיק מעבודתו ומעשיו בקדושה וגורם העדר השפעתו ותל"ז התל"אכים שהיו נכראים ומזוכים ממעשי הגדיק ולכן התל"אכים הללו תמה טקעסם מן"ת הא"ש ההוא ועל ידיהם בא העונש ר"ל ע"כ תורף דברי קדשו : (לו) אביו

לתושי' נרבה הגונה ברחבת ידיים. ואם כי היה לו להאיש חסיד הנזל
 ברושת פנים לקבל ממנו אחרי שהשיגה ידו כסף שבוע מרבינו עיי שלוחו
 כניל אבל פקודת רבינו עליו והזכרה מדי שבוע בשבוע לבא לביתו נאווה
 קודש ובזמן שאין אנשים אצלו בכדי שלא ירגישו בו בני ביתו ומישמשו
 ומקורביו בזה ונתן לו בסבר פנים יפות בכל עת כניל. ומי יוכל לשער עוד
 כהנה וכדגה. וסופו מוכיח על תחלתו. אחרי הסתלקותו כי אחרי כל
 הכנסתו שהי' גבירי המדינה היראים מאניש הבאים לקבל ברכתו וגם
 ממדינת גאליציע הרבה (חסידים נגידים ונגידים) לאשר ספרו ממנו נפלאות
 אשר פעל בעדם נסים וישועות. והחזיקו אותו בפדינות ומתנות לאלפים
 ועביו נשאר בעיה גדול יותר משווי' הבית שלו ובניו וכן משמשו הרגישו
 זאת עוד בחיים חיותו כי בכל הסיוע כספים שנתנו לו לענין הבית ובנין
 הביהמדי בחצרו מרבים העם להביא עד שהיה לשי' שעה די הותר והוא
 הגיד בים למשמשו (הרי יוסף רמ' הנזל עיה) הבא נא לי וועקסל ונתנה
 להבאנק על אלף ר"ב או יותר וידעו בבירור כי זהו על מתן בסתר כי
 לא היה להם שום חשבון כנלווי למה צריך הוא לו בנחיצות ליוםי' על
 סכום כזה. וכן הוכחות רבות:

כל הרגיל ומכיר בסדר העבודה.
 יעלה במזבח לבבו אש מוקדה.
 לידאת ה' ולדבקה בו בחיבה.
 תקראו ותתענגו במאמר הכנה דרבה.

מאמר הכנה דרבה

קבלת ויהי בשנה האחרונה לימי חייו הוא שנת תרנ"ג היה נראה ממנו
 נפלאות כי ידעאות עתו והכין איע בהכנה דרבה בקדישה ומהרה
 לקראת יום ה' וצוה את בניו אחריו ותהי לאות ולפלא. ועוד מראשית
 השנה ביומא דריה התחילו להרגיש שינוי בדברי תורתו וסדר קדושתו
 ועבודתו. וכיום ההוא קודם תקיש כנהוג לומר דברי כבושין שתח ואמר
 כי מלבד כל המעשים כמוסים דגמצאים בסדר הישועי עיי' יש בו מוב
 מעם והתעוררת להזכירנו כי כמו הקול שומר יוצא ואינו בא חזרה כן
 רומז להארם רוח הולך ולא ישוב וצריכים ליתן דין וחשבון אז על כל
 המפעל ובוזה נתעורר עתה להיות רוצה בתשובה וכו' וכן בכל התורות
 שהשמיע

שהשמיע בידו קולו נאדר בקדוש הזריק ניצוץ אחד לדבר מענין סוף כל האדם ופמירתו בדברים המפחדים מאוד את כל לב ונפש השומע ומבין מעט דרכו בקדוש:

[קלט] וביום הרר קדם התפלה גילה משמשו לאוני רבינו הקדוש מהרציה כי אביו קדוש לא שתה היום בבוקר את הקאווי הניתן לפניו וכאן הבן שואל מאביו לאמר מה זאת והוא השיב כי היה לו חיזוק נורא בלילה הזו ושאלו שוב ומה נעשה עם היד סעודות שחייב אדם לאכול בסוכה והשיב כי עד עת הסעודה תדוי בודאי סמוך לשקיעת ההמה ויאכל אז הסעודה עוד בהסוכה והוסיף בנו הקדוש הנ"ל לישאל אולי צריכין להטוב החלום ואביו השיבו הלא החלום הוא דברים במלים ואני ראיתי מחזה אמיתית ולך בני יקירי אני מצוה אותך שלא תסתור את ההושענות כמוני וכדרכו בקדוש באדוננו מהרש להרים קולו הגעים בכל פיסקא שבהקפות באמירת ההושענות בהרר לומר באמצע דברי כבושין בהתעוררות נורא בכונת ביאור פיוטי תפלת ההושנות כנודע] אלא בדרך אמורה ככתבן בתפלה ובקשה לפני המקום. ואח"כ הלכו להתפלל וכאשר הגיע לאמירת ההושענות ולפני תיבות הו' למענך בוראנו פתח ודיבר בקדשו כי ישנו בעולם אנשים שסובלים יסורים עד אין חקר בראותם פרחיה הדור וממש געלו בחייהם ומקויים בם במלא מובן המלה בע"כ אתה ח"י ולזה אנו צועקים ומבקשים הו' למענך בוראנו שתשלח לנו הגואל צדק למען יכירו וידע כל פעול כי אתה פעליתו רק לטובה כי אז בבוא הגרצ יראו ויתגלה תכלית הבריאה כי טוב לו שנברא והכל הוא בצדק ובמשפט וע"ז נצעק כלנו כאחד הו' למענך בוראינו שתדוי הבריאה להתגלות כבודך יתיש עכתרהו אשר הרגיו את לב כל שומעיהם וכלם עונים בבכי ובתחנונים לאבינו שבשמים:

[קמ] ובשבת חנוכה קדם קדוש בלילה בא אל הקדוש פנימה הרדיג מיה אליעזר צוקער ז"ל ראב"דק בערענאס ואמר לו רבינו הקדוש תדע יקירי כי הגני בהעדר הבריאות על הלב ושאלו המהרא מה אומרים הרופאים והשיב אני בעצמי הגני רופא ומבין ע"ז ומי יודע אם עוד אתרפא מחלי זה ואמר מהרא ח"ו ואין זה אלא שרבינו חלינו נשא ויש לו יסורים מכלל ישראל והוא אמר הלא אברהם הו' האדם הגדול בענקים ולא הו' כלל חולה אבל ברוי כמוני שהגני בעל חומא באו היסורין להזכירני לעשות תשובה לפניו יתיש ואמר מהרא אדרבה אין זה אלא מפני חטאינו בען הדור ואנחנו צריכין לעשות תשובה לזה ולא אדמרר והוא השיב בתכמתו (כי אלו ואלו דברי אליה) כמוני כמדך נעשה שנינו תשובה כראוי לפני

היא יתיש:

[קמא] ביום

בית   הכנה דרבה   שלמה   נב

[קמא] ביום שאחר חנוכה צוה שיביאו ארת ממנו שלשלמה המנחת בהסוכה אל דירתו לחדר בית לימודו וכי כן הי דרכו בקדוש לישכב בהסוכה במטה כבודה עם מצעות כראוי לכבוד הסוכה כגל במאמר סדר העבודה אות קציה) ויחד לו מקום קבוע ואמר לבנו הקדוש (מהרציה) כי יום אתמול בזאת חנוכה הגעתי לשנת סא לימי חי ונדעו דברי רשי אצל יצחק שכין שהגיע לשנות אביו ידאג חמשה שנים ואבי הקדוש הי בר נז בעת הסתלקותו להיה ומעתה באתי לשנת החמשה לחיו ועלי לדאוג ביותר בשנה הזאת ועז אמר בנו הלא אדוני אבי יוכל להגיע בעזרת לחיי שנות אמי הקדושה שזכתה לימי הגבורות וכן אנו מחכים באמת והשיב לו אביו הקדוש כי אם היית אתה הפוסק בזה הי כדברך אבל לעצ כבר יצא הגימס בשמים ממעל כמו שאמרתי לפיך ואם תשאלו איך למה לי המטה בחדרי הוא כדי שלא ליתן שום פתחן פה לומר כי הייתי חזי הוכל בנפשי בהעדר השכיבה והמנוחה כי עכ רצוני מעתה לישכב ולישן במטה מצעות כראוי בדרך כל הארץ :

[קמב] ובו ביום שלח אחרי נשיא העדה דפה והציע לפניו שאלתי ובקשתו למסור את משרת הרבנות בחיי עתה לבנו הק מהרציה ושיקבלו אותו הקהל כדת והוא אמר הלא אדמרר לא הגיע עדיין לימי זקנה ושיבה ועוד יאריך ימים על ממלכתו והשיב לו גיב עפיד רשי הגל וכי אין האדם יודע את עתו עיב כך עלה ברצוני להשתדל בעצמי בזה בחיים חיותי והפראועם הבטיה לעשות רצוני וכן עשה ועלה הדבר על שלחן ראשי ומובי העיר אבל הי בתוכם אינשי דלא מעלי ומעיקן לשכינה הן בקדושו לא יאמינו ונשבתה הדבר רבינו הקדוש סוהרש נצמער עז למאוד וננע ללבבו ממש :

[קמג] אחיכ בליל שיק פ' ויגשיחוי כאשר הופיע בקדישתו לישב במסיבת העם בשלחן השני הגדת בשל ליל שיק שתי לספר כי הגה נדע אשר רבינו הקדוש הרבי מלובלין זיע היה מפורסם לבעל רודהק נפלא מאוד וכן היה נקרא בשם החוזה [עין סהק אנרא דפרקא אות] ואליו התקבצו אנשים לאלפים מכל פינות העולם להסתופף בצל קדשו כידוע ולעומתו היה בימים הדם רעו ועמיתו רבינו הקדוש מקאזניץ זיע אשר היה גאון מובהק עצום בנגלות ובנסתרות התורה וראו אצלו מופתים נוראים עד מאוד ואליו לא באו גם למחצה ילשליש ולרביע מהעולמות הגדולים והוא היה אומר על זה הי יצחקייל [הוא הרבי מלובלין] זכה לשלחנות רחבים ואנו [המדבר היינו המגיד מקאזניץ] נוכה איה לשלחנות ארוכים עכד הקדוש מקאזניץ זיע. וסייג רבינו סוהרש כי

כי כן היה באמת כי מזרע המגיד הקדוש מקאזנימין יצאו מנהיגי ישראל קדושים דור אחר דור גם כהיום הזה ולא כן מזרע רבינו הקדוש מלובלין זי"ע עכ"ל. ואז כאשר רבינו דיבר בקדשו בזה היתה פעם האחרונה אשר ישב במסיבה לנהל את השלחן השני בליל שיק כדרכו ומאז אח"כ לא נהל י"ק את השלחן הראשון במעודת שיק אשר לפני ה' :

[קמ"ד] דרכו בקדוש היה להתפלל בכל מושק תפלת ערבית לפני העמוד כי כן צוה עליו מרן הקדוש מצאנו זי"ע באחת הפעמים שדגיד לו כי מנהגו של הרב הקדוש מהיר מרדכי דוד מדאמבראווא זי"ע היה להתפלל תמיד תפלת ערבית מושק לפני התיבה ולכן מהראוי שגם הוא ינהג כן. ומאז קיים דברי רבו לכל יחסר המזג בתפלה זו לפני התיבה אך בשנה האחרונה הגיל במושק פ' ויחי אחר בהמ"ז הסעודה שלישית היה אומר רבינו להגביר המפורסם החסיד ר' ביניש קראא מפה הלא יש למעלתו יא"צ שבוע זו יעמוד להתפלל ערבית. והיה זה חידוש גדול בעיני העולם. ואחר ההבדלה נשאל מאת נכדו ע"ז והוא השיב מעמו ונימוקו עמו כי מעתה כבר אמנע מלהתפלל תפלת ערבית במושק לפני התיבה כדי שלא ינהגו בני אחרי להתפלל לפני העמוד תפלה זו כי אין רצוני בזה ורק שלש תפלות יתפללו לפני התיבה בש"ק ולא זולת. [והיינו תפלת מנחה בעשיק ותפלת שחרית ומנחה בש"ק] וכן היה כי מאז והלאה לא ירד לפני התיבה לתפלת ערבית במושק :

ומני אז והלאה את הצוואה שלו אשר יבא להלן נשמע ממנו כמעט בכל יום ויום בפרטות ועוד יותר הרבה מאשר כתוב בהצוואה צוה לבנו הקדוש בעל דרכת"ש איך שיתנהגו עמו באותו יום עת פסידתו ואמר לו להלבישו אז דווקא בהמלית של שבת שלו ולא של חול כי עוה"ב היא יום שכלו שבת גם כי ח"ו לפסול איזה ציצה מהמלית אלא שיהיה הדי ציצית בשלימות וכשרות ואמר הלא תדע כי כן עשיתי עם טורי הקדוש מצאנו (וכנ"ל במאמר אור החיים אות ע"ג) וכה תעשה עמדי גם הגיד אודות עפר אה"ק אכתוב בלינ איך להתנהג. וכהנה וכהנה הגיד פעמים רבות בפה קדשו :

[קמ"ה] בחודש שבט או אדר כאשר יצא לאור עולם הסה"ק דרכי תשובה היא (על ה' שחומה ומריפות) ונגמר בדפוס כלול בהדרו וזיה בנו בעל המחבר הקדוש מביא דרוך לאביו הקדוש את ספרו מכורך וקיבלו במפי ואמר בפה קדשו שישו מעי ואם חכם בני ישמח לבי גם אני כי הם הלז [דרכי תשובה] הוא ביה תורה שלימה וממנו תצא הוראה לכל בית ישראל ובתוך כך נגח מעומקא דלבא ואמר לו כי לא מהשבותי יתיש

יתיש כמחשבותינו ואני אמרתי כי עוד אתגלגל פה עםכם יחדיו לערך עשרים שנה ואז יהיה לך לב פנוי מכל סבכי המרדות ותוכל לחבר חיבור גדול הלזה עד גמירא על כל השיע יויד אבל בעוהזר כאשר אני רואה כי עליך יהיה מוטל עול העיר והמדינה והעולם כלו לעסוק לטובת הכלל וליסע לפעמט לעניני הכלל וכהנה אלה מפה ואילה מפה יפריעו עבודתך ואיכ חיבור גדול עצום ורב להוראה כזה מתי נעשית? עכתדהיק. והנה עיני הקוראים שימו נא על לבבכם בזה רוח קדשו של רבינו מהרש אשר ניבא וראה למרהוק והזכיר כי עשרים שנה היה ציל לדות עוד בעוהזר וכנל. והנה כי כן הי' בעוהזר אחר הסתלקותו מלך עשרים שנה על כסא מלכותו רבינו הבעל דרכי תשובה זי"ע שבהם עסק בצרכי הכלל כנדוע. ומאז שיצא הדרכי תשובה לאור עולם היה לו שיעור קבוע ללמוד בו מדי יום ביומו איזר דפים והתענג מטובו למאוד :

[קמו] בעת ההוא קרוב לסוף שנות רבינו נזדמן למדינתנו איש אמונים תיח זקן שיש בו דעה רב חסיד מרה דוב בער זיל מעיר דינאבורג (רווינסק) ממדינת רוסיא מאנשים חשובים מגדולי חסדי חביד (ליבאוויטש) ודיה לו מכתבים שכי אליו הגהיק איא בעל צמח צדק זי"ע ומסר נכסיו המרובים לפניו ואוה למושב לו באהיק תרב והיה מן הנמנע אז להשיג במדינתו תעודת מסע ולתכלית זה נסע ובא למדינתנו והתעכב אי"ע זמן מה בעיר בערעגסאם (הקרובה וסמוכה לעירנו) וכבר היה לו היכרות גדול עם הרב הגאון מוהריא צוקער ראביד דשם ופי"א תחת אחד השיחים שאל הרב החכם הגיל את הגממהריא לאיזה צדיק הוא נוסע והשיבו כי הוא מחסדי מונקאטש ואז בא גם הרב מרה בער הגיל לכאן והתעכב אצל רבינו איזה חדשים בתשוקה נפלאה ואהבה עזה עד למכביר ואח"כ נסע לדרכו לא"י וקבע מקום מגורתו בעיהיק חברון ולא ארכו הימים והגיע לרבינו מאת הרב הגזי מחברון פדיון נפש באגרת כתוב הדר הוא איך כי הרגיש עין בעין את ברכת רבינו הקדוש אשר עשתה אצלו פרי טוב כי היה תחי גורל א' לאזו המונחת באמתחתו מימים ימימה ממדינתו וכעת זכה בגורלו על כמה וכמה אלפים רובעל ולזה הוא שולח לאדמורד התשורה לפני כנוי הוא מבקש מאדמורד שיאבה לדרוש מאתו איזה דבר חשוב-מאי ואפי"א אם יעלה לסכום גדול הוא מוכן לשרתו ולעשות רצון קדשו בלבב שלם למזכרת מנחת אות אהבה בתשואות חן. והמכתב הלז מהרוב עם הפני בא ליד כ"ק רבינו עוד קודם פסח ונתעכבה תשובתו עד א"ח ואז כתב לו בכתיק כזה. ידידי תביני הרבני החסיד שיש בו דעה וכו' הגיעני פני ולשמחת לבבי ואודות דבר המבוקש ישלח לי (קארץ) מעמער

מעמער עפר איז מאשר היותר סמוך למערת המכפלה ויהיה חשוב אצלי מכל חיי עוה"ז והגני מברכו באריכות ימים ובכ"ט לעבוד את ה' מתוך נחת וחתם שם קדשו ושלה המכתב עקספרעס להברוך. וכמעט בדואר החזרות והנה ארגז גדול הבא מא"י ע"י מסילת הברזל ממולא מעפה אדמת קודש מסמוך למערת המכפלה אשר לקח הרב הגז' ברצון רבינו והמשלה שילם כל התנאות ההובאה שמה בכדי שלא יצטרכו בכאן לשלם אפי' פרומה חדא וכאשר הובילו את הארגז לביתנו נאווה קודש שלה תומי לקרא לבעל מלאכת מסים וצוה לו לעשות שני כלים ארגיזי בלעך להכיל בתוכם את כל עפר הקודש הנשלח וכאשר מילאו את הארגיזים צוה להתיך שפתם עם עופרת וכאשר בא בנו הקדוש בעל דרתי' וראה את הנעשה שש מאוד ואמר טובה הדבר מאוד מאוד בדיותך שפתי הכלים (שרייה נראה כאלו יכינו אותם לזמן רב) כי ביני לביני יבא משיח צדקנו ונחזור את העפר ממקום בואו לאה"ק, אבל אביו הקדוש צוה מיד להפתחו ע"י אומן בברזל רותח כדי שלא יצטרכו לעשות שבירה וקלקול בהאי יומא הפטירה כי די באותו שבירה הנעשית בהכרח אשר לא סגי בלאו הכי ושבירת חדשות אין להוסיף ע"כ דברי קדשו העמוקים:

[קמז] אח"כ כאשר בא לכאן על שבועות שי"ב הוא הה"ג בנשיק מרה שמעלקא ערבליך מאה"ק ונודמן ביאתו עוד בריח סיון־בעת סעודת ר"ח ורבינו נתן לו שלום וצוה עליו שינטל ידיו לסעודה ולהסב בתוך המסובים ותיקף אחר בציעת הפת לפריסת המתניא התחיל רבינו לחקור מאתו איך נהגין באה"ק עם נפש מת הנפטר והוא שאלו מדוע לא שאל אותי אדמו"ר שיב התנהגות החיים והיתה תשובתו כי מאחר שיש לי גם כן עפר חברון מוכן לכך אני שואל באותו ענין:

[קמח] ועל חג השבועות אז כאשר בא החסיד המהולל חכם וצורב מרה יעקב הורוויטץ (לז) מבערענסאם להסתופף בצל הקודש ונכנס בערב ירוש לקבל שלום ורבינו נתן לו שלום בחיבה יתירה ובשמחה ואמר

(לז) אביו של ר' יעקב מאיר הורוויץ הי' רב בראצפערט והיה מחסידי קאלוב ואחר פטירתו רבו שלח פיתקא עם פדיון כפשו ללובלין וכאשר באה פיתקאחו לפני הרבי מלובלין הוטבה בעיניו ואמר שהיא פיתקא כאה ואמר אשיינער רב פא פא ולא ארנו הימים ונחבל לרב לעיר פאפא והביט למפרע דברי קדשו של הריזה מלובלין שהגיד בנו פא פא וכאשר כודמן יוס גוטסיא של תלך והרב הצל דרש צביה"צ במעמד שרי המלכה והזוטום עסטערנראזי המוסל

בית   הכנה דרבה   שלמה   נר

ואמר לו מה טוב עשיתם על אשר באתם עתה והוא השיבו הלא עד ביאת הגואל כה אחכה לבא לאדמורר ועיז ענה הרה"ק ידע כי בעת הזאת משבוע לשבוע ומיום ליום הוא השרתנות גדול והרי"מ הנ"ל הגם שכבר שמע מספרים מהרמזים המפחידות הנשמעות מכ"ק רבו עשה א"ע כאלו לא ידע ואינו מבין דברי קדשו אליו ואמר לו רבינו ביתר ביאור הנה אני הייתי בצאנז בשנת תרל"ה ואמר לי מורי הקדוש מי יודע אם עוד נראה א"ע זא"ז וכן היה בעודהר [מובא לעיל במאמר אור החיים אות ע"א] וכן אני אומר עתה בעת ראוי כי האוהבים וידידים באים אצלי הנני מתהנהג מאוד כי מי יודע מה יולד יום :

[קמט] בחג השבועות קודם אקדמות כנהוג לדרוש ברבים הרים אז קילו בקודש בלהבות אש ואמר עדיך ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא

המשל במחז ההוא היה ג"כ כמזכר וכסגמר הרב מדברותיו והרגיש כי הדיכס משל העיר והמחוזות עומד סם הטיט לו ידו ודיבר עמו בלשון הגר כי השפה ההוא הי' רגיל על לשונו על כד היומר כפלא וכשא חן בעיני הדיכס כעיינת אמרותיו אמר לו הדיכס אדוכי אם כה אחה מלמד לדבר לחות בשפת הגר מדוע כשאת מדברותיך ודרשת בלשון אשכנז הלא לא על אדמת אשכנז אנחנו יושבים כ"א במדינת הגר וכל אלה ואלס נריך לחת יקר וגדולה לשפה ההוא אשר הוא שוכן בקרבה והרב מתגלל לפניו כי שפת אשכנז היא שפת אמתו כי מראש צירים אנחנו אשכנזים נמנין והדיכס השיב לו מעט כנעם ואמר הנני למלכות דברייך כי במדינת אשכנז אשר סבלתם עול גלות ועול שעיבוד עד אשר כדחתם משם לגמרי כידוע כשאר לכם השפה הזו לזכרון משא"כ במדינה זו אשר אחס יושבים שלים ושקטים באין מכלים והארץ רחבת ידים לפניכם ככל מיני חירות משליכו את שפתיהם אחרי גונם והבעיר בו חמתו והי' לו ג"כ מעט התעוררות מאיזה בני ישראל איכסי ללא מעלי אשר הוטבה ג"כ בעיניהם כי הרב ידרוש בשפת הגר יען ידאמר דעו מאתי כי ניתן לכם ארכא ג' או ד' שבועות על יום המוגבל יום המיועד אשר ידרוש אדוכי כביה"כ דפה בשפת הגר ואני עם אחתה מרעוהו כבואו ג"כ לכבוד הדרשה וינטיין אדוכי מאתי כנמה מעלות טובות ואם לא תשמעו בקולי אזי אגזור גזרה כלליות על עם ישראל ואחס תהיו אשמים בדברי הזה ואנחנו נקיים וכשמעו הרב את הגזרה הדחוקה ואת רגשלו הנורא אשר כסתבב על ידו ולמטן ה"ל את בני ישראל כנוללת הוכרח לקיים את דברי הסר ולתור הדרשה ליום המוגבל בלשון הגר ואחר הדרשה שב לביתו סר וזעף וק"ע את מצבוטיו ושכ לארץ כדרך האבלים רל ומתוך המיררות ולערו הגדול תרפה עליו מתלה לב ונפטר לחי עד ז"ע :

(לח) ידעת

ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבא כי שכר שכרתוך בדודאי בני עפרים דאיתא בזוהרין וספרים כי הצדיק בבואו מעוהז' לאחר פטירתו יוצאת השכינה הקדושה כביכול לקראתו ומראים לו תפנוקי מעדני ג'ע אשר הבינו לו בשכרה וזהו ויבא יעקב (זהו הצדיק) מן השדה (מכונה לעוהז') בערב (עת תשקע שמשו של הצדיק) ותצא לאה לקראתו (השכינה הק' המכונה בשם לאה יוצאת לקראתו) ותאמר אלי תבא כי שכר שכרתוך בדודאי בני שהיא מקבלתו בספ'י הרהאות לו חיבה יתירה ואומרת לו זהו שכרך בעד עריבות ידידות (שזהו ל' בדודאי) המצות שעשית בעוהז' עיב קח שכרך במתנות הגונות לאין שיעור. ולהיפוך ח'זי נבי עשו מאמר ויבא עשו מן השדה והוא עיף ופירש'י כמו עיפה נפשו להורגים והיינו הוא מקבל ענשו הרבה ר'ל ועיב התכלית הוא רק לדבק להתהוה' כי רק על ידה נזכה לתענוג הלז וסמים יפה שעה אחת בתשובה ומעיט בעוהז' מכל חיי עוהז' ולכן נקבל התורה הקדושה וכו' עיב תורף דברי קדשו בבכי והתעוררות אשר השתוממו כל העם השומעים הדברים יוצאים מפה קדשו בלבת אש ביר'ט העצרת זמן שמחה בקבלת התוה'ק אשר אין זה דרכו להנף אמרים כאלו מענין פטירת צדיק וכהנה בעת הזאת ואחיב מיד פתח לנגן (בניגון המיוחד לכך) ברוך אלקינו שבראנו לכבודו וכו' בריקודין נפלאים ודביקות עז יפה ומשונה מרגילתו מעולם ביחר שאת כמלאך ה' צבאות:

[קנ] אחר ב'יני ימים לשבועות הגיד לנכדו ב'ק אדמרר מרן שלימ'א (עיד ענין א' שלא נירן לכתוב) בפיה'כ בקהלת קמן וגדול שם הוא והקשה דאמרו כחז'ל (במס' שבת ר'א) דביקשו לנגז' ס' קהלת מפני הדברים שסותרין זא'ז ועל פסוק זה שתקו חכמים ולא אמרו דבר לתרין הפליאה נשגבה דנראין הדברים כאלו כל אפי'ן שווי'ן ח'זי והירתכן לומר כזאת כי בעולם האמת לאמתו יהיו שווי'ן בקמן כגדול. ואמנם הגיד לדעתו הגדולה ביאור הדברים עפ'יד הגמרא (בפסחים דף נ') עולם הפוך ראיתי עליונים למטה ותחתונים למעלה וא'ל עולם ברור ראית עיי'ש זה פירוש הכ' קמן וגדול היינו להבחין ולברר מי הוא קמן ומי הוא גדול שם הוא זהו משערין רק שם בעולם העליון דלא כמו דמשערין בעוהז' בעיני העולם כי יוכל להיות מי שנחשב כאן בעיני ההמון לקמן חעיר הוא רב וגדול יתחשב בעולם האמת דשם יתברר הכל עכת'דיה:

[קנא] ויהי ביום ד' ס' בהעלתך י'ו לחדש סיון נחלש רבינו הקדוש ביסורים גדולים ר'ל וסילק אז את כל הספרים משלחנו המהור רק סידור האר'י ז'ל והדרכי תשובה נשאר על שלחנו וגם הס' עבודת כהונה

כהונה כוונת ברכת כהנים ששלח לו ההיק ר' מענדיל זצ"ל מדעש אחרי שקנה אותו כתב יד מעברים א' שהי' נמצא תח"י ושלחו אח"כ ליד רבינו הקדוש שהוא יתרה על קנקנו של ה"ה הלז וש"ס יסכים להדפיסו ידפיס אותו ורבינו דק' כאשר התבונן במיב ה"ה נתברר לו כי הבעל מחבר הוא מנכדי הסמ"ע וחד מקמאי הוא בעהמ"ח ס' ארץ החיים על תהלים. והי' זה הכת"י עבודת כהונה חביב מאוד ומצא חן בעיניו והתחיל רבינו לעשות עליו הגהותיו זר וזהב סביב ותוך השיעורים דלילה היו זה ה"ה אחד מהם ועסק בו גם בלילות האחרונות שלו וכשיבואר עוד להלן מזה:

[קנב] ביום ההוא נקראו רופאי עיר לעין במחלתו והם אמרו כי היסורין באים מחמת חולי הכליות [נירנירעגונג] ולדעתם אין זה סכנה לימים או לרגעים ויתנו סמי רפואות להשקיט הרגש היסורין ופקודתם שישמור ממתו איזה ימים כי צריך למרגוע ומנוחה (והוא השיב ע"ז מנוחה לנפש הישראלי הוא מן הנמנע כי הוא צריך לעבוד בכל כחו) ואח"כ יצטרך ליסע למעיני הישועה לקרלסבאד ובדרך נסיעתו לא יזיק אם יהי' ג"כ בוויין או לדרוש ברופאים דשם. כה דברו הרופאים. וכשיצאו ממנו הגיד בפה קדשו אנכי לא אסע לק"ב ובוויין הי' לבי משתוקק תמיד להיות שמה בהבית אשר נסמר בו אבי הקדוש [הרב מלאנצהוט ז"ע] ואמר לנכדו [הוא אדמרר שלימ"א] הלא אתה צריך לישועה בבנים וכשתהי' בוויין תדע כי הבית הוא עומד ברחוב זאלצגרים והחדר שנפטר הוא מוספר 87 ותלך להבית הזה ותאמר שם עשרה קפיטליך תהלים ואיזה משנה משניות. וסיים דבריו כי אדותי אקח לרפואה (מארפיאום) להשקיט היסורין כי המה גדולים מאוד ואתם ידעתם שהנני סבלן גדול אבל היסורין שלי כעת אינם פשוטים אלא ממש יסורי איוב ר"ל ואמר עוד לבל יניחו שום אדם לבא לחדרו פנימה כי אין רואין את המלך בנווילן. ולא מעם או שום דבר כ"א מעט חלב. ובזמן מנחה ומעריב הי' הפתח פתוח וכשנכנסו בניו ומשמשו אמר לפניהם כי השמרע דתפלת מנחה התפלל בעמידה אבל השמ"ע דערבית היתה בישובה וכפל עוד דבריו ואמר כי אין רואין את המלך בנווילן וע"כ ציוותי לכם שלא יכנס שום אדם לביתי במעמד כזה: **[קנב]** בבוקר ביום ה' (בהעלתך) הי' פקודת הרופאים לילך מעט להגינה שבהצירו לשאוף אייר צח וכן עשה והלך כחצות היום להגן שבהצירו [ואז הי' מעם הראשונה אשר הי' בתוך הגן שלו וראתו מאז אשר קבע דירתו בבית החדש ומה עמקה מדה נכונה וגדולה הזו להיות כ"כ נבזה בעיניו נמאם צרכי עוה"ז וליתן מעצר לרחו מלפניו בנכסיו הונן ורכושו] בלית בנו הקדוש וגם החסיד המהולל מרה משה

משה בנימין עסמרייכער ע"ה ולהבחליח ב"ק אדמרה שלימא והרהג
 מהר"מ שפימצער נ"י ורבינו הקדוש ישב שם על הכסא שלו ובתוך כך
 בא איש אחד להזכיר איזה חולי מסוכן והוא האציל ברכתו שהש"ת
 ישלח רפואה שלימה מה"ש ובאשר הלך האיש מהם פתח רבינו ואמר
 מעולם השתוממתי על המלה הזאת שאומרים "סכנה" הלא בכל יום ובכל
 רגע האדם הוא בסכנה וטוב לו לאדם שיזכור סכנתו בעודו הולך על
 משענתו בריא אולם ותפס א"ע ביד קדשו והראה ואמר בדרך פלא כי
 איך אפשר לומר על מלבוש שהוא בסכנה וזהו (היינו בשר וגוף האדם)
 ג"כ רק מלבוש כשאר מלבושי אדם רק החילוק שבמלבוש אחר הולכין
 בו ב' או ג' שנים עד שנתקרע ובמלבוש הלזה הולכין בו ששים שנה ויותר
 ומדי דברו הסב פני קדשו מול בנו הקדוש מהרצ"ה ואמר אם חכם בני
 ישמח לבי גם אני ואתה בני יש לך ב"ה מלבושים טובים ויקרים כי זכית
 להצ"א לאור ספרך דרכי תשובה אשר כולי עלמא צריכין ל' ואני בעוה"ר
 לא זכיתי לכך אפשר אני משורש קודש ולעומת זה חמאתי מרובים ונכדו
 הוא אדמרה שלימא כשמעו את הדברים אמר במר לבב וכי על המנוחה
 כזו יצאנו פה להגינה וע"ז השיב הרה"ק הלא אין אנו משיחים אלא את
 הצורך וחזר לדבריו הראשונים והתחיל לשיח מעניני יסורין שישנו בזה
 חילוקים שונים כי הגה יש כמה צדיקים אשר נדבאים ביסורין לפני פמירתן
 זמן רב כמו שנה או יותר וזה לו עוד היסורין דיותר גדולים על כי נפרע
 אז מתורה ותפלה ועבודת השם ואמר בזה הלשון (יסורים צו ליידן הייסמ
 געצערט פין גיימיץ) הסבלת היסורין הי כהוצאה בלא הכנסה ולדוגמא
 אמי הצדיקת המהורה היא סבלה קודם פמירתה ממחלתה הנוראה במדה
 גדושה ולעומת זה זקני הקדוש בעל בני יששכר היה בר מזל עם חיבוריו
 הקדושים וגם בזה כי פמירתו היה בדרך קל וכל מחלתו לא נמשכה אלא
 אינד ימים ונשמתו המדורה יצאה כך נסמך על הקנאפע (שקורין דיבאן) וכדי
 שלא יהא מיתה המופה ח"ו דיו לאדם ד' או ה' ימים (ותפלת צדיק בזה
 לא הושב ריקם כי כן היה בעוה"ר שנחלה מיום ד' בהעלתך ולבסוף ה'
 ימים אור ב' שלח נסתלק ועלה למרומים כשיבואר להלן בזה) ומדי דברו
 בזה נזכר כי כבר עברה חצי שעה שיעור המיול ושאיפת האויר ואמר
 נשוב לביתנו ובדרך חזרתו הביט לפני האילנות שעומדים בהגינה ואמר
 על אילן א' כמדומה שזהו אילן אגוז והגידו כן הוא ואמר בנו הקדוש
 מהרצ"ה ישב נא אדוני אבי בכאן קצת תחת האילנות וכן עשה והגיד אז
 לבנו בזה"ל ר' הירשלי לעבין הגה שמעתי כי הקדוש מרן ר' אהרן קארלינער
 ז"ע היה לו איזה זמר נאה על הפסוק אל גנת אגוז ירדתי וכי ואני ידעתי
 גם

גם כן אבל נשכח ממני אפשר שיש לך ידועה מזה הזמר - והשיב בנו הקדוש, כן אתי יודע אשר למדתי בצאנו מדרב מבאבוב (הוא ההיק המפורסם מרה שלמה משם וצללה'ה) והזמר כך הוא בקול נגינה נפלאה ועמוקה יורדת הדרו במן עה"כ אל גנת אגוז וגו' כנ"ל היא מאמע האט גיהייסען, ניסעלעך רייסען, אוי וויא הויך זענין דייע ביימילעך, אוי וויא קליין זענין דייע קינדערליך. זייא קענין נישט דערגרייכען ובבה רבינו הק' כשמעו הדברים ואמר באמת הוא צער גדול להבנים שלא יכלו להגיע וליוקה מהאילנות ואחר הזמר פתח עוד רבינו הקדוש ואמר בני' היבוריי לא תדפיסו ומעמי ונימוקי עמי כבר הגדתי לך ועוד מעם הלא הוא כמס עמדי ורצוני של אדם זהו כבודו, ובה חזר לביתו נאיה קודש:

[קנה] ואחר צהרים נכנס בנו הקדוש מהרציה אליו ושה עם אביו הקדוש סמוך לממתו ובתוך כך נכנס גם נכדו כ"ק מרן אדמור שליט"א ואז הופסקו משיחתם רק הרגיש אך שהיו שניהם האב והבן בוכים ואמר זקיני (רבינו הקדוש) אלעזר לעב עכשיו נדברנו ממך ולא הגיד מהו רק כמו חצי שנה אחר המתלקותו נתוודע לו מאביו הק' רציה את הדיבורים באותו העת אשר אמר עליו כי הלא ה' שנים עברו כבר אחר התנתו ועדיין לא נפקדו בזשיק ומעתה עוד יהורו ה' שנים ואם לא יוושעו עד אז אזי אין דרך אחר כיא לתת לה ספר בריתות כי המניעה היא ממנה ולא מאתו והוא א"יה יזכה לפני במן. (וכן היה אח"כ כנדען):

[קנה] אח"כ שתה מעט חלב ושכב לנה מעט ובערך שעה ד' אחר הצות היום פתח את הפתח וצוה למישמשו לקרא לפניו את משמש הזקן של הח"ק וכאשר בא ונכנס אל הקדוש פנימה באו גם כן בנו הקדוש ולהבחילה כ"ק אדמור הוא נכדו שליט"א ליטמוע את אשר ידבר עם המשמש אבל הוא נכנס עמו אל הדר השנית והבינו שהוא נגד רצון קדשו לדבר בפניהם ויצאו החוצה ואח"כ נודע הדבר כי שאל אותו מענין הפירת הקברים מה יעשו באם יבא שמש מים רבים לאחזרת הקבר והשיב השמש כי הדברים עתיקין שכבר היה לו פתחן פה עם הבידיצ בענינים הללו והתירו לתת אז חתיכת נמרים או קש תחת הארון ושאל אותו ביהוד על מקום אחזת הקבר ששם טמונה ז' הצדיקות הרבנית ע"ה והשיבו כי המקום הלז הוא מבחר הקברים מקום נגוב ויבש וזה איזה זמן אשר נחפר קרקע שמה בשכונתה והי' עת שהגשמים נוטפין חוהלין ובאותו מקום לא נמצא אפי' טיפת מים ובה נחה דעתו של אותו צדיק שרצה להתחקות ולעמד על אמירת הדבר:

[קנו] גם כליל ששי אז לא בא לביהמ"ד להתפלל וכן ביום ועשיק שהרית התפלל בחדרו ביחידות ובערך חצי שעה קודם הצות היום

היום הבינו איך לילך שוב להגינה והרגישו כי האויר קצת מקורר מאתמול ואמר אם כן שב ואל תעשה עדיף ואפשר יהיה הלוכתו בעת להאויר נגד הסכמת הרופאים והלא בעת צריכים שמחת שבת קדוש והנה הרהרתי היום בעת העברת הסדרה כי כל אשר הייתי על האדמה בעוה"ז הי' רק על הדרך גם כי בימי ילדותי כאשר הייתי עלם בן י"ב שנים נחליתי בחולי אסכרה ר"ל עד שהרופאים אמרו נואש לנפשי ודיה אז בערב סוכות ואבי הקדוש בראותו מצבי הנורא שלח ערל א' [ולא ישראל מפני קדושת ירמ' הבא] עם פדיון נפש ופיתקא לילך במרצה גדולה להצדיק הקדוש הרריש זי"ע ליערוסלאב, ובתוך כך ואבי הדין להתפלל ובעוד שלא גמר תפלתו נקרא לביתו להיות עומד כבר על הגסיסה ר"ל אשר נתעלפתי אז מאוד בלי נשמת רוח חיים בקרבי ונתארבה עלימתי כמה שעות אך פתאום אחיז נתעוררתי וישבתי על המטה ובקשתי מעט חלב ליתן בפיו ומאז התחילה ההטבה עד שהייתי לאיש בריא ואולם - והיה כאשר שב הערל המיטלה מיערוסלאב ושאלו ודרשו אותו באיזה עת שדיה אצל הרבי ודיה מבוזבז באותו יערה ובאותו זמן אשר ראו והרגישו שעוד בי נשמתי בנוז, והערל הביא תשובה בכתב מאת הגבאי המשמש בקודש [והצהיק הרריש כבר היה אז סני נהור כנודע] כי בעת הושימ להרבי את הקויטל עם הפ"ג אמר בזה"ל אם ישנו עוד בעת בעולם הזה אז כבר ישאר בחיים וכפי הנראה פעל בתפלתו על יובל אחד עכדיק וסיום רבינו כי ב"ה על זה כי מעט עבדתי את ה' באותן השנים ושינה עוד את דברי קדשו כי כל זה היה בדרך גם אשר הייתי בחיים על האדמה אבל מי יודע אם עשיתי את אשר היה לפני לעשות:

[קנו] בו ביום עשיק בהעלתך כאשר הגיע מכתב מהרב הגאון החסיד מהור"א צוקער ז"ל רביד דקיק בערענסאם כי תקפה עליו מחלתו בקור וחום גדול, והשיב לו עוד בכתב יד קדשו ז"ל ב"ה ועשיק בהעלתך כבוד ידידי והביבי המאדיג וכו' הגיענו מכתבך ואני תפלה שבחדי תתרפא אייה ואני ג"כ נחליתי ועדיין אני צרוך להחמים מרובים ולרפואה שלימה בתוך שאר ח"י נפש ידיך, וחחם שם קדשו, והמכתב הלז נאבד ונעלם פתאום מיד הרה"ג הנ"ל, שהיה עמו הקארטיל בעת צרה והלוי של רבינו הקדוש זי"ע (ביום כ"א סיון) כנזכר להלן:

ולערך ד' שעות אחר חצות היום ותבט עינינו אך המשמש בא להחצר עם עגלת צב ואמר כי פקדת הקדוש היה עליו שברצונו ליסע להמקוה וכשמע בנו חקדוש מדרציה בא לבית אביו הקדוש להתחנן לו שאל נא יעשה דבר זר כזה ומה יאמרו הרופאים והנשמע כמהו למבול במקוה

במקוה בעת לגרום היו הזק ניכר למחלתך. ואביו השיבו בני הזק והלא שמעת כבר ממני אשר ספרתי מה שאירע לי בנסעי עם אבי הקדוש [מהירא מלאנצוזום זרע] מקיב לוועץ ועד פראג לא הלכה עוד אז מסלת הברזל מקיב ונסענו במרכבה וישבנו איזה שעות בעיר קאללין [באם הדרך מקארלסבאד לוועץ] ושם צוה להביא לו כלי עם מים וגם בורית והרהיץ איצ ואמר לו לשפוך עליו כיפ הבלי עם מים דרך שפוכה בתכיפה אחת זה אחר זה ודי נראה בעיני כדרך מחרה וכן היה בעוה"ר כי מאז לא בא עוד אל מקוה מים. ושערתי בנפשי אז כי אולי היה נודמן לפניו איזה מקוה מפורה היה בודאי יקר בעיניו ובשעת הדחק היה רצון קדשו בחיים חיותו לזרוק עליו מים מהגרים עכ"פ. אבל בדידי הלא כאן נמצא אתנו ביה מקוה. כשירה ולא יזוק כלל בעזרה"ת ואל תמנעו הטוב ממני וכן היה ברצונו וכשבא לביתו מהמקוה לבש כדרכו מיד בגדי שבת ונתמלא שמחה רבה. ואמר חסדי ה' כי יותר הי' לי המקוה להועיל מכל מיני הרפואות ומים חמים מועיל להכליות וכן נהייתי לאדם אתר מעת המבילה בעזרתו ית"ש. ובהגיע זמן הדלקת נרות שק אמר לבנו שהוא ילך לביהמ"ד שבחצר ביתו להדליק הנרות בשליחותו תחתיו [אשר מאז נעדרה ז' הרבנית ע"ה היה הוא בעצמו המדליק כמבואר בש"ע] כי כבד עליו לילך שני פעמים מדידתו לביהמ"ד עתה להדלקה וגם אח"כ להתמלה ולמעט בהליכה עדיף. וגם אמר לבנו שתפלת המנחה לפני התיבה תהי' גם כן על ידו. וכן היה: **[וכנרת]** יהי ביום השבת הלז [מ' בהעלתך] כאשר בא רבינו לביהמ"ד לתפלת שחרית ראו כי מלית של חול עליו ויפג לב העם. והוא בבואו צוה להחסיד ר' מענדל מייזעלם ע"ה לעמוד לפני התיבה ולהתחיל אדון עולם וגם פסדו - ובנו הקדוש מרץ בעל דרכת"ש נתאחר מעט לבא לביהמ"ד עד שכבר הגיעו קרוב להאדרת והאמונה ואביו הקדוש זרו להיות מוכן לעמוד לפני התיבה לתפלת שחרית. רק לקריאת התורה הלך רבינו בעצמו לקרות וזויתה הקריאה בהתלהבות נמרץ ואש לוהט ובקול גדול אדיר וחזק אשר כמודו לא נהייתה ולא נשמע ממנו עד היום הזה. וכשהגיע לחסמוקים ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה ולא יעבוד עוד וגר היה נשמע קולו ממש לסכינ בעבודת הקדוש עד להפליא ונמס כל העם השומעים בפרט יחידי סגולה המבינים אפס קצוה מתנועותיו ורמיזותיו ועניניו בקדש - והיה נקרא אדם חשוב א' לעלות מן הקרואים בעת קרא הכתובים ויש אשר יהי הענין ימים מספר וכו' ודי קורא באימה ויראה ובקול גורא במסג' ממש עד שהאיש הנקרא לעלות נסוג אחר מגדל הפחד אשר נפל עליו מפני רעת האש אשר התמלטה מסד קדושת הקורא - ותיקף אתר

אחר המלח מוסף היו בנו ונכדו מן הזרזים ליכנסם לחדרו עד המלית לבדוק ולראות אולי אירע איזה צד פסול על המלית של שבת כי ע"כ הוכרח להתפלל בשל חול ובערך שתי שנים לפני זה היה אירע לו מקרה שלא היה על המלית של שבת בציצה א' רק שבעה חומין ולא רצה להתפלל בו והתפלל אז גם כן במלית של חול, ואז רצה בנו הקדוש ליתן לו מלית של שבת שלו להתעמף בו והוא לא רצה ואמר כי האורות צריכין לילך באור ישר מאב לבן ולא דרך אור חוזר מבן לאב ח"ו. אבל מצאוהו שלם ויפה בלי שום צד פיקסוק ובפעם הזאת נשבר לבם בקרבם לאין מרפא:

[קנט] וכאשר רבינו שב מבית מדרשו לחדרו פנימה ומשמשו עוררו על הפליאה בעיני העם על אשר נתעמף אדמרר במלית של חול היום ואז נבהל גם הוא וגם בעיניו יפלא ואמר האם התפללתי כל התמלה במלית של חול בדרך תימה? אחיב יצא ובא ונמל ידיו ולבש שוב המלית של שבת לקידוש היום בקידושא רבא (ואודות הברכה נעלם מעיני המשמש ולא ידע אם בירך על המלית של שבת או שנית):

[קס] דרכו בקדוש היה בכל פעם ביום שיק שעת הקידוש קודם ברכה אחרונה לאמר איזה דברי תורה ובפעם הזאת (בשיק האחרון לימי דייו) דיבר בקדשו וסיפר כי פ"א אירע שבא בעל דרשן א' לאיזה מקום ובאותו זמן די' מת שם נפח א' שקורין קאוואלי (שמדט) במיתה חמוסה ר"ל וכיבדו הקרובים את הדרשן לספרו והוא לא ידע איזה שבח להגיד בפניו פידו פתח בחכמה ואמר דעו רבותי כי כל העולם הוא כנפח מה נפח הזה היה שוכב על מטתו בריא אולם ובבוקר מצאוהו כבר מת ר"ל בן העולם כולו בדומה לו כי אין האדם יודע את עתו והיום כאן ולמחר התם ע"כ. ובנו הקדוש מגדל מרירות לבו אשר נמס בקרבו בעת התמלה כנ"ל לא היה אצל הקדוש וכשסיפרו לפניו אחד מהמגידים מאשר עבר היה אצלו שבר אל שבר יחדיו ידובקו ר"ל:

[קסא] בשלחנו המהור לסעודת עתיקא קדישא היה אומר דברי תורה עדיב והאיש משה עניו מאוד מכל האדם וכו' והקשה דהיתכן שאדוננו משה אשר פ"א דיבר בו ה' בכל עת והוא נבחר מכל היצורים לתת תורה לעמו ישראל ואיך יאמר על עצמו כי הוא הקמן מכל אדם. אלא הענין הוא כך שמשרעיה שפמ בעצמו ברעתו הגדולה דאם אחר כל ההתגלות שזכה לראות כי קרן אור פני משה להיות סרסור בין ישראל לאביהם שבשמים ובכל זאת הוא יכול לסבול ואינו במל ממש ממציאות מגדל הבדירות מכאן ראי' כי הוא השפל ונגרע כי אלו היה אדם אחר זוכה למדריגה גדולה הלזו היתה נפשו יצאה בדברו ונשרף מגדל האש לוהט

בית הכנה הרבה שלמה נח

לודם. וכן במה שציוד השיית לרבינו משה לפרוש מן האשה חשב גיכ משה בענוותנותו היתירה. כי אנשים אחרים מחמת גדלות המוחין שלהם יכולין לפשוט צורה וללבוש צורה ואפי' אם לא יפרשו מנשותיהן לא יזיק להם כלל להדביקות כי ברנע ישתנו להתפשטות החומריות אבל מחמת שפלותי זהו חסרון לא יוכל להמנות וההכרח לפרוש לגמרי מן האשה ובה נוכל להבין מעט כוונת הכי הגי' איך משה רבינו היה עניו מכל האדם כנז' :

[קסב] ולתפלת מנחה עמד לפני התיבה ובאמירת ואני תפלתי בכה מאין הפינות הרבה יותר מהרגלו ובקריאת התורה [כפי' שלח] בהיב סרגלים היה קולו נשמע למרחוק בפרט בקריאתו הכי' היש בה עין אם אין והתחזקתם הרים קולו נאדר בקדש בכה ונבורה ובכי רב ובנו הקדוש הציץ בפניו ונרתע מאוד כי היה אתא חיוורא לבן ממש אפי' אחורי אזנו. אחיכ רצה לילך להגבה את הספר התורה כדרבו בקדש ובנו אינו מניחו שהוא נגד כחו והוא אמר חזקנו נא אך הפעם ובנו היה מסייעו נכדו שלימיא היה גולל את הספר. ולתפלת שיע דציבור היה אומר רבינו במתיקות ובנעימה קדושה עד להפליא :

ובאמירת התורה של סעודה שלישית היה אומר רק בקצרה ואיזה דברים מענין פמירת אדם לבית עולמו וסיים דברי קדשו דכשנוכה להשלימות בהתפשטות לבושי הגשמיים אז נזכה לתההימ ולהתגלות כבדו יתיש יתקיים מה שכתוב וראו כל בשר יחדיו כי פי' דיבר :

[קסג] במצאי שיק אחר ההבדלה והזמירות ביציאתו מבית מדרשו והיה נשען על יד משמשו ואצל הפתח חזר פני קדשו אל מול פני העם ואמר שבוע טוב לכל אחד ואחד יחדיו וכשבא לחדרו פנימה ונכנס אצלו בנו הקדוש והציע לפניו כי אולי טוב לשרוח דילוג - רב לויען להרוסא פראפ' נאמה נאנעל. ורבינו הקדוש לא השיבו עז מאומה. וכשנכנס גם נכדו הקדוש אדמרר שלימיא והגיד לזקיניו שבוע טוב כנהוג והוא לא השיבו גיכ ומצאו יושב על המטה והזוהר חדש (דפום ליווארנע) גם הספר מעבר יבק מונחים לפניו על הספסל. ונשאל מאת בנו אם יביאו לו מייא חמה והשיב שאינו צריך כי אין לו כלי עיכול ומכנים ואינו מוציא לא היה אלא במן שנפל מן השמים. ובנו הקדוש עוררו הלא לכבוד סעודתא דדוד מלכא מהגבון לשתורת ולזה נתרצה ושתה איזה בליעות מייא וסיפור בפה קדשו מענין קדושת מלוה מלכא כי הגה רבינו הקדוש מן הרבי ר' אלימלך מליזענסק זיע במוש'ק כשהיה שותה החמץ מייא עם צוקער ראה בכל פעם אחר זה את אדוננו המלך דוד עם הכתר שבדראשו ופעם אחת

אחת נודמן ששתה המיין בלא צוקער כי לא היה בכל הדרי ביתו נאוח קדוש חתיכת ציקער כלל ובאותו הפעם ראה את דהעיד בלא הכתר שבראשו ושאל הקדוש מהריא את אדונינו המלך היכן הוא הכתר והוא השיבו היכן הוא הציקור. עיב. ורבינו מהרש"ה' מסיים דברי קדשו ברוב ענותנותו ואמר בזה"ל הגם שאיננו מדמה עצמי ח"ו לאיתו צדיק ושרף רבינו הגועס אלימלך ואני מרחק מאתו באלפים הבדלות אבל עכ"פ מצינו במה"ק כי צדיק שסובל יסורים נחשב כאחד מבעלי המדרגה ואני מסובל ביסורין עד אין חקר ר"ל והתחיל לומר דה מלך ישראל חי וקיים ושתה פחות מכשיעור ומיד נתן הברית על עיניו הבדולחים והתחיל ללמוד בסידק מעבר יבוק ובניו הק' נמוגו אחור שלא להפריעו מעבודתו ובתוך כך בא הגבאי ואמר ביישנם כמד אנשי שם וחשובים שהיו אצל רבינו על ש"ק ורצונם כעת לקבל ברכת הפרידה כנהוג. ורבינו השיב כי אפס כחו וכעת אי אפשר בשום אופן ועל שאלת המשמש באם למחר ענהו אם יהי באפשרי ביום מחר אי"ה:

[קס"ה] ויהי ביום א' פ' שלח (כ' סוף) כאשר נקראו הרופאים לשמוע חוות דעתם אודות קריאת רופא פראפעסער מוון ואמרו כי לפי הבנתם לא דויטב מחלתו ומצורף לזה הנה החולה הוא בעשטיירצט למאוד וזהו גרם גדול לדכבדת מחלתו ועכ"פ ישאר עוד בממה ג' או ד' ימים ואח"כ עוד באותו שבוע ולכל היותר לשבוע הבאה יסעו אתו לקארעלסבאד ובדרך הנסיעה יהי בוון לדרוש ברופא הגדול ובינו לבינו הנה ישנו בעירנו אפטייקער א' המלומד בחכמת הבעמ"א ועל כן יוכלו אליו מי השתן שיחקור ויעיין במקור המחלה וכן עשו והאפטייקער השיב כי ביום מחר יוכל לחוות דעתו בזה ובשעת פרידת הרופאים ממנו בקשוהו שיחזק א"ע ולהפיר דעתו מעבקי המחשבות כי מחמת שהכליות יועצות צריך להרגיעם במנוחה בכל האפשרות ובוה הלבו מאתו. והוא אמר הנה האפטייקער הזה מתהלל בחכמתו לידע ביום מחר וכך אמר (בל"א) אי"ה מארגין וועט עם זיך ממילא ענטשיידען (וכן ה' בעוה"ד כי למחרתו לא היו צריכין עוד לשמוע דעתו כי כבר ה' נשמת רבינו בניע העלין :

[קס"ה] אח"כ התפלל רבינו תפלת שחרית והשמיע ה' בישובה ולערך חצי שעה קודם אחד עשר כבר גמר תפלתו ושוב בקשו האנשים לקבל ברכתו המהורה מלפניו אבל גם כעת ענה כי אי"א לו לקבלם ולברכם ושתה מעט חמין ונתעורר לרחוק באמבטי עפ"י ציווי הרופאים וקיבל הדבר באמרו כי זהו טוב בודאי למחר עצמו והגם שהי' לי ב"ה מדרה

בית הכנה דרבה שלמה נמ

סדרה במקוה כשירה (כנ"ל אות קנ"ז) ביום עשיק בכל זאת הוא להועיל וישב בהאמבטי במים חמין לערך עשרה מינימין אה"ב כמו חצי שעה קודם חצות היום כאשר בא נכדו אדמרד מרן שליט"א אל הקודש פנימה ומצא אורנו יושב על הספסל אצל שלחנו ולפניו איזה פיתקא נייר קמן וכותב עליו היה אומר לו הנני כותב פה ענינים הנגעים לעצמי :
ונודעו הדברים שד"ר כתב אז בעת ההוא את הצוואה הגדפס פה :

צוואה

מהגהיק איש אלקים מרן מרה שלמה שפירא ז"ע אבדפדיק הנ"ל
(הועתק אורת באות מכת"ק בעצמו):

א . שלא להדפיס שום חיבור מחבורי כי בעויה לא יצית לגמור שום חיבור שיהי ראוי לדפוס. ועוד יש לי טעם אחת ע"כ חלילה להדפיס.

ב . בניי שיחיו בודאי יתפללו ויאמרו קדיש וילמדו משכיות וקודם הלימוד יאמר התפלה שסדרתי תפי קדמונינו ז"ל עם מעט מזער שלי:

ג . יעשו הכג אשר לכל בכל העשיות ובכל המאמרים עפ"י המעבר יבוק מעת שכתבד עלי החולי עד זבולא בתרייתא:

ד . בניי וכנ"ד שיחיו אבנקש להתפלל להשי"ת בכל עת וללמוד משכיות וליתן לדקה עבורי אביכס הדל והרש העני ממורה ומתנול ועונותי ופשעי עברו ראשי ויודע אני שיש עלי עונשים קשים רעים ומרים ואני מפחד מאוד מאוד ירחם נא השי"ת עלי ולא יצערי אותי בעונשים:

ה . שלא לומר שום הספד הן לפני מטת הן בבתי כלסיות והן בבתי מדרשות לא פהיק ולא בשאר עיירות וגם שלא ישלחי ט"ג עבור אנשים שיבואו להל"י רק זאת אבנקש שיאמרו הפסוקים והתפלות שמידר המעב"י בכל דבר ובכל ענין ואל שיאמר ככל האומר אם יהי ביטולתי לגמול לו טובות אני מוכן לגמול לו:

ו . על המצבה יכתבו פני הרב מ"ה שלמה אביד דפדיק והגליל עשה טובות בעניני הדת להעיר בכלל ולאנשים בפרט בן הרב הקדוש והטהור איש החסד מ"ה אר"עזר שפירא ז"ל אבדיק לאנלבוט יחוס ורחם נא השי"ת עלי ויחונכנו במדת החסד כדכתיב וחנתי את אשר אחון ורחמתי את אשר ארחם כפטר יום פלטי שמת פלטי חלנב"ה ויכתבו מעבר השני של המצבה כוסח זה צוה לכתוב על המצבה לא פחות ולא יותר:

ז . השני חביתין עפר איי יתנו מהם על עיני עג כל עין מקצת וכן על פי מקצת ועל החזה כלה ועל הגרם כלי ועל אבר הגיד כלי ועל הירכיס כלס עד הקביעין ועד בכלל והאומר ישורו על הקרקעית הקבר כלי ועל קרשי הגולל כלי:

[קסו] עת צהריים שתה מעט חלב חצי שיעור ושלה את משמשולמסור אחיה סכומים זהרכ לצדקה לעני' ת"ח גדולים בהעיר בסתר ועוד נדבות קמנות והגנות לאנשים חשובים וכאשר בא בחזרה ואמר כי הנשלח הראשון בהתקבלו התשורה אין די בפיו החזקת טובה וברכת רפואה לאדמרר על אשר ממש בעת כזאת החיה את נפשו כי ביתו ריקם בחוסר כל והוא עוד מנוגע ביסורין שוכב במטה וקיים עולם מלא בזה ורבינו בשמעו את דברי הת"ח העני נגוחי נגח מעומקא דלבא ואמר מה אעשה אם הייתי עתה במדרגה בשלמה המלך בשעתך הייתי יודע מה לעשות עם אנשים טובים והגונים כאלו :

[קסז] אח"כ בערך שעה שבעה אחר חצות היום והן עוד היום גדול לפני שקיעת החמה ובנו הקדוש אדמרר מהרצ"ה עומד לפניו פתח דברי קדשו בפסוק ויתחזק דוד באלקינו ולבש בגדיו עם החגורה וכובע ספאדיק על ראשו המדור והלך לתפלת המנחה בציבור והאריך מאוד דרבה בתפלת שמ"ע ובין מנחה למעריב נשען בידו הימנית על השלחן ושפתותיו מרחשין בזמר את הנגן שהיו קבוע לו על מלך אביר כו בליל ש"ק והי' מנגן לעצמו בנעימה ובלחישה בעינים זולגות בבכי בלא שום אמירת תיבות עד לערך חצי שעה ואח"כ מיד התפללו תפלת ערבית בזריזות ונכנס לחדרו וישב אל השלחן ואז נכנסו לפניו האנשים הממתינים עוד מיום ש"ק לקבל ברכתו במסירת פתקאות (קוויטליך) כנהוג ואיש כברכתו ברך אותם והגיד להם פסוקי ברכה כמו לההיג חר"פ ר' מרדכי מהאלמן ז"ל (בעהמ"ח שערי פרנסה טובה) שקיבל אז ברכתו והגיד לו הכתוב עוד ישבו נערים זקנים חקנות ברחובות ירושלים . וכן לההסיד ר' שלמה מקערעמשין נ"י הי' אומר הכתוב עוד תעדי תופיך בסוד משחקים . וככה לשארי המתברכים אז ממנו מיד אחרי תפלת ערבית בלילה האחרונה ואיזה שעות קודם הסתלקותו להתהלך לפני ה' באור החיים :

ובזה נשלם המאמר הכנה דרבה
בעזרת לאין אונים עצמה ירבה
הוא יאמצינו ויהזק עשתונותי בקרבי
בבואי לסדר מאמר אשכבתא דרבי

מאמר אשכנתי דרבי

[קסח] ועתה חיל ורעדה יאחזינו בבואנו לספר מסדר שעות האחרונות לימי חייו הוא באור ליום ב' ס' שלח בא סיון ואשכנתי דרבי אדמרר הקדוש בדרך נפלא איך שמסר נפשו הצהרה ושבה אל בית אביה שבשמים. החרישו אלי ואדברה. הגה לערך שעה תשעה וחצי בלילה מבקש אותו בנו (אדמרר הקדוש רצה) למעום מעט מייא וכוירך ושתה פחות מכשיעור [ואיצ ברכה אחרונה] ולקח את בתי העינים שלו (בריל) ונתן לבנו ואמר קח נא בני ותן על עיניך ואראה איך תלך עם הבתי עינים והוא מיאן מלקבל אבל הפציר בו והוכרח לעשות רצונו לקבלה על עיניו מעט והניחה ושב בנו לחדרו. ואח"כ בא נכדו (כק אדמרר שלימרא) ומצאו כורתב הגדות על ס' עבודת כהונה גם הוא שב לחדרו כנוד מלא רוח עגמינ. ומדנעשה אח"כ הוא אשר ספר משמשו שבתדרו לפנינו בנביע אח"כ ברוב פחד ורעדה יותר ממה שהגיד נשאר על לח לבו כי ירא מפני רבו רבינו הקדוש. והסדר כך די כי בערך שעה עשרה בלילה ישב עצמו אצל הסידור וקרא ק"ש בכונות גדולות והארך עד כמו שעה שלימה בהקיש ואותו צוה אח"כ לישכב על משכבו (שדר בחדרו של רבינו) וכן עשה המשמש אבל לא המפתה שינה. והוא בקרשו הרגיש בזה ושאלו מדוע אין אתה ישן והשיב כי הנני דואג ונאנה עבוד אדמרר הקדוש שידר ברא אולם ורבינו ענהו הרבי יש לו כעת ראגה אחרת. ובזמן קצר (איזה מינימין אח"כ) בא בעצמו וכסבדו אל משכב המשמש הגז לראות אם הוא ישן והוא סגר עיניו ועשה עצמו כאלו ישן אבל לבו ער ויאחזימו רעד ורבינו בבה את הנרות ושכב איע על מטתו של שלמה והתחיל לומר את הזמר רננו צדיקים עד גמירא במתינות ובנעיסה קדושה ואח"כ את הקאפיטיל שידו לה שיר חדש וגו יעלו הסידים בכבוד וגו ובתוך כך המשמש לא יכול להראפק ונחוי גנה בקול גדול מן הלב ורבינו שמע חרזו לישן אבל אח"כ עוד מעט ושמע כי הוא רק מתגלגל על מטתו מצד לצד אז קרא אותו ואמר לו אי"כ מה לנו לבלות את הזמן אם לא תוכל לישן עמד על הנליך ותדליק את הנרות. ורבינו עמד ג"כ ממטתו וצוה לו ליקח כלי מלא מים על כל גדותיו וליצוק על ידיו הקדושים ואמר כי מעתה אני בבחי' כהן ותדרי אתה מציק המים כמו לכהן מרם עבדתו והמשמש בשמעו את הדברים יוצאים מפי רבו הקדוש נפל עליו אימתה ופחד דהי ידיו מרתתין בלקחו את הכלי ליסול ידי בו והוא אמר למה זה תירא מבשר דם שדיוס כאן ולמחר בקבר ובשעת הגמרי

הגמ' אמר ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה' והלך אחיך לשלחנו ולקח איזה זהובים (ובבוקר מצאו בהקופה של רמבץ מלמעלה סך חמשים זהובים ממבע אחת) ונתן לקופת רמבץ שלו. ואח"כ השליך מעל רגליו את מנעלי הפאנמאפעל שהלך אז בהם. והשליך א"ע על הארץ בפרשום ידים ורגלים ושהה כך מצת ונשמע קולו נגודי גנח וילולי יליל ואח"כ לקח המלית קמן שלו וניער אותו כמו שמנערים אחר קדוש לבנה ולבשן מיד בחזרה ואח"כ קרא להמשמש שילך ארנו החוצה לשאוף מעט אויר ואמר המשמש כי ירא אנכי כעת לצאת עם אדמ"ר מחמת שאני שומע רוחות מנשבות ואולי גם נשם שומץ הוא אמר ע"ז צנים פחים וכו' שומר נפשו ירחק מהם ושאלו המשמש אולי אלך להקיץ את הבן ר"ר הערשיעלע והשיבו כי עוד פנאי לזה. ואמר להמשמש שלא לנלות מה שאת רואה כעת. ועבור הסדור תדע לומר כי הגחתי אותו במקום פלוגי. ואח"כ לקח את המטפחת שלו והתחיל לעשות בו הנפות הילך והילך כמעביר איזה דבר מלפניו ועמד ואמר אם אסך שמים שם אתה וגו' ואמר עוד באימה ורעדה. ונקי תצדיק אל תהרגי ככה דיבר בקדשו בקול עז. (תסמר שערות ראש השומע) ואח"כ אמר כעת טוב הי לקרא את הבנים והוא בכבודו ובעצמו הלך מתדרו לחדר האחר ששם הי ישן הנבאי שלו הרר בעריש זל והקיצו משנתו ואמר לו. תלך להקיץ את בני ואמור לו כי שליה בא ור' בעריש עמד מהרה ונתע מאוד ורבינו שאלו בעריש הבט נא בפני ואמור לי האם אנכי בשינוי צורה. והוא השיב מדוע יפחד הרבי כיכ הלא ייטב פנים שלו ביה (ובאמת הי ניכר שהוא לבן מאד) ור' בעריש ברח עד מהרה לחלונות בנו רבינו הקדוש מהרציה בהכאה גדולה. ובתוך כך ורבינו הקדוש מהרש הלך (ומשמשו שבחדרו אחריו) עד המזחה החצונה הפונה לשער התצר שבפתח פרחדור ביתו ונתן יד קדשו על המזחה ואמר שומר דלתות ישראל והוא נשען על יד משמשו והרגיש כי הוא נשטט לאט לאט ליפול ואז התחיל המשמש לצעוק בקול מר צורה עבור נכדו (כיכ אדמ"ר שלימ"א) שדיתה דירתו באחד החדרים שבבית רבינו. ובאותו הרגע כמעט שמע הקול חזק ובא החוצה ובקולות מבדילות זקני. וקני. גם הבן יקר אדמ"ר הקדוש רציה שלא עברה עליו אלא כמו רבע שעה. מאת אשר כבה את הנר והניח א"ע לישן ושמע את בקולות היללות המבדילות וההכאה הפתאומית על החלון זיהר גם הוא ועד מהרה ירזן ומצא אביו הקדוש מונח על המפתן רחת המזחה בעינים סגורות וקרא אליו

עליו אבי אבי הקדוש מה זאת ואז ראו כי פתח מעט עיני קדשו וסגר אותם ובנו ונכדו הם ונשיהם והמשמשים הובילו את רבינו הקדוש מהפתח אל חדרו והגיהודו על ממתו בהתעוררות וקריאות נוראות ומפני גדול הרעש והיללות מיהרו גם השכנים מהצרות הסמוכים לבא והרגישו עוד כי הלב דופק ועוד בו נשמתו ועוררו אותו במינים שונים אבל ראו אחיכ בעת ה' הבית מלא אנשים שמעו קצת אנהה ויצתה נשמתו המהורה למקור מחצבתה. גם רופא אחד כבר בא וה' שם והגיד שאבדה התקוה ובנו הקדוש בשמעו וכראות כי אביו איננו נמר על הארץ תצעק שמע ישראל וכו'. כבה נר ישראל- ה' נתן וה' לקח. זה ה' לערך שעה א' אחר חצות לילה. וכבר ה' הבית מלא אנשים שהתאספו וצעקו בקולות נמרצות ובכיות נוראות על אביהן ורבן של ישראל ז"ע :

[קסט] ותרי תמידו מידקרי אינשי כמדקרות חרבי. הא' כי באותו רגע כאשר כבה נרו הקדוש עמדו כל השלשה מודה שעות מבית דירתם שבחצרות הקודש בפעם א' ובשעה א'. וכן מקובל ונדע מהרב הקדוש מרן הר"ר פנחס מקאריץ ז"ע אשר ה' בפמירת מורו הקדוש רבינו הבעש"ט ז"ע כי ברגע יציאת נפשו המהורה עמד השען אשר בביתו. ב' ה' לפלא כי הצעקה גדולה ומרה אשר לא ה' רק אצל מזוזת הפתח ששם נתעלה אדוננו הקדוש כנזכר. וה' נשמע בריחוק מקום הרבה לשכנים ברחוב הלז ונדמה כאילו הייללות באים מארבע רוחות ואדמרר מהרציה אמר כי בעת שהקיצו אותו מתרדמו ה' שומע קולות ופחדים כאילו ה' בדגינה שלמטה בהחצר מלא אנשים והן צועקן ובוכין וגם השכנים שבחצרות הסמוכים מזה ומזה הגידו כולם שנדמה להם כאילו שומעין קולות אנשים רבים יוצאים מבוהלים ורחופים מכל צד ונתעוררו מזה משינתם ובאו לבית הגדול של רבינו ואדוננו הקדוש לדעת מה זה ועל מה זה :

[קע] ועוד סיפר בנו רבינו הקדוש מהרציה כי כאשר נדם בשינה לערך חמשה עשר או לכל היותר עשרים מיניט קודם המאורע ויחלום וראה איך שנשאין ארון ובתוכו אביו הקדוש וכתוב בו הפסוק וידי בנסוע הארון (לח) ומחמת פחד המחזה הגוראה התחיל בחלומו לצעוק

(לח) ודמות תחזה זה ה' לרבינו בעל דרכי חסונה ז"ע בטת תרכס כלל סדר סתך לאור היום אחרי נתינו סדר הלילה בידים וכתרמה

לצעוק אבי אבי ובתך גודל התמרמרותו בחיזונו ה"י שומע הקולות המחרידות וההכאות שהקיצו אותו בחלונות ביתו עד שלא ה"י יכול להבחין בדעתו (בהתעוררו) ולאמת איזה חלום ואיזה בהקיץ. ונמצא כי ה"י המחזה הנוראה בחלומו ממש כמעט באותו העת שנתעלף אביו הקדוש כנזכר.

וכאשר מצאו הארנז שבשלחנו המדור שה"י פתוה ונראה משפת השליחן ולחוץ (כנראה שבמכוון הניחו כך רבינו הקדוש לדתבונן ולמצוא את צוואתו בשם) מצאו את הצוואה שלו הנעתקה פה בזה והכירו בהשורות האחרונות שכתבם באותו לילה בדיו ממושמש כי ה"י נראה הכתב כך. וראשי הקהלה דפה אמרו הגם כי צייה בצוואתו הזאת שלא להמתין ולהלינו ושלא לשלוח מיג ככתוב שם אבל להם לא צייה וע"כ מיהרו מיד לצאת לבית תחנית מסילת הברזל לפתוח בעוד ליל את בית הדילוג רב בשם להשמיע את הבשורה המעציבה לעיירות ישראל ולא איסתייע מילתא מחמת שלא ה"י ההתקשרות פתוחה רק הודיעו ע"כ לעיירות הסמיכות.

ובעירינו מיד נודעה והשמועה עשתה לה כנפיים כי רבינו לקח אותו אלקים ואיננו וחרדו כל השומעים מהשמועה הנוראה הפתאומית. ומיד נקבצו ובאו לראות את הגשמע כי לא האמינו איך נפלה שלהבת בארזים. ואיך נפלה משמים ארץ תפארת ישראל. ה"י ואביו איך נקסף פתאום הארי שבחבורה

ובתרדמה שמע ממנו בנו הוא אדוננו שליטת חטופה מבהילת ומפחידות עד כלת הגשע ולעק ה"י רבי ה"י רבי עד אשר הקיט ושאל ע"י והוא השיב חלום טרא ואיום חזיתי ובבוקר לא ראה לטעום כלום קודם התפלה והיה כחפו לשלוח את הגבאי לשאל ע"י דילוג רב בשלם רבו הקדוש משיכאוח ובה משס תשובה נגינה כי הוא ביה בריא ושלם והלך להתפלל והוא עוד לא הרגיפה את כפשו הסהורה ותיקף אחרי י"ם על פ' נח כמע לשם ומנחו שלם ויפה ואחד בפועל כליל ח' דחטובה כאשר הודיעהו ע"י דילוג רב ממחלחו והוא תיקף אחרי גמר עבודתו בהללקת מרות הקדש קודם הסעודה כמע לשם עס בנו שליטת וה"י שמה עד אחד הסתלקותו וכאשר שבו לביחס אחר בנו שליטת עכשו תרטיט אבא לתור מה ה"י החזון כליל ה"י העבר והשיבו רחמי כשיאת ארון והריק משיכאוח שוכב עליו וכחב עליו וה"י כנסוע הארון (וה"י בבחינת כי לא יעשה ... כי אם גלה סודו לעבדיו הנביאים:)

בתחלת

בית   אשכנתי דרבי   שלמה   מב

שבתבורה. נאזר בנבורה. צפירת תפארה. אוי מה ה' לנו. רוח אפינו משיח ה' נלכד בשחיתותינו: אוי אבינו. אוי רועינו. הוא הלך למנחות. ואותנו עזב לאנחות. אוי לעינים שכך רואות: אדוננו שוכב על הארץ כנדרם ופניו מאירים. ואותנו חושך כסה במספר תמרורים. וביום ההוא ה' היום מעונן וגשם שוטף כל היום כולו וכאשר היו הלבבות. כן העת חושך בארובות. ובכל זאת באו כמה מגדולו וגאוני וצדיקי המדינה וללהיה ואנשים למאות ולאלפים נהרו מרחוק ומקרוב לחלק כבוד האחרון לרבם ולבכות את השריפה אשר שרף ד' ואיזה שעות אחר הצות היום התחילו לדתעסק במהרת הקדוש ומבילה במקוה והלבשה. וארון ה' מרם ישאחוו צעק עליו בנו רבינו הקדוש בעל דרכי תשובה זי"ע וישא את קולו ויבך מר צורה על הכתוב (תהלים טל) נאלמתי דומי' החשיתי מטוב וכאבי נעבר הם לבי בקרבי בהגני תבער אש דברתי בלשוני. נאלמתי דומי' (מחמת שאסר לנו בצוואתו להספידו) החשיתי מטוב (שכחו הטובים החשיתי מלספר ועי"ז) וכאבי נעבר. הם לבי בקרבי (עוד זאת נעבר כאבי וידאב לבי בקרבי כאשר לא אוכל להוציא דאגתי וצערי הגדול רק) תבער אש דברתי בלשוני זאת אזעק ואדבר כי בעוננו אש יצאה מאת ה' ותאכל מחמדינו כי שקולה מיתת צדיקים כשריפת בית אלקינו עכתהדיק. ונושאי המטה אלפי אלפים אנשים הולכים בנסוע הארון הקדוש עדי הגיעו לבית מועד לכל ה' לערך שעה עשירית בלילה אור ליום ג'. וכבר הגיע קרוב לחצות לילה כאשר שבו העם לביתם אחרי סתימת הגולל ואותו צדיק נטמן בארץ למראה עינים. ובאמת שבה אל בית אביה שבשמים. ונשמתו צרורה בצרור החיים. עדי יעמוד בתחיהם בבנין ירושלים:

[קעא] אחרי הסתלקותו כאשר נסעו מפה חסידים ואנשי מעשה להסתופף בצל קדוש מרן משינאוואו זי"ע והציעו לפניו אוסן ספירת אדוננו השיב להם אני ידעתיו מאז ומקדם לאדם גדול וקדוש ועכשיו נודעתי ביותר. וכאשר הזכירו לפניו מענין הצוואה לבדתי הדפים את חיבוריו אמר ע"ז הלא כמו זר יחשב אצלי אם בניו צריכין לקיים בזה דבריו שלא להדפיס חיבורים גדולים ועמוקים אשר רבים יאותו לאודם ובפרט אם לא צוה לגנוזם עמו ונשארו הכתבים תחת יד בניהם בודאי יש צד היתר לשנות את דבריו וגדולה מזה מקובל בידינו מרבנו הקדוש ר' חיים וויטאל זי"ע אשר עפי' צוואתו גנוז את כתבי הקדוש שלו אתו באדמת משכן כבודו ואחי"כ עשו בנו ותלמדיו שאלת חלום ולקחו והוציאו

והוציאו הכתבים מהקרקע. וכשיב כאן יש סמך ומשען גדול לסמוך ע"ז עבלהם.

ובכל פעם שד"ר רבינו בעל דרכי תשובה ז"ע אהיב בשינאווא די לו ניהא דרחא על אשר רבו הקדוש לא דיבר אתו כלום מענין זה מתבודדיו של אביו הק' את הדברים אשר הגיד לפני החסידים כגל מחמת שרבינו הקדוש בעל דת די ירא לעבור על צוואת אביו הקדוש ז"ע וגם כן לא רצה לעבור על דברי רבו משינאווא ז"ע שיעצהו להדגם עם ע"כ שמח לבו כי אליו ביהוד לא נתיחד הדיבור מזה.

אחרי עבוד ימים הרבה והרב הקדוש מוהר"ב מגארליטין ז"ע נסע לסיגעט ובהגיע למקו התחנות בבערענסאס יצאו לכבודו הרה"ג מהרא צוקער ועוד נכבדי העיר ומענין לענין כאשר דברו אתו מסדר פמירת רבינו מהר"ש ז"ע התחיל הצדיק מהר"ב לבכות ואמר להם הלא כל מי שמכיר אותי יודע כי אינני מספר מלומד דבר אפי' על נפש הנספר ואינני מסליג בשבחו יותר מבחיים ועל הצדיק הזה הרב ממנוקאמש אני אומר מי יתן ודי' מותי תחתיו כי אין אני יכול לפעול להעולם עד מאומה (כן הגיד מגדל ענותנותו) לא כן הצדיק הזה עוד די יכול להאיר בצדקתו להעולם עבלהם :

[קעב] והרהיק בעל קדושת יו"ט מסיגוט זצ"ל כאשר שמע את הבשורה הנוראה מהסתלקות אדונו וכבר די נתאחר מלבא עוד אל הלוי אבל צעק במרה וישב עליו באבלות כמו חצי שעה ובהמכתב תנחומין לרבינו בעל דת כתב כי כותב בדמע מרוב מרירות נפשו וגם בו ביום לא בא ללמוד השיעורין עם התלמידים כי ראשו לחלי ולבו דוי על שבר בת עמו.

[קעג] והרב הגאון המפורסם מו"ה משה הירש פוקס ז"ל האבדק'ק נראם ווארדיין בהגיע אליו השמועה המעצבה והאסון הגורא נפל למשכב ואחותו קוד וחום וימאן להתנחם ממרירות לבו והעיד עליו (אם כי הגאון הג"ל די מגדולי אשכנזים) כי איש אלקים קדוש די דוי מספר לפניהם מעשה רב שקרה אתו במבואר למטה. (למ)

(למ) בתחלת החורף תרכ"ג הפיע הוד קדושת אדונו מהר"ש באסיפת רבנים בפעסט ודי' עליו ועל הרב הגאון מפי"ב ההתנחם היומר נכדה לאשר ולקיים חוכן עבודתם העושים שמה לשמרת הדת וכאשר האיעו לפניו הפרטי-גל עם הרבנים החתומים תחתיו ובחך החתומים די' ג"כ הרה"ג מגראסווארדיין

(קצר) אחרי עבוד ימים אחדים מצאו עוד בארנו של רבינו המנוחת בשלחנו המהוד ניר אחד קטן מחותך לרחב והי נכתב עליו לערך ב' שורות על הפסוק סוף דבר הכל נשמע וכו' בכתבו ובלשתו המהוד כי באמת אנו רואין דכאשר יהי להאדם איזה חתך ויסורין אפי' באצבע קמנה שלו או באחד משאר איבריו או ירגיש הכאב בכל גופו כן דגה הרמ"ח אבריו של אדם הם נגד רמ"ח מ"ע ושס"ה גידיו נגד שס"ה ל"ח בנדודע וע"כ באם האדם עובר ח"ו עבירה כל דהוא או ח"ו כאלו עובר ח"ו על כל התורה כי הכל חד מקושר זה בזה וזהו פי' הכתוב את האלקים ירא היינו לשמור הל"ח [שזהו יראה כנדוע] ואת מצותו שמור היינו המ"ע לעשות במעשה כי זה כל האדם היינו מקושר זביז כמו קומת האדם השלם שכל איבריו מרגישים הפגם באבר א' ח"ו כן התורה המצות כנזכר ע"כ תורה דברי קדשו בפיתקא הנזכר :

דהתבוננו כי זהו כעין תשלום צוואתו הקדושה לבניו אחריו להיות כן ידענו מה שאירע לאבות היינו מר אביו של רבינו הקדוש מהר"א מלאנצהו"מ ז"ע כי בשבת האחרון לימי חייו בהיותו או בויצען (כנ"ל במאמר בית צדיקים אות נא) בעת שלש סעודות הי' מסיים דברי קדשו באמירת תורתו על הכתוב הלז סוף דבר וכו' והגיד דכמו אם יכתוב אדם על הגייר כמה גולען (0) אפי' עשרה או יותר זה אצל זה אין משתמשין כלום וכלא הי' אבל אם יעמדו אח"כ רק אות אחת בסמוך להם מצד שמאל אפי' אות הפחות שבפחותים אזי יעלה לחשבון גדול הרבה מאור. והרמז היינו ע"י דברי הרמב"ם הלכות תשובה פ"ב היא דאפי' האדם עבר כל ימיו בעבירות ולבסוף טרם מיתתו עשה תשובה כראוי כל עונותיו נמחלין ונסלח לו וזהו פי' הפסוק סוף דבר הכל נשמע וכו' היינו אפי' הי' כל ימיו גרועים וכמו מספר הגולען בלבד שאין בהם ממש כנ"ל אעפ"כ אם לבסוף יעמדו מספר אחד לשוב לה' יוכל לתקן בשורשו הכל ואדרבה או ירמזו הגולען לאלפים ורבבות הרבה וכנ"ל ע"כ דברי הק' מלאנצהו"מ או באחרית ימיו ז"ע. ובדאי זהו הי' כוונת בנו הוא אדוננו הק' מהר"ש לסיים בפסוק הלז לשלב את הדברים בתוכחת מוסר דובר משרים .

חזאת

תגראסווארדיין אשר הי' דרבו לחיים שחי שמעיו בזה המאמר. תהרש"י באופן שאות ה"י יתמש לכאן ולכאן וזה לא הי' ככון בעיני אדוננו לק"ר אח שמו ילעריב עס קודם בחול והי' תמיכו על פניו והוא הגאון מגיוו בעטות לדקי הכין אח לבו לשמור פקודת קדשו וקיבל ע"ע בקבלה אחי"ת על להבא להיות ל"ת לדבריו והאשר

וזאת הברכה אשר השאיר אחריו
אדוננו כתבי קודש חיבוריו הגדולים

- א . כרך גדול הנקרא .שם תורה' עדיה מסודר על סדר הפרשיות .
 ב . כרך גדול גיב .שם שלמה' על המועדים ודרושים .
 ג . כרך גדול (אך לא נגמר כולו) על מס' קמנות תפילין ומוצה בשם ירועות שלמה .
 ד . 'שם שלמה' על תהלים (אך לא נגמר כולו) .
 ה . טיב קידושין על מס' קידושין, ונמצא רק על פרק הראשון .
 ו . הגהות על ס' עבודת כהונה שנזכר לעיל .
 ומובא בשו"ת אהל אבריהם גירבא ס' נדה, ובשאלות יעקב ס' ציג

והרבה

וכאשר שב נביתו חס ומיהר לעשות רצון לדיק וסילק את הביירות הרשומים בשמו
 כמובן ולזה להדפיס מעתה את שמי בת ששה חיבות כנהוג ואסתייע מלחא
 א"ר אהרן הכהן ביתו אשר מתק הרצו המרובה הי' יכול לדיק חמימת יד
 רבי הכוונתי וגניתי מתש מבלי שום השתנית ונסע משם עם כתב מזויף כאלו
 כתן ענ ידו להיות מורשה מאתו נקבן ענ ידו לאיזה עינין הברחי וכהאי רובל
 המחזור בעיירות נהיבות הובי בחזבלית ישעו ובהריעות שקרו ולא יחריך רמיה
 לידו יתיבם באת העיירות יכאשר הגיע נמשפט נחגלגלה עלילות ישעו על ראש
 רבו ונשנהו הדברים נבית המשפט נגיוו נעשית שמה אלל הרהיג הדרישה והחקירה
 הנגרכת נברר ינלבן נמי ההיתמת ינמי הפכויכ עלתה ביד הרהיג די השב
 להנחיש את הדברים בהראותו לפני העמים והשרים את הניירות הנלפסים אשר
 ה' כי הדיכין גיבב וחסר אות אי' משמו ועייז נפטר מאתם לשלום ואין שטן ואין
 פגע יש וזעתה תאורנה עיניו למניא טעם נכון וביאר מספיק לפקודת הקודש
 מדוע נלכזה מני קדשו לעשית הפסק בקריאת שמו וכאשר בא מעשה הביל תחיי
 מאעורר בקרבו רגשי רעיונותיו אשר נבר עלה במחשבה פיא בשמעו ממנו כפעמס
 נעיתת תפנהו ביזם ב' או ביזם ה' וערכה לי מאוד והרהר בקרבו מה נהדר הי'
 לבקרו בהיכלו על איזה שבת אבל מעתה לא יחמין עוד את הדברים והתחיל
 לסלק כל המכשיות ולמקל המסולה העולה דרך תוכקאטט ועבר הגיע אופן נסיפתי
 לראש

זהרבה מדברי קדשו מחיבוריו הגיל טובא ממנם כ"פ בספרי בני הגהק ז"ע בדרכי תשובה ושרת צבי תפארת ובבאר להי ראי הדרכי אמנה ותפארת בנים על הגדה ש"פ בפרט בתפארת בנים עדי"ת. וכן בספרי נכדו אדמ"ר שליט"א בשרת מנחת אלעזר, ואות היים י"ש"לום ועולת תמיד וחמשה מאמרות .

ונשמע ממנו מעמו ונימוקו על אשר קרא את חיבוריו הק' ש"פ שלמה עפ"י מעשה שד"י בזמן שאביו.הק' מהרא ז"ע הי אבדק ריבאמיטש ואביו אביו הק' מהרציא ז"ע הי דר בדיניב ומן מהרציא לא נהג לאפות מצות בע"פ ובנו מריבאמיטש נהג לאפות בכל ע"פ מצות מצוה ופי"א כאשר נסע איש חסיד אחד משם לדינוב על ימים אחרונים ש"פ שלח בנו הק' מתנה לאביו ממצות דע"פ שלו ומאד הוטבו בעיני קדשו ואמר כי מריח בהם ריח מלא ברבת ה' ואי"ה כאשר נזכה לשנה הבאה נאפה גם אנחנו בע"פ כה דיב"ר בקדשו מן שדינוב וסיום דבריו י"פה כח הבן מכה האב ובבאו לביתו אותו חסיד וסיפר הדברים דג"ה בנו הקדוש פירוש לדברי אביו והיינו י"פה כח הבן היא רק מכה האב והבן: ולזכר

להראש הקהל מהר"י אולמ"ן ומחמת שה"י העת סתך לפסח ומיטל עליו הכשר הרחיים ושאר דברים החוליס כדחו הדברים עד אחר הפסח וכדי שלא מחשבתי תבא אל הפועל עלתה בידו התלצה כפלאה לתלוצת את הדברים כי תיכף אחר עזרת (אשר הי' אל באותו שנה ביום אי' וכו') עוד ביום ג' אי' ביום ד' י"סע למרחן תאריענבאל ויחזו לדיק דדכו לבסוע דרך באטי"א ומשם י"סע לטנקאטש על שנה קדש אכן לא לאלס דרט ומחמת העדר בריאחי נמשכה כסיעתי על יום ג' לשבוע הבפיל שהוא ג' שלח ובאשר אירע בשיה"י האסן המר"ה הסתאומי אור ב' שלח וידיעת הדיטוגרב הגשלחה לשם החחבאזו מאחי תכלי הגיד ל' וביום ג' והוא טמן לכסיעתי כפי מחשבתי הקדומה הבריתו לגטת ל' שלח ימלא עוד את שאהבה נפשו בטנקאטש והוא בשמחו את החרדה המראה אחזתי קוד וחוס וכפל למשכב על אחז ימים ואח"כ הושיבו אחו"י על התרעבה עוד מחמת מטיטות הברזל ובדרך היות קמרה ע"י שבעל ט"ג להביל אחו"י לתקום הרחלה תאריענבאל.

ולזכר דדבר קרא רבינו מהר"ש את חיבוריו. שם שלמה: כלומר ויגדל
 שם שלמה (רק בכה חכות) דוד אביו גם כי שם עולה במכון מספר
 אלעזר מאבא הנה היינו שם אביו ואמו ויקרא בהם שמי ושם אבותיו נחזי
 עדן זכותם יגן עלינו ועכי אמן.

וידי אחרי המאמר אשכנתי דרבי נשלם המלאכה
 וסיימתינהו למקצת שבחא דמרא זכר צדיק לברכה
 זכיתי יגן עלינו ולכל ישראל לישועה ולרווחה
 כגחלת קשורה בשלהבת יחידו משולבות במחברת
 תולדותיו כיתא בו במאמר צבי תפארת
 יתענגו הקוראים ולראשם לזירת חן ועטרת:

מאמר צבי תפארת

[א] אם אמנם יראתי בפצותי שיה' להתחיל לפאר ולרומם את שם כבוד קדושת רבינו הגדול הגאון הקדוש המפורסם רבשכבה"ג המקובל האלקי מופה"ד מרן צבי הירש שפירא זצלה"ה ז"ע האבדמ"ק מונקאטש והגלילות יצו כי נצטרך ע"ז חיבור שלם מיוחד בפני עצמו. גם כי לא יתואר בחרט עלי גליון לפאר כל מעשיו בכל מקומות ממשלתו בנגלות ובנסתרות התורה ובעבודת הקדוש רשמי אש שדהבת י"ק ומלחמות מצוה בעד הדת במסג' וכל עניניו ומדרגותיו כחד מקמאי למעלה מגדר אנושי כאשר יעודין ויגודין עליו חיבוריו הגדולים הגוראים בכל מקצועות התורה שנתבסס העולם כולו מהם. וכל עניניו אשר קיבץ וריבץ ועשה פעלים לשם ה' עד למכביר כנודע. ובכל זאת לא נוכל להתאפק מלספר בזה עכ"פ מעט מזעיר מסדר תולדותיו וצדקותיו בדרך כלל לספחו ולשלו בו לנחלת אבות לתולדות אביו הקדוש רבינו. שלמה ז"ע וכן חכם ישמח אב ותפארת בנים אבותם:

[ב] רבינו מדרצ"ה הגל נולד לאביו הקדוש ר"ש ז"ע ולאמו הצדיקת מ' חיפרימא רבקה (הגל כוכ"ם) ביום י"א לחדש תמוז שנת תר"י בק' סמריזוב ועל כן קראו שם יצ"י על שם מרן הקדוש האלקי רבינו צבי הירש מזידיטשוב בעל עטרת צבי ז"ע אשר יומא דהילולא דל"ה הוא י"א תמוז כנודע וסימנא מילתא כיון שנולד בו ביום ישא את שם קדשו עליו (עיין לקמן אות י"ד בזה):

[ג] עודנו במעי אמו נתברך מאת מרן א"א קדוש הרבי ר' שמעון מיערעמלוב ז"ע להיותו הוא באה אחר נפל שהפילה אמו הצדיקת ע"ה מקודם ע"כ בימי הריגה עם רבינו נמעה ליערעמלוב לקבל ברכת צדיק לבוך פרי בטנה ולהעתיר בעדה שיהיה זרע של קיימא דה"י כאשר הושי"ם הגבאי את הקוויטעל וקרא לפננו תוכן בקשתה (כי הרבי ר"ש ד"י כבר אז סגי נהוד כידוע) אמר הרבי לפני אי"כ אם את מעוברת תתן עוד מערציגער אחד שכר פרי בטנך וקיימא רצון צדיק והוא בקדשו לקת מערציגער אחד בידו הקדושה ונגע על ראשה ובירך אותה ומערציגער השני לקת כדי שיהי' וולדה מתברך ואמר בפי' כי הולד אשר תלד ברצות ה' יהי' תיח' ובוזה נחה דעתה ואם הבנים שמחה. וכן נתקיים ברכת צדיק:

(ד) בהיותו כבר שית או שבע שנים אביו הקדוש בא אתו בברית החיתוך עם בת ההיק מ' חנינא הורוויץ וציל אבדקיק אולינאב שהי אז עוד סמוך על שלחן חותנו ודודו הרהיק אי' מ' אליעזר מהזקוב ז"ע ע"כ הי התנאים בק' דזקוב כנ"ל (במאמר בירת צדיקים אות מ"ז ע"ש).

(ה) ועת אפריונו הי' בחדש אדר שנת תרכ"ה בק' אולינב וכאשר אנו רואין נפלאות במ' זכרון צדיקים לאדמ"ר הגד"ק מפה שלימ"א בסופו הדפים שם המ"ל שני כתובים מכת"ק מ"ן הרה"ק אלעזר שפירא אבדקיק לאנצהוט ז"ע בע"ס יודעי בינה אשר כתב לנכדו רבינו מהרצ"ה (המדובר) בזמן הנזכר ליום חתימתו ושמחת לבו וכותב לו דברי תורה רזין עלאין וגם מה שהגיד לו פא"פ לכווין בעת ההופה וקידושין עיי"ש חס"מ שער ראש הקורא ורואה (בשני הכתובים) עד כמה הי' חשוב וספון רבינו בעיני זקינו הק' עד שמגלה לו דברים נוראים ברוב אהבה וחובה יתירה בהיות רבינו אז עלם רך בן מ"ו שנים. ככה קיבל רבינו כמת וכמה ענינים ודרכים בעבודת ה' בהיותו מסתופף בימי נעוריו בעל זקינו הק' מלאנצהוט, וגם אז בימי ילדותו הסתופף עוד ונתגדל אצל זקינו הרה"ק מ' שמעלקא מסאסוב ז"ע ולמד מהם דרכי ה' אשר עיניו ראו ולא זר כמה תורות ושיחות קדושות ששמע מפה קדשם.

(ו) אחר חתימתו כמו שנה וסחצה הי' סמוך על שלחן חותנו באולינב ואח"כ הי' סמוך על שלחן אביו הק' עד המתקנתו של אביו ז"ע ועוד בימי ילדותו ובפרט אחר חתימתו הי' כמה וכמה פעמים עם כ"ק מר אביו על שבתות השנה ומועדי ה' בצאנו לשאוב ממקור "חיים" מ"ן אי' ז"ע ונתבסם שמה הרבה ברוח דעת ויראת ה' קדושה ומהרה רשפי אש שלהבת אהבת ה' ותורתו אשר מים רבים לא יוכלו לכבות, וניכר אח"כ בימי גדלותו של רבינו כי זכה בימי נעוריו לשאוב ממקור נאמן ומתנא מים אשר לא יכזבו מימיו ותורת אלקים "חיים" בוער בקרבנו חוסף עליו כל היום.

הביטו וראו מה שכותב כ"ק מ"ן אדמ"ר האבדקיק שלימ"א בנועם שיח הקדמתו לספד"ה דמר אביו-תפארת בני"ס ע"ה"ת דעד כמה הי' חשוב רבינו מהרצ"ה בעיני רבו רבשכבה"ג מ"ן הק' בעל דברי ד"ים מצאנו ז"ע עד כי פ"א בימים אחרונים ש"פ כיבדו לברך על הכוס בזמן תוך מקהלות עם רב בשלחנו המהור דסעודת ירט אשר הי' אז רבינו אברך צעיר לערך בן כ"ג שנים ותהי זאת לאות ולפלא. ואביו שמר

שמר את הדבר גל יגיל אבי צדיק בהתבוננו וכראותו איך אהוב בנו ונחמד בעיני רבו האי סבא קדישא המרגיז ממלכות מרן הדיח זי"ע לכבדו ולנשאו גם לפני העם והשרים זקני ת"ח והצדיקים שישבו אז במסוכה זו. ואין זה כיא רוח אלקים קדושת מרן (הדיח) שעניו קדשו מטייפין למרחוק כי הצבי ישראל על במתי רים המעלות יעלה וישגשג ויפריח ועוד יהי לאילן גדול יפה נוף משוש כל הארץ אשר בית ישראל עליו נשענים וכאשר באמת כן הו' באהרית ימיו מופת דודו מאיר עיני ישראל בתורתו וצדקתו זי"ע.

[ז] ופי' בהיותו בצאנו לכדו בלתי אביו הקדוש זי"ע והוא יושב אחורי רבו אצל השלחן המהור ומרן הקדוש זי"ע בליל ש"ק באמצע הסעודה הסיב פני קדשו והביט לאחוריו אל רבינו מהרצ"ה ושאלו על שמו ומדוע לא נקרא על שם זקינו. צבי אלימלך (הוא הבעל בניו זי"ע) ורבינו השיב כהלכה כי נולד ביום ההילולא של העמרת צבי (כניל אות ב') לכן נקרא על שמו ומרן הדיח קיבל תשובתו והרכין ראשו הקדוש לומר כן הוא. ושוב אח"כ ביום ש"ק בתחלת הסעודה בעת אכילת הדגים הסיב מרן הדיח שנית ראשו אל רבינו לשאלו כנו ממש כדאתמול ואף הוא הו' מתכוון להשיב לרבו ככה כי נקרא על שם העמיצ ולא השיב לו דיו לאמר הלא כבר הגדתי (בסעודת לילה) לאדמרר המעם רק כמו ששאל רבו מחדש כאלו לא שמע עודנה כן הבין רבינו להשיב מחדש ומרן סבר וקיבל דבריו וכן הו' פעם שלישית קדם ביהמ"ז בעת שנתן לו שיריים של בשר שאלו ג"כ והשיב ג"כ כנו בלי שינוי והענין פלא והמי' ומה עמקו מחשבות רבינו הדיח ורוח קדשו זי"ע.

[ח] בהיות עוד צעיר לימים. בהיות אביו הגה"ק זצ"ל אבדקיק סטריזוב הו' הוא רב הצעיר שם להיות יושב בראש לרון ולהורות ולסדר גומין וכהנה ואתו הו' שני דיינים זקנים ת"ח ומפורסמים וגם אח"כ כאשר הו' נתקבל אביו זי"ע לק' סטראסקוב (כניל במאמר תפארת גדולה אות ע"ה) קיבלו אז גם את רבינו מהרצ"ה לרב אביד עליהם כאשר עיניכם תחזינה משרים במאמר הנ"ל בהקאנסום עיי"ש.

וכאשר נתקבל מר אביו הקדוש לאביד הפה"ק מונקאמש והגליל (בשנת תרמ"א) ונתקבל רבינו מהרצ"ה אח"כ לראש ביד דפה הו' יושב איזה שעות בכל יום ויום בצירוף הבי דינא רבא להורות ולדון במשפט דית בין אדם לחבירו אשר בא לפגידם, ומהכסף שבר כסילה שקיבל לחלקו

לחלקו מהבעלי דינים (פסק געלד) לא נהנה בו לשום דבר רק לצורך צדקה לעניים או קנין ספרים רבים אשר רכש לו בקניני ספרי קודש עקד ספרים יקרי המציאות חדשים גם ישנים וכתבי יד יקרים וכנדע מגדל אוצר הספרים שלו ואשר ריבוי הספרים הנמצאים באוצרו היו לו לפוע עזר מקודש למלאכתו מלאכת ה' חיבורי מהרה ספרי ידרכי תשובה. לזכות את הרבים .

[ט] ה' שייף עייל שייף ונפיק וגרים באורייתא תדירא ולא החזיק מיבותא לנפשי ומימי נעוריו נהג כ"פ בלילות כאשר שכב איע לישן אחר חצות או סמוך לאשמורת הבוקר ועוד מרם נרנמנס או כ"פ באמצע שינתו נתעורר והתגבר כארי וקם ולבש את בגדיו ורץ אל השלחן לרשום בעט ברזל לזכרון בספר את אשר נפל ברעיונו על משכבו הרהורי תורה בנוגע לחיבוריו וככה ה' משים לילות כימים ממש ועקבותיו לא נדעו לשום איש וגם בסדר היום ה' נחבא אל הכלים לשקוד על דלתי התורה בנגלה ובנסתר ואין מבין דרכו:

[י] ובשנת תרנ"ג הדפוס והציא לאור עולם ראשית מלאכתו חיבורו היקר ס' דרכי תשובה (חלק ראשון על הלכות שהומה ומריפות) הגדול בכמות ואיכות עד שהשתוממו הכל והרואה אומר ברקאי האח חמותי ראיתי אור גדול כזה אשר אסף איש מהור המחבר דרכי תשובה. ולכל רב ומורה עשה חטובה. ללקט נפוזים. מהמן ספרים. לערוך סדרים. רשומי דברים. הנצרך לכל מורים. למצא דבר ה' זו הלכה. זיכה את הרבים חכה. ובחיבורו הגדול יצא מבעו בעולם כולו. כי גם גאוני דורו יאותו לאורו. וששו לקראת חיבורו. וכאשר העיד והגיד אז (אחרו צאת לאורה הדרכית) הגאון המפורסם שר התורה מודרי שמעלקיש זצ"ל אבדיק לבוב בעהמ"ה ספרי שרת בית יצחק (אשר גם ברוב גדלות תורתו) תאודנה עיני עיי הס' דרכי תשובה ומבלעדו לא יוכלו להורות. גם הרב הגאון שר התורה מ' שלמה הכהן זצ"ל מוילנא כתב אז בכתב ידו לרבינו תשואת חן ואפריון על גדול פעולתו בחיבורו דרכי אשר נחוץ לכל רב ומורה וכתב כי לא רק בשמו בלבד יצא לברכו כי אם בשם כל המרצ המדינתו. ותארו לרבינו בשם מרא דתלמודא ושאר שבחים גדולים ונכונים. וכן נתנו מהדום על החיבור דרכי (או בשנת תרנ"ג) הגאונים המפורסמים אדריי התורה מהרי"א מקאוונא זצ"ל ומהרי"א איסינא מלבוב זצ"ל ומהר"ש כהן מוילנא זצ"ל כאשר נרפסו דבריהם בהדרכת ח"א עיי"ש:

זאן כצאת לאורה הדרכית היא הי עוד בחיים חיותו מר אביו ריש זייע אשר העיד כי תודי שלימה הוא והתענג על טיבו בימיו האחרונים בלימוד שיעודין כסדרן בכל יום וכנזכר לעיל במאמר הכנה הרבה אות קסיה עיי'ש: **[יא]** אחר הסתלקות אביו הקי זייע (כיא סין תרנג) בו ביום נתמנה רבינו מדרציה למלאות מקומו לרב אבד פהיק והגלילות ומאז הומשח בשמן משחת קודש להיות מלך ישראל (מאן מלכי רבנן) רועם ומגדונים ונהרו אליו מרחוק ומקרוב שבמי ישראל גם מגאנוני זקני המדינה ליהנות מאור זיו קדושת תורתו וצדקתו ולקבל ברכתו: המהורה ולשמוע אל הרנה ואל התפלה בנועם דרכי עבודתו למעלה בכודש ונעשה אחיב גם ראש המדברים בהמדינה בלשכה המרבות בפעם ולקולו נאדר בקודש יחתו כל שומעיו ברנשי כבוד ולהם מלחמות הי בעירו ובכל המדינה הי עיניו ולבו עד לזכות את הרבים בתיקן הכלל וככה הי נסבב מכל צד בכללות ובפרטות מומרד במלאכת שמים עד להפליא כנדוע ובפרט לכל באי שעריי המה ראו כן תמהו גדול עבודתו אשר עליו הי בולנה ובכל זאת לא שב ידו הגדולה מלכתוב לזכרון במפר חית ולסדר חיבוריו הגדולים גם בחלק הנגלה ובאשר הוציא לאורה אחיב עוד שני חלקי ס' דרכית על הירד וגם ס' שרת צבי תפארת בפילוסופיא חריפתא ומתן ומסיק שמערתא אליבא דהלכתא בסבירות נחמדים וישרים למצוא דעת .

זכן הדפוס והוציא לאור עולם במשך ימי מלכותו שני חיבוריו קדושים ונודאים בשם נקראים 'באר לחי ראי' פירוש על התיקוני זוהיק אשר ממש כבושם הזה לא נראה לבאר וללבן ולצרף את דברי התזוהיק במין חומר בשילוב דברי קדשו כבפריח התיכון מבריה מזה לזה ופתח בזה פתח כפתחו של אולם להעוסקים בנסתרות הרוצים לבא אל היכל הי בפנימיות התורה ואשר גדולי המקובלים חכמי דורו והודו והגידו כי האיר הבאר לחי ראי עיניהם להבין ולהשכיל בדברים העומדים ברימו של עולם רזין דאורייתא כי מן הבאר ההוא ישקו העדרים מים חיים עד היום הזה.

[יב] ורבינו הקדוש מסר נפשו על חיבוריו באר לחי ראי לחברם ולסדרם לגלות חכמת האמת ולהפיץ עוד תורת רשבי ביגיעות רבות והליים רעים (עיי' בהקדמת בלד ח"ג) ומאד הי חביב בעינו עצמו חיבור קדוש הלז אשר זכה לזה מן השמים מעמו וראו מה שכתוב בהקדמת לחא בזהיל וראיתי אני הצעיר פעמים רבות כי מן השמים עזרתי ואנחירו לענין בחסדו יתיש לגול את האבן מעל פי הבאר וכו' עכלהמ .

וכן נשמע ממנו כמ"פ שהגיד בפי"ק כי לולי הכיר את כתב ידו בפירושו בל"ד אשר כתב על הנייר לא הי' מאמין לעצמו כי מעשי ידיו הוא לעשות כמתכונתו וכך הי' אומר על ענין חיבורו הלז בזה"ל. חכמי השירה לנמור הפירוש הלז על כל התקווה"ק ואז אדע תכלית ביאתי לעוה"ז כי הגה חיברתי בעוה"ז ספרי דרכי תשובה שרבים צריכים להם בזה עשיתי רק כמו קרדום לחפור בה להראות מקומות למצוא דבר ה' זו הלכה ובספרי שרת צבי תפארת (שהדפיס ג"כ בחייו) זהו המאת נעורים שלי (במליצת לשונו הגיד כמה היינו שהם מימי נעוריי) שעסקתי בפילפולים ויחידושי סגיות אבל אם אזכה לנמור חיבור הלז בל"ד אז אדע כי עשיתי בעוה"ז מה שהי' לי לעשות והמליץ בפי"ק לומר בזה"ל כי על חיבור הזה האבע מיר גיליוז א קארט ציא קימען אויף דיא וועלט אין מיט דעם חיבור וועל קענען ציריק פארין לעוה"ב איה עבלה"ט:

[יג] ומלבד כל ההיבדדים הנ"ל אשר הרל ונדפסו בחיים חיותו עוד השאיר אחריו ברכה חיבורים גדולים שנדפסו אח"כ ע"י בנו יהודו הממלא מקומו הוא אדמרר הגה"ק בעל מנהת אלעזר שלימ"א (עם כמה הוספות ותיקונים) והמה "דרכי תשובה" היד על הלכ"י נדה. בלה"ר הי"א על התוה"ק ותפארת בנים. על הגדה ש"פ. דרכי אמונה לחנוכה. תפארת בנים עה"ת ומועדים וליקוטים. כולם נכוחים למבין. מסולאים בפז בדרכי עבודה וחסידות. בדרך פירוש צמדות. מדבש ונופת צופים מתיקים. מלאים זיו וגוה מפיקים.

[יד] ואיך כל אלה חיברו יחדיו בגוף אחד המיוחד אדם הגדול בענקים הלזה רבינו מהרצ"ה אשר הכל יכול לכלולם יחד גם במיעוט שנים הללו עשרים שנה ימי מלכותו וגדלותו (משנת תרנ"ג עד ראשית שנת תרע"ד) מתוך גדול מידותיו אשר סביב שתו עליו ומתוך תחלואי גופו הקדוש. ובמהלל כאב הראש [מאגרען] ביסורים גדולים. וגם מתוך רדיפות ומסירות מהני בריוני הגודעים.

לאו כל מחא סביל דא וא"א לצייר כי זהו בגדר אנושי ומעשי ידי אדם בדור הזה. ואין זה כי אם מעשי ה' כי נורא הוא אשר עשה לרבינו. ולמח"י שלחו אלקים לפנינו לזכות את דורינו. עד הדור האחרון ביאת משיחנו. וכבר הזכיר קצת משבח כל חיבור וחיבור בפרטות כ"ק בני אדמרר שלימ"א באקדמות מילין לספרי דמר אביו שהרל אחריו כנ"ל ובפרט בהקדמת המה"ק תפארת בנים עה"ת הדפים שם מלי דהמפידא בעת העמדת המצבה על ראש צדיק אביו הק אבינו רבב ישראל ופרשיו ז"ע

בית צבי תפארת שלמה סח

זיע ושם האריך קצת במוב מעם ודעת אפס קצרו משבח תהלות רבינו עירש דפחיה .

ואם נרבונונ ונביט בעיני שכל מענין קדושות ספרי התורות חיבוריו מהרה של רבינו מהרציה רבן של ישראל בנגלה ובנסתר . גם מעניני קורות ימי חייו ובפרט למי שזכה להכיר אותו צדיק ולהתבונן זעיר שם מדרכי עניניו ומדרגותיו - נוכל לשפוט בצדק כי שורש קדושת נשמתו היתה הד מן קמאי לעילא לעילא, כי לולא זאת לא היו יכול לזכות לזה ובפרט לכוון הפירוש אמיתו בדברי דשבי בתוהיק אשר עשה בחיבוריו באר לחי ראי כי רם הוא למעלה בקדוש, ונאמר מתמת כי נולד ביומא דהילולא של מרן האלקי ישר בית הוזהר קדק בעל עמיצ זיע ושמו הקדוש בקרבו כניל באות ב' מזה, זה הי לעזר ולסניף לעצימת קדושתו, והן לחכם ויהבם עוד .

[טו] עוצם דביקתו בה' הי עד להפליא והיו עיניו ולבו תמיד ממש בכל תנועותיו והרגשותיו לעסוק בהפצי שמים וכיורה רותחת לבבו בוער בקרבו ברשפי אש קדוש וצעק ואנה בכל עת על פירצות הרה וגם לדבאים לקבל ברכתו הוכיחם על פניהם להטיב דרכיהם לנהלם באורח מישר וראת ה' על פי רוח ישראל סבא ושלא לשנות לשונם ומלבושיהן ושלא לגלה פאת זקנם וראשיהם, והגיל על לשונם כי הקצוצי זקן ומגולחי פאה כשהולכין מהעדה'ז או אשמם בראשם רישומם ניכר מבחוץ ונראה בבוישת פנים כי סר צלם מעליהם ומה יפה ונעים הי לפניו חסידים ואנשי מעשה ותיה ובפרט נערי בניי ההולכים במלבושי כשרות לומדי תורה וצלם אלקים על פניהם ולהם הראה בקדושתו פנים שחוקות כאב את בנו ירצה באהבה רכה ועזה וקיים אהבת צדק ותשנא רשע במדת אמת לאמתו שרדיו נר לרגליו ואור לנתיבתו ולפניו חנף לא יבא .

[טז] פיא המליץ בהספידו על גביר אי מפורסם ונכבד פתח ואמר עהיב אך בצלם יתהלך איש [תהלים ל"ט] דהגה בעוהרד אנו רואין בדורנו עפי הרוב עשירי וחורי ארץ לבן ולקלקן הוא לו לישא על פניו זקנו ופאת ראשו להיות מעורב בין הבריות ובגוים יתחשב ועיכ מסוד צלו מעל פניו ואשמו בראשו - אמנם דגממר הלז הי גביר עצום ואדיר נפלא ועתידי נבסין סני ובכל זאת לא לבושה הי לו הי להיות זקנו מגדל ופאת ראשו לא גילה וצלם אלקים עיפ זהו בעוהרד רבותא גדולה בדורנו ממש יקר המציאות חכות זה תעמוד לו כעת שיתהלך לפניו צדקתו בזה בבואו לעולם העליון, והגה אך הוא מיעוט כנדוע זה אך בצלם היינו

דינו אפי' אם לא יהי' בו רק דבר זה בלבד שצ'לם אלקים על פניו בדמות אדם כשר יתהלך איש. בזה יוכר להמליך ולבקש בעד נפש הנפטר הליה להלוך ישר לפני ה' ותחשב לו לצדקה ולזכות גדול להטיב אחריתו עתדהק ושפתים יושק .

[יז] אשרי און ששמעה קולו בבואו אל הקודש ועמד לפני התיבה בשבתות ומועדי השם וימים הקדושים לשפוך שיחו בעבודה שבלב זו תפלה בלב נשבר וגוף שחוח וכפיו פרושות למעלה קולו ערב בנעימה קדושה ותדי עליו רוח ה' ברינונים. נפשו יצאה בדברו בבכי ותחנונים. בשפה ברורה. ככה וגבורה. כל השומע התעוררה. להתחדש בקרבו רוח מדה. אם אבן הוא נימח ואחותו פחד ומורא. ברגשי אהבה לעבודת הבורא. וככה בסדר שלהנותו לפני ה' מלא קדושה ויחדים. והשמיע הוד קולו בער כלפודים. ואמרוהיו הגעימים הכו שורש על לב החסידים. וגם לב ההמן כאשר חזו תוארו כמלאך אלקים. רעד תאחימו בנעמו. ויתן את קולו בבכי וכל העם עמו. ככה רבים השיב מעון להכניסם תחת כנפי השכינה. ויהי ידיו ולבו לה' אמנה. אשרי עין ראתה כל אלה במדה נכונה :

[יח] רבינו הקדוש מעת מ' אביו הקדוש עלה שמימה והגה זרחה שמשו להאיר בכל תפוצות המדינה. ורבנים גדולים וחשובים משכימים לפתחו להסתופף בצל קדשו לחזות בנעם זו עבודתו ותורתו. הוא בכל אלה לא מצא מרגוע לנפשו המהורה וביקש לו רב ורבי להתחמם נגד אורו ומצא את שאהבה נפשו האי סבא קדושא רבשכבהג. מרן יחזקאל שרנא משינאווא זי"ע (בנו של רבו הראשון שמנעודיו אביהן ורבן של ישראל אי"א מרן בעל דברי חיים מצאנו זי"ע) ושם מצא את שאהבה נפשו לחסות בצל קדשו מדי שנה בשנה שתי שבתות יחדיו ללמד דרכי ה' ולדבקה בו באמת. ואף רבו הקדוש משינאווא זי"ע הי' מתכוון לנהוג בו יתרת הכבוד ולקרבו בשתי ימים באהבה נאמנה ועזה והושיבו אצלו ממש סמוך לכסא קדשו וכיבדו תמיד לתתלל שחרית לפני התיבה והשתשע עמו בכל עת גם בביתו וחדרו לפעמים כמה שעות רצופים בדרכים שונים. עמוקים ונכונים. וסיפורי ענינים. בדברים העומדים ברזמו של עולם. בתיקון הכלל ובפרט יחד כולם :

[יט] פעם אחת ביקש הרבני המפורסים לתהלה איש חסד מרה יוחם קליין זל מדהק מארת מרן הגאון הקדוש משינאווא זי"ע לעשות לו יאזה טובה עי' שיכתוב לנביר אדיר אחד מסתופף לפעמים בצל מרן משינאווא

משינאווא באיזה ענין הנצרך לו ומרן השיבו ישאלו כי מדוע לא יכתוב לו הרב שלכם (הוא רבינו מהרצ"ה) שהגביר הנזכר הוא גיב מאניש עוד מבית אביו. והשיב הר"י הנ"ל לרבו כי הרב אביד שלנו כבר כתב לו ולא פעל מאומה (לאשר ה"י הגביר המתבקש אדיר ואביר לב - ובטרם שנתעשר ה"י איש חסיד) ואז השיב מרן הק' משינאווא' כמשתאה ואמר ברוב ענוותנותו ובתום צדקתו אם בן אשר להרב שלכם האמים אזנו משמוע מה איפוא אעשה אנכי והלא בדאי לא ישמע לקול' כי הלא כל מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים והרב שלכם יש בו אוצר מלא יראת שמים וכל איש יוכל להתאוות ולבקש שיהי' בו יר"ש כמו הרב שלכם עבתר"ה. ופוק חזי מאן גברא רבא קמסדיד עליו .

[כ] בשנת תרנ"ט בתהלתו כאשר נסע רבינו לשינאווע כדרכו בקודש ומרן הק' משינאווא ז"ע דיבר הרבה מענין הגאולה והגיד אז כי בשנת תרס"ו בדאי יבא משיח צדקינו אי"ה וכנאמר הרבה רמזים ע"ז ויהי' בנסוע רבינו חזרה לביתו משם ובאם הדרך דיבר בקדשו כי זכנו השי"ת ויגזור אתנו בחיים יחדיו עם רבינו הגדול והקדוש משינאווא עד שנת תרס"ו ואז בדאי יבא הגא"צ (אם הי' יתארך עד זמן הלז ואחכה לו בכל יום שיבא) ובמה תהי' בניסן שעתידין לנאל ובליל שימורים ועל בן דעתי אי"ה אז ליסע עם בני ביתי יחדיו ועם כל כלי הבית הנחוצים לשינאווא על חג הפסח (גם לירט הראשון) למען להיות עם רבינו יחד בעת ביאת המשיח והוא יהי' בראש שמחתנו אי"ה. כל כך נתלהב רבינו באמתת ואהבת רבו הקדוש וברגש רשפי אש לביאת המשיח. אמנם בעין הדור נטרפה השעה ונסתלק מרן הקדוש משינאווי אז בשנה הזאת תרנ"ט ו' טבת כנדוע הוא הלך למנחת ועדיין בן דוד לא בא ה' ירחם וישיב שבות עמו ביב אמן .

[כא] בדיוותו כבר רב ואדמרר ובימי גדלותו שם אתה מנצא ענוותנותו ואחרי שעברו שנים רבות אחרי פטירת אביו הק' ז"ע בראותו כמה צעירים ובחורים אשר שם אביו הק' שם שלמה ישאו עליהם ה"י מרגלא בפומי לומר כי בימי הקדמותים בראותו אברכים אשר נקראו בשמותם חיים על שם מרן הגה"ק מצאנו ז"ע . נכמרי רחמיו עליהם מאוד בחשבו כי מה יוכלו אלו לדעת ומה יוכלו לראות אם לא זכו להכיר את פני הוד כ"ק רבינו מצאנו ז"ע ולראות עבודתו דרם ונשא קדוש ונורא ועתה כאשר רואה כבר גם בחורים ששטם שלמה כנ"ל בעיניו יפלא ורעיוניו משומטת לחשוב על מה עשה ה' ככה לאלה צעירי הצאן אשר מעולם לא

לא ראו אור לפנייהם ואיזה עולם הוא כבר בדור בא שלא זכו לראות אפי' עבודת אור פני אביו הגהיק רבינו שלמה זצ"ל ומה יהי בתכלית של העולם השפל ודור חשוך בזה בעוה"ה ירהם .

[כב] בשנת תרס"ז-ס"ח העיר ה' את רוחו הנערץ בקדושה ונכנס בעובי הקודה במסג' כמלאך מושיע לבני אביון היושבים עה"ת ועל העבודה עפי' רוח ישראל סבא בארץ הקודש תרב להשפיע שפע רב די מהייתם מהקופת רמבעה"ג ורבינו מהרצ"ה בגדל חיבת הקודש חיבת ירושלים אשר תוקד בקרבו לא נח ולא שקט עד הוציא כנוגה צדקה ונתייסד על דו אז הכולל מונקאמש ועשרה גלילות והחזיקו בידו גאוני תצדיקי המדינה יצו ומסוד חכמים ונבונים נתעטר רבינו אח"כ בכלילת פאר לנשיא הכולל נשיא ירושלים וה' לאב ולפטרון ורעיא מהימנא לאלה הצאן בני ציון היקרים מכולל הגז אשר בעיר ה' שמה והי' עיניו ולבו אליהם תמיד לא יחשה בעושה ומעשה עד אין חקר ואשר הכולל הגז בתוככי ירושלים תרב עד היום הזה על בסיס נאמן וחזק לחומה נשגבה בעזרת להחיות עם רב השוקדים על דלתי התורה ועבודה על דרך הקודש בלי שום תערובות כתות ומפלגות שונות בכל שום והינכא דאית לדו כדרך המתחדשים בימינו בעוה"ה רק בדרך שנתייסד עי' רבותינו הקדמונים הקדושים ז"ע והיא לשם ולתפארת ולתהלה תך אמוני עם מגולה עדי נזכה במהרה לישועה וגאולה .

ומלבד מה שעבד רבינו בגמ"ח לעניי אהיק כניל מכיסו והפריש מכספו בגדבת לבבו המהור בצדקה לרמבעה"ג בעין יפה ומדה נכונה די דרכו בקודש גם בביתו לעניי עירו ולרחוקים פזר נתן לאביונים בעין חמלה רבה וגלוי לאין שיעור צדקתו עומדת לעד .

[כג] תביבות מצות ה' די בעיניו עד להפליא לעשות במסג' ובכל מאורו להדודר מצוה די דרכו בקודש לפזר הרבה מאוד גם עי' הלוואות והקפת כל הראש שנעשה בעיה גדול והי' עושה הכל בשמחה לשם ה' ולעשות רצונו בלבב שלם ולדוגמא נודע כי קרוב לסוף שנותיו די בונה בחצירו בנין סוכה נאה רחבת ידיים תאוה היא לעינים מבית ומחוץ בעד הון רב ומכסף הלאוה שלוה לעצמו לזה וכהנה די עושה כל מעשיו ופעולותיו ברשפי אש דקדושה ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה לה' ולמצותיו אשר לבבו שואף וזרה :

[כד] פיא קרוב לסוף ימיו בא לפניו איש אחד לקבל ברכתו המהוודה ולקח האיש מטבע אחת מכיסו ומסר לרבינו מהרצ"ה ללחש לו את

את המטבע להצלחה ולישועה (כנהוג אצל האדמורים) ורבינו בלקחו את המטבע ליד קדשו הרגיש מיד ואמר כי המטבע הזאת לא ילחש לאשר כבר אתמחי ונתלחשה זו מאת רבי אחר והאיש מחריש ומשתאה ואמר כי ח"ו כי אני לקחתי המטבע מכיסו לא היתה בזה קדשה ולא הייתי אצל שום רבי בזה ורבינו בשמעו נתכרמו פני קדשו ואמר מה אומר ומה אדבר כד הוינא מליא והייתי עומד אצל זקני הרב הקדוש מהרא מלאנצהוט ז"ע בעת קבלת פיתקן וראיתי פ"א כשלקה איזה מטבע ללחשה לאחד הרגיש תומי ואמר כי אינני מתערב א"ע עם אחר לאשר המטבע הזו כבר לחשה רבי אחר ואני בראותי זאת בהיותי נער קמן הייתי נבהל ומתפלא בלבי איך יודע זאת זקני והוא הרגיש מחשבתי והגיד לי אל תתפלא יקורי אקוה להשירת כי גם אתה כשרגיע לעת זקנה תדע ותרגיש ג"כ כזאת עכדיק של הרדיק מלאנצהוט.

ובזה סיים רבינו מהרציה דבריו להאיש הנ"ל גנח ומתעצב ואמר הלא כבר הגעתי לימי זקנה (בן ששים לזקנה) ואנכי לא ידעתי ע"כ. אבל אח"כ אכן נודע הדבר שהאיש נסע לביתו וסיפר הדברים לאשתו והיא אמרה הלא בנים הדברים ומסרתי לידך המטבע הזאת אשר לקחתי ונתלחשה מאת צדיק פלוני ומיתי כי טובים השנים ועלי יניח ג"כ הצדיק מטונקאטש את לחשה ותהי לאות ולפלא ובא אח"כ בבכי לכאן להודות ולספר ונתודע כי רבינו ח"ו לא טעה עצמו וראה והרגיש האמת במות שהוא ברוח קדשו ז"ע.

וכמוהו יספרו תיה וגדולי ישראל נוראות ונפלאות ממנו מרוח קדשו אכן חוק שמנו כמבואר בהקדמה (שער הבית) שלא להאריך ולהציע אודות מופתים ומעשיות כי הוא מהדברים שאין להם שיעור הן מאביו והן מבני הקדושים ז"ע:

[כה] מה רבו התלאות והרפתקאות דערו על רבינו הקדוש מהרציה בפה עירינו מכל עבר ומכל צד במלחמות מצוה וחובה בעד ה' ותורתו שהי' לו יומם ולילה ובפרט בענין תלמוד תורה לתינוקות של בית רבן ובבנין המחזיקי תורה בתדרים בנויים לתלפיות ללמוד בתוכם על מהרת הקדוש ועל פי רוח ישראל סבא מסר רבינו נפשו ממש וכמה עמדו לנגדו לאבן נגף ולצור מכשול הני ביינוי דפה הגדעים אשר קמו עליו לשמנה וציערו לו למאוד בעוה"ז ועל ידם נתבטלה תית דרבים של תשב"ד בפה כמה שנים וכל זה נגע לרבינו ללבו ולעורקי מוח קדשו בראותו אשר לא יוכל לבצע זממו הטוב להפך רצון ה' מיוסד על יסוד נאמן

נאמן של חינוך הישן ועמד רבינו בחומה בצורה מול המתפרצים בעם שלא לזוז אפי' קצונו של יוד מדרך אבורינו הקדושים ז"ע. עד שנתפס רבינו על דבר תורה וגרמה העונות להתקרב חוליו האחרונה שממנה נסתלק ועלה לשמים שיאו ז"ע. ומקום הניחו (להבלית) לרבינו הגהיק מרן בעל מנחת אלעזר שליט"א להתגדר ועלתה בידו במסג' ועזרתו יתברך לקיים מילי דאבות ולהשלים זה הבנין של החבורא מחזיקי תורה דפה לשם ולתפארת בידוע.

[כ"ו] באשר כבר נודע גדל מסג' בעד ה' ואמונתו ותורתו לגדוד גדר ולעמוד בפרץ בכל עבר ופינה ובכל מדינה ולדוגמא אציג אשר ה' בערך שנה קודם הסתלקותו פ"א בהיותו יושב במועצות ועד הרבנים (ראבבינער קאמיטע) מראשי הרבנים בקאנצלריא בפעסט והנה בא הריג דר' ברייער רב דקהל עדת יראים בפפד'ם לפעסט והציע לפניהם ולבקשם כי יתחברו יחד עם האגודת ישראל שרצה להתייסד באשכנז ולהיות מצודתה פרושה גם לאונגארן ועיזו יתחזקו בת היראים באשכנז אגן מהכא להתם באשר מדינת אונגארן היתה אז למרכז מקור נאמן ועמוד ברזל של הארמדה-אקסיע (היראים האמתיים) בעולם. ובאשר הציע הרב דר' ברייער בקשתו בארוכה בחלקת לשון אשכנז ובדגשי אש. והרבנים הגדולים חברי הקאמיטע (אם כי ידעו בלבם כי לא יהי מובה לדת תהיך ההתחברות אונגארן לאשכנז כנודע בכמה עינים בדת תהיך אשר שם נפרצה כבר במלואו מדור הקדום. ובאשר יהי לאגודה אחת גם בכאן יוסרץ ומקלם יגיד להם להרצים להקל וכנודע עתה ואכ"מ (הארץ) לא יכלו לענות מפניו של הרב הנכבד מאשכנז ובבשו פניהם בקרקע. ורבינו בעל דרכת"ש (שהי גיב מכירו של הרב ברייער עוד מאסיפת רבנים בפעסט שהי יחד עוד עם אביו הק' רבינו מהריש מפהיק בעת שהי אז הרי מהריש דר' ברייער אבדקיק סאפא באונגארן) ענהו בחכמת צדקתו ותוך הדברים אמר הלא יתרה כבוד הרב כי הארמדה-אקסיע באונגארן בעזרת עומדת במצב מוב הרבה ומדינה יותר גבוה מאשר באשכנז וכאשר יצמרכו (עיד משל) לחבר שני סמות יחדיו להיות לאחד והאחד גבוה מכבירו אז לא נאה לחברו ולדבקו להמטה הגמך כדי שיגיע לגובה חבירו- הגדול במינו כטובן רק יחתכו מהמטה הגבוה כדי שיגיע בשוה למעלת גובהו של חבירו הגמך כדי שיהי כאחד מותאווים וכן הגוע לענינינו הנה בארצכם (מדינת אשכנז) בעוהר לא ידבקו להוסיף לתקן באלו הדברים אשר המה נמוכים מארצנו כי כבר נפרצו באלו החילוקים

החילוקים (דיפערענצען) שביניהם במלואם ואם שיחתכו ח'זו ממעלתנינו אשר עליכם אז יגיע במדינתנו החתך לתוך הצואר בעיקרי דת תהיה וזהו לא נעשה בשום אופן דיל על כן נוכל מרחוק להושיעכם באמירת יישר כחכם אבל לא להתאגר באגודתכם וכן ה' כי הרב הנזכר לעומת שבא (לפעסמ) כן הלך לביתו לשלום.

[כז] בשנת תרע"ג בימי הקיץ התגברה לרבינו חולשתו ומחלתו ונמע למרחץ ביקסאד ואח"כ כאשר בא משם נסע לעיר בערלין דרוש ברופאים הגדולים ונשתהה שם ערך ג' שבועות וכשבא לביתו בחדש אלול ולא הייטב לו בעודהר כי תקפה עליו מחלתו למאוד עד כי בערב רה נפל למשכב במטתו והשמועה עשתה לה כנסים כי האדמור הגדול ממנוקאמש מחלתו אנושה ריל וירעשו אמות המסים בכאן ובשאר ערי יהודא וחרבו בתפלה ובתחנונים לשפוך שיה בעד נפש היקרה. שר התורה. גם שלהו ונקראו רופאים מומחים וגדולים ובשאר מיני התפעלות ובין כסא לעשור באו רבנים גאוני וצדיקי המדינה מרחוק ומקרוב לבקר אותו צדיק וכל לב דוי וכל ראש לחלי לאשר לא הרגישו בחוש שום המבה לבריאתו ומעמד קדשו והתגברו העם לשפוך לב ונפש כמים בבכי ובזעקה מצלאין לחיי דמר רבינו הקדוש .

(עוד ביום א' דסוכות אחרי צהרים) ברוב יסוריו וחולשת גופו צוה לנקות ממנו מכל מינ גמל ידיו ואח"כ נמל הלולב והאתרוג ובירך עליהם על נמילת לולב ושהחיינו בהתלהבות ובכי עד כי שמעו קול הברכה לתוך חדר השני. ובליל ב' דסוכות תקיף ל' עלמא טובא ובעודהר נתקיים בנו גפ כי אזעק ואשוע שתם תפילתי וביום ב' דחג הסוכות [שנת תרע"ד בבוקר (כאשר כבר ה' הבית מלא אנשים שנקבצו ובאו ע"י אנשי המשמורה שעמדו על המשמר בלילה אצל רבינו) נצחו אראלים את המצוקים ויצתה נשמתו במהרה לחיי עולם .

[כח] דבר פלא כי רבינו מהרציה ז"ע ה' דרכו בקודש בחיים חיותו כמה שנים לפני פטירתו בליל ב' דסוכות אחר הגהלת השלחן המהור כאשר ישב עם העולם בסוכתו לשמוח בשמחת בית השואבה עד סמוך לאור היום והיו מהדר אז להביא לפניו יין טוב ומשוכב ובירך ברכת המזב ומטיב' על היין וסיפר תמיד בעת ההוא אשר דגאן הקדוש מוהררמ"י ממאנלאניצא ז"ע הגיד פ"א לפני שתית יין בסעודת ירט רבשע הלא כשיבוא משיח לגאלינו ויעמדו הצדיקים ועמדותיהם בראשיהם והגן מזו השכינה ומה חשיבא קבל ההוא שבחתא את היין המשומר חמר

חמר מרת דמבראשית נמור בי נעזתא אמנם עתה בגלותינו חמר אם
 המעימנו מנועם חמר מרת יין המשומר הלז מה יקר אף נעים תדרי לנו
 לדהיות נפשותינו וכשנמר דבריו ואח"כ שתה הרהיק הגיל ומעם את
 דייך, אשר במח הרניש מעם מתיקות יין המשומר אור העלין כדבריו .
 וככה סיפר רבינו מהרצ"ה עובדא הלזו בליל ב' דסוכות כמה שנים סמוך
 לאור הבוקר כ"ט (בבהירות ועבודת ה') וכל בר לב יבין וישכיל בדעו
 ושכלו אח"כ כאשר ראינו כי כמעט ממש בשעה זו באשמורת הבוקר
 ליל ב' דסוכות עלה להשביע בצחצחות נפשו המהורה' ומובן כי רוח ה'
 דיבר בו שהרניש בקדושתו השעה הגעומה לו אשר יכנס בכי טוב להתענג
 מנועם אור בג' העלין, וכבר מובא כ"ז בסה"ק דברי תורה אות ע"ד ע"י"ש.

[כ"ט] אלה אזכרה ואשפכה עלי נפשי יום הוסר המצנפת והורם העמרה
 ולא יתאר בחרט עלי גליון מעמד רוחנו ורגש לבבינו הגשבר
 ונרכה לשברי שברים בו ביום ב' דסוכות הגיל אשר נפלה עמרת תפארת
 ראשינו, מחמד עיננו, רוח אפינו, משיח ה' נלכד בשחיתותינו כי עד מהרה
 פרשה השמועה לא טובה בכל קצווי עירנו וכל בית ישראל יבכו את
 השריפה אשר שרף ה'. כל פנים קבצו פארור תמהין ושיילין בעסק היום
 אשר אור וחושך משתמשים בערבוביא ועל מה עשה ה' ככה בזמן
 שמחתנו להפוך לאבל מחולינו .

אנחנו מלובשים בלבושי הדרותא דשבת וירמ ובקרבינו נוד מלא רוח
 עצבון יגן ואנחה ועינינו מקור דמעה נחלים מאין הפנות רבינו
 הקדוש שוכב אל הארץ ומעשי ידו מובעים בים ואנחנו הולכים לומר
 שירה בהלל והתהלה של חובת היום .

הוי ואבי הארבעה מינים היקרים אשר כנימי זהב ומרגליות בידי ישראל
 בשמחה של מצוה והם מאני קרבא להודיענו כי דידן נצח ועתה
 אדה! עליונים נצחו ולנו בושת הפנים אבדה ממנו אוצר כלי חמדה
 והגענועים המוטל עלינו בכבודות גדול יתנהג כי ידינו כבדים בתפאסת
 ה' מינים והוא רק בחוקה וגזירה משמים ממש בלי מעם, כי אבדה
 חושינו וכל כחינו להרניש נעימת יקרם חיו הדרם .

אוי הסוכה הגעומה הסוככת באברתך כאם הבנים שמחה משמחת לבבינו
 ומרחבת דעתינו וכעת אשר עננה הרת רתגה על שמי ארצינו גם
 מראה בעורות דופנותי' שחורות ופניה מעציבות מאין הגחם וערבה כל
 שמחה . ומחוק תשכל חרב חורבן עולם ושממך ורעשה כל העיר מקולות
 אדירים, וכל העם אנשים ונשים ומן האלפים מקיריתנו ומדכפריים
 חסמוכים

הסמוכים (שיוכל לבא בירוש) נקבצו ובאו לחלק כבוד האחרון לרבינו הגדול והקדוש זצ"ל ואחר סדר מהרת הקידוש ומכילת גופו במקוה וההלבשה בבית מדרשו הוליכו את הארץ הקדוש לבית מועד לכל חי לאהל משכן אבותיו הקדושים בפה ונממן רבינו הקדוש ב"ר שמואל ב"ר עשיק סמוך להכנסת כלל. הוא הלך למנוחות. יאותנו עזב לאנחות. גדול כים שברינו מי ירפא לנו.

ועד מהרה השמועה עשתה כנפים לעיירות ומדינות ההוקות ורגזה תבל ומלאה. הוי רבינו בעל הדבי תשובה אינני אי מי יודה דעה ומי יגלה מסתרים מי יקום עם מרעים מי יגן עלינו ומי יפעל ישועות בעדינו. אי אבינו. אי רועינו. אי אדונינו? מאנה להנחם נפשינו עדי נזכה במהרה בימינו לקיבוץ נדחי עמו ישראל ויקומו ישיני עפר להיות נעורים ורבינו הקדוש ב"ר שמואל תחזינה עינינו עם כל הצדיקים שיעמדו בלבושיהם ועמדותיהם בראשיהם יראו ישראל ושמחו ומלאה כל הארץ את ה' בכבוד.

[7] ויהי אחרי עבוד ימי חג הסוכות ושמעו ושרת ואחר השבעה ימי אכילות ביום ה' בשבת הוקם תוך האהל הקדוש מקום מנוחת אביו דק' ומנוחתו מצבת א"א רבינו מהרציה על ראשו תוך קהל עם רב מרחוק ומקרוב אשר באו לכבוד נפש צדיק וללא זכו להיות באשכבתר דרבי מחמת ירמ' ובתוכם כמה גאונים וצדיקים גדולי ישראל ואז נספד כהלכה בבכי חזקה גדולה ומרה מאת בנו יחידו הממלא מקומו הוא אדמרת מרן הגאון הקדוש האבדקק שליטרא והוא לו נדפסה בהקדמת הסהק תפארת בנים עדיה עייש באריכות נועם שיה קדשו בפחד ובמזרא ואחריו הספיד במר לבב זקן הרבנים הגאון המפורסם שר התורה צירע מ' מרדכי ליב ווינקלער אביד ה' מאד שליטרא בעהמ"ס שרת לבושי מרדכי.

זוה נוסח המצבה על קברו הקדוש

[לצד הראש]

פ"ג

הרב הגאון המובהק המפורסם בכל אפסים צירע קודש הקדשים המקובל האלקי בתצק חרפ דמטמין גליין ל"י מופהד והדרו נזר ישרון ותפארתו בנשיק נר ישראל עיה פיה לחם מלחמות ה' במסני גודר גודר ועומד בפרץ בכל התפחות מאוד הגולה לו דומי תהלה אדמרת מרה צבי אבדפהק והגליל בעמדהם דרבי תשובה על הורד ובאר לחי ראי על התוהק

התזוהיק ושרת צבי תפארת וגם שאר חי נפלאים אשר עודם בכתובים
בן לאותו צדיק יסע הגאון קודש הקדשים מאוהג אור צה ונערב אדמיו
מזהיר שלמה שפירא וצלהיה אבדפהק נפטר בשם טוב יום ב דסוכות
תרעד לפיק .

ת נ צ ב "יה

[ל צ ר ח ו ין]

כתר שם טוב הוי אריאל צבי צפארת ישראל. מייסד הכולל תשיא ארץ ישראל
רב פעלים מקבציאל, שבה מהור זודר צדקתו וקדושתו מי ימלל, ותרומת
מדותיו מי יכלל, רבים הלכו לאורה, ושתו מים מבארו, וחכמי הדור בנגלה
ובנסתר התבסמו מתורתו, רעשה ארץ ושמים, בעת עלה השמים, ספקו
כפים, וקוננו בשתי ידים, על האדם הגדול ברוחו פי שנים, יליץ בעדינו
למוכה במקור החיים, ונראדו בבנין ציון וירושלים .

ורבינו הגיה בן יחידו כמותו דיושב על כסא מלכותו וממלא מקום אבותיו
בתורה ועבודה, גמיה בקדושה ומדהרה היה הארו אשר בלבנו הרב
הגאון הקדוש מרה חיים אלעזר שפירא אבדפהק מונקאמש והגלילות
יצו בעהמים שרת מנחת אלעזר, אות חיים ושלוה, עולת תמיד, דברי
תורה ושאר חיבורים נפלאים, זכות אבותיו מסייעתו למען יאריך ימים
על ממלכתו ברוב שלום ועוז וחדה במקומו ויהיר שיהי נסיעותיו כמותו
בנים ובני בנים כשתולי זתים סביב לשלחנו ולנהל עמו תגאן מרעיתו עד
ביאת ינון בביא .

ובזה נגמר למוכה המאמר צבי תפארת
ונשלם זה הבנין בית שלמה למשמרת
בחד חי עולמים אשר לו האדרת
שעזרני ליכנס ולצאת בכי טוב ולשלום
חכות הצדיקים תעמוד לנו עד עולם
שנוכה לראות במהרה בנין היכל ואולם
כביאת נואל וקיבוץ נדחים יחד כולם

מפתח עפ"י סדר האותיות

- (א) תחבנתו והתיחסותו
 (ב) סמסוך בין המחזורים
 (ג) בעל כ"י וכלמו
 (ד) כסף כדוכיא
 (ה) העדר הבנות ר"ל
 (ו) האם בעת הריוכה
 (ז) תולדות וקריאת שמו
 (ח) מרן בעל כ"י שבת בריבאטיטש
 (ט) פרי לדיק יעלה ויגמה
 (י) עם אביו הק' בדיטוב על שבועות
 (יא) תרגומים הנשאר בזכרוננו
 (יב) הי"ק ניכר יפהריו
 (יג) אביו הק' כעתק נסטרוזב
 (יד) נכבדות ידבר
 (טו) התחומן שבת בדיניב
 (טז) הסתלקות מרן מדיניב
 (יז) כתיבת התנאים
 (יח) עוד מהתחומן
 (יט) בחירתו מהתנאים הי' בפרע-מישלזן
 (כ) ימי ינדתי האבבך אלל לדיקים
 (כא) בימי כעורויו ברימאנט
 (כב) [הערה מה טנדפס ברוחן אדוננו
 לז הי' אללו מהר"ש בריון
 כ"א לסאלאגורא אחז דרנו]
 (כג) מליש נסחר
 (כד) עת אפריזוט ועובדא מפרימשלן
 (כה) תשלומי דברים הג"ל
 (כו) רוח קדשו ממרן מפרימשלן
 (כז) שמחה לבס
 (כח) מרן הרמ"ל תגן עזן העליון
 שש בשמחה
- (כט) האכהגות חופת נדה
 (ל) שקידתו במהיק בסאסוב
 (לא) מההיק מ' נחמ'י
 (לב) מההיק מ' יואל אשכנז
 (לג) תכספתו לאלאטשוב
 (לד) כסמך להוראה תבעל מפה"י
 ומה"ג מזכרוננו
 (לה) הזמנות חומנו הק' לזכרוננו
 (לו) תקנות שתיקן בעפני"ה הדת
 בסאסוב
 (לז) השגח ידו לקבי"ה ש"ס
 (לח) גיר"ה אב"י הק' נחל"ה הקדוש
 בסטרייזיב
 (לט) זמן חונדות שני בכ"י
 (מ) נחסה כלל לדיקי דודו
 (מא) אביו הק' עם שני בכ"י בפרע-מישלזן
 (מב) שוב פעם א' שמה
 (מג) אלל הגהיק מהר"ש תבעלו
 (מד) הזמנות עם הרהיק משילאזאופ
 (מה) תשלומי הדברים הג"ל
 (מו) פעם הראשונה בלאזו
 (מז) התקשרות בנו הק' בעל ד"ה ז"ע
 (מח) התקשרות בנו הק' רמ"ל ז"ע
 (מט) כפלאות מחפלין הק' רמ"ל ז"ע
 (נ) מהסתלקות הרהיק מהר"ש מפא-סוב
 (נא) מהסתלקות אביו הקדוש
 (נב) התנהגות בימי אכ"טו
 (נג) עת קם מאבילת אביו
 (נד) עם בנו הק' בלאזו
 (נה) המחזק סוד נכבדי לאכנהוט
 (נו) נשאתה מפי מרן בעל ד"ה
 הרחה

מפתחת עפ"י האותיות

כה) רב פעלים בעיני הדת	כז) הורחת אור שמשו
כו) הסגר החדרים מהמשלה	כח) מסעדות אסרו חג בלאכו
כז) עובדא מתלמוד בעל י"ל זל	כט) מעבין לשבת היראים בהגר
כח) כאשר נסע לבקרו	ס) נבחר לעיר טארניגראד
כט) שנת וחרד לקראתו	סא) מה שכתבו לו
ל) למחרתו עת כחפרד מאזו	סב) נחפיים ליסע לשם
לא) נסע שכית לסיוט לחלק לו	סג) העיטובים
בבד האחרון	סד) טעם נוסף
לב) ה"י לראש המדינה	סה) מעשה פלא שאירע לו בלאכו
לג) פני"א בפעמט במלח סנדקאות	סו) מאחרון ש"פ בלאכו
לד) הגיע רב א' באסיפת הרבנים ותשובתו	סז) גולל חביבותו ממורו ורבו הקי
לה) מלשינות ב' רבנים על ר"י ריך	סח) אשר כתב לו ר"ב הקדוש
לו) ג' שבתות בגאליציע [בשנת תשמד']	סט) שמתה בהתהגהבות עלום בנשואין בלאכו
לז) מתחלת א"תו הגדיקת [בשנת תרמז']	ע) מתפלת שחרית יהלג ב'ו' לפסח בלאכו
לח) מתחלת אשת רבינו	עא) וכן ביום ח' לפסח
לט) בעת חזרתו מלוח זגוזו הגדיקת	עב) נעורר רחמים על כ"ק מרן מלאכו
ק) א' לסוכות בשנת ברהמ"ז	עג) השתעית נפשו והתעסקו בטהרתו
קא) ב' לסוכות מחזיונו	עד) שמו לתפארת ומתהלה
קב) מולאי יו"ט קיבל האבילות ר"ל	עה) הקאנסים מסטוראפקוב
קג) התחד בכל שנה בס' מעבי	עו) סיבה מביעתי
קד) הגריע שלא לישא אשה עוד	עז) בכל פעם עג היטולא בלאכו
קה) כינס ש"ח בקאלבי	עח) כשיעתי לרשא בת"ש"ג עכ"ר חוזק הדת
קו) גמות דרבי עבדתי	עט) עת בקרא נשחקאטש
קי) זמן קוש ועבודתי	פ) תשובה שהשיב להם
קיא) באובו מהמקוה	פא) ע"י סובה סבר וקיבל
קיב) נדקה בכל יום קודם התפלה	פב) העתקת כתבי הרבנות
קיג) זמן תפלת שחרית	פג) העיר סטורוזוב נבונה
קיז) בפת שנכתבו התורה שעות	פד) שבת הראשונה במו"ק א"ש
קיח) כשימת ומתיבתא גמלתו	

מפתחת עפ"י סדר האותיות

קג) ליוק כל תיבה
 קד) התנהגותו עת בואו מביהמ"ד
 קטו) פת כיסבין לא טעם כ"א בע"פ
 קפז) י"ש לא שמה כ"א בפורים
 קצו) בשעה ב' הלך למעודה נהרים
 קיח) לא אכל רק שני חבשלין
 קיט) בין מאכל למאכל דיבר מימי
 דחסידותא
 קכ) אחר הסעודה הכיח חני שעה
 קכא) השיעורים שלמד אחר תפיע
 קכב) סעודה ערב
 קכג) גם אחר הסעודה לא אכל רק
 כבשאר הלילות
 קכד) תיקון חלום בהתעוררות רב
 קכה) שכיבתו בסיוף עולם
 קכו) סיגופיו ותעבותיו
 קכז) כל מעשיו במדה ובחשקל
 קכח) מליה למלכא בסאכוב
 קכט) עניני עוה"ז הי' נבזה בעיניו
 קל) לא היה מעלה עשן כ"א אהה
 ימים תיוחדים
 קלא) גם בעת נסיעתו דרט לעשן
 קלב) תשובת רבינו לחסד
 קלג) התנהגותו בעניני תפלה
 קלד) נעימת תפלתו
 קלה) ענינים שסיפר בעת שזבז תמים
 קלו) אמירת חידה על שלחנו
 קלז) מעניני זדקה
 קלח) חשנה האחרונה
 קלט) חז"ן נ"רא בליל הרר
 קיז) שבת חנוכה
 קיח) יום אחר חנוכה
 קיט) עוד לענין הכל
 קמג) סיפורים מהחזוהי תלובלין ומקאזיין
 קמד) תפיע בחושק לפני החיבה
 ]הערה רבינו הגיד לבט הרן
 בעל ד"ח חל הגם שאני אדם
 תירח של הרה"ק מהאבראזוע
 ולא מחלמדיזי אבל הנני מאמין

בדברי מורי הקדוש מלאכ כי
 חזה ודע ברוח קדשו שיש לי
 שייכות בשורש נשמתו לכהג
 בחפיע תושיק כמו הגליק הכל
 וע"כ לבניו לא לזה רבינו ולא
 רזה שינהגו בן אחריו כ"א
 כנצר בפנים]
 קמה) בנו הק' מביא דורן לאביו את
 ספרו מנורך
 קמז) מהרב החסיד ממדינת רוסיא
 קמח) משאר בשרו מאה"ק
 קמט) מהחסיד ר"מ הורוין
 מהדרשה קודם אקדמות
 קנ) בפיה"כ קטן וגדול שם הוא
 ]הערה ותה שדלפם בפנים
 בפיה"ק בקהלת' הוא טענת
 סופר ופסוק זה בא"י ב ג'
 פסוק י"ט]
 קנא) עת נחלש רבינו הק'
 קנב) מהחלטה הרופאים
 קנג) שיחות טוראח בהגינה
 קנד) האב והבן צדיים
 קנה) קרא לפניו את משמש של החיק
 קנו) סיפורים שנחלה בסכ"כ ביד
 ילדו
 קנז) נחצו לבנים ותענין התקנה
 קנח) מעיטפת טליה של חול בשק
 בהעלתך
 קנט) תקדושת היום ממעטף בטליה
 של שק
 קס) דברים שסיפר בשעת הקידוש
 קסא) ד"ח על שלחנו בסעודה שחרית
 קסב) מחפלה מנחה ומקריאה התורה
 קסג) התנהגותו בחושק אור ח' שלח
 קסד) חוזה דעת הירופאים
 קסה) חפלה שחרית ביום ח'
 קסז) שלח סמוכים לאנשים מהגונים
 קסח) חפלה מנחה זערביה והאנשים
 חשק קיבול ברכה
 ענינים

מפתחת עפ"י סדר האותיות

קסח) עכ"כ"ס כולאים תשעית	קכ"א) תהי"ק תשיכ"א
האחיות	קכ"ב) תבע"ל תלו"ת
קסט) עכ"כ"ס תפלא"ס	קכ"ג) תהי"ג תג"ו
קע) תחז"ת תר"ט תע"ל ד"ת	קכ"ד) תהס"ד תז"ר תש"ד תז"ו

מפתח לצבוי תפארת

א) תדג"ו	כ"ו) תלנ"ו תהס"ו
ב) אק תול"ו	כ"ז) תע"ח תע"ח
ג) תכ"ד תכ"ד י' שת"ן	כ"ח) ז"ח תש"ו עפ"י תבל
ד) ב"ת תד"ן	כ"ט) ע"ת ת"ן תשיכ"א
ה) ע"ת תש"ו	ל) תש"ן תש"ל
ו) תח"ת תח"ת	כ"א) ת"ס תכ"ו ת"ק
ז) תה"ו תה"ו	כ"ב) תש"ו תש"ו תש"ו
ח) ת"ר ת"ר	כ"ג) תכ"ח ת"ח
ט) תה"ח תה"ח	כ"ד) תח"ה תח"ה
י) תה"ה תה"ה	כ"ה) תח"ק תח"ק
יא) תה"ק תה"ק	כ"ו) תה"ח ת"ח
יב) תש"ו תש"ו	כ"ז) תה"ח ת"ח
יג) ת"ס ת"ס	כ"ח) תה"ח ת"ח
יד) תש"ו תש"ו	כ"ט) ת"ס ת"ס
טו) תש"ו תש"ו	ל) ת"ח ת"ח ת"ח

ד"ני מרפשי. מסימ משעי. תפלה ללוד
 ובתורתך תחכמי. וימיך תתקני. מן הוד
 דרכיך הודיעני. וארחתך למדני. כאמור לוד
 כשרון עבודתי. יעתי ומצאתי. שושנים לוד
 הערכתני מאמרי. במד ישרים. משכיל לוד
 לבנים וחכמים. יתענו באהבים. מתם לוד
 ארת עולם. זכרון חורים. מהמנן לוד

שמות החתומים

(אורשוויף) משה שמואל יהודא לפשטן, אברהם יעקב בן אבי גרינבערגער.
 מאיר ענגעל, מאיר שטיינבערגער, יצחק פישל שטערין, שמואל נבי
 איזענבערג, שלמה הערשקאוויטש, שלמה ראזענבערג, נבי בערשאויטש :
 (אונגוואר) ר' ארי' נביש שטערין, (אדעל) ר' נבי לעפקאוויטש, ר' יוסף
 שאהנפעלד, (ארדור) ר' דוד הרש שריב, (אדלמאן) ר' שלמה ראזענבערג, (לינקע)
 ר' יהושע דאפט שריב, ב"א היב חיים נבי געלב, פישל יאזעפאוויטש, מאיר
 עקשטיין, היב אברהם יצחק קליין, היב ליב ווייס, שלמה זלמן בערשאויטש,
 יחואל נבי כיימאן, משה שטערין, אהרן יעקב פיקשטיין, מאיר זעליג יאסאוויטש,
 (בריד) ר' יעקב שעהנפעלד עבוד האהל גיסי אברהם יעקב רבנו, חגי
 יהושע ראזענבערג, ר' נבי אבנודור שריב פריעדמאן, היב אליעזר יחואל וועבער,
 חיים כיימאן, יעקב אייזערשפער, מרדכי ווייס, יעקב עקשטיין, דוד ראטה'
 דוד יהודא עקשטיין, יעקב ראזענבערג, אברהם וואנטענהיים, היב אברהם
 יצחק וועבער, חיים נבי שטיינבערגער, (בערעגסאם) ר' שלום יהודא שפיטן,
 (בערעג) ר' שמואל נבי שריב, (אלאכטא) הרה"ג משה בכימן זידל אבי, סגן
 שטערין, נבי לפוינגער, יחואל בלומענפעלד, אליעזר גרינהויס, אהרן זאלטס,
 פינחס קראמער, אביגדור מילער, פיש פלישמאן, (בחדרי חמד דשונה הרמה
 בהשולח היב ממדי פערלשטיין) חיים ליב פעלדמאן, פינחס רובינשטיין מאיר
 יוסט, שלמה זלמן גיש, יוסף גיז, שלמה ווייס, יוסף פארהאלד, אהרן זונגריין,
 אליעזר בן, אורי סגל יעקב ראזענפעלד, בכימן לעבאוויטש, יעקב פריענקל
 שלום דוב פנפעל נבי שטערין גבאי, משה ליב ענגעל, דוד ראזענפעלד, שמעון
 מאיר פלישמאן, דוד יונה ווייס, האחים יאסאוויטש, חברה קבץ ספרים, מרדכי
 חלער גבאי דויב, שמחה בוסס קאהן, גבריאל שטיינער, ברוך דוד שטערין,
 שמחה בוסס רייטש, יעקב הלל ליש יעקב אליעזר טהא, אליעזר מרדכי ווייז,
 יונה ליב וואקס, שמואל פישל אברהם בן שווארטן, יחזקאל סגל לעזר, מנחם
 לעוויא, חיים בערנער, יוסף חיים הערטג, יודא הערטג, ארגא נבי בערגער,
 האחים ראזענפעלד, בכימן חיים שטיינער, משה היינאוויטש, ראובן גאלדבערגער,
 שמואל שווארטן, דוב גיט, מיכל ראזענבערג וויין, שמעון כיימאן, שמואל
 פאלעלמאן, שלום האשמאן, יסאכר דוב טיאבער, חיים רובינשטיין, אליעזר שלום
 באלעטנקי, יסאכר בעפעדעק, יוסף פרייזבוטש, יוסף מרדכי מארקוס, יצחק
 יאקעבימאן, ואחיו יצחק נבי כייזער, ישראל יודא, (גראדע) ר' יצחק משה
 יאקעבימאן, (יאריז) ר' יעקב הערשקאוויטש שריב, (דילאק) דוד בן (דילאקס)
 ישראל יצחק יונה שלמה טקער, (וואלזיסק) ר' שמואל מאיר זענער, (וואלזיסק)
 חיים יחזקיהו (וואלזיס) דוב קליימאן, (וואלזיס) הרה"ג ר' יצחק נבי

לעבאוויטש

שמות החתומים

לעבארויטש אב"ד, (יולניא) הרב ר' דוד יוינבערגער, הי"ב יעקב יוסף בערקאוויטש שמעון שפילמאן שלמה בערקאוויטש הי"ב מרדכי דוב בערקאוויטש, מאיר לבי בערקאוויטש אברהם סענדער, הי"ב דוד יודא הכהן, אלעזר בערקאוויטש, אברהם האפטמאן עב"ד החברה משכיות, משה אהרן בערקאוויטש, אברהם יעקב שפילמאן, פינחס קליין, שמואל יודא מארקאוויטש, נחום אייזער, יעקב, יוסף פעלמאן, דוד ראטענשטיין, משה פאלקאוויטש, ישראל מנחם ליבערמאן, הי"ב שמואל שויממער, (געגעבע מיטאלי) הרה"ג האב"ד .

(מונקאטש) מרן הגה"ק האב"ד שליט"א, הרה"ג מו"ה דוד שליסעל, הרה"ג ר' מאיר זאב זאלער, הרה"ג ר' מנחם ווייס הרה"ג ר' משה שפיטער, הרה"ג ר' חיים שרייבער, יצחק מנחם ווייס, משה ראטה, ישראל נייגראשעל, חיים שטייב, יהושע מאטל שיב, יעקב יצחק שיפ, מאיר לבי נ"ג, שמואל יחזקאל פ"ש, אלי שויממער, יצחק אייזיק שימאורויטש, נתן בריון, חיים לבי גינן, אברהם אקית, יחזקאל שטערן, אברהם סיפסער, יוסף מאיר שאראוויטש, שלמה פ"ש, חברה ק"ס דבית המדרש הגדול ע"י הי"ב שלמה אהלבים וה"ב נפתלי הירן פראנקעל וה"ב יוסף מרדכי כהנא, מאיר גרינוואלד, לבי פישער, יודא בארינשטיין, אהרן מנחם ווייס, יואל לבי שיב, מרדכי זאב ז"ה, הפירמא באראדי, משה באראדי, שמואל דוד לעבארויטש, שמחה עדליץ, אייזיק גאטדינגער, שלמה גאטליעב, יעקב שיב, יודא ליביש ווייס, ליביש סעגעל, שלום נ"ג, ה' משה שאלמאן, משה גאטעסמאן, נחום בנימין שיפ, אלעזר קארברייך, ישראל ראזנער, אלעזר פריעד, שלום קרויס, שמעי' שאלמאן, דוד לבושטיין, שלמה איזשאק, נפתלי וואכטער, יצחק אייזיק מיש, שמחה יאזעפאוויטש יעקב גאטעסמאן, יואל מייזעלס, אהרן חיים לייגער, אלימלך הויכמאן, יהושע ואחיו יוסף מרדכי גרינבערגער, משה שמואל דייטש גם עב"ד חבורת ישועות ישראל, שלמה זיידנפעלד, מרדכי בריון, חיים מרדכי גהן, דוד קליין, בנימין בערקאוויטש, יהושע הוראוויטש, שמחן פריעדמאן, מרדכי מערמעלשטיין, אייזיק אקערמאן, דוד קליין אברהם חיים גאטעסמאן, ישראל ראזענבערג, חיים רויזנער, משה יוסף ווייס, מענדל ווייס, אהרן זאב שאהנאקאפ, יואל קליין, אברהם מערמעלשטיין, שלמה מייזליק, חיים כהנא, מאיר פייערשטיין, משה ענגעל שלמה זלמן וידער, לבי בערגער, דוב עקשטיין, יעקב לבי גרויס, ה' אהרן לבי שפיגעל, אלעזר שויממער, אברהם לבי ארסלעבער, ברוך פעלדבראד, זעגעלשטיין, מנשה ווייס, יוסף האלפערט, אלעזר קעסעסענבוים, מנחם עסטריי-כזה, חיים קאליש שיב, משה דוד שפיגעל, לבי דוב קליין, יחזקאל שליפעל נח שארן, נפתלי שויממער, לבי ווייס, זאב דוב חן זלמן לבי שאנסע, יוסף יהודא

שמות החתומים

יהודא שפירא, אלימלך פעלד, שלמה אליעזר קאנטנר, תשה קראא, יקתיאל יהודא
עם גיסו, תשה פערילמאן, דוד מערמעלשטיין, אליעזר שיפ, יאיר ריב, מינדא
קעסטענבריס, יצחק תשה בערגער, שלמה קעסטענבריס, שמואל דאידאוויטש,
יצחק קארנרייך, תשה אר"י קעסטענבריס, יצחק אייזיק קראא, חיים טראטנער,
נפתלי פריעדמאן, גדלי קלאפאד, נבי קאליש, יעקב יצחק גרין, אל"י דוד פ"ס,
אלימלך פובסלער, מענדיל הערמאן, נתן יוסף שטעגמאן, מענדעל יאקאבסער,
אהרן קעסטענבריס, יחזקאל האנדעלסמאן, אהרן מנחם קאמארן, בנימין יאקאבסער,
אברהם הערמאן, אליעזר פאשקוס, יוסף גל, אברהם שטארק, יעקב שפירא,
אביש שפירא, חקים מביהמ"ד של ר' יוסף ויה, חקים דהרב ע"י הגבאי ר'
יחואל וואגשאהל ור' פסח ג"ב, בנציון בערמאן, שלמה טייטמאן, דוד לייפער,
יוסף בלוס, שמואל נבי פייירווערקער, יעקב ראטה, סענדיר ג"ש, תשה האר-
פדער, אר"י שמאי שפירא, מרדכי געלב, נבי דוב בריי, יוסף פערילשטיין,
בנציון ווייס, יעקב יצחק פריעדמאן, שלום יוסף וועטענשטיין, שמואל עסטרייכער,
חברות תנ"ך ע"י הגבאי ר' אהרן מאקאפסק, חברות קנים ע"י חיים ע"י הגבאי
ר' נבי פריעדמאן, ת' שלום יוסף שריב, ת' מרדכי שריב, ת' יחזקאל שריב, ת'
שמואל יוסף שריב, הב' בנימין זאב ווייס, יצחק גליק נתן ר' תשה, חיים יוסף
ג"פ, אפרים רייכמאן שריב, מנחם שטערן, נחמן יהושע, ווייב, שלמה ריב, שלמה
פינסלער, יעקב תשה קרויס, יהושע מארגנשטערן, דוב תשה וויינגארטן,
מענדעל יהושע אייבישטער, דוד ליב שווארץ, תשה אברהם לעבאוויטש, ליפא
מערמעלשטיין, דוד ליב האנדלסמאן, נבי אלימלך ווייס, פנחס דוב ווייעדער,
יוסף שורממער, יוסף זמן עסטרייכער, יהודא ליב מערמעלשטיין, יצחק מאיר
פעלדבראנד, שלמה מערמעלשטיין, אייזיק יאזעף, שיב חיים בנימין שפיגעל,
תשה קליין, אשר גארא, יצחק אייזיק פערלמאטער, שמעון מייסערטשיק, דוד
שטערן, זמן ליב קריפמאן, ישראל שויממער, תמימי דרך עי"ה אנשיל בערגער
יעקב שטערן, תמימי ת' נח, ישראל מרדכי קראא, אליעזר גאטעסמאן, בנימין
זאב ווייזער, חיים סניאק, גדלי עסטרייכער, ביהמ"ד דר' חיים נבי עי"ה ר'
זאב מ"ש, חיים מנחם פערלמאטער, חיים אקסלראד, חבו תפא"י עי"ה יעקב
זאל קליין, שמואל ווייס, מרדכי ווייזער, נבי געלב, ישראל אברהם ענטווייג,
זאל ליימזר, סענדער ספקאוויטש, דוד נייאוויטש, דוד ווייס, אברהם יעקב כ"ן
אברהם יצחק פעלדינגער, מרדכי יהודא ג"ש, שיב ת' שמעון ברוך, הב' נפתלי
דודעפעלד, נבי האנדלסמאן, שלמה עסטרייכער, יוסף פייערשטיין, אברהם
גאטעסמאן, ברוך יהודא ג"ב עם שימפו ת' תשה אריכשטיין, יע"י דייטש, שיב
תשה יוסף פריעדמאן, דוד שמואל מאסקאוויטש מנחם יצחק אייזעבערג, יחזקאל

שמות החתומים

דיס שי"ב אברהם חי"ב, ברוך ענלווייג, אליעזר פיכסלער, יעקב נפתלי שורממער
שנוס יצחק אייזערפער, חבורת חכ"ך עי"ה מ' דוד מ"ש ועי"י אהרן מ"ק, זאב
הלאפעל, נתן זלבערשטיין, חקרי"ט דביהמ"ד הרב עי"ה מרדכי פ"ש שלמה
בלייער וליבוש מ"ק.

(נ"ייזעל) הרה"ג אב"ד הרב ר' שמעון קליין, ר' רפאל קאהאן יה"ק, יעקב
הערנעג, אליהו פ"ת, משה געלב, שמואל ליב ווייס שמעון זבי שטערן, יעקב
ליב דיאמאנד, שמעי' גרינער, יוסף ש"פ, ראובן פליישער, יצחק זבי קייזער,
מיכאל קוטנ, ישראל קורטט, אברהם שומרי תורה, שאול לעווי, מנחם זבי פישער
אברהם רויזנפעלד, אהרן חתמי' מ"ש קולטא, יודא פ"ת אהרן שטיינער, שלמה רויפטמאן,
ישראל חיים הערנקה, חיים דיקסר, זיס טוב לאכאטא, נחום יצחק,

(עלי"ש) מנחם הארפודער, משה ג"ש, האחים פונם, שלום שטיינבערגער ח"ת
דוד שלום ק"ב, שמעלקא ווייס, זאנוויג לאורדאוויטש, אלי' יעקב קליין, מנחם
ווי"ט, בנציון ווייס, יעקב ראזענבאם, משה זעלקאוויטש' נפתלי הארפודער,
חברה ספרדים, מ' חיים זבי ר"ב, (מ"ל) דוד בלזשטיין, שי"ב מענדעל כהנא,
אהרן יצחק טודרוס, אהרן ש"ב, אברהם נייפעלד, נטע שלום נייפעלד, שמעלקא
נייפעלד, מרדכי נייפעלד, גיסס ישראל טרויב כ"ן, זאב ג"ש ידידי מכירי אלף
נערי הרה"ג ד"ר חיים בראדי הרב הראשי דק"ק פראג . (עסט) הרה"ג
ר' משה זבי, (פאקטוא) ר' יעקב זבי, (קאמארן) הרה"ג אב"ד יצחק דיאמאנד
יהודא זאלטער ש"ב, מרדכי קאהן, אהרן סג"ל ר"ב, משה אברהם פונק, אלכסנדר רויזין,
אהרן דוב שטערן, ישראל שווארץ, ישראל חיים שווארץ, מאיר קעלנער, (קאבעלעוויטן)
חיים יעקב בראווערמאן, (קייזשאט) הרה"ג עי"ה אלעזר שפירא אב"ד, חיים דוב
סג"ל, (קעמארק) הרה"ג אב"ד, (ראקאוויטן) ה"ר ר' אייזיק פריש, הי"שבה דק"ק
שוראן, ה"ב יחזקאל שראגא מהנשוין, ה"ב זבי ראטה שאמלא, ה"ב אליעזר
זבי ערנסטאל, ה"ב אהרן זבי פ"ת, עקיבא בערנפעלד, מנחם אהרן ברוין, יעקב
כ"ן טרויב, חיים מנחם געלב, יחזקאל זבי פעלדמאן, יצחק כאגעל, עקיבא
יוסף האצבורג, יעקב דוד ג"ש, חיים אפט, חיים כ"ן בנציון מאקאספ.

עשה יגמר עי' האומנים העוסקים במלאכת
הקודש באמנה, ה"ב חיים גלאגן מארשיווא
דב' משה זאב גראם מווישק ני
